

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM
ANA BİLİM DALI**

**ADALET TEMELLİ HALKLA İLİŞKİLER YAKLAŞIMI: DEZAVANTAJLI
GRUPLARIN AKTİVİST UNSURLARI İÇİN YENİ BİR HALKLA İLİŞKİLER
PERSPEKTİFİ**

**Doktora Tezi
Oben Hüseyin Sazaner**

Ankara, 2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM
ANA BİLİM DALI

ADALET TEMELLİ HALKLA İLİŞKİLER YAKLAŞIMI: DEZAVANTAJLI
GRUPLARIN AKTİVİST UNSURLARI İÇİN YENİ BİR HALKLA İLİŞKİLER
PERSPEKTİFİ

Doktora Tezi
Oben Hüseyin Sazaner

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Fatih Keskin

Ankara, 2024

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM
ANA BİLİM DALI**

**ADALET TEMELLİ HALKLA İLİŞKİLER YAKLAŞIMI: DEZAVANTAJLI
GRUPLARIN AKTİVİST UNSURLARI İÇİN YENİ BİR HALKLA İLİŞKİLER
PERSPEKTİFİ**

Doktora Tezi

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Fatih Keskin**

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı	İmzası
1) Prof. Dr. Fatih Keskin	.....
2) Prof. Dr. Zeynep Karahan Uslu	.....
3) Prof. Dr. Sema Yıldırım Becerikli	.....
4) Prof. Dr. Melike Aktaş	.....
5) Prof. Dr. Gilman Senem Gençtürk Hızal	.....

Tez Savunması Tarihi

07.06.2024

T.C.
ANKARA
ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Prof. Dr. Fatih Keskin danışmanlığında hazırladığım “Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı: Dezavantajlı Grupların Aktivist Unsurları İçin Yeni Bir Halkla İlişkiler Perspektifi (Ankara.2024)” adlı doktora tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Tarih: 07.06.2024

Oben Hüseyin SAZANER

TEŞEKKÜR

Öncelikle, tezimi konumlandığı sosyo-kültürel paradigmayla beni tanıştıran yazacağım tezin teorik istikametini belirleyen ve çalışmanın son halini almasında ve dahi çalışmanın gerek jürinin gerekse bendenizin içine sinmesinde çok büyük emek ve yardımları olan kıymetli Hocam Prof. Dr. Melike Aktaş'a müteşekkir olduğumu ifade ederek bu kısma başlamak adalet temalı bu tez çalışması için en adil başlangıç olacaktır. Yine, yüksek entelektüel ve akademik birikiminden fazlasıyla istifade ettiğim danışmanım Prof. Dr. Fatih Keskin'e, tezin başından sonuna değin teorik değeri yüksek tenkit ve müdahaleleriyle çalışmanın ilerlemesini sağlayan bölüm başkanım Prof. Dr. Zeynep Karahan Uslu'ya, çalışmanın bilhassa yöntem kısmıyla ilgili olarak kendimi güvende hissetmemi ve yüksek enerjisiyle her daim güçlü olmamı sağlayan Prof. Dr. Sema Yıldırım Becerikli'ye, jürimde olmayı kabul ederek bu tezin yazarını mutlu eden, görüş ve öneriyle teze katkı sağlayan Prof. Dr. G. Senem Gençtürk Hızal'a teşekkürü bir borç bilmekteyim. Ayrıca yüksek lisans eğitimimde akademik kabiliyetim olduğu hususunda bendenizi ikna ederek uzun akademik süreçler için metanetli olmamı sağlayan ve dolaylı olarak bu teze katkıda bulunmuş olan Prof. Dr. Seçil Deren Van Het Hof'a çok teşekkür ederim.

Hayatımda her ne olursa olsun her daim yanımda olan annem Zekiye Sazaner'e ve kız kardeşim Nuran Akın'a çok teşekkür ederim. Tez yazım sürecinde eşi benzeri olmayan neşesiyle yeise kapılmama müsaade etmeyen değerli arkadaşım Dr. Öğr. Gör. Zeynep Erünlü'ye teşekkürü bir borç bilirim. Son olarak bu tezi yeğenlerim Deniz ve Okan'a ithaf etmek istiyorum. Onlar farkında olmasalar da tez sürecinde bana hep müspet enerji ve umut verdiler. Bir gün bu tezi onların da okumaları dileğiyle...

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	1
I.BÖLÜM: SİVİL TOPLUM VE TOPLUMSAL HAREKETLER	15
1.1. Sivil Toplum Kavramı	15
1.1.1. Sivil Toplumun Tarihsel Gelişimi.....	18
1.2. Toplumsal Hareketler ve Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı	24
1.3. Toplumsal Hareketler: Kuramsal Çerçeve.....	26
1.3.1. Kalabalıklar Yaklaşımı.....	29
1.3.2. Rasyonalist Yaklaşım.....	30
1.3.3. Çağdaş Toplumsal Hareketler	31
1.3.3.1. Kaynak Mobilizasyonu Kuramı.....	37
1.3.3.1.1. Politik Süreç Yaklaşımı	39
1.3.3.2. Yeni Toplumsal Hareketler	40
1.3.4. Özgürleşmecî Politika ve Yaşam Politikası	48
1.3.5. Alt Siyaset	51
1.3.6. Programlanmış Toplum.....	52
II.BÖLÜM: TOPLUM TEMELLİ HALKLA İLİŞKİLER: TEORİK BİR AYRIŞMA ÖYKÜSÜ	56
2.1. Yönetsel/İşlevsel Paradigma.....	60
2.1.1. Yönetsel/İşlevsel Paradigmaya Yönelik Eleştiriler.....	65
2.2. Eleştirel Teori.....	68
2.3. Paradigmalar Çeşitleniyor: Ortak Yaratım Perspektifi ve Postmodern Yaklaşımlar	72
2.4. Sosyo-Kültürel Paradigma	77
2.5. Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'nın Halkla İlişkilere Bakışı	82
2.6. Halkla İlişkiler ve Aktivizm	85
2.6.1. Kontrol Altında Tutulması Gereken Bir Heyula: Aktivizm.....	87
2.6.2. Örgütsel Aktivizm.....	89
2.6.3. Aktivistlerin Yürüttüğü İletişim Pratikleri Olarak Halkla İlişkiler: Aktivist Halkla İlişkiler.....	92
III. BÖLÜM: ADALET TEMELLİ HALKLA İLİŞKİLER YAKLAŞIMI.....	96
3.1. Bir Adalet Teorisi	97
3.2. Adalet Çerçevesinin Meşruiyeti.....	101

3.3. Adalet Teorisi ve Çerçeve Hizalama Süreçleri: Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı	107
3.3.1. Çerçeve Hizalama Süreçleri	107
3.3.2. Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı: Çerçeve Dönüşümü ve Çerçeve Güçlendirme- Rawlscü Adalet Kavramının Canlandırılması.....	110
3.3.2.1. Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'nın Temel Kavramları.....	114
3.3.2.2. Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı ve Değer Güçlendirme	116
3.3.2.3. Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı ve İnanç Güçlendirme	119
IV. BÖLÜM: ARAŞTIRMA SORULARI ve DEZAVANTAJLI AKTİVİST GRUPLARIN METİNLERİNE UYGULANAN NİTEL VE NİCEL ANALİZ	121
4.1. Araştırma Soruları.....	121
4.2. Araştırmanın Amacı.....	124
4.3. Araştırmanın Önemi.....	126
4.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	128
4.5. Araştırmanın Yöntemi	128
4.5.1. Çerçeveleme Analizi	129
4.6. Dezavantajlı Gruplar ve Örneklem	142
4.6.1. Örneklemi Oluşturan Dezavantajlı Gruplara Ait Aktivist Hareketler.....	143
4.7. Araştırma Bulguları	146
4.7.1. Dezavantajlı Gruplara Ait Aktivist Hareketlerin Makro Analizi.....	146
4.7.1.1.Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun Makro Analizi	147
4.7.1.2. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği'nin Makro Analizi	176
4.7.1.3. Pozitif-iz Derneği'nin Makro Analizi	190
4.7.1.4. Sıfır Ayrımcılık Derneği'nin Makro Analizi.....	201
4.7.1.5. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi'nin Makro Analizi.....	213
4.7.1.6. FİSA Çocuk Hakları Merkezi'nin Makro Analizi.....	222
4.7.1.7. Barınamıyoruz Hareketi'nin Makro Analizi.....	231
4.7.1.8. Toplama Kampı Mağdurları Platformu Makro Analizi.....	241
4.7.2. Dezavantajlı Gruplara Ait Aktivist Hareketlerin Mikro Analizi.....	253
4.7.2.1. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun Mikro Analizi.....	254
4.7.2.2. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği'nin Mikro Analizi.....	261
4.7.2.3. Pozitif-iz Derneği'nin Mikro Analizi	267
4.7.2.4. Sıfır Ayrımcılık Derneği'nin Mikro Analizi	272
4.7.2.5. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi'nin Mikro Analizi	277
4.7.2.6. FİSA Çocuk Hakları Merkezi'nin Mikro Analizi.....	282

4.7.2.7. Barınamıyoruz Hareketi'nin Mikro Analizi	286
4.7.2.8. Toplama Kampı Mağdurları Platformu'nun Mikro Analizi	292
V. BÖLÜM: TARTIŞMA	299
SONUÇ.....	311
KAYNAKÇA	324
ÖZET	343
ABSTRACT.....	344

GİRİŞ

XX. yüzyılın son çeyreğinde Anthony Giddens, Ulrich Beck ve Alan Touraine gibi toplum teorisyenleri insanlık tarihinin sanayi toplumu safhasını aştığını ve artık yeni bir toplum tipini deneyimlediğini ifade ettiler. Adı geçen teorisyenler, aralarındaki teorik farklara rağmen, sanayi sonrası toplum düşüncesinde müşterek bir çizgiyi paylaşmaktaydılar. Onlara göre güncel toplumsal dünya artık aşılmakta olan bir toplum biçiminin geleneksel şablonlarıyla anlaşılamazdı. Zira bu üç teorisyene göre sanayi toplumunun başat siyasal ve toplumsal öğeleri mezkûr sanayi sonrası toplum biçiminde silikleşmiş, onların yerlerini yeni aktörler devralmıştır.

Giddens, sanayi toplumunu özgürlük politikaları; sanayi sonrası ya da geç modern toplumu ise yaşam politikaları olarak kavramsallaştırmaktadır. Bireylerin geleneksel kısıtlamalardan özgürleşmesine tekabül eden özgürlük politikalarının temel hedefi eşitsizliği, sömürüyü ve baskıyı azaltmak ya da yok etmektir (2010: 263-264). Geç modern çağın gerçekliği olan yaşam politikaları ise seçim yapabilme istidadına gönderme yapmakta ve aynı zamanda kimlik oluşturma biçimlerini kapsamaktadır. Hayata ilişkin kararlarla güçlü bir rabitası olan yaşam politikası öncelikle bireysel kimliği etkileyen kararları içermektedir. Yaşam politikasında kişisel ve küresel karşılıklı olarak çok yakın bir ilişki halindedir. Dünyadaki nükleer tehdit buna bir örnektir. Nükleer tehditte tüm bireyler küresel olarak etkilenmektedir (Giddens, 2009: 94-95; Giddens, 2010: 268, 278).

Touraine, sanayi sonrası toplum demektense programlanmış toplum demeyi yeğlemektedir. Nasıl ki sanayi toplumunu demir-çelik, kimya endüstrileri, elektrik ve elektronik sektörleri karakterize ediyorsa, programlanmış toplumu karakterize eden gelişmeler kültürel malların kitlesel olarak üretimi ve dağıtımıdır. Touraine'e göre programlanmış toplum doğrudan doğruya bireylerin değerler dünyasına dâhil olmaktadır. Toplumsal hareketler açısından ifade edecek olursak programlanmış toplumda kolektif

eylemnin ekonomik izleklerden kişisel ve ahlaki izleklere doğru bir yönelimi söz konusudur. Programlanmış toplumda, sanayi toplumunun bakiyesi olan siyasal kurumlar çözülmektedir. Bu toplumda ortaya çıkan yeni toplumsal hareketler siyasal iktidardan ziyade özyönetimden ve iç demokrasiden bahsetmektedir. Nihai olarak bu toplumu en iyi tanımlayan gelişme özne fikrine geri dönüştür. Sanayi toplumunda yalnızca bir tüketici ya da hedef kitle olarak addedilen toplumsal unsurlar programlanmış toplumda nesneleştirilmeye karşı birer özne olarak geri dönmektedir (2002, 272-280).

Ulrich Beck ise birbirine geçmiş iki toplum tipinden bahseder. Aşılmakta olan modern dönemi sınıai modernleşme, deneyimlediğimiz toplumsal dünyayı ise düşünümsel modernleşme ya da risk toplumu olarak kavramsallaştırır (2011, 2013). Risk toplumunun siyasal figürleri sanayi toplumunun geleneksel aktörlerinden keskin biçimde ayrılmaktadır. Refah devletinin gerilemesi akabinde müdahaleci devlet enstrümanları işlevsizleştikçe Beck'in alt siyaset dediği bir toplumsal muhalefet seti ortaya çıkmıştır. Risk toplumunda, sanayi toplumunda siyasi olmayan siyasallaşırken, siyasi olan siyasal olmaktan uzaklaşmaktadır. Siyasal kararlar ise yalnızca demokratik siyaset kurumlarında değil, tekno-ekonomik süreçler içerisinde üretilmektedir. Bu gelişmelerin bir sonucu olarak geleneksel siyasal davranış tipleri (Oy vermek, siyasal partiye üye olmak vb.) zayıflarken yeni toplumsal hareketler itici bir güç olarak teberrüz etmektedir (2011: 279-280, 285).

Devletin müdahale becerisinin ortadan kalkması ve siyasetin merkezlesmesi gibi vakıaları Beck siyasetin başarısızlığı değil, bilakis başarısı olarak değerlendirmektedir. Yirminci yüzyıldaki haklar mücadelesinin başarısı neticesinde siyasal karar alma süreçleri tartışılır hale getirilerek parlamentolar yegâne siyaset üretilen mekanlar olmaktan çıkmıştır. Bu gelişmeler yalnızca tekno-ekonomik güçlerle olan ilişkiler neticesinde değil, aynı zamanda siyasetin içsel kesintileriyle beraber

yürümektedir. Siyaset merkezlesdikçe siyasal olanın ne olduğu, araçlarının neler olduğu soruları da ortaya çıkmakta ve siyaseti daha fazla muğlaklaştırmaktadır. Kısacası demokratikleşme, günün sonunda kendini iktidarsızlaştırmakta ve siyaseti mekânsızlaştırmaktadır. Mekândan münezzehe hale gelen siyaset ise toplumu siyasallaştırmaktadır. Alt siyasi hareketler bu duruma bir örnek teşkil etmektedir (2011: 286, 289, 291).

Yeni toplumsal hareketler teorisi de meseleye benzer bir zaviyeden yaklaşarak yeni toplumsal hareketleri modernleşmenin başarısızlıklarına bir mukabele olduğu kadar, aynı zamanda başarılarının bir bakiyesi olarak telakki etmektedir. Örneğin, 1960'lı yılların ortalarında yeni feminist hareketlerin yükselişinin ardında, söz konusu dönemin öncesinde kadın haklarında yaşanan önemli gelişmelerin (Yüksek öğrenim ve emek piyasasına daha eşitlikçi katılım, boşanma ve kürtaj gibi meseleler) tesirleri vardır. Buradan hareketle yeni toplumsal hareketler modern değerlerin mütecanis bir reddinden ziyade, değerlerin seçici bir radikalizasyonu olarak okunmalıdır (Offe, 2016: 71).

Toplum teorilerinde söz konusu gelişmeler yaşanırken halkla ilişkiler araştırmalarının tüm bu gelişmelerden azade kalabilmesi pek mümkün değildi. Nitekim yirminci yüzyılın son çeyreğinde ortaya atılan sosyal teoriler halkla ilişkiler alanında iki binli yıllarda güçlü akisler bulmuş ve halkla ilişkilere yeni teorik zemin arayışları hız kazanmıştır. Bu arayışlar neticesinde halkla ilişkiler yalnızca örgüt temelli bir araştırma gündemi olmaktan çıkarak, toplumsal boyutuyla ele alınan bir söylem üretim pratiğı olarak kavramsallaştırılmaya başlanmıştır. Edwards ve Hodges mezkûr gelişmeleri sosyo-kültürel dönüşüm olarak tanımlamaktadırlar (2011).

Halkla ilişkileri örgütler ile kamuları arasındaki iletişim, ilişki ya da etkileşim olarak betimleyen yönetsel-işlevsel yaklaşımlar halkla ilişkiler araştırmacılarının ekseriyetinin takip ettiğı baskın paradigma durumundadır. Literatürün gözden geçirilmesi

baskın teorik paradigmanın dört ana eleştirisini ortaya koymaktadır: a) halkla ilişkilerin bir yönetim fonksiyonu olarak tanımlanması b) iletişimin işlevsel iletişim modellerine dayanması c) örgüt olgusunun altını çizmesi d) Aktörler arasındaki ilişkilerde güç mefhumunu göz ardı etmesi (Curtin ve Gaither, 2005: 92). Bu eleştiri noktalarının mihranlığında yeni bir halkla ilişkiler anlayışının ortaya konması, eleştirilerin dikkat çektiği akademik ve mesleki manzaranın değişmesi demektir. Bu değişim ise ancak yeni bir teorik açılım neticesinde gerçekleştirilebilir. Söz konusu teorik açılımın ihtiva ettiği düşünsel zemin ise halkla ilişkilerin kimliklerin rekabetini içeren, iktidar kavramını önceleyen, bir anlam üretici kültürel pratik olarak ele alınmasından geçmektedir (Curtin ve Gaither, 2005: 97). Tabiatıyla bu yeni anlayış içerisinde halkla ilişkiler pratikleri bir tahakküm sistemi vücuda getirebileceği gibi, bir direniş kaynağı veya bir faillik aracı haline de gelebilmektedir (Edwards, 2011: 20).

Edwards ve Hodges halkla ilişkilerde yaşanan epistemolojik ve ontolojik bir kopuşun altını çizmektedirler. Yazarlara göre, halkla ilişkiler yapısal (*structural*) bir dominasyonun kaynağı olabileceği gibi, değişim motivasyonlu bir fail (*agent*) hareketinin vasıtası da olabilir. Burada, bu ikiliğin aşılması, alandaki sosyo-kültürel dönüşümün ivmesini artırma potansiyeli taşımaktadır. Bu radikal sosyo-kültürel dönüşümde halkla ilişkiler ortaya çıkan toplumsal ve kültürel anlamları üreten bir işlem yörüngesi (*locus of transaction*) vazifesi görmektedir (2011: 4). Mevzubahis gelişmelerin önkoşulu alanda hâsıl olması gereken ontolojik ve epistemolojik bir yol ayrımının gerekliliğidir. Ontolojik açıdan halkla ilişkilerin çalışma nesnesi, dışsal bir gerçeklik olarak kabul edilen örgütler yanında, inşacı bir bakış dolayısıyla kamular ve onların iletişim pratikleri olmalıdır. Epistemolojik kopuş ise etkiyi ölçmeye dayalı ampirik işlevselci çalışmaların yerine, anlamaya dayalı çalışmaların nezaret ettiği halkla ilişkiler araştırmalarının çoğalmasını öngörmektedir.

İki yönlü simetrik iletişim ya da halkla ilişkilerin yönetsel-işlevsel yaklaşımlarının aşılmağa olan bir toplum tipine ve onun karakteristiğı olan üretim ilişkilerine ait olduğunun alameti bir süredir kamuların da kamusal görünürlüklerini artırmak için halkla ilişkilerden yararlanma cihetine gitmesidir. Örgütlerin halkla ilişkiler faaliyetlerinde karşılığını bulan simetri gibi düşünsel şablonların kamuların iletişim çabalarına uygulanması ise toplumsal iletişimdeki dönüşümü ıskalamaktadır. Çünkü, söz konusu gelişmelerle paralel biçimde, baskın paradigmanın temel kavramları olan simetri, diyalog ve uzlaşma gibi kavramlara alternatif kavram setleri alan içerisinde görünürlüğünü artırmaktadır. Dozier ve Lauzen'in (2000) uzlaştırılmaz farklılıklara yaptıkları vurgu, Holtzhausen'in (2000) uzlaşma yerine uyumsuzluğun altını çizmesi ve uyumsuzluğun toplumsal değişim için gerekliliğini vurgulaması, Stoker ve Tusinski'nin (2006) tek yönlü yaymaya dayalı (*dissemination*) iletişimin de en az iki yönlü iletişim kadar değerli olduğunu ifade etmeleri gibi teorik gelişmeler anaakım halkla ilişkiler araştırmalarının sınırlarının zorlandığını emareleridir. Bu teorik patikadan hareketle bu çalışma içerisinde diyalog ve uzlaşma gibi kavramlardan ziyade çatışma ve uyumsuzluğa dayalı agonistik bir halkla ilişkiler anlayışı müdafaa edilmektedir.

Kamuların da tıpkı örgütler gibi halkla ilişkiler pratiklerinin faili olabileceğini ifade eden sosyo-kültürel paradigmanın teorik izleğini takip eden bu çalışma toplumun dezavantajlı gruplarının kendi gündemlerini kamusal tartışmalara eklememede ve diğer toplumsal gruplara iletmede bir çerçeveleme pratiğı olarak halkla ilişkilerden nasıl yararlandıklarını ve hangi kavramları öne çıkardıklarını konu edinmektedir. Çerçeveleme çalışmalarının literatürde ekseriyetle medyadaki temsiller üzerinden gerçekleştirildiğı görülmektedir. Bu çalışmada, -dezavantajlı gruplara ait- aktivist hareketlerin kendi kendilerini nasıl çerçeveledikleri, müdafaa ettikleri meselelere ilişkin toplumsal anlamları hangi mefhumlar üzerinden oluşturdukları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Dezavantajlı toplumsal grupların Rawlscü manada “adalet” ana çerçevesinin (*master frame*) yayıcısı ve uygulayıcısı olabilme potansiyellerinin değerlendirilmesi çalışmanın temel problemidir. Bu minvalde çalışmanın temel amacı dezavantajlı toplumsal hareketlerin -bir anlam üretim ve dağıtım sürecine dayanan- iletişim faaliyetlerini çerçeveleme teorisi kapsamında incelemek ve yine aynı teoriye ait unsurlar üzerinden dezavantajlı gruplara yeni bir halkla ilişkiler yaklaşımı önermektir. Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı olarak tanımladığımız model John Rawls’ün “Bir Adalet Teorisi” (2020a) isimli çalışmasının halkla ilişkilere tercüme edilmiş biçimi olarak özetlenebilir. Deontolojik bir zemine dayanan Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı’na göre, dezavantajlı gruplar kendi temel ajandalarının yanında bir ana çerçeve olarak Rawlscü manada adalet kavramını ön plana çıkararak adil olanın rasyonel zeminini oluşturabilirler.

Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı’nın neyin adil ve ahlaki olduğuna ilişkin temel sayılıtları incelenen metinlerde latent formlarda olsa da tespit edilmiştir. Örneğin Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği’nin “İstanbul Sözleşmesi alenen LGBTİ+’lar hedef alınarak saldırıya uğrarken, tüm hak savunucularının, eşitliği ve özgürlüğü, insan onurunu savunan herkesin bu çağrıya kulak vermesi elzemdir...”¹ ifadesi adalet teorisinin sezgisel bir tezahürü olarak okunabilir. “Elzemdir” ifadesi yaklaşımın ahlaki ödev vurgusunun sağduyuyla tespit edilmiş ham hali olarak gözükmektedir. Zira, Adalet temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı dezavantajlıların çağrısına cevap vermenin neden gerekli olduğunun rasyonel ve soyut bir yönergesini sunmaktadır. Bir başka örnekte Toplama Kampı Mağdurları Platformu “*Here are the people stand on the side of justice* (İşte adaletin yanında duran insanlar)”² demek suretiyle düzenledikleri imza kampanyasına katılan kişilerin adil olanı yaptığını vurgulamaktadır. Örneklerin de gösterdiği gibi dezavantajlı

---

¹ <https://www.pembehayat.org/haberler/esat-eryaman-davasi-destek-cagrisi-2498>, Erişim tarihi: 01.04.2023.

² <https://twitter.com/KampMagdurlari/status/1427391983937540096>, Erişim tarihi: 01.04.2023

aktivist gruplar ajandalarının haklı olduğuna inanmakta ve sezgisel bir biçimde adil olanın kendilerine destek vermek olduğunu varsaymaktadırlar. Söz konusu örneklerin tespiti Adalet Teorisi'nin aktivist halkla ilişkilere uygulanabileceğinin minyatür gösterenleri olarak okunmuş ve araştırmanın ilerletilmesi hususunda bir motivasyon kaynağı olarak rol almıştır.

Örneklem dahilinde bulunan grupların metinlerinde rastlanan adil olanın sağduyu ile keşfine ilişkin bir diğer örnek Şişli Belediyesi'nin uygulamasıdır. Şişli Belediyesi'nin Bütçe Komisyonu'na dezavantajlı gruplardan +2 kişinin doğal üye olarak eklenmesi Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'nın ve tabii olarak Adalet Teorisi'nin ana ilkelerinin hayata geçirilmesinden başka bir şey değildir. Doğal üye uygulamasını Pembe Hayat Hareketi şu şekilde değerlendirmektedir:

İçinde bulunduğumuz coğrafyada ve tarihte sürekli olarak; devlet, organları ve temsil ettiği vatandaşları tarafından sistematik bir şekilde hedef gösterilen, hayatın her alanında ayrımcılık, ötekileştirme damgalanma, şiddet, taciz, yerinden etme, cezasızlık ile ölüme mahkum edilen LGBTİ+'ların bu seçim yöntemi ve proje içinde sözlerini söyleyebilmesi için eksik olan şey 'Doğal Üye' kotası ve kavramıydı.³

Bütçe karar süreçlerinde dezavantajlı gruplardan +2 kişiyi doğal üye olarak komisyona dahil etmek Adalet Teorisi'nin ilkelerine akılla ve sezgiyle erişilebileceğinin bir başka gösterenidir. Tıpkı doğal hukuk kuramlarında olduğu gibi insanlar akılları vasıtasıyla doğru kararın ne olduğunu tespit edebilirler. Rawls'ün adalet teorisini rehber edinen Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı rasyonel ve doğal olanın toplumsallaştırılması ve meşrulaştırılmasında vazife almayı arzulayan bir modeldir. "Neden bazı toplumsal grupları öncelemeliyiz?" ve "Bazı gruplara tanınan imtiyazlar

---

³ <https://www.pembehayat.org/haberler/sisli-butce-komisyonu-rsquo-na-2-kisi-lsquo-dogal-uye-rsquo-olarak-eklendi-2555>, Erişim tarihi: 01.04.2023.

eşitlik ilkesine uygun mudur?” gibi sorulara yanıt veren Adalet Teorisi’nin kamusalılığının halkla ilişkiler aracılığıyla sağlanması tezin muradını oluşturmaktadır.

John Rawls (2020a) neyin adil olduğunun tayin edilebilmesi için orijinal pozisyon, cehalet perdesi ve fark ilkesi gibi kavramları ihtiva eden bir soyutlama pratiğine ihtiyaç olduğunu ifade etmektedir. Orijinal pozisyon geleneksel toplum sözleşmelerindeki doğa durumunu ifade etmektedir. Orijinal pozisyon kişinin adil olanı bulabilmesi için kendisini konumlandığı muhayyel bir başlangıç noktasıdır. Burada kişi kendisinin toplumsal koşullarından habersizdir. Daha açık bir ifadeyle kişi cinsiyetini, sahip olduğu kimlikleri ve dahi refah ve özgürlük dağıtımındaki şansına ilişkin herhangi bir bilgiye sahip değildir. Rawls’ün cehalet perdesi olarak tanımladığı bu bilmeme durumu adil kararın temel belirleyicisi durumundadır. Cehalet perdesi ardında birey rasyonel ve önyargısızdır. Bunun anlamı bireyler kararlarını verirken refah, saygınlık, özerklik ve özgürlük gibi ilkeleri göz önünde bulundurmaktadırlar.

Orijinal pozisyonda ve cehalet perdesi ardında bireyler rasyonel tercihlerini yaparlarken -kendilerinin toplumdaki konumlarını bilmediklerinden- temel hak ve özgürlükler ile refahın dağıtımının toplumdaki en dezavantajlı grupların lehine olacak şekilde yapılmasını arzu edeceklerdir. Rawls bu durumu fark ilkesi olarak ifade eder. Fark ilkesi en dezavantajlı grupların çıkarlarının herhangi bir sebeple toplam iyi için feda edilmesini yasaklar. Rawls’e göre en az avantajlı olanların beklentilerinin maksimize edilmesi daha iyi durumda olanların beklentilerinde bir değişiklik yaratmaz. Rawls’ün teorisini, örneğin, kadınlara yönelik ayrımcılık üzerinden ele alırsak; temel hakların dağıtımında birey cehalet perdesi altında olduğundan, yani toplumdaki konumunu ve cinsiyetini bilmiyor olduğundan adalet ilkelerine ilişkin tercihini yaparken ilgili ilkeleri kadınların avantajına olacak şekilde kabul edecektir. Zira, fark ilkesi uyarınca dezavantajlı grup olan kadınların lehine tavır almak söz konusu kişi için rasyonel bir tercihtir. Daha önce ifade edildiği gibi orijinal pozisyonda kişiler kendilerinin toplumdaki

konumlarından habersizdir; ancak toplum hakkındaki genel olguları bilmektedirler (2020a: 104-112, 126, 184).

Dezavantajlı aktivist hareketlerin bir yandan adalet ilkelerinin toplumsallaşması için mücadele ederken öte yandan bu kavramın bizatihi uygulayıcısı olmaları adil ve demokratik bir toplum için elzem bir vaziyet arz etmektedir. Halkla ilişkiler uygulayıcılarının politika oluştururken Rawls'ün adalet ilkelerinden yararlanmaları, kararlarını cehalet perdesi altında diğer dezavantajlı grupların da lehine olacak şekilde almaları hem oluşturulan politikaların rasyonelliğinin temin edilmesi hem de diğer dezavantajlı gruplarla olan etkileşimin ve dayanışmanın güçlendirilmesi adına önem teşkil etmektedir. Bu doğrultuda örneğin Uygurların temel hak ve özgürlükleri için mücadele eden bir aktivist hareketin İstanbul sözleşmesi tartışmaları bağlamında kadın hareketlerini desteklemesi beklenecektir. Zira Rawls'ün manada iletişim politikaları oluşturmanın rasyonel neticesi toplumdaki dezavantajlı kesimlerden biri olan kadınların lehine tavır almayı gerektirmektedir. Rawls'ün formülasyona göre iletişim uygulayıcıları cehalet perdesi altında -fark ilkesi uyarınca- hak ve özgürlüklerin dağıtımının kadınların lehine olacak şekilde düzenlenmesini arzu edeceklerdir.

Tezin özgünlüğü hukuk ve siyaset felsefesine ait bir teori olan Adalet Teorisi'nin (Rawls, 2020a) halkla ilişkiler alanına tercüme edilme çabasıdır. Halkla ilişkilerin başat paradigması olan örgüt temelli işlevselci yaklaşımların doğasına mündemiç olan örgüt çıkarlarını kamusal çıkarlara yeğ tutmak adalet teorisinin –ekonomik örgütler temelli- halkla ilişkilere uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Ancak 2000'li yıllarla beraber halkla ilişkiler alanında gelişen yeni teorik açılımlar, halkla ilişkileri kamuların da yararlandığı bir uygulama alanı olarak ele alan yaklaşımların ortaya çıkması Rawls'ün manada adalet kavramının ve onun başlangıç noktası, cehalet perdesi, fark ilkesi gibi temel ilkelerinin

halkla ilişkiler alanına eklenmesini mümkün kılmış, halkla ilişkiler araştırmacılarına yeni bir teorik zemin yaratmıştır.

Halkla ilişkileri Edwards ve Hodges'in kavramsallaştırdığı şekliyle, yani, toplumsal ve kültürel anlamları üreten bir işlem yörüngesi olarak değerlendirmek (2011); adalet kavramını Rawls'ün manada toplumsallaştırmak ve aynı zamanda bir halkla ilişkiler etiği olarak benimsetmek niyetinde olan bu çalışma için entelektüel bir çıkış noktasıdır. Coombs ve Holladay, baskın paradigmanın dışında kalan alternatif yaklaşımları sınırdaki bilim (*fringe science*) olarak tanımlamaktadırlar. Yazarlara göre, belli araştırma gündemleri ya da kavram setleri -tıpkı aktivizm gibi- zamanla anaakım yaklaşıma kendisini kabul ettirmektedir (2012b: 880). Bu tezin diğer bir amacı dezavantajlı gruplar özelinde aktivist halkla ilişkilerin anaakımlaşmasına katkı sağlamak ve alanın teorik sınırlarını zorlayarak zenginleşmesine vesile olmaktır.

Çalışmanın önermiş olduğu Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'nın iletişim anlayışı agonistik bir çizgiyi takip etmektedir. Laclau ve Mouffe'a göre (2008) toplumsal ilişkiler belli dış söylemlerin vasıtasıyla tâbiyet ilişkileri biçimini almaktadır. Bu doğrultuda bir söylem üretimi olarak halkla ilişkiler toplumsal ilişkilerdeki antagonistik alanları çoğaltarak demokrasinin radikalleşmesini sağlama potansiyeline sahiptir. Mouffe (2019) demokrasinin radikalleşmesini özgürlük ve eşitlik ilkelerinin tüm toplumsal ilişkilere sirayet etmesi olarak tanımlamaktadır. Bu tez çalışmasında halkla ilişkiler söylem vasıtasıyla demokratik bir vazife üstlenmektedir. Hülasa, yaklaşım içerisinde uzlaşma yerine çatışma öne çıkarılmakta ve halkla ilişkiler politikayı öldüren değil, bizatihi politikayı doğuran bir pozisyonda tasavvur edilmektedir.

Dile getirilen entelektüel ve teorik saiklerle Türkiye'de aktivist hareket yürüten dezavantajlı gruplar incelenmiştir. Bu doğrultuda Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, Pembe Hayat LGBTİ+ Dayanışma Derneği, Pozitif-iz Derneği, Sıfır

Ayrımcılık Derneği, Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi, FİSA Çocuk Hakları Merkezi, Barınamıyoruz Hareketi ve Toplama Kampı Mağdurları Platformu amaçlı örneklem yoluyla tezin örnekleme dahil edilmiştir. Touraine'e göre (2017), toplumsal hareketlerin temel hususiyetlerinden biri muarızlarının belli olduğu hareketler olmalarıdır. Söz konusu noktadan hareketle, örneklem içerisine dahil edilecek olan dezavantajlı aktivist gruplar seçilirken çatışma üreten yani politika üreten hareketler olmalarına dikkat edilmiş, sosyo-kültürel paradigmayla uyumlu bir şekilde hareketlerin özne temelli oluşumlar olmasına özen gösterilmiştir.

Örnekleme içerisindeki aktivist gruplara ait metinler (Web sitesi ve sosyal medya metinleri, basın bültenleri vb.) makro ve mikro düzeyde çerçeveleme ve içerik analizleri yoluyla çözümlenmiştir. Makro analizde metinler Snow ve Benford (1988) tarafından oluşturulan temel çerçeveleme görevleri (Teşhis çerçevesi, çare çerçevesi ve motivasyon çerçevesi); mikro analizde ise Gamson ve Modigliani (1989) tarafından tasarlanan çerçeveleme aygıtları (Metaforlar, örnekler, sloganlar, betimlemeler, görsel imgeler) ve yine Zoch vd.'nin (2008a) oluşturduğu çerçeveleme aygıtı (Çözüm olarak örgüt) kullanılarak çerçeveleme ve içerik analizleri kullanılarak tahlil edilmiştir.

Tezin birinci bölümünde toplumsal hareketler olgusu tartışmaya açılmıştır. Öncelikle toplumsal hareketler ile ilişkisi üzerinden sivil toplum kavramı üzerinde durulmuş, sivil topluma ilişkin muhtelif yaklaşımlar hakkında bilgi verilmiştir. Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı ve toplumsal hareket ilişkisine ayrı bir başlık açan bölüm, tezin yeni toplumsal hareketleri -demokratik bir toplum ve siyaset adına- iyimser bir bakış açısından değerlendirdiğinin altını çizmektedir. Akabinde toplumsal hareketlerle ilgili teorik bir tartışma açılmış ve toplumsal hareketlerin Avrupa ve ABD'deki farklı gelişim çizgileri üzerinde durulmuştur. Mezkûr bölüm Giddens'in

yaşam politikası, Beck'in alt siyaset, Touraine'in programlanmış toplum kavramları üzerinde durmak suretiyle noktalanmıştır.

İkinci bölümde halkla ilişkiler ve paradigma meselesi tartışma konusu yapılmıştır. Halkla ilişkiler araştırmalarındaki teorik ayrışma üzerinde duran bölüm, çeşitlenen paradigmlar ve bu paradigmlar arasındaki teorik mücadeleleri içeren kısmi kronolojik bir izleği takip etmektedir. Bu bölümde, halkla ilişkiler disiplininin baskın paradigması olan yönetsel-işlevsel yaklaşımların, eleştirel teorinin, post-modern teorinin ve bu tez çalışmasının kendisini konumlandığı teorik pozisyon olan sosyo-kültürel yaklaşımların birbirlerine yaklaştıkları ve birbirlerinden ayrıldıkları hususlar üzerinde durulmuştur. Yine bölüm içerisinde Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'nın halkla ilişkilere yönelik teorik perspektifi üzerinde müstakil bir başlık açılmış olup, burada, yaklaşımın halkla ilişkileri bir akış olarak ele aldığı (Edwards ve Hodges, 2011), iletişim tarzı olarak ise Mouffe (2019) temelli, konsensus ve diyaloga teveccüh etmeyen, agonistik bir tutumu öne çıkardığı belirtilmektedir.

İkinci bölüm halkla ilişkiler ve aktivizm ilişkisi üzerine müstakil bir başlık oluşturmuş ve aktivizmin halkla ilişkiler araştırmalarındaki yerini tartışmaya açmıştır. Aktivizme yaklaşımları açısından halkla ilişkiler araştırmaları üç grupta tasnif edilebilir: Aktivist unsurları kontrol edilmesi gereken unsurlar olarak gören yaklaşımlar, halkla ilişkiler profesyonellerinin örgüt içerisinde aktivist bir rol oynaması gerekliliğini ifade eden yaklaşımlar ve son olarak aktivist unsurları birer halkla ilişkiler uygulayıcı olarak kabul eden yaklaşımlar (De Moya ve Bravo, 2016; Ciszek vd., 2021). Söz konusu üç yaklaşım hakkında eleştirel bir tartışma yürütülerek ikinci bölüm sonlandırılmıştır.

Üçüncü bölümde Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'nın teorik zemini ve temel kavramları Rawls'den iktibasla okuyucuyla paylaşılmıştır. Söz konusu kavramlar Snow vd'nin (1986) oluşturdukları çerçeve hizalama süreçlerinden (Çerçeve köprüleme,

çerçeve güçlendirme, çerçeve dönüştürme, çerçeve genişletme) yararlanılarak halkla ilişkilerin kavram havuzuna dahil edilmiştir. Bölüm içerisinde, aktivist unsurlara öncelikle adalet temelli bir çerçeve dönüşümü önerilmektedir. Çerçeve dönüşümünün gerçekleşebilmesi için adalet ilkelerinin çerçeve güçlendirme kullanılarak etraflıca açıklanması ve öne çıkarılması gerekmektedir. Çerçeve güçlendirmeyle canlandırılacak olan adalet kavramının bir ana ve motivasyonel çerçeve olarak toplumsallaştırılması ise çerçeve köprüleme ve genişletme süreçleriyle gerçekleştirilebilecektir. Hülasa, Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı Rawls'ün adalet formülasyonunu çerçeveleme teorisi üzerinden sistemli bir halkla ilişkiler stratejisi formuna dönüştürmüştür.

Dördüncü bölümde araştırmanın yöntemi hakkında bilgi verilmekte, çerçeveleme teorisinin toplumsal hareketler ve halkla ilişkiler araştırmaları için taşıdığı potansiyelin üzerinde durulmaktadır. Ardından, örnekleme dahil edilen dezavantajlı grupların metinleri çerçeveleme ve içerik analizleri ile çözümlenmiş ve bulgular paylaşılmıştır. Mezkûr bulguların Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'nın esasları ile olan ilişkisi ise beşinci bölüm olan tartışma bölümünde ele alınmış ve araştırma bulguları üzerinden teorik bir tartışma yürütülmüştür.

Her ne kadar bu tez çalışmasında öne sürülen halkla ilişkiler yaklaşımı dezavantajlı gruplar ve onların aktivist unsurları için tasarlandıysa da pazarda yaşanan gelişmeler Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'nın ekonomik aktörler yani şirketler için de kullanılabilme ihtimalini artırmaktadır. Örneklemini Almanya, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Fransa, Hindistan, Brezilya ve Çin gibi devletlerin oluşturduğu bir araştırmada tüketicilerin %64'ünün inanç temelli satın alma yaptıkları, yani, satın alma süreçlerinde şirketlerin toplumsal meselelerdeki duruşlarının tüketicilerce dikkate alındığı bulgulanmıştır (Edelman Earned Brand, 2018). Bu bulgunun işaret ettiği pazar dinamikleri şirketleri aktivist tutum almaya zorlamaktadır. Adi'ye göre

örgütsel aktivizm kavramı artık ana akım bir ifadedir ve örgütlerden toplumsal meselelerde tavır almaları beklenmektedir. Örgütler de toplumun muayyen kesimlerinin menfi tepkilerini göze alarak değer temelli bir duruşu benimsemekte ve toplumsal bölünmüşlüğü finansal çıkarlarının aleyhine olsa da ahlaki olan lehine kabul etmektedir (2019: 4-5). Dolayısıyla örgütler aktivist iletişim politikalarını Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'nın varsayımlarına uygun olarak gerçekleştirebilir ve politikalarının rasyonelliğini bu şekilde tesis edebilir.

I.BÖLÜM: SİVİL TOPLUM VE TOPLUMSAL HAREKETLER

1.1. Sivil Toplum Kavramı

Sivil toplum mefhumu toplumsal, siyasal, iktisadi ve hatta özel hayata ilişkin entelektüel ve kuramsal hassasiyeti olan tüm disiplinlerin en girift meselelerinden biridir. Devlet ve toplum ilişkisi, bu figürlerin üretim biçimleri ile olan münasebetleri, her dönem muhtelif yaklaşım ve bu yaklaşımların müelliflerince farklı şekillerde izah edilmiş; devletin, iktisadi ilişkilerin, toplumsal ve özel alanın sınırları söz konusu müelliflerce birbirlerinden farklı biçimlerde tayin edilmiştir. Bu tezin temel amaçları çerçevesinde, sivil toplum düşüncesinin tanımsal tartışmaları ve tarihsel gelişimi üzerinde -yer kısıtından dolayı- yüzeysel bir biçimde durulmuş olup, ekseriyetle mefhumun günümüzün toplumsal hareketleri için taşıdığı anlam üzerinde bir tartışma yürütülmüştür.

Sivil toplum kavramına liberal bir zaviyeden bakıldığında, kavramın muhteviyatında yaşanan değişimlerin devlet ve sivil alan arasında yaşanan gelişmeler neticesinde şekil aldığı müşahede edilebilmektedir. On sekizinci yüzyılda Batı Avrupa'da, toplumsal yaşamı ve onun değişken dinamiklerini imlemek için tedavüle girdiği görülen kavram -zikredildiği gibi- toplumsal alanın devlet organizasyonu ile olan münasebetlerinin seyri mucibince muhtelif değişiklikler yaşamıştır. İlk temel değişiklik sivil toplumun devletle bütünleşmiş biçimde tahayyül edildiği anlayışın tedricen silikleşmesidir. Söz konusu değişikliği sivil toplumu oluşturan unsurların kendilerini devlet ile kontrasta sokma süreci takip etmektedir. Bu aşamada toplumsal grupların özerkliklerini devlete karşı müdafaa ettikleri görülmektedir. Üçüncü aşamada devlet tekrar sivil toplum alanına geri dönmekte ve bağımsız toplumsal gruplar arasındaki çatışmaların dindirilmesinde vazife alan bir aktör olarak temayüz etmektedir. Son ve en güncel aşama ise, üçüncü aşamayı karakterize eden olgulara karşı gelişen tepkileri ihtiva etmekte ve devlet müdahalesinin sivil toplumu sönmümlendireceği endişesi üzerinde temellenmektedir (Sarıbay, 1998: 89-90).

Sivil toplum mefhumu politik liberal yaklaşımların mihver kavramı olan bireysel özgürlüğü -tabii olarak- öncelerken; aynı zamanda devletin demokratikleştirilmesi muradını da taşımaktadır. Burada devletin topluma karşı sorumluluğu işaret edilmekte, şeffaf olması gerektiği ifade edilmekte ve karar alma süreçlerine yurttaş katılımının altı çizilmektedir. (Keyman, 2004: 4). Bu çalışma çerçevesinde ele alınan dezavantajlı aktivist grupların hak mücadelelerinin doğası da -kaçınılmaz olarak- devlet organizasyonunu mücadele edilmesi gereken birincil muarız haline getirmektedir. Devletin karar verme istidadını sivil toplum aleyhine genişletme çabası (Tıpkı İstanbul Sözleşmesi örneğinde olduğu gibi kadın ve çocuk haklarına ilişkin yasal teminatlardan ricat edilmesi ya da LGBTİ+ grupların toplumsal meşruiyetinin bizzat siyasal iktidar tarafından tartışmaya açılması vb.) toplumsal hareketlerin eylem istikametini tayin ettiği kadar, halkla ilişkiler disiplininin taşıması icap eden hususiyetleri de belirlemektedir. Dezavantajlı grupların iletişim çabalarını konu edinen ve nihayetinde söz konusu gruplara yeni bir halkla ilişkiler yaklaşımı öneren bu çalışmada halkla ilişkiler bir toplumsal direniş aygıtı olarak değerlendirilmekte ve devleti sınırlandırmakta istifade edilecek bir uygulamalar bütünü olarak konumlandırılmaktadır.

Cohen ve Arato (2013: vii-ix) ise sivil toplumu, siyasal toplum ve ekonomik toplum biçimleri ile ilişki içerisinde mütemadiyen devinen üretken bir saha olarak telakki eder ve bu doğrultuda devleti farklı alanlar arasında münasebet sağlayan bir aracı olarak değerlendirirler. Cohen ve Arato'ya göre sivil toplum "ekonomi ve devlet arasında toplumsal ilişkinin olduğu; her şeyden öte yakın alandan (Özellikle aile), birlikler alanından (Bilhassa gönüllük esasına dayalı örgütler), toplumsal hareketlerden ve kamusal iletişim formlarından oluşan bir alan" dır (2013: viii). Her ne kadar siyasal ve ekonomik toplumlar sivil topluma ait kimi örgütlenme ve iletişim biçimlerinden istifade ediyorsalar da sivil toplumun temel politik rolü siyasi iktidarı hedeflemek değil, kendi hudutları içerisinde demokratik bir güç temerküzü sağlamaktır. Bunun gerçekleşebilmesi

ise devletin siyasal ve sivil toplum arasında aracı rolü üstlenmesine bağlıdır; zira müstakil olarak sivil toplumun politik rolünün etkisiz kalabilme ihtimali yüksektir (Cohen ve Arato, 2013: viii-ix).

Laclau ve Mouffe (2008: 275-282) ise sivil toplum ve unsurlarına ilişkin sabit kategoriler zikretmekten kaçınmaktadırlar. Laclau ve Mouffe'un hususi olarak odaklandıkları nokta antagonistik ilişkilerin ortaya çıktıkları yerler ve çıkış biçimleridir. Politikayı ve demokrasiyi doğuran antagonistik alanlar ve momentler sivil toplumun, siyasal toplumun ve iktisadi toplumun sınırlarını belirleyen birincil vakıalardır. Bir başka ifadeyle kendi özüne mündemiç bir sivil toplum tasavvurundan söz etmek mümkün değildir. Sivil toplum-devlet gibi ayrımlar antagonizmaların neticesinde yaşanan çatışmalara bağlı olarak şekillenen hegemonik eklemlenmeler neticesinde ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan sınırlar ise mütemadi olarak devam eden güç ilişkilerine göre değişim göstermektedir. Dolayısıyla sivil ya da politik olsun herhangi bir alanı ya da toplum biçimini verili olarak demokratik mücadelenin alanı olarak işaretlemek oldukça özcü bir kuramsal girişimdir. Örneğin geleneksel siyaset kurumunun bir parçası olan siyasal partiler demokratik toplumsal hareketlere ket vuran bürokratik engeller oluşturabileceği gibi; farklı siyasal ve toplumsal bağlamlarda bu toplumsal hareketlerin genişlemesi adına rol alan kimi toplumsal araçlara da dönüşebilir. Dolayısıyla hiçbir siyasal ve toplumsal müessesesinin anlamının sabitlenmemesi ve farklı yorumlama biçimlerine kapatılmaması gereklidir.

Marksist yaklaşımda ise sivil toplum, üretim ilişkilerinin cereyan ettiği alan olarak telakki edildiğinden burjuvazinin doğal sahası olarak görülmekte ve eşitsizliklerin üretildiği platform olarak tasavvur edilmektedir. Sivil toplumda üretilen eşitsiz ilişkiler ise devletin mahiyetini belirlemektedir. Liberal yaklaşımdan farklı olarak, Marksist paradigmanın sivil toplum anlayışı devlet organizasyonu ile mütecanis bir görüntü arz etmektedir. Marksist paradigmaya göre devlet-sivil toplum dikotomisine dayalı ana akım

görüş sınıf mücadelesinin politik toplumdan yok edilmesine dayanmaktadır (Çulhaoğlu, 2001: 41, 45-46). Öte yandan Keane ise devlet-sivil toplum ayrımını -mutlak surette- kapitalist süreçlerle eşleştirmeyi politik düşüncenin ufkunu daraltan ve siyasal tartışmaları silikleştiren bir yaklaşım olarak değerlendirmektedir (1994: 58).

Fransız devrimi sonrasında, XVIII. ve XIX. yüzyıllarda kültürel kamusal alanın zikrettiği bir kavram olan sivil toplum mefhumu sınıf mücadelelerinin güçlenmesiyle birlikte önemini yitirmiş ve ortodoks Marksist literatürde menfi bir kavram olarak yer almıştır. XX. Yüzyılın ilk yarısında ise Gramsci'nin kuramsal çalışmaları sivil toplum kavramını Marksist yazında tartışılır hale getirmiştir (Maga, 2001: 8-9). Çulhaoğlu'na göre Gramsci'nin sivil toplum perspektifi Marksistlerden çok liberal demokratları ve sol düşüncenin muhtelif noktalarındaki diğer araştırmacıları etkilemiştir. Örneğin Bobbio ve Keane'nin kuramsal çalışmaları Çulhaoğlu'na göre bu türden Marksizm dışı arayışlardır (2001: 38).

1.1.1. Sivil Toplumun Tarihsel Gelişimi

Aklı ve -tabiatıyla- akıl maliki bireyi mihverine alan bir toplum tasavvurunu imleyen aydınlanma çağı, sivil toplum mefhumunun serptildiği ilk nüveyi teşkil etmektedir (Cohen ve Arato, 2013: 80). Dolayısıyla, sivil toplumun bir vakıa olarak ortaya çıkmasını ya da bir başka ifadeyle sivil toplumu oluşturan figürlerin sivilleşmesini sağlayan gelişmeler XVII. ve XVIII. yüzyıl Batı Avrupası'ndaki toplumsal değişimlerle sıkı bir ilişki içerisindedir. Tarım toplumundan pazara dayalı topluma doğru yaşanan dönüşüm kendi dinamiklerine içkin olarak sivil bir anlayışın ortaya çıkışını beraberinde getirmektedir. Yaygınlaşan şehir hayatı ve pazar ilişkileri ile alıcı ve satıcı arasında kurulan gönüllü iş birlikleri bireyi toplumsal hayatın faal bir aktörü haline getirmiştir. Söz konusu gelişmeler dönemin iki düşünürünün, John Locke ve Montesquieu'nun da üzerine söz söylediği olgulardır. Farklı politik iklimlere (Montesquieu devletin güçlü olduğu Fransa'dan yazarken, Locke pazarın kuvvetli olduğu İngiltere'den yazıyordu) ait bu iki

düşünürün altını çizdiği hususlardan biri bireyin haklarıdır. Bu haklar -yaşadıkları çağ gereği- bireyin mülkiyetle ilişkisine dair haklardır (Keyman, 2004: 3).

Birey ve onun mülk edinme haklarına ilişkin entelektüel hassasiyetin yanı sıra gerek Montesquieu gerek Locke -farklı saiklerle de olsa- yönetenlerle toplum arasında bir ayrışmayı işaret etmektedirler. Zikredilen bu kavramsal ayrımlar mevzubahis filozofları sivil toplum kavramının ilk öncüleri kılmaktadır (Cohen ve Arato, 2013: 82). İnsanın doğal haklarının mülkiyet ilişkileri dolayısıyla sivil toplumda yer aldığını ifade eden Locke, Hobbes ve Rousseau aynı zamanda “toplumsal sözleşme” kavramsallaştırmasıyla çağdaş demokratik düşünme biçimin de ilk emsallerini vermişlerdir. Politik iktidarın tanrısal iradeye dayandığı itikadını reddeden Locke bireyin haklarını müdafaa eden yasalara dikkat çekerek erken bir yurttaşlık kavramsallaştırması vücuda getirmiştir (Touraine, 2002: 66-67).

Neden sonuç ilişkilerinin tarihsel ve kültürel bağlamlarından kopuk ve fazlasıyla indirgemeci bir şekilde kurulduğu çalışmasında Çaha (2000), on yedinci yüzyıldan itibaren cereyan eden politik düşünce tartışmalarını devlet eksenli ve birey eksenli olarak ikiye ayırmakta; Machiavelli, Bodin, Hobbes, Rousseau ve Hegel gibi düşünürleri devletçi kümede; Montesquieu, Adam Smith, John Stuart Mill, Isaiah Berlin ve Hayek’i ise bireyci kümede tasnif etmektedir. Buna ek olarak bir üçüncü küme olarak Marksist paradigmayı belirtmektedir (2000: 17-18).

Aydınlanma çağı ve sivil topluma ilişkin düşünsel ilk fragmanlar yukarıda ifade edildiği gibi; modern anlamda ilk sivil toplum kuramının Hegel’in aile, sivil toplum ve devlet diyalektiğinde gömülü olduğu ifade edilebilir. Hegel’e göre sivil toplum aile ve devlet arasında ara bir safhadır ve muhteviyatı sadece iktisadi ilişkileri kapsamakla iktifa etmemekte, geleneksel kamu hukukuna ait kurumları da içermektedir (Cohen ve Arato, 2013: 84; Bobbio, 1982: 15). Her ne kadar Hegel’in sivil toplumu, varmak istediği evrensel etik yaşam (devlet) için araçsal ve geçici bir tarihsel uğrak olsa da Hegel’in sivil

toplumsal alanı devletten farklı bir noktaya yerleştirmesi sonraki teorik tartişmalar için hayati bir kuramsal patika oluşturmuştur (Keane, 1994: 78; Cohen ve Arato, 2013: 98-99, 103; Bobbio, 1982: 4-5; Çaha, 2000: 25-26). Sivil alanın oluşabilmesi ve sürdürülebilmesi için siyasal alanın gerekli olduğunu ifade eden Hegel, evrensel devlet evresine ulaşana dek devletin sivil alana müdahale etmesinin etik yaşamın tesisinde önemli bir rol oynadığının altını çizmektedir. Devlet müdahalesinin lüzumlu olduğu başlıca iki koşul ise: sivil toplumdaki adaletsizlik ve eşitsizliklerin giderilmesi ile toplumun evrensel menfaatlerini koruma ve geliştirme amaçlarının gerekliliğidir (Keane, 1994: 77-78).

Hegel'in sivil toplum tasavvuru Marx'ı da etkilemiş; ancak Marx Hegel'in diyalektiğini tersine çevirerek iktibas etmiştir. Hegel sivil toplum alanını maddi ihtiyaçlar alanı olarak telakki etmek suretiyle bir sivil toplum tahlili gerçekteştirirken, Marx Hegel'in maddi ihtiyaçlar alanı kavramsallaştırmasından yola çıkarak bir kapitalist toplum tahliline varmıştır. Hülasa, Hegel'in idealist düşünsel izlekleri Marx'ta materyalist bir veçhe edinerek akis bulmuştur. Hegel'in Marx'ın çözümlenmeleri üzerindeki etkisi ortadayken, sivil toplum kavramının burjuvazi ile ilişkilendirilmesi neticesinde mezkûr kavram Marksist gelenekte güçlü bir yer edinmemiştir. Söz konusu vaziyeti tersine çevirecek kişi ise Gramsci olacaktır. Gramsci Hegel'e atıf yaparak sivil toplum mefhumunu kullanacak ve sivil toplum tartişmaları Marksist paradigma içerisinde tekrar konuşulur hale gelecektir (Bobbio, 1982: 10-11).

Marx, Hegel'in sivil toplum kuramından maddi ihtiyaçlar kavramsallaştırmasını esas alırken; Gramsci, Hegel'in loncalar perspektifini merkezine almıştır. Kapitalizm öncesi toplum tipine ait kurumlardan yola çıkan Gramsci kilise, mahalle dernekleri, kulüpler ve sair kültürel kurumlar ile siyasal partileri modern loncalar olarak değerlendirerek sivil toplumu iktisadi ilişkilerden ve onun belirlenimciliğinden uzak bir biçimde ele almıştır. Hegel'den farklı olarak aile müessesesini ve politik kültürü de sivil

toplum içerisine dahil eden Gramsci, integral devlet kavrayışından hareketle sivil toplumun derin politik karakterine dikkat çekmiş (Cohen ve Arato, 2013: 131; Mouffe, 2019: 58) ve sivil toplum alanını ideolojik-kültürel ilişkileri ihtiva eden üst yapısal bir moment olarak değerlendirmiştir. Üst yapı ise alt yapı üzerinde egemendir (Bobbio, 1982: 18-19, 28-29) ve bundan dolayı sivil toplum ve onun ideolojik-kültürel kurumları özgürleşme mücadelesinde ele geçirilmesi gereken mihver noktalardır. Çünkü söz konusu stratejik ideolojik kurumlar müesses nizamın yeniden üretimindeki temel toplumsal ve siyasal birimlerdir (Cohen ve Arato, 2013: 132-133).

Sivil toplumun ideolojik-kültürel müessese ve momentlerini devlet ve ekonominin mutlak egemenliğinden uzaklaştırarak, kuramını gerek ekonomik gerek politik indirgemecilikten uzaklaştıran Gramsci toplumsal hareketler için müspet bir kuramsal damar açmıştır. Hegel'in lonca tasavvurundan yola çıkan ve loncaları ikame eden modern kurumları çözümleyen Gramsci, böylelikle, sivil toplum tartışmalarına toplumsal hareketler gündemini de ilıştirmiştir. Ancak mevzubahis kültürel-ideolojik kurumlar kavramsallaştırması diyalektik bir biçimde işlemekte ve sadece işçi sınıfı muhalefette olduğu müddetçe geçerliliğini korumaktadır. Sivil toplumun sosyalist politika tarafından ilhak edilmesinden sonra ise sınıf mücadelesi sona erecektir. Neticede toplumsal hareketler de dahil tüm kültürel müesseseler sonlanacaktır. Öte yandan Gramsci'nin zikrettiği sivil toplumdaki modern loncalar, yani siyasal partiler, sendikalar vb. kültürel kurumlar Gramsci'ye göre tabiatlarına mündemiç olarak -istisnasız ve tartışmasız biçimde- burjuvadırlar. Dolayısıyla sivil toplumun unsurları içerisinde muhafaza etmeye değeri herhangi bir kurum ya da pratik yoktur. Karşı hegemonik sosyalist aygıtların (Siyasal parti ya da işçi sendikaları, organik aydınlar) yegâne temeli mevcut sivil toplum yapısının ortadan kaldırılmasına dayanmaktadır. Karşı hegemonya kavramsallaştırması politik bir stratejidir ve bu kavramın muradı bir toplum tipinden başka bir toplum tipine geçişi sağlamaktır. Özetle, Gramsci'nin sivil toplum mülahazaları

değerlendirilirken zikredilen noktaların gözden kaçırılmaması gerekmektedir. Zira Gramsci, hegemonik burjuva sivil toplum unsurlarının ve politik kültürünün kapitalist üretim ilişkilerinin yeniden üretilmesindeki rolünün altını çizerek sivil toplumun istikbaline ilişkin menfi bir pozisyon almaktadır (Cohen ve Arato, 2013: 135, 139, 143, 578).

Sivil toplumdaki bir toplumsal grubun diğer gruplar üzerindeki entelektüel ve ahlaki önderliğine vurgu yapan hegemonya kavramı Gramsci için politik iktidarın kazanılmasından önce sivil alanda edinilmesi gereken bir safhadır. Bu alanda egemenlik, zor ve rıza arasındaki özgül bir denge ile edinilmektedir (Keskin, 2014: 106). Hegemonya bir toplumsal sözleşme neticesinde değil, -mücadeleyle birlikte- tikel bir toplumsal gücün bütünü temsilini üzerine almasıyla teberrüz eden bir süreçtir. Başka bir ifadeyle, bir fikirler ve değerler setinin birçok kesim tarafından paylaşılmasını ifade eder. Gramsci, hegemonyayı ideolojik ve kültürel unsurlarla beraber ele alarak, Lenin'in politik sınıf önderliği kavramsallaştırmasının ötesine geçer. Böylelikle ideolojiyi “yanlış bilinç” tanımlamasından ve dolayısıyla özcü sınıf anlayışından kopararak herhangi bir sınıfsal aidiyeti olmayan öğelerin de yer aldığı bir tarihsel bloğun kurucu unsurlarından biri olarak tayin eder. İndirgemeci olmayan bir ideoloji anlayışıyla politik özne sınıflardan ziyade karmaşık kolektif iradelerdir (Gramsci'nin hegemonya kavramında sınıf yine de önemli bir yer tutmaktadır). Bu anlamda tarih, mütemadi bir hegemonik formasyonlar dizisidir (Laclau ve Mouffe, 2008: 11-15, 116-124, 219).

Texier, hegemonya ediminin -tabii olarak- bir mücadele gerektirdiğini ifade ederek, Gramsci'deki sivil toplumun -iddia edildiği gibi- politik toplumdan ve iktisadi ilişkilerden ayrı olmadığını, bizzatı içerdiğinin ekonomik ve siyasi olduğunu ifade etmektedir. Bir başka deyişle sivil toplum, ideolojik karakteriyle üst-yapısal bir momente aitse de gerçekleşen mücadelenin özü ekonomik-politik bir hüviyet taşımaktadır. Çünkü, burada amaç tarihsel bir bloku ortadan kaldırmak ve müesses üretim ilişkilerini

değiştirmektedir. Dolayısıyla Texier'e göre, literatür içerisinde, Gramsci'nin sivil toplum izahatının altyapıdan ayrıksı bir noktaya konuşlandırılması ciddi bir kuramsal yanılıdır (1982: 78-81). Gramsci'nin sivil toplum kuramının maksadını aşan bir biçimde yorumlanmasına yönelik eleştirilerin haricinde, bizzat Gramsci'yi ve onun sivil toplum kavramını -Marksist çözümlmeye entegre eden çabasını- hedef alan eleştiriler de mevcuttur. Örneğın Maga, sivil toplumu anti-marksist bir mefhum olarak değerlendirmekte ve sivil toplumun sol düşünceден arındırılması gerektiğini ifade etmektedir (2001:10).

XX.yüzyılın ilk yarısında sivil toplum yerine pazar ilişkilerinin zikredilmesi teamülü (Keyman, 2004: 4) II. Dünya Savaşı sonrası inşa edilen refah devleti sistemi ile daha fazla tahkim edilmiştir. Temel varsayımları, politik kararlar teknik bir boyuta indirgendikçe ve uzmanların inhisarına girdikçe yurttaşların enerjilerini ailelerine, mesleklerine ve tüketim pratiklerine yönelteceğine; böylece toplumsal alanın çatışmadan arındırılacağına dayanan refah devleti, sivil toplumun geriletmesinde önemli bir aşamayı teşkil etmektedir (Offe, 2016: 52; Keskin, 2011: 70). Ancak sivil toplum kavramı adına zikredilen bu menfi gelişmeler kendi karşıtını kendi içerisinde doğurmuş ve sistemin sınırlarını zorlayan gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Refah devleti uzlaşısının içine doğan yahut erken yetişkinliklerini bu süreçte yaşayanlar daha önce eşi görülmemiş refahı, yükseköğrenim erişimini ve minimum savaş riskini deneyimlemişlerdir. Bahsedilen refah ortamı post-materyal talepleri ortaya çıkarmıştır. Yani, yükselen refah artan fiyatlarla mücadele, ulusal politik düzenin sürdürülmesi vb. materyalist talepleri zayıflatırken; ifade özgürlüğü, daha fazla kamusal katılım gibi post materyalist taleplere ivme kazandırmıştır (Della Porta ve Diani, 2020: 95-97). Anlaşılacağı üzere yeni toplumsal gelişmeler yalnızca menfi toplumsal koşullara bir tepki olarak doğmamakta, mevcut koşulların başarılı bir şekilde işlenmesi de nevezuhur toplumsal talepleri ortaya çıkarabilmektedir. Nitekim Beck de kendi risk toplumu kuramını izah ederken, risk

toplumunu doğuran koşulların modernitenin başarısızlığından değil; bizatihi başarısından kaynaklandığını ifade etmektedir (Beck, 2011). Refah devleti döneminde ortaya çıkan ve 1960’larda kendini iyice hissettiren toplumsal hareketler müstakil bir başlık altında takip eden bölümde teferruatlı bir şekilde tartışılacaktır.

1.2. Toplumsal Hareketler ve Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı

Sosyal bilimlerin kapsamında olan pek çok disiplinin araştırma nesnesi olagelmış toplumsal hareketler literatürde muhtelif biçimlerde ele alınmaktadır. Bir tarafta toplumsal hareketleri (hassaten yeni toplumsal hareketler) müstakilen demokratik bir reaksiyon sayan müspet yaklaşımlar (Touraine, 2002; Melucci, 2016; Wolin, 1994), bir yandan -daha sınıf merkezli analizlere dayalı- toplumsal hareketleri müesses nizamın sürdürülmesini sağlayan gelişmeler olarak değerlendiren yaklaşımlar (Çoban, 2009), diğer yandan ise toplumsal hareketlerin önemini belirten; ancak geleneksel kurumlarla desteklenmesi gerekliliğini ifade eden yaklaşımlar (Laclau ve Mouffe, 2008; Mouffe, 2019; Mouffe, 2015; Crouch, 2016a) mevcuttur.

(Yeni) Toplumsal hareketlerin demokratik bir toplum ve siyaset için taşıdığı potansiyel adına iyimser bir perspektife sahip bu tezde toplumsal hareketler hak temelli oluşumlar olarak değerlendirilmekte ve bu hak temelli arayışlara -öne sürülen halkla ilişkiler yaklaşımı üzerinden- rasyonel bir zemin sağlama niyeti güdülmektedir. Tez çerçevesinde demokrasi, parlamenter sistem ya da anayasal devlet vb. kurumlara sahip bir idari rejim olarak değil Ranciere’in (2005) kavramsallaştırdığı şekliyle bir uyumsuzluk ve toplumsal çatışma olarak ele alınmaktadır. Ranciere, serbest seçimlere dayalı, anayasayı temel alan ve demokratik olarak adlandırılan rejimleri “polis” soyutlaması kapsamına dahil etmektedir. Polis görünür olanların, sesi işitilir olanların rejimidir ve bu rejim konsensus vasıtasıyla kendisini mütemadiyen yeniden üretmektedir. “Polis, belli bir etkinliğin görünür olmasını, bir diğerinin görünür olmamasını gözeten, bu konuşmanın söylem, şu konuşmanın uğultu olarak anlaşılmasına nezaret eden, görülür olanın ve

söylenir olanın düzenidir” (Ranciere, 2005: 52). Ranciere, görülür olmayanın, sesi işitilmeyenin bir şekilde sesini duyurmaya çalışması ve polisin konsensusa dayalı düzenini rahatsız etmesini ise “politika” olarak kavramlaştırmaktadır. Bu anlamda politika demokrasinin yani demosun temayüz ettiği tarihsel bir momenttir (2005: 52-55, 137-141).

Bu tez kapsamında ele alınan dezavantajlı grupların aktivist unsurlarının hak mücadeleleri politikanın ve demokrasinin geri dönüşü olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu aktivist grupların söylem alanındaki görünürlükleri ise halkla ilişkilerin demokratik toplumun oluşumundaki rolünü ikrar etmektedir. Halkla ilişkiler disiplini ve uygulaması polisin siyaseti ortadan kaldırmasının bir aracı olduğu kadar, demosun geri dönüşünün vasıtası olabilme potansiyeline de sahiptir. Nitekim Wolin de demokrasinin bir idare biçimi olarak değil, politik bir moment olarak kavranılması gerektiğini ifade etmektedir. Wolin’e göre demokrasi geçici momentlere (*figutive democracy*) dayalıdır. Demokrasinin cereyan ettiği halk hareketlerinde (Fransız devrimi vb.) beliren demos devrimin başarıya ulaşması akabinde kurumsallaşma ve anayasanın ihdasıyla birlikte ortadan yok olmaktadır. Politik devrimlerin geçmişe mukayesen daha az görüldüğü çağdaş dünyada ise demos ve demokrasi sivil haklar mücadelesi, savaş karşıtı ve ekolojik hareketler ve benzeri hareketlerin oluşturduğu momentlerde vücut bulmaktadır (1994). Wolin’in sıradan bireylerin müşterek kültürel anlamlar yaratma kabiliyetine yaptığı vurgu (1994: 24) tezin toplumsal hareketlere ve özneleşmiş bireye bakışını yansıtmaları açısından önemlidir.

Özneleşmiş edimci toplumsal unsurların önemini altını çizen Touraine tıpkı Wolin gibi demosun halk hareketlerindeki rolünü tartışmaya açmakta ve Wolin’den farklı olarak devrim sürecinde dahi demosun rolünün kısıtlı olduğunu ileri sürmektedir. Egemenlere yönelik gerçekleşen halk hareketlerinin oluş süreci içerisinde kimi liderler, siyasal parti temsilcileri ve sair dışsal yönlendiriciler temayüz etmektedir. Touraine

toplum hareketlerini muhtelif güçlerin egemenliğinden ayırma problemini “özne” kavramıyla aşmayı denemekte ve özne ile endüstri sonrası toplum arasındaki çakışmaya dikkat çekmektedir. Böylelikle, dinsel ve siyasal aşkınlıklara teveccüh etmeyen özne figürü toplumsal çatışmanın temel unsuru haline gelmektedir (2017: 121-127). Touraine’in özne soyutlamasını -tıpkı işçi sınıfına atanan tarihsel rol gibi- tekçi bir tarihsel aktör ataması olarak değerlendiren eleştiriler (Laclau ve Mouffe, 2008: 260) bulunsa da tez çerçevesinde özneleşme adına halkla ilişkiler faaliyetlerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Tezin analiz kısmında elde edilen bulgular dikkate alınarak önerilen adalet temelli halkla ilişkiler anlayışı söz konusu amacın tecessüm ettiği kuramsal noktadır. Önerilen yaklaşım hedef kamu gözetmeksizin özneleşmiş tüm unsurları hedef almaktadır. Zira yaklaşımda adil tutum almanın evrensel veçhesi öne çıkarılmakta ve özerk bireyin rasyonel karar alma süreçlerine gönderme yapılmaktadır.

1.3. Toplumsal Hareketler: Kuramsal Çerçeve

Toplumsal hareketler genellikle muayyen bir alandaki kamu politikalarına bir tepki ya da yapısal krizlere bir yanıt olarak görülse de (Della Porta ve Diani, 2020: 320; Melucci, 2016: 76) bu çözümlenelerde çatışma mefhumunun göz ardı edilmesi hareketlerin tabiatının layıkıyla incelenmesi önünde ciddi bir engel teşkil etmektedir (Touraine, 2017: 118). Maddi ve sembolik kaynaklar üzerinde yaşanan çatışmaların güncel mahiyetinin modernleşme ile güçlü bir rabitası vardır. Modernleşmeye yönelik noksan kavrayışlar toplumsal hareketlerin doğasının anlaşılmasını menfi yönde etkilemektedir. Modernleşme yalnızca kapitalizm ve endüstriyalizmle ilişkilendirildiğinde işçi hareketlerini yegâne toplumsal hareketler olarak addetme temayülü doğmaktadır. Ancak modernitenin bir diğer kurumsal boyutu gözetim mefhumudur. Gözetim, müstakil bir mücadele alanı olup ahlaki ve kültürel izlekler üzerinde cereyan eden bir savaşımı ifade etmektedir. Dolayısıyla günümüzün ekoloji,

barış ve ifade hürriyeti temelli hareketleri ancak çok boyutlu mülâhazalar sonucunda layığıyla anlaşabilmektedir (Giddens, 2014: 156-158).

Toplumsal dünyada varlık gösteren bir toplum hareketinin toplumsal hareket olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği yahut hangi hususiyetler toplamının toplumsal hareketleri oluşturduğu gibi tartışmalar toplumsal hareketler literatürünün diğer önemli meseleleridir. Temel olarak bir toplumsal hareket a) Dayanışmaya dayalı b) Çatışma içeren c) İçinde bulunduğu mevcut sistemin sınırlarını zorlayan bir kolektif hareket biçimi olarak tanımlanabilir (Melucci, 2016: 81). Melucci, çatışmayı aynı kaynakları edinmek için mücadele eden aktörler arasında gerçekleşen bir ilişki olarak; dayanışmayı ise aktörlerin bir kolektif kimliği paylaşabilme becerisi olarak tanımlamaktadır. Melucci muayyen bir sistemin sınırlarından bahsederken, ilgili sistemin mevcut yapısı içinde müsamaha gösterilen değişim derecesini ifade etmektedir. Sistemin sınırlarının zorlanması ise değişim ölçülerinin en güçlü biçimde zorlanmasını ifade etmektedir (2016: 80-81).

Tilly, toplumsal hareketlerin müşterek üç unsurun üzerinde geliştiğini belirtmektedir. Bunlar, a) Otoriteye yönelik olarak gerçekleştirilen hak temelli halk hareketler olmaları b) Hareketlerin muhtelif politik eylem türlerini kullanmaları (Mitingler düzenlemek, hukuki ve bürokratik girişimlerde bulunmak, medya ile ilişkiler kurmak vb.) c) MBSB olarak kısaltılabilecek makul olma, birlik, sayı ve bağlılık ilkelerini uygulamalarıdır (2008: 17). Touraine ise temel kültürel kaynaklar üzerindeki çatışmanın toplumsal egemenlik ilişkilerini dönüştürmeye yönelik bir amaç taşıması halinde ilgili hareketin toplumsal bir hareket olarak zikredilebileceğini ifade etmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere toplumsal dünyada bir çatışmanın varlığı toplumsal hareketleri otomatikman doğurmamaktadır (2016: 44).

Toplumsal hareketlerin bir başka ayırıcı özelliği -ya da olması gereken özelliği- muarızını net bir şekilde ortaya koyabilmesidir. Politik buhranların yaşandığı muayyen

zamanlarda ortaya çıkan tepkiler ya da toplumsal dönüşüm amacı taşımayan hak talepleri bir hareketin toplumsal bir hareket olarak tanımlanması için yeterli değildir. Çatışmanın bir egemeni hedef alması gerekmektedir. İşçi hareketlerinin sermayeyi, kadın hareketlerinin patriyarkal düzeni, öğrenci hareketlerinin eğitim sistemini hedef alması gibi muarızın somut bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Öte yandan tüm toplumsal hareketlerin demokratik bir temayülü söz konusudur. Periferide yer alan toplumsal grupların taleplerinin kamusal iletişim süreçlerine dahil edilmesi, siyasal karar alma süreçlerine katılım ve bu süreçlerin denetimi gibi hasletler toplumsal hareketlerin sair alameti farikalarını teşkil etmektedir (Touraine, 2017: 154).

Touraine'e göre bir toplumsal hareketi siyasal bir hareketten ya da köktenci toplumsal hareket karşıtı bir hareketten ayıran bir diğer önemli özellik muarızının varlığına gösterdiği ihtimamdır. Muhalifini yok edilmesi gereken bir hasım olarak görmek yerine mücadele edilmesi gereken bir karşıt olarak görmek demokratik hassasiyetlerle uyumlu bir tutumdur (2017: 154). Nitekim Mouffe da agonistik demokrasi teorisinde agonistik pozisyonun antagonizmden farkını açıklarken agonizmin rakipler arasında bir mücadele olduğu ve rakibinin varlığını meşru kabul eden bir anlayışa dayandığını ifade eder. Agonistik demokrasinin ya da demokrasinin radikalleştirilmesinin özgürlük ve eşitlik ilişkilerinin tüm toplumsal ilişkilere yayılması yoluyla gerçekleşebileceği göz önünde tutulduğunda toplumsal hareketlerin demokratik potansiyeli daha iyi anlaşılacaktır (2019: 101).

Toplumsal hareketler ve çatışma ilişkisi yukarıda ifade edildiği gibi oldukça belirleyici olmasına rağmen 1970'lere kadar toplumsal hareketler toplumsal çöküş ve kolektif dayanışma kavramlarıyla izah edilmeye çalışılmıştır. Toplumsal çöküş yaklaşımı kolektif hareketi ekonomik çöküş ve toplumsal çözülme olguları ile açıklarken, kolektif dayanışma toplumsal hareketleri müşterek çıkarların bir birlikteliği olarak değerlendirir. Örneğin Marksist perspektif sınıf vakıasını vurgulamaktadır. Birinci yaklaşım çatışma

boyutundan yoksunken, ikinci yaklaşım bir toplumsal durumdan kolektif bir harekete geçişi izah etme noktasında yetersiz kalmaktadır (Melucci, 2016: 76-77).

1.3.1. Kalabalıklar Yaklaşımı

Hassaten XX. yüzyılın başlarında araştırmacılar kolektif hareketleri toplumsal anomalinin doğurduğu irrasyonel hareketler olarak değerlendirme eğilimindeydiler (Jasper, 2002: 52-53). Toplumsal yaşamın daha önce tecrübe edilmedik derecede kitle hareketlerine sahne olması neticesinde kimi teorisyenler (Le Bon, 1997; Gasset, 2010) söz konusu “kalabalıkları” araştırma nesnesi haline getirmişler ve kitleleri muhtelif menfi hasletler ile karakterize etmişlerdir.

XX. yüzyılın başlangıcına yakın bir tarihte yayınladığı kitabında Le Bon, seçkin bir perspektiften kalabalıkların gerek toplumsal gerekse politik yaşamda peyder pey aldığı rolü endişeli bir haleti ruhiye ile aktarmaktadır. Bir kitleler çağının başladığını ifade eden Le Bon, kitleleri katılımcıların bireyselliklerinin yok olduğu, tek bir kitle zihniyetinin ortaya çıktığı irrasyonel bir kolektif davranış terkihi olarak değerlendirmektedir. Le Bon’ a göre kolektif davranış ise medeni kaidelerden oldukça uzak bir davranış biçimleri seti olup insanlığın tekamülünde bir gerileme anına karşılık gelmektedir (1997: 10-28).

Kitlelerin ya da kalabalıkların toplumsal ve siyasal hayatta edindiği yerin üzerinde duran bir başka teorisyen Ortega Gasset’dir. Gasset çalışmasında seçkinler ile kitleler arasında dikotomik bir ilişki olduğunu ifade eder ve meseleye seçkinlerin zaviyesinden bakar. Gasset’ye göre seçkin insan hayatını vazifelerle ve sorumluluklarla donatan ideal insanken, kitleler kendi öznellikleri üzerine herhangi bir düşünümü olmayan ve hayatı gelişigüzel yaşayan “vasat adamlar”dır. Gasset, nitelikten yoksun bu kalabalıkların - tüketimden siyasete değin- tüm toplumsal alanlarda artan görünürlüğünden şikâyet

etmekte ve kitlenin seçkinlerin egemenliğini sona erdirmekte olduğunu altını çizmektedir (2010: 42-46).

Yukarıda ifade edildiği gibi, kentlerde görünür olmaya başlayan kitleler - kalabalıklar yaklaşımında- “medeniyetin sonu” olarak telakki edilmekte, söz konusu grupların hareketliliğinden endişeyle bahsedilmektedir. Öne sürülen teşhisler ampirik çalışmalara dayanmayan subjektif kanaatleri içerse de birey ve kalabalıklar arasında yaptığı ayırım ya da toplumsal kimlik olgusuna kesildiği dikkat söz konusu yaklaşımın literatüre yaptığı kimi katkılar olarak not edilebilir (Jasper, 2002: 55).

Tabii ki merkezine kalabalıkları alan çözümler yalnızca Le Bon’un ve Gasset’in teşhislerinden ibaret değildir. Chicago Okulu’nun çalışmaları yahut Smelser’in kolektif davranış teorisi gibi kitlesel hareketleri temel alan kuramsal perspektifler varlıklarını yetmişli yıllara kadar güçlü bir şekilde devam ettirmiştir. Aralarındaki kimi farklılıklara rağmen kolektif davranış teorileri bireyi kolektif davranışa iten sebeplere dair çeşitli varsayımları müştereken paylaşmaktadır. Bunlardan ilki, kolektif davranışın yapısal değişimlere, toplumsal memnuniyetsizliklere ya da ekonomik krizlere verilen bir tepki olduğu düşüncesidir. Tepkilerin geçici momentler olduğu ve örgütlenmenin ilkel iletişim biçimleri üzerinden (Yayılan şayialar vb.) gerçekleştiği gibi teşhisler ise diğer müşterek kolektif davranış varsayımlarıdır (Cohen, 2016: 103-104).

1.3.2. Rasyonalist Yaklaşım

Kitlelerin hareketlerini oldukça özcü bir biçimde izah eden kalabalıklar yaklaşımının aksi istikametinde yer alan rasyonalist yaklaşımda birey fayda ve maliyet hesabı yapan rasyonel bir varlık olarak değerlendirilmektedir. Olson’a göre kolektif bir yapının ortak menfaatleri -söz konusu grup küçük boyutta olmadıkça ya da katılım için bir zorlama ya da bir teşvik söz konusu değilse- rasyonel ve çıkarıcı bireyin katılımını garanti edemez. Nitekim rasyonel bir birey herhangi bir kolektif eylemde bulunmadan da

kimi kolektif hareketlerin kazanımlarından faydalanabilmektedir. Dolayısıyla, kitle kuramlarında olduğu şekliyle, özverili bireylerin iç grup aidiyetiyle grup menfaatlerini temin etmek için hareket ettikleri önermesinin -Olson'a göre- pratiklere dayalı gündelik hayatta herhangi bir karşılığı yoktur (1971: 1-22). Kolektif eylemin ahlaki, kültürel ve sembolik yanını dikkate değer bulmayan ve hatta kolektif eylemin bizatihi imkansızlığını -bir biçimde- ifade eden Olson'un teorisi oldukça mekanik bir izahat içermektedir. Rasyonalist yaklaşımda kültürel ve kurumsal bağlamların göz ardı edildiğinin altını çizen Jasper (2002: 57-59) rasyonalist yaklaşım içerisinde kolektif eylemin tekdüze bir biçimde ele alındığını belirtmekte ve kolektif eylem ile duygular arasındaki güçlü rabıtaya dikkat çekmektedir.

Rasyonalist yaklaşım yukarıda zikredilen tüm noksanlarına rağmen toplumsal hareketler literatüründe farklı bir düşünsel izlek yaratabilmeyi başarmıştır. Kalabalıklar yaklaşımının varsaydığı irrasyonel yıkıcı kümeler anlayışını bireysel maksatları olan rasyonel aktör düşüncesi ile ikame eden rasyonalist yaklaşım kolektif eylemi ölçülebilir bir olgu olarak tasavvur ederek halefi olan araştırmalara teorik bir kapı aralamıştır (Çetinkaya, 2008: 22; Işık, 2011: 3-4).

1.3.3. Çağdaş Toplumsal Hareketler

1960 sonrasında peyder pey toplumsal yaşamın içerisine dahil olan, sınıf temeli bulunmayan ve klasik kolektif eylem kuramlarının sayılıklarını işlevsiz kılan hareket biçimleri tez içerisinde çağdaş toplumsal hareketler olarak kategorize edilmiştir. Gerek yeni toplumsal hareketleri gerekse kaynak mobilizasyonu paradigmasını kapsayan çağdaş toplumsal hareketler kategorizasyonu, toplumsal hareketlerin kronolojik çizgisini takip edebilmek ve çevre, barış ve cinsiyet temelli hareketleri “eski” hareketlerden ayırabilmek amacıyla müstakil bir başlık olarak atanmış ve mezkûr toplumsal hareket biçimleri bu başlık altında tartışılmıştır. Burada, çağdaş hareketleri doğuran tarihsel ve toplumsal değişimler, zikredilen hareketleri karakterize eden sosyal ve siyasi amiller ve muhtelif

teorisyenlerin söz konusu dönemi ele alış biçimleri üzerinde durulmaktadır. Çağdaş toplumsal hareketlerin iki esas damarı olan yeni toplumsal hareketler ve kaynak mobilizasyonu paradigmaları takip eden bölüm alt başlıkları içerisinde ele alınmaktadır.

Bu tez çalışmasının araştırma nesnesini oluşturan dezavantajlı gruplara ait hareketler tarihin belli bir noktasında rastgele ortaya çıkmış örgütlenmeler değildir. Kadınlar, LGBTİ+ bireyler, etnik ve kültürel azınlıklar, çocuklar vb. gruplar her daim belli tâbiyet ilişkileri içerisindeydiler. Bu tâbiyet ilişkilerinin bugün bu tezin de konusu haline gelen bir çatışmaya dönüşmesi Laclau ve Mouffe'un (2008: 236-238) ifade ettikleri gibi ancak belli koşullar altında gerçekleşmektedir. Tabiyet ilişkisi içerisindeki unsurun bir özneye evrilip müesses toplumsal ilişkileri dönüştürmeye çalışması, tabiyet ilişkilerinin baskı ilişkilerine ve en nihayetinde de bir tabiyet ilişkileri dizisi olarak tahakküm ilişkilerine dönüştüğü noktada gerçekleşmektedir. Hiçbir tabiyet ilişkisi kaçınılmaz olarak bir çatışmayı beraberinde getirmemektedir. Örneğin serf ya da köle gibi konumlamalar “insanın doğuştan getirdiği haklar” vb. söylemler ile gayrimeşru olarak işaretlenir ve tabiyet ilişkisi çatışmayı doğuran bir baskı ilişkisi formunu alır (Laclau ve Mouffe, 2008: 236-238). Özetle toplumsal hareketler ile siyasal ve iktisadi gelişmeler arasında güçlü bir bağ vardır. Öte yandan halkla ilişkilerin söylem üreten bir disiplin ve uygulamalar terkihi olması hasebiyle dezavantajlı grupların toplumsal pozisyonlarını baskı ve tahakküm ilişkileri üzerinden kurmak uzun soluklu bir kültürel değişim için hafife alınmaması gereken bir çabadır.

Hiçbir toplumsal olgunun olmadığı gibi çağdaş toplumsal hareketler de nedensiz ve öylesine ortaya çıkmış vakıalar değildir. XX. yüzyıl başında politik sahanın temel aktörlerinden biri olarak temayüz eden işçi sınıfı -Keynesyen ekonomik model ve refah devleti döneminde nüfuzunun tepe noktasına çıkmasına rağmen (Crouch, 2016a: 14) - ekonomik alandaki kuvvetli dönüşümlerin bir neticesi olarak tedricen gücünü yitirmiştir. Endüstriyel üretimin merkezsizleşmesi ve adım adım büyüyen hizmet sektörü gibi

gelişmeler işçi sınıfının çalışma koşullarını ve sınıfsal gücünü sarsmıştır (Della Porta ve Diani, 2020: 87).

II. Dünya savaşı sonrası kurulan politik denge ve iktisadi uzlaşma içerisinde refah devleti toplumlari refah, eğitim imkanlari ve güvenlik gibi materyal ihtiyaçlari rahatlıkla karşılarlarken, post materyal talepleri dile getirmeye başlamışlardır (Della Porta ve Diani, 2020: 95-96). Mevzubahis durum ise bir anomali neticesinde değil Beck'in de altını çizdiği gibi klasik sını modernleşmenin başarısı ile ortaya çıkmıştır. Sını modernleşmenin formunu verdiği birey ve yurttaş, hak taleplerini örgütleyerek endüstriyel modernliğin toplumsal hayatın ölçülebilirliği, hesaplanabilirliği, tek anlamlılık ve uzmanlaşma (rasyonalite) gibi temel sayıltılarını tartışma konusu haline getirmiş ve sını modernleşmenin esasları ile dikotomik bir ilişki içerisine girmiştir (2013: 9).

Toplumsal hareketler daha özgül bir izlekten ele alındığında, 1968 hareketlerinin alanda önemli bir teorik yol ayrımını beraberinde getirdiği müşahede edilebilmektedir (Mouffe, 2019; Tilly, 2008; Cohen, 2016). 1968 hareketlerinin sonrasında ortaya çıkan ve sınıf ilişkileri içerisinde açıklanamayan hak hareketleri toplumsal alandaki manzarayı ciddi bir biçimde değiştirmiştir. Irkçılık karşıtı hareketler, feminizm, eşcinsel hareketi ve çevre eylemleri gibi olgular hem toplumsal çatışmanın alanını (Bu tez çerçevesinde çatışma, siyaseti ve demokrasiyi karakterize eden mihver kavram olarak ele alınmakta ve tez çerçevesinde müspet anlamlar içerisinde kullanılmaktadır) hem de çatışmanın fail kümesini genişletmiştir. Bundan böyle işçi sınıfı yegâne tarihsel fail olmaktan tedricen uzaklaşmıştır (Mouffe, 2019: 14-15).

1968 hareketleri sonrası toplumsal alanın aldığı yeni biçim toplumsal hareketlere ilişkin klasik yaklaşımların yetersizliğini ikrar etmektedir. Kolektif davranış teorilerinin anomaliye dayalı irrasyonel kitleleri ile 1960'ların 70'lerin hak temelli hareketlerini oluşturan aktivist unsurları arasında herhangi bir benzerlik bulunmamaktadır. Zira ortada

olan şey iktisadi ya da siyasi krizlere yönelmiş tepkiler değil, daha çok kimlik temelli ve ahlaki nüveler içeren taleplerdir (Cohen, 2016: 104). Nitekim, zikredilen gelişmeler neticesinde -literatür içerisinde- eski toplumsal hareketlerin miadını doldurduğu fikri güçlenmeye başlamıştır. Ahlaki özerklik, ifade hürriyeti gibi ajandaları olan bu hareketler seleflerinden oldukça başka bir noktayı temsil etmektedir (Tilly, 2008: 116). Bu yeni noktada çatışmalar “kültürel meseleler, yaşam tarzları ve bilgiye önem gösteren yeni kimliklerin tanımları etrafında” (Della Porta ve Diani, 2020: 87) şekillenmektedir.

Feminizm, LGBTİ+ hareketleri, ekolojik mücadeleler, anti-nükleer hareketler gibi yeni toplumsal fenomenlerin toplumsal çatışma alanlarını genişletmesi, daha özgür ve demokratik bir toplum potansiyelini de güçlendirmektedir (Laclau ve Mouffe, 2008: 25-26). İfade edilen hak ve kimlik temelli hareketlerin gelişimindeki diğer bir amil refleksivite artışıdır. Bireylerin kendilerini düşünce nesnesi haline getirmesi anlamına gelen refleksivite -Touraine dayanaklı bir perspektifle- hareketlerin mahiyetini değiştirmiştir. Ancak refleksif bir bakış açısıyla aktörler gündelik yaşamın kültürel ve normatif boyutlarına yoğunlaşabilmişler, kimlik ve yaşam biçimlerini birer mücadele alanı haline getirebilmişlerdir. Hülasa, yeni toplumsal aktörleri seleflerinden ayıran şey hareket repertuarları değil; refleksivite olgusuna bağlı yeni mücadele temalarıdır (Cohen, 2016: 118).

Beck, 1970 sonrasında, modern toplumlarda ilerlemeye dayalı mutabakatın sarsıldığını, buna paralel olarak toplumsal alanda farklı biçimlerde toplumsal hareketlerin ortaya çıktığını ifade etmektedir. Modernitenin ilerlemeye dayalı toplumsal dünya perspektifi iki tarihsel gelişmeyle birlikte parçalanmıştır. Bunlardan ilki siyasetin mekân, fail ve biçim değiştirmesi vakiasıdır. Sınai modern dönemin politik hedefleri olan demokrasi ve sosyal devlet hülyası realize edildikçe siyaset mekansızlaşmış ve politik failer çok parçalı bir görüntü sergilemiştir. Politika geleneksel siyasal kurumlardan alt-siyasete doğru evrilmiş ve modern dönemde siyasal nitelik taşımayan unsurlar

siyasallaşmıştır (Alt siyaset kavramsallaştırması müstakil bir başlık altında ileriki bölümlerde tartışılmıştır). İkinci gelişme ise teknoloji ve bilimin sağladığı yeni toplumsal olanaklardır. Aşılmakta olan modern topluma alternatif toplum tiplerinin mikro-elektronik, genetik teknolojisi ve enformasyon araçları marifetiyle oluşturulacağı düşüncesi gün be gün gücünü artırmaktadır (2011: 336).

Yukarıda ifade edilen tarihsel, toplumsal, teknolojik ve politik gelişmeler tez kapsamında çağdaş toplumsal hareketler olarak kategorize edilen toplumsal hareketleri ortaya çıkarmıştır. Söz konusu toplumsal hareketlerin paylaştığı pek çok hususiyet bulunmaktadır. Örneğin, çağdaş toplumsal hareketleri oluşturan her iki paradigmada da (Yeni toplumsal hareketler ve kaynak mobilizasyonu paradigmaları) kullanılan gelişmiş iletişim biçimleri dikkat çekmektedir. İki paradigmayı da karakterize eden bir diğer olgu çatışmadır ve çatışma bu iki yaklaşımda tabii bir olgu olarak ele alınmaktadır. Katılımcıların rasyonel varlıklar olarak ele alınması, kolektif davranışın modern çoğulcu sivil toplum anlayışı içerisinde değerlendirilmesi gibi hasletler diğer müşterek çağdaş toplumsal hareket özellikleridir. Gerek yeni toplumsal hareketler gerekse kaynak mobilizasyonu paradigması sivil toplumu toplumsal hareketlerin mücadele ettikleri alan olarak kavramaktadır (Cohen, 2016: 104-105).

Sanayi toplumundaki temsili demokrasinin siyasetin özünü unutturan bir veçheye kayması, yani siyasal temsilcilerin yurttaşa karşı sorumlu olması gerekliliğini, yurttaşların da devleti denetleyici vazifelerini süreç içerisinde unutmaları, geleneksel sanayi toplumunun müesseselerinin çözüldüğü refleksif modernleşmede sık sık tenkit konusu haline gelmektedir. Siyaset icrasının alt siyasete doğru yönelmesi gibi hadiselerin neticesinde çağdaş karar alma mekanizmaları muktedir liderler ya da akil insanların inhisarında olmaktan çıkıp çoğullaşmaktadır (Beck, 2011: 287). Dolayısıyla Beck, çağdaş toplumsal hareketlerin yatay örgütlenmeye dayalı, karizmatik lidere yaslanmayan yapısını modernliğin düşünümsel safhası ile açıklamaktadır. Bu safhayı modernliğin

başarılarının yan etkileri karakterize etmekte ve burada modernlik kendi esaslarını bizzat kendisi yok etmektedir (2013: 57).

Touraine'e göre sivil toplum ve toplumsal hareketler arasında pozitif bir korelasyon söz konusudur. Sivil toplum ve toplumsal hareketlerin istikballeri birbirine bağlıdır. Beraber yükselmekte ya da düşmektedirler. Her ikisi de devletten muayyen derecede özerktir ya da özerk olmalıdır; aksi takdirde otoriter bir devlet anlayışı tarafından yutulmaları her zaman olasıdır. Çağdaş toplumsal hareketler için mücadele devlet organizasyonun ele geçirilmesi için değil, sivil toplumun demokratik dönüşümü adına gerçekleştirilmektedir. Zira, toplumsal egemenlik ilişkileri, toplumsal normlar ve kimlikler sivil toplum alanında inşa edilmekte ve mütemediyen güncellenmekte ya da dönüştürülmektedir (Cohen, 2016: 116).

XXI. yüzyıla gelindiğinde toplumsal hareketlerin istikameti -neo-liberal uygulamaların küreselleşmesi ve iktisadi liberalizmin demokrasi aleyhine genişlemesini tarif eden- post politik konsensusu hedef alan bir patikaya doğru kaymıştır. Yunanistan'daki Aganaktismenoi (Öfkeliler) İspanya'da Indignados (Öfkeliler), Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Occupy (İşgal Et) hareketleri bu türden hareketlerdir (Mouffe, 2019: 31). Karar alma süreçlerinin yeniden feodalleşmesini yani politik kararların demos ya da demosun temsilcileri tarafından değil de bir grup oligark tarafından alındığını ifade eden post-demokratik olgu (Crouch, 2016a; 2016b; Ranciere, 2005, Wolin, 2008) politikanın icra biçimlerini toplumsal alana kaydıran gelişmelerden bir diğeridir.

Post-demokratik süreçte neoliberalizmle birlikte siyasal partilerin müstakil irade oluşturma becerileri akamete uğramış, sadece seçim çalışmaları gerçekleştirme ve mutat parti içi disiplini muhafaza etme gibi işlevlerle sınırlandırılmıştır. Parlamento ise kararların müzakere ile alındığı demokratik bir platform olma hususiyetinden gittikçe uzaklaşmış, temsiliyet salahiyetini büyük oranda kaybetmiş, parlamento dışında alınan kararların meşrulaştırıldığı bir platforma dönüşmüş bulunmaktadır (Keskin, 2016: 96;

Keskin, 2017: 492, 496). Hülasa, neoliberalizmle birlikte politik karar alıcılar değişmiş; pazar, küresel şirketler, uluslararası bankalar, finans lobileri, ulus-üstü örgütler karar alıcı yeni unsurlar olarak zuhur etmiştir (Keskin, 2017: 496). Böylesi gelişmelerin neticesi olarak, geleneksel siyasal kanallara güvenlerini kaybetmiş toplumsal gruplar politikayı sokakta icra etme cihetine başvurmaktadır (Mouffe, 2015: 139). Ancak Mouffe'a göre toplumsal hareketler politik kültürün dönüşümünde ciddi bir rol oynasa da somut kazanımlar elde edebilmek için toplumsal hareketlerin geleneksel politik müesseselerle ilişki kurmaları gerekmektedir (2019: 31).

Çağdaş toplumsal hareketler bahsini özetleyecek olursak, 1960'lar ve 1970'lerdeki hareketler ekonomik kriz ya da yapısal çöktürlere verilen tepkiler değil, açıkça deklare edilmiş ilkeleri, menfaatleri ve stratejileri olan planlı hareketlerdir (Cohen ve Arato, 2013: 445; Işık, 2011: 11-12). Toplumsal alanda cereyan eden söz konusu hareketlerin akisleri akademik çalışmalarda karşılık bulmuş ve yeni toplumsal hareketler ile kaynak mobilizasyonu paradigmaları alanın başat yaklaşımları haline gelmiştir (Cohen ve Arato, 2013: 445, Işık, 2011: 12, Çetinkaya, 2008: 23).

1.3.3.1. Kaynak Mobilizasyonu Kuramı

Temelinde Olson'un rasyonel seçim teorisinin güçlü bir etkisinin bulunduğu kaynak mobilizasyonu yaklaşımı ekseriyetle Kuzey Amerika'daki toplumsal hareket çalışmalarına rehberlik etmiş kuramdır. Kaynak mobilizasyonu kuramı toplumsal grupların neden toplumsal hareket oluşturduklarıyla değil, ilgili toplumsal hareketlerin nasıl oluştuğu, tekâmül ettiği ve ne elde ettiğiyle ilgilenmektedir (Lelandais, 2009: 67, 71). Toplumsal hareketlerin daha çok stratejik boyutu üzerine odaklanan bu kuram insanları kolektif eyleme motive eden güdülerin araçsal olduğunu (Işık, 2011: 14-15) ve bireylerin rasyonel varlıklar olarak kendi menfaatlerini takip ettiklerini ileri sürmektedir (Çayır, 2016, 18).

Örgütlenme ve rasyonalite kavramlarının mihver noktayı oluşturduğu kaynak mobilizasyonu yaklaşımında toplumsal hareketler bir ideolojiye ya da kimliğe bağlı hareketler olmaktan çok, çıkarlarını takip eden bireylerin oluşturduğu kolektif bir yapı olarak değerlendirilmektedir. Kaynak mobilizasyonu paradigması içerisinde gerçekleştirilecek bir toplumsal hareket analizinin temel araştırma nesnesi hareketin örgütlenme biçimleri ve siyasal bağlamdır. Kolektif hareketlerin örgütlenme sebepleri ve oluşturdukları müşterek anlam bu paradigmanın ilgi alanı içerisinde değildir (Cohen, 2016: 106).

Kişilerin neden hareket ettiğini tetkik etmek yerine; hareketlenmenin nasıl ortaya çıktığı, geliştiği, hangi neticelere vardığı (Lelandais, 2009: 72) gibi ampirik unsurlar üzerinde yoğunlaşan kaynak mobilizasyonu paradigması toplumsal hareketlerin taşıdığı ve ürettiği anlamı açıklayamamaktadır. Kuram, farklı unsurların belli bir harekette nasıl bir araya geldiğini izah edebilmek kabiliyetine sahipken, hareketin niçin ortaya çıktığını açıklamak noktasında oldukça eksiktir. Yine kuramın ölçülebilir çıktılara odaklanması, hareketlerin kültürel ve sembolik yanlarının gözden kaçırılmasına neden olmaktadır (Melucci, 2016: 83). Stratejik araçsal rasyonaliteye temel belirleyicilik rolü veren kaynak mobilizasyonu kuramı değerleri ve inançları bireysel düzleme ait psikolojik unsurlar olarak addetmektedir. Ancak ister bireysel ister kolektif düzlemde olsun inançlar, değerler, kültürel figürler, ideolojiler aktörlerin grup kurma ve mobilize olma istidatlarını etkileyen kuvvetli unsurlardır (Cohen, 2016: 110).

Muayyen farklılıklara rağmen kaynak mobilizasyonu kuramcılarının müştereken paylaştığı çeşitli varsayımlar bulunmaktadır. Bunlar: a) Analizde çatışma mihver bir pozisyon işgal etmektedir b) Kolektif eylemin kurumsallık düzeyleri arasındaki farklar önemsenmez c) Kurumsal olsun ya da olmasın her hareket çıkar çatışmalarına dayanmaktadır d) Kolektif eylem demek çıkarların rasyonel takibi demektir e) Amaç ve şikayetler hareketlerin oluşumunda etkili değildir. İki unsur iktidar ilişkilerinin çıktılarını

f) Hareketler kaynaklarındaki, örgütlenme biçimlerindeki ve fırsatlardaki değişikliklerden etkilenirler g) Başarı ölçülebilir bir kavramdır. Örneğin, bir grubun politik bir aktör olarak tanınmasını ya da artan maddi kaynakları içerebilmektedir (Cohen ve Arato, 2013: 446).

Kaynak Mobilizasyonu kuramına yönelik eleştirilerin bazı yönlerden ifrat noktasında olduğunu ifade eden Jasper, paradigmanın rasyonalist yaklaşımın birey boyutundaki vurgusunu örgüt düzeyine taşıdığını ve bir amacı olan örgüt düşüncesini ön plana çıkardığını belirtmektedir. Buna göre paradigma, -tek başına- toplumsal hareketlerin siyasetin olağan bir parçası olduğunu göstermesiyle dahi önemsenmeyi hak etmektedir. Yine Jasper'e göre kaynak mobilizasyonundaki çıkar kavramı kültürel dir. Neyin çıkar olduğunun bilgisi kültürel bir inşadır. Dolayısıyla kaynak mobilizasyonu paradigması söylenildiği gibi kültürel unsurlardan tümüyle kopuk bir yaklaşım değildir (2002: 65-68).

1.3.3.1.1. Politik Süreç Yaklaşımı

Kaynak mobilizasyonu kuramı içerisinde değerlendirilebilecek araştırmacılar süreç içerisinde kuramın kimi noksanlarını giderme cihetine başvurmuşlardır. Revizyon girişimlerinde en göze çarpan yaklaşım Tarrow'un başını çektiği politik süreç yaklaşımıdır. Tarrow'un söz konusu teorik hamlesi kaynak mobilizasyonu kuramına politik bir boyut eklemiştir (Lelandais, 2009: 73). Tarrow'a göre bu yaklaşımın temeli Tilly'in kolektif hareketin beş bileşeni olduğunu ileri sürdüğü Hareketten Devrime (*From Mobilization to Revolution*) adlı kitabında yatılıdır (2011: 27). Kolektif eylem analizinin beş bileşeni: Çıkar, organizasyon, mobilizasyon, fırsat ve kolektif eylemin kendisidir. Çıkar, bir grubun diğer gruplarla olan münasebeti içerisindeki kazanç yahut kayıplardır. Organizasyon örgütün yapısını ifade etmektedir. Mobilizasyon ortak çıkarlar doğrultusunda hareket ederek bir grubun ihtiyaç duyduğu kaynaklar üzerinde kontrolü ele geçirme çabasıdır. Kolektif eylem, insanların müşterek bir çıkar için eylemde

bulunmasını ifade eder. Kolektif eylemi belirleyen unsurlar diğer dört bileşenin durumu ile yakından ilişkilidir. Fırsat ise (Politik süreç yaklaşımının kurucu kavramlarından biri) toplumsal grubun dış dünya ile ilişkilerine odaklanan süreci ifade etmektedir. Zikredilen ilişkilerde yaşanabilecek muhtelif değişiklikler grubun çıkarlarını tehdit edebilmekte ya da gruba yeni fırsatlar sağlayabilmektedir (Tilly, 1978: 7).

Kimi hareketlerin muayyen zamanlarda ortaya çıkarken, diğer zamanlarda esamelerinin okunmaması politik süreç yaklaşımının nüvesini teşkil eden esas sorunsaldır. Buradaki dışsallık göndermesi Tilly'in fırsatlar bileşenini akla getirmektedir. İnsanları harekete geçmeye teşvik eden gelişmeleri kasteden fırsatların karşıtı ise katılıma ket vuran gelişmeleri imleyen tehditlerdir. Fırsatlar, sıradan yurttaşların kolektif hareketin maliyetini düşüren müspet gelişmeleri algılamasını ifade etmektedir. Bu gelişmeler güçlü liderlerin ya da potansiyelli müttefiklerin ortaya çıkması, seçkinlerin güçlerini yitirmiş oldukları bir siyasal sürecin yaşanması vb. hadiseleri ihtiva etmektedir. Söz konusu gelişmeler kolektif kimlikleri ortak temalar etrafında harekete geçmeye teşvik etmektedir. Yine politik rejimler de toplumsal gruplar için fırsat teşkil edebileceği gibi, muhtelif kısıtlamaları içeren tehditler halini alabilmektedir (Tarrow, 2011: 32-33). Özetle, politik süreç yaklaşımı projeksiyonunu kolektif eylem ile toplumsal yapılar ve gelişmeler arasındaki ilişki üzerine yönelterek hareketleri -anomali neticesinde doğan- marjinal unsurlar olmaktan çıkarmıştır (Della Porta ve Diani, 2020: 24).

1.3.3.2. Yeni Toplumsal Hareketler

Çevreci, feminist, savaş karşıtı, etnik vb. hareketler 1960 sonrası toplumsal dünyayı karakterize eden belli başlı sosyal gelişmelerdir (Çayır, 2016: 8; Jasper, 2002: 32). Dönemi karakterize eden bir diğer gelişme ise söz konusu hareketlerin daha önceden tahmin edilemeyecek derecede toplumsal destek görmeleridir (Beck, 2011, 285). Zikredilen noktalar toplumsal hareketleri tetkik etmek adına yeni bir kuramın ihtiyacını beraberinde getirmiştir (Lelandais, 2009: 69). Bu noktada -muayyen bir sınıfın (İşçi

sınıfı) tarihsel özne olarak atandığı- eski hareketlerin karşıtı olarak yeni toplumsal hareketler kavramsallaştırmasının alanda peyder pey yoğunluğunu artırdığı gözlemlenmektedir (Çayır, 2016: 8). Üretim ilişkilerini esas almayan bu toplumsal hareketler müstakil politik kuramların ontolojik zeminlerini değiştirecek güçte gelişmeler olarak değerlendirilebilir. Örneğin Laclau ve Mouffe, solun yaşadığı krizin sebeplerinden birinin yeni toplumsal hareketlerin doğasını kavrayamamasında yattığını ileri sürerken; kuramlarının amacının -sadece iktisadi ilişkilerle açıklanamayacak- bu hareketlerin özgüllüğünü ortaya koymak olduğunu ifade etmektedirler (Mouffe, 2015: 149-150).

Toplum hareketlerinin kısaca özetlenen bu serencamı sosyal bilimlerde başını Alan Touraine'in çektiği yeni toplumsal hareketler teorisini tedricen ortaya çıkarmıştır. Bu teoriye göre Batılı modern toplumlar endüstri toplumunu aşmış bir toplumsal merhaleyi deneyimlemektedir. Endüstri toplumu ve onun devrimci öznesi işçi hareketleri gözden kaybolurken, kimlik ve kültür esaslı hareketler sivil toplumda arzı endam etmektedir (Lelandais, 2009: 69). Yeni toplumsal hareketler soyutlaması çöküş/dayanışma yahut yapı/motivasyon gibi düalist formülasyonların ötesine geçmeyi başarmış, yeni çatışma türleri ile post-endüstriyel gelişmeleri birbirleriyle irtibatlandırmıştır. Post endüstriyel gelişmeler ise selefinden farklı olarak artık yalnızca ekonomik temelli olmaktan ziyade; daha çok ekonomik, politik ve kültürel yapıların artan bütünleşmesine tanık olunduğu hadiseleri içermektedir. Çatışmaların kültürel bir veçhe edinmesi kimlik meselelerini ortaya çıkarmakta ve gündelik hayatın zaman ve mekân ilişkilerini derinden etkilemektedir (Melucci, 2016: 77, 81-82). Geleneksel siyasal partilerin ya da toplulukçu güç odaklarının inhisarında olmayan; dinsel, siyasal ya da ekonomik hareketler olarak tanımlanamayacak olan yeni toplumsal hareketler ahlaki bir pozisyondan konuşan hareketlerdir (Touraine, 2017: 123).

Yeni toplumsal hareketleri yeni kılan değerler ya da kuramsal unsurların neler olduğu hususunda teorisyenler arasında kuvvetli bir mutabakat olmasa da (Cohen ve

Arato, 2013: 442) kavramın tanımına ilişkin kimi teorik alametler de mevcuttur. Her şeyden önce, “mevcut sistemden güç ve fayda koparmak amacını güden” (Tilly, 2008: 117), “geleneksel politik katılım biçimlerine bir meydan okuyunuşu simgeleyen” (Keskin, 2011: 78) yeni toplumsal hareketler politik aktörler olarak tanınma talepleri olan, müdafaa ettikleri meseleler açısından toplumun geneli üzerinde dönüştürücü amaçları bulunan kolektif kurumlardır (Offe, 2016: 57). Yalnızca kendi hareketinin ya da iç grubunun menfaatini sağlamaktan öte toplumsal değişim muradı bulunan yeni toplumsal hareketler tarihin ve onun kaçınılmaz ilerleyişi gibi önermelerle ilgilenmekten çok özerklikten, politik iktidarı amaçlamaktan çok grup içi demokrasiden bahseden; kişisel ve ahlaki izlekler taşıyan kolektif eylem birliktelikleridir (Touraine, 2002, 276).

Yeni toplumsal hareketleri demokrasiyi radikalleştirecek tarihsel bir fırsat olarak değerlendiren Laclau ve Mouffe, yeni toplumsal hareketlerin yeniliğinin tâbiyet biçimlerini sorguluyor olmasından kaynaklandığını ileri sürmektedirler. Kuramlarında antagonizma kavramının altını çizen yazarlar, antagonizmaların farklı toplumsal koşulların neticesinde doğabileceğini, daha önce tâbiyet ilişkileri taşımayan ilişkilerin belli bir tarihsel uğraktan sonra muayyen dış söylemlerin yardımıyla (Halkla ilişkiler pratikleri dış söylem araçlarıdır) tâbiyet ilişkilerine dönüşebileceğini belirtmektedirler. Burada herhangi bir özne konumu eşitsizlik ihtiva eden dış söylemlerin muhatabı olarak antagonistik bir ilişkinin tarafı haline gelmektedir. Yeni toplumsal hareketler bu antagonistik alanları çoğaltan, bir başka deyişle ileri sanayi toplumlarını karakterize eden toplumsal çatışmaları gittikçe daha fazla toplumsal ilişkinin içerisine zerk eden radikalleştirici kolektif oluşumlardır (2008: 245-246).

Yeni toplumsal hareketler kendilerini üretim ilişkileri içerisindeki konumları üzerinden tanımlamayan, ki yapısal olarak tanımlamaları da mensuplarının sosyo-ekonomik pozisyonlarının heterojenliği dolayısıyla pek mümkün olmayan, kültüre ve kimliğe ilişkin iddia ve talep sahibi gruplardan teşekkül eden sivil toplum birimleridir.

Bu tezde zikredilen sivil toplum ifadesi devlet organizasyonundan bağımsız bir kültürel ve politik kamusal alana tekabül etmektedir. Touraine'in (2017) ifade ettiği şekilde, devlet organizasyonu ile organik ilişkisi olan hareketlerin birer toplumsal hareket olarak görülmediği bu çalışmada devletle ilişkili toplumsal hareketler devletin nüfuzunu sivil toplum alanına doğru genişletmeye çalışan ideolojik aparatlar olarak telakki edilmektedir.

XIX ve XX. yüzyıl ortalarına kadar cereyan eden toplumsal hareketler büyük anlatılara bağlı, epik temsiller içeren hareketlerdir. Günümüze yaklaştıkça bu temsiller peyder pey toplumsal alandan çekilmiştir. Büyük liderleri ve örgütleri olmayan kolektif hareketler sahada görünmektedir artık. Ancak, zahiren kuvvetsiz olarak değerlendirilebilecek bu hareketlerin kültürel yapıyı yavaş ama derinden dönüştürücü bir potansiyel taşıdıkları söylenebilir. Bu hareketler müesses düzenin mekanizmalarına muhalif sorular sorarak sistemi rahatsız etmektedir. Siyasal sistemi hedeflemeseler de toplumsal-kültürel alandaki dönüştürücü güçleri ve evrensel ajandaları siyasal sistemin kurumlarını etkilemektedir. Örneğin, kurumlar artık mevcut kültürel yenilikleri takip edebilen uzmanlar istihdam etmektedir. Ya da kadın hareketleri ele alındığında düz anlamıyla politik bir mücadele neticesinde eşit siyasal haklar edinen kadınların artık erkeklerle eşit olduğu önermesi, yeni toplumsal hareketlerin çatışmayı kültürel alana taşımasıyla tekrar bir toplumsal sorun olarak temayüz etmiştir. Artık burada kadınlar özerk ve saygın bir öteki olma hakkını talep etmektedirler. Egemen kültürün kodları zikredilen çatışmalar neticesinde sorgulanmaya başlanmaktadır. Egemen kültürel kodlardaki eşitsizlik ve irrasyonellik ancak bu tür mücadelelerin neticesinde faş olmaktadır. Ayrıca, kaynak mobilizasyonu paradigmasından farklı olarak yeni toplumsal hareketler teorisinde başarı yahut başarısızlık gibi kavramlar teorinin epistemolojik konumu dolayısıyla tek başına anlam taşımamaktadır. Çünkü, egemen kültürel kodlar ve dil biçimlerine karşı bir söylemsel mücadeleyi ihtiva eden yeni toplumsal hareketler

teorisinin mevcut güç ilişkileriyle kavga eden tabiatı, kazanan-kaybeden dikotomisini anlamsızlaştırmaktadır (Melucci, 2016: 94-97).

Yeni toplumsal hareketleri yeni muhafazakâr ideolojiyle kontrasta sokan Offe, yeni muhafazakarlığı devlet organizasyonun menfaati için sivil toplumu yapılandırma girişimi olarak değerlendirirken, yeni toplumsal hareketleri sivil toplumu bürokratik siyasal kurumlardan münezze bir şekilde politize etme çabası olarak ele almaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere yeni toplumsal hareketlerin eylem sahası kurumsal olmayan siyasetin icra edildiği alandır. Hareketlerin bu noktadaki amacı düzenleme, kontrol ve müdahaleden uzak bir sivil toplumun oluşturulmasına dayanmaktadır (2016: 49-50, 55).

Toplumsal çatışma alanlarını çoğullandıran ve ekseriyetle bir kimlik müdafaası yapan yeni toplumsal hareketler soyutlaması, epistemolojik konumuyla uyumlu bir şekilde, kimlik taleplerini evrensel ve ahlaki bir pozisyondan dile getirmektedir (Della Porta ve Diani, 2020: 320). Dolayısıyla yeni toplumsal hareketler diğer siyasal aktörlerle müzakere ve uzlaşma gibi kavramlar çerçevesinde değil; daha çok evet/hayır, onlar/biz, zafer/yenilgi vb. dikotomik ifadeler bağlamında ilişki kurmaktadır. Çünkü hareketler müzakere kabiliyetinden -organizasyonlarının tabiatı açısından- yoksundur. Yani, hareketlerin talep ettikleri haklara karşılık pazarlık konusu yapabilecekleri opsiyonları mevcut değildir. Örneğin sendikalar iş garantisine karşılık ücret kısıtlamasını önerebilir; ancak toplumsal hareketlerin nükleer enerji politikalarının durdurulmasına karşılık önerebilecekleri herhangi bir teklifleri mevcut bulunmamaktadır. Yine hareketler savundukları meselelerin evrensel nitelikte haklar olduğu kanaatine sahip olduklarından ricat etmeye dayanan bir uzlaşma yaşanmamaktadır (Offe, 2016: 59-60).

Adalet, eşitlik ve özgürlük gibi evrensellik iddiası olan kavramların John Rawls'ün adalet teorisiyle (2020a) birlikte rasyonel biçimde somutlaşabileceğini öne süren bu tez çalışmasından farklı olarak Touraine evrensellik vurgusunu endüstri

toplumuna ait bir emare olarak değerlendirmektedir. Touraine'e göre hassaten sömürgecilik-emperyalizm karşıtı oluşumlar ve kadın hareketleri, bir yandan kendi ajandalarının savunuculuğunu yaparken öte yandan hareketlerini özgürlük ve eşitlik gibi evrenselci iddialara yaslamaktadır. Yeni toplumsal hareketler ise sanayi toplumuna ait hareketlerden farklıdır. Burada toplumsal dönüşümden ziyade yaşam üzerinde tasarruflarda bulunmak esastır (2017: 133).

Toplumsal hareketlerin eyleyicileri ne sanayi toplumunun sosyo-ekonomik kodlarına (İşçi sınıfı, orta sınıf vb.) ne de müesses siyasal kodlara (sağ, sol vb.) uygunluk göstermektedir. Yeni toplumsal hareketlerin bir aktör olarak temayüz ettiği yeni toplum tipinde siyasal çatışmanın dinamiklerini toplumsal cinsiyet, yaş vb. değişkenler belirlemektedir. Söz konusu gelişmeler yeni toplumsal hareketleri eski toplumsal hareketlerden kati biçimde ayırmaktadır. Buradan hareketle, yeni toplumsal hareketlerin toplumsal tabanının sınıfsal ve ideolojik anlamda homojen olmadığı söylenebilir. Toplumsal hareketlerin sosyal yapısı belli başlı üç ögeden oluşmaktadır: 1) Bilhassa hizmet ve kamu sektöründe çalışan yeni orta sınıf 2) Eski orta sınıfın bakiyeleri 3) İşsizler, öğrenciler, emekliler, ev hanımları gibi iş piyasası dışında kalanlar (Offe, 2016: 60). Zikredilen grupların yeni toplumsal hareketlere olan teveccühü, söz konusu hareketlerin taşıdığı ahlaki duruşun kimlik ve saygınlıkla ilişkili oluşundan ileri gelmektedir. Bu hareketlerin XX. Yüzyıl başındaki işçi hareketlerini aşan enternasyonalizminin kaynağı da yine aynı ahlaki noktadır (Touraine, 2002: 275).

Yeni toplumsal hareketler paradigmasının temel sayılıtlarına yönelik eleştirilerden biri paradigmanın projeksiyonunu yalnızca sivil toplum alanına yöneltmesi ve dolayısıyla geleneksel politik kurumları teorik denklemin dışında bırakmasıdır. Zikredilen olgu post-demokratik süreci beslemek anlamına gelmektedir. Politik kurumlardan bağımsız olarak gerçekleştirilen bir toplumsal mücadele toplumsal hareketlerin eylemlerinin çokuluslu şirket lobileri tarafından bastırılması riskini

beraberinde getirmektedir. Aynı şekilde mücadelenin yalnızca siyasal alanın aktörleri üzerinden yürütölmek istenmesi de politikanın yine şirketlerin denetimine geçmesi ihtimalini artırmaktadır. Toplumsal hareketlerin güçlü olmadığı bir politik iklim post-demokratik ya da post-politik konsensusu güçlendirmektedir. Toplumsal hareketler geleneksel siyasal alanı baskılamakta ve yıkıcı yaratıcılıkları ile post-demokratik düzeni tesis eden elitleri rahatsız etmektedir. Hülasa, takip edilmesi gereken kuramsal izlek toplumsal ve siyasal muhalefeti bütöncöl bir tarzda ele almayı içermektedir (Crouch, 2016a: 107-108, 111). Demosun yıkıcı yaratıcılığının tecessüm etmesinde halkla ilişkiler teorisyeni ve uygulayıcılarının rolü önem arz etmektedir. Egemen söylemin mutlak konumunu tartışılmaz olmaktan çıkarmanın bir vasıtası olan karşı söylemin üretilmesi ve toplumsallaştırılması halkla ilişkilerin uzun ama güçlü bir kültürel dönüşüm için taşıdığı ehemmiyeti ikrar etmektedir. Kültürel kamusal alanda akis bulan söylem üretiminin haricinde toplumsalın direk yüzleştiği geleneksel ve dijital halkla ilişkiler taktikleri de demosun konsensus kırıcı potansiyelini ortaya çıkarabilecek disiplinell aygıtlardır.

Toplumsal hareketlere tarihin imtiyazlı toplumsal gücü rolünün atanması bir diğerr eleştiri konusunu teşkil etmektedir. 1960'lerden sonra işçi sınıfının gerilemesine paralel olarak sair özne konumlarının devrimci bir rolü üstlenip üstlenemeyeceği tartışılmaya başlanmıştır. Öğrenci hareketleri, feminist ve ekolojik hareketler bu rol ile ilişkili olarak zikredilen gruplardır. Değişen toplum tipini ıskalayan bu anlayış tıpkı geleneksel toplumdakine benzer şekilde tikel bir toplumsal-politik kimliğe imtiyazlı bir özne pozisyonu atfetmektedir. Ancak toplumu bir bütöün olarak dönüştürebilecek tek ve ayrıcalıklı bir konum söz konusu değildir (Laclau ve Mouffe, 2008: 258-259).

Literatürde sık sık vurgulanan özerklik mefhumu hegemonyadan bağımsız olarak ele alınmakta ve hareket kimliklerinin statüleri donuk ve mutlak bir biçimde telakki edilmektedir. Ancak her kimlik temelli hareket gibi yeni toplumsal hareketler de belli söylem alanları üzerine kurulmakta ve muhtelif toplumsal ve politik varoluş koşullarıyla

ilişki kurmaktadır. Yine özerklik ve hegemonya birbirleriyle bağdaşmaz unsurlar değildir; aksine özerklik daha geniş bir hegemonik yapının içsel bir parçasıdır. Bir başka deyişle hareketler politik alanı hegemonik eklemler suretiyle etki altına almaya çalışmaktadır. Örneğin, ırkçılık karşıtı hareketlerle cinsiyetçilik karşıtı hareketleri ilişkili kılan herhangi bir zorunluluk yoktur; ancak hegemonik ideolojinin muhteviyatı her ikisi için de önem arz etmektedir. Ya da ırkçılık karşıtı bir hareket cinsiyet karşıtı olabilir. Bu çeşitlemelerin hepsi antagonizmanın söylemsel temeline ve hegemonik ilişkilerin içeriğine göre değişebilmektedir. Dolayısıyla muayyen bir kimlik hareketini ayrıcalıklı bir özne olarak ele almak hatalı bir değerlendirmedir (Laclau ve Mouffe, 2008: 223-224).

Yeni toplumsal hareketlerin sınıf mücadelesinin silikleştiği bir dönemde ortaya çıktığının altını çizen Çoban, yeni toplumsal hareketleri sisteme dahil unsurlar olarak ele almaktadır. Toplumsal hareketlerin savundukları toplumsal sorunların kaynağının bizatihi kapitalist sistem olduğunu ve bu sorunların mutlak çözümünün devrimci mücadele ile aşılabileceğini belirten Çoban, sınıf hareketleriyle yeni toplumsal hareketlerin beraber hareket etmesi gerekliliğinden bahsetmektedir (2009: 25-32). Ancak, burada devrimci mücadele ile aşılanacak olan sadece soyut bir sistem değil, aynı zamanda toplumsal alandaki antagonizmalardır. Çelişkilerin giderilmesi karşıtlıkların da giderilmesinin beraberinde getirecektir; Laclau ve Mouffe'un ifade ettiği gibi toplumsal alandaki antagonizmaların giderilmesi ve toplumun saydam bir duruma getirilmesi totaliter bir rejimin tesisi anlamına gelmektedir. Sınıfın toplumsal düzenin tek sahibi anlamına gelmesi (2008: 286) politikanın ortadan kalkışını da beraberinde getirmektedir. Hegemonyanın muayyen bir sınıf lehine sabitlenmesi ise sesleri işitilmeyen, vücutları görünmeyen yeni grupları ve onları cebren içeren mutlak ve ebedi konsensüsleri ortaya çıkaracaktır.

Eski ve yeni toplumsal hareketler ayrımının suniliğini tartışmaya açan Çetinkaya, yeni hareketlerin ihtiva ettiği iddia edilen tüm ayırıcı özelliklerin kabaca XVIII. yüzyıldan

bu yana cereyan eden toplumsal hareketlerle büyük oranda benzeştiğini öne sürmektedir. Örneğin, yeni toplumsal hareketler ve kimlik ilişkisinin pek de yeni bir vakıa olmadığını, XVIII. ve XIX. yüzyıllardaki milliyetçi kitle hareketlerinin de benzer saiklerle hareket ettiğini ifade etmektedir. Yeni toplumsal hareketlerin sınıf mefhumuna bakışını eleştiren Çetinkaya, sınıf mefhumuna donuk ve sabit bir kavrammış gibi yaklaşıldığını, halbuki sınıfın karşısına konan toplumsal cinsiyet ve sair kimlik hareketlerinin sınıf ilişkilerinden kopuk olmadığını ifade etmektedir. Ancak yazar, daha sonra burjuva demokrasisinin egemen olduğu toplumlardaki tüm demokratik ve sosyal kazanımların ezilenlerin mücadelesinin bir sonucu (2008: 35-42) olduğunu iddia ederek, tenkit ettiği teorik bir sabit pozisyon kurma pratiğini bizzat kendisi gerçekleştirmektedir. Çetinkaya, burjuvanın siyasal mücadele tarihindeki yerini görmezden gelerek oldukça özcü bir biçimde ezilenler kategorisi ile politik kazanım arasında spekülâtif; ancak mutlak bir rabıta kurmaktadır. Buna benzer özcü önermelerin kabalığına Giddens da dikkat çekmekte ve “tarihin her şeyden önce ezilenler tarafından yapıldığı tezi -efendi köle diyalektiğinin sosyalist uyarlaması- cazip olmasına rağmen yanlıştır” (2009: 250) demektedir.

1.3.4. Özgürleşmeci Politika ve Yaşam Politikası

Çağdaş toplumsal hareketlerin doğasının anlaşılabilmesi için modernitenin çoklu boyutlarının göz önünde bulundurulması icap etmektedir. Modernite yalnızca kapitalizm ve endüstriyalizmle eşleştirildiğinde toplumsal hareketlerin faillerinin yalnızca işçi sınıfı olabileceği yanılgısı doğmaktadır. Halbuki modernitenin kapitalizm ve endüstriyalizmle birlikte gözetim ve şiddet araçlarının kontrolü boyutları söz konusudur. Ulus devlet formu ile ilişkili olan bu boyutlar ulus devletin modern dönemde şiddet araçlarını tekeline almasını (Merkezi ve zorunlu askerlik gibi uygulamaların yerleşmesi) ve toplulukların siyasal alanda denetimini içermektedir. Dolayısıyla üretim ilişkileri içerisinde açıklanamayacak hak hareketleri modernitenin son iki boyutuyla alakalıdır (Giddens, 2014: 60-63).

Toplumlar moderniteyi deneyimlerken toplumsal hayata ilişkin üç köklü değişiklik ortaya çıkmıştır: Bunlardan ilki zaman ve mekânın birbirinden ayrılmasıdır. Buna misal olarak mekanik saatin icadı gösterilebilir. Artık zaman mekanla ilişkisi üzerinden değil mekânı aşan bir biçimde küresel bir boyut kazanmıştır. İkinci köklü değişiklik toplumsal kurumların yerinden çıkarılmasıdır. Toplumsal ilişkilerin yerel bağlamlarından koparılmasını ifade eden yerinden çıkarma kavramı aynı zamanda bu toplumsal ilişkilerin farklı zaman ve mekanlarda tekrar bir araya gelmelerine işaret etmektedir. Yerinden çıkarma iki biçimde gerçekleşmektedir: Sembolik işaretler ve uzmanlık sistemleri. Sembolik işaretlere para örnek olarak gösterilebilir. Para yerel bağlamdan çıkararak, zamanı ve mekânı paranteze almış ve çok farklı zamanlarda ve yerlerde kullanılabilir hale gelmiştir. Uzmanlık sistemleri de içerdiği teknik bilgiyle zaman ve mekânı aşan bir biçime kavuşmuştur. Üçüncü köklü değişiklik refleksivitedir. Refleksivite modern insanın tüm yapıp ettikleri üzerine sürekli olarak öz düşünümsel bir tavır geliştirmesini ifade etmektedir (Giddens, 2010: 30-35).

Bahsedilen gelişmelerin neticesinde ortaya çıkan yeni toplumsal manzaraları Giddens özgürleşmeci politikalar ve yaşam politikaları olarak tanımlamaktadır. Özgürleşmeci politikalar temelde geleneğin kısıtlamalarından kurtulmayı ifade etmektedir. Özgürleşmeci politika iki ana unsura dayanmaktadır: Geçmişin tahdit edici sınırlarından kurtulmak ve baskı altındaki diğer birey ve grupları tahakküm ilişkilerinden kurtarmak. Dolayısıyla özgürleşmeci politikalar eşitsizliği, baskıyı ve sömürüyü ortadan kaldırmaya yönelik politikalarlardır. Adalet, eşitlik ve katılım bu politika biçiminde öncelikli değerlerdir. Bu doğrultuda bu tezin temel dayanağı olan John Rawls'ün adalet teorisi özgürleşmeci politikalara tekabül etmektedir (2010: 262-266).

Yaşam politikası ise modernitenin refleksivite olgusu üzerinde yükselen geç modern çağın politikasıdır. Öz düşünümsel bireyin seçim hürriyetine vurgu yapan yaşam politikaları tıpkı özgürlük politikaları gibi geleneğin kısıtlamalarından ve hiyerarşik

yapıların tahakkümünden kurtulmayı gerektirir. Ancak, özgürleşmeci politikalar bir hayat fırsatları politikasıyken, yaşam politikası bir hayat tarzını ifade eden politikaları işaret etmektedir. Seçim yapabilme istidadına hassaten vurgu yapılan bu politika biçiminde tercihler ya da kararlar öncelikle bireysel kimlikle ilişkilidir. Yerel ve küreselin iç içe geçtiği toplumsal gelişmeler ve refleksif ilişkiler içerisinde biçimlenen kimlikler hayata ilişkin kararların neticeleridir. Örneğin nükleer silahlanma problemi kişisel olan ile küresel olan arasındaki ilişkinin ne kadar yakın olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Yaşam politikasındaki birey için nükleer problemler de birer bireysel tercih meselesidir. Yine otoriter devletlerin gözetim teknikleri yaşam politikasının konularından birini teşkil etmektedir. Yaşam politikasının ele aldığı meseleler toplumsal hayatı ahlakileştirmeye yönelik bir ethosa dayanmaktadır (Giddens, 2010: 267-269, 278-279).

Özgürleşmeci Politika	Yaşam Politikası
Toplumsal hayatın gelenekler ve adetlerin yarattığı sabitliklerden özgürleştirilmesi.	Seçim özgürlüğünün ve üretken gücün (dönüştürme kapasitesi olarak gücün) sağladığı özgürleşmenin mümkün kıldığı siyasal kararlar.
Sömürü, eşitsizlik veya baskının azaltılması veya ortadan kaldırılması. Bunlar toplumu ayırıştırıcı güç/kaynak dağılımıyla ilgilidir.	Küresel karşılıklı bağımlılık bağlamında daha fazla kendini gerçekleştirme sağlayacak hayat tarzlarını ahlaken haklılaştırma yollarının yaratılması.
Adalet, eşitlik ve katılım ahlakının ilkelerine bağlılık.	Gelenek ötesi bir düzende “nasıl yaşamamız gerekir?” sorusuyla ilgili varoluşsal sorunlar temelinde bir ahlak geliştirilmesi.

Tablo 1. Özgürleşmeci Politika ve Yaşam Politikası (Giddens, 2010: 268).

Özgürleşmeci politika ve yaşam politikası birbirinden keskin sınırlarla ayrılmış iki safha değildir. Yaşam politikası içerisine dahil edilen talepler dile getirilirken özgürlük politikaları tedavülden kalkmış değildir. Yaşam politikaları özgürlük politikalarını da

ihativa etmektedir. Örneğin Marx'ın Yahudi sorununa ilişkin söyledikleri iki politika biçiminin iç içeliğine örnek gösterilebilir. Marx'a göre, Yahudilerin dini baskılardan özgürleşmesi için mücadele edenler sadece iç grubun menfaatleri adına mücadele etmemiş aynı zamanda tüm insanların özgürleşmesine de katkı sağlamışlardır (Giddens, 2010: 284-287).

1.3.5. Alt Siyaset

Hassaten sanayileşmiş Batı toplumlarındaki modernleşme üzerine mülahazalarda bulunan ve artık modernleşmenin yeni bir biçiminin deneyimlendiğini öne süren Ulrich Beck sınai modernleşmeden düşünümsel modernleşmeye geçişle birlikte siyasal müesseselerin (Parlamento, siyasal partiler, sendikalar) politik pratiklerin biricik eyleyicisi olma durumunu kaybettiğinden ve sınai modernleşmede -yani sanayi toplumunda- siyasal bir nitelik taşımayanların bu yeni toplumsal safhada siyasal karakter kazandığından bahsetmektedir. Beck'in risk toplumu olarak kavramsallaştırdığı bu yeni dönemde siyaset toplumun aşağıdan biçimlendirilmesine karşılık gelmektedir (2013: 154, 161).

Risk toplumu, risklerin sanayi toplumunun denetim ve emniyet kurumlarının bağlayıcılığından giderek uzaklaştığı bir toplumsal durumu ifade etmektedir. Ancak risk toplumu demek selevi olan toplum tipinden kesin bir kopuşu ifade etmemektedir. Burada basit sınai modernleşmeye ait mülkiyet ve iktidar ilişkileri halen gücünü korumaktadır. Toplumsal düzen halen sanayi toplumunun şablonları içerisinde devinmekte; ancak risk toplumunun neticeleri olan yeni biçimlerdeki örgütlenme, siyaset ve hukuk formları geleneksel kurumlarla ihtilafli bir durum yaratmaktadır. Dolayısıyla, risk toplumunda iki toplum biçiminin birbirinin içerisine girmiş vaziyette olduğu söylenebilir (Beck, 2013: 33-34).

Beck'e göre sanayi toplumunda tehlike kaynakları bilgi eksikliği değil, bizatihi bilgidir; doğa üzerinde rasyonel akıl vasıtasıyla kurulan kusursuz hakimiyettir. Bu noktada modernlik yan etkileri icabı bir tehdit haline gelirken, sını modernleşmenin varsayımları çerçevesinde yine bu tehditlerden kurtuluşun reçetesi olarak da görülmüştür. Bunun neticesinde riskler modernliğin kendi kendisini siyasallaştırmasının motoru haline gelmiştir (2011: 247). Dolayısıyla, sanayi toplumunun geleneksel siyasal müesseseleri siyasal olmaktan çıkarken, sanayi ideolojisinde siyasal bir veçhe buldurmamaları siyasallaşmıştır. Bir başka ifadeyle, geç modern dönemde siyasal olan yalnızca geleneksel kurumlarda değil, gündelik yaşamda da görünür hale gelmiştir. Alt siyaset denilen bu vakıa içerisinde sivil toplum, toplumsal hareketler, kamuoyu, uzman grupları vb. oluşumlar siyaset üreticileri durumuna gelmiştir. Öte yandan, alt siyasette toplumsal unsurların haricinde bireyler de birer fail olarak politik sahanın aktörleri olarak ortaya çıkmışlardır (Beck, 2013: 154, 159-160).

Siyasetin parlamento ya da siyasal partiler gibi gelenek kurumlardan alt siyasete doğru evrilmesi -bir anlamda- siyasetin mekansızlaşması ve iktidarsızlaşmasına sebep olmaktadır. Ancak bu siyasetin başarısızlığı değil; bilakis başarısı olarak görülmelidir. Zikredilen netice XX. yüzyıldaki siyasi haklar mücadelesinin ne derece başarılı olduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilmelidir. Buradan hareketle siyasal olanın aynı zamanda tarihsel olduğu da söylenebilir. Çünkü siyasetin araçları ve kavramları değişmiş, birbiri üzerine binmiştir. Süreç neticesinde, siyasetin iktidarsızlaşması ve mekansızlaşması karar alma süreçlerine katılımı, denetlemeyi ve direnişin biçimlerini farklılaştırmıştır (Beck, 2011: 286, 289).

1.3.6. Programlanmış Toplum

Touraine'in (2002; 2016; 2017) toplum teorisinde toplumsal hareketler olgusu mihver bir pozisyon işgal etmektedir. Touraine geç modern çağın edimci özne temsilinin toplumsal hareketler tarafından geri çağırabileceğine yönelik teorik bir konumu müdafaa

etmektedir. Touraine'e göre özne tarih boyunca farklı kimlikler içerisinde vücut bulmuştur. Kimi dönem kilise kimi dönem burjuva kimi dönem ise işçi hareketleri edimci özne olarak müşahhas hale gelmiştir. Touraine'in programlanmış toplumunda ise özne olmaya namzet toplumsal birim toplumsal hareketlerdir.

Touraine'e göre modernitenin en esaslı çelişkilerinden ilki araçsalçı akıl ve özneyi birbirinden ayırmasıdır. Yalnızca araçsalçı aklın ön plana çıkarılması işlevselliği ayrıcalıklı kılmaya sebep olurken; sadece özneye yapılan vurgu ise bireysel ya da grup kimliklerine kutsiyet atfetmeye yol açmaktadır. Bu noktadan hareketle modernlik araçsalçı aklın etkisiyle dünyanın öngörülebilir, denetlenebilir ve ölçülebilir olmasıyla tanımlanmıştır. Bilim ve tekniğe tanınan bu imtiyazlı rol modernliğin diğer yarısı olan öznenin buharlaşmasına sebep olmuştur. İkinci çelişki ise modernitenin, ortadan kaldırdığı geleneksel toplumun temel şablonlarını iktibas etmesidir. Yani, tanrı merkezli toplumun kodları modern dönemde biçim değiştirerek devam etmiştir. Tanrı ile olan ilişki yasalarla olan ilişkiye evrilmiş, hukukçular ve idareciler yeni peygamberler olarak zuhur etmiştir. Dolayısıyla modern dönem, ontolojik biriminin insan olması hasebiyle hümanist olmasına rağmen, Tourain'e göre dini kurumların şablonlarının bir uyarlaması olması dolayısıyla anti-hümanisttir (2002: 45-46, 230, 241).

Modernliğin dramı kendisini oluşturan iki kısımdan biri ile mücadele etmesinde yatmaktadır. Akıl yani bilim adına özne fikrinden vazgeçmek modernliğin yıkılışının yine modernlik olarak adlandırılmasına sebep olmaktadır. Özne olma, bireyin aşkın değerlere teveccüh etmediği bir durumu ifade etmektedir. Bir başka ifadeyle özne, kendisini kolektif amaçlar içerisinde eritmeyen; yoldaşlık, yurttaşlık gibi bütünleşme söylemlerine kapalı edimcinin kendisidir. Edimci olmak demek toplumsal iktidar odaklarının kurduğu tanımlamaları reddetmek demektir. Seçmen, tüketici, hedef kitle gibi kavramlar edimcinin dahil olmadığı iktidar odaklı tanımlamalardır. Reklam ve diğer iletişim

biçimleri toplumsal satıhtaki bu temel çatışmayı gizleyerek, inşa edilen bu rolleri doğallaştırmaktadır (Touraine, 2002: 230-231, 234, 252, 260).

Tarihsel süreçte özne, uzun müddet boyunca, ruhban sınıfı olarak tecessüm etmiştir. Daha sonra burjuvazi, devlet karşısındaki özerklik mücadelesiyle özne rolünü üstlenmiştir. Sonrasında totaliteye karşı mücadele eden bir diğer unsur işçi sınıfı özne olarak ortaya çıkmıştır (Touraine, 2002: 262-263). Kısacası geçmişte özne din, sınıf ya da ulus gibi çeşitli biçimlerde var olmuştur. Sivil toplum içerisinde kendi özerkliklerini sağlamak için, monarşilerde burjuva sınıfı, pazar ekonomisinin hâkim olduğu bir toplumda kültürel hak savunucuları, totaliter yönetimlerdeyse kimi zaman işçi hareketleri kimi zaman ulusal hareketler sivrilmiştir. Bugün ise özne hem pazarın hem de siyasal alanın baskılarına karşı mücadele etmektedir (Touraine, 2017: 125, 128).

Zikredilen özne olma hallerinin müşterek noktası hepsinin bir çatışmayı içeriyor olmasıdır. Bu çatışma önce ulusla monarkı kontrasta soku, sonra sermayedarlarla işçileri. Geç modern toplumun çatışması ise piyasanın ve siyasal iktidarın tek tipleştirici gücüne karşı öznenin savaşımı olarak ifade edilebilir. Günümüzün dinsel aşkınlıklar kadar siyasal aşkınlıklara da itibar etmeyen toplumu için, çatışmanın aktörü artık toplumsal hareketlerdir denilebilir. Nitekim 1970'lerin siyasal kurumlarla ilişkili toplumsal hareketleri varlığını yitirmişken, müstakil kadın hareketleri halen sivil toplum alanının en önemli unsurlarından biri olmaya devam etmektedir. Buradan hareketle, yeni toplumsal hareketlerin görünür olduğu toplumsal satıh tahakküm altındaki toplulukların eylem setleridir. Kimlik ve saygınlık motivasyonlu bu hareketler siyasal iktidarı değil, demokrasinin toplumsallaşmasını hedeflemektedirler (Touraine, 2002: 275-276; 2017: 118-129).

Touraine için günümüz toplumlarındaki temel çatışma öznenin mücadelesine dayanmaktadır. Sanayi toplumunda ekonomik çatışma ya da modern düşüncenin ilk yıllarındaki siyasal çatışma neyse bugünün programlanmış toplumundaki kültürel

Çatışma da odur. Touraine kültürel çatışmayı vurgulamaktadır; çünkü nasıl ki sanayi toplumunu maddi mallar karakterize ediyorsa, programlanmış toplumu kültürel malların kitlesel üretimi ve dağıtımı karakterize etmektedir. Maddi sanayilerin yerine kültür sanayilerinin alması ise -tabii olarak- yeni bir kültürün ve toplumsal ilişkilerin oluştuğunu ifade etmektedir. Touraine, işte tam olarak, bu yeni kültür ve toplumsal ilişkileri programlanmış toplum olarak tanımlamaktadır. Touraine'e göre, programlanmış toplumda özne fikrine geri dönüş modernleşme tarihindeki akılcılaştırma ve özneleştirme ayrımını tekrar birleştirme anlamına gelmekte ve dolayısıyla modernlik -olması gerektiği gibi- akılcılık ve öznelliğin diyalektik istikametine tekrar oturmaktadır (2002: 272-278; 2017: 118).

II.BÖLÜM: TOPLUM TEMELLİ HALKLA İLİŞKİLER: TEORİK BİR AYRIŞMA ÖYKÜSÜ

Halkla ilişkileri yalnızca -ya da öncelikle- bir meslek olarak addetmek alanı kaçınılmaz olarak yönetsel-işlevsel paradigmanın inhisarına terk etmekle eşdeğer bir vaziyet arz etmektedir. Bir meseleyi yönetsel bir sorun olarak ele almak -tabiatıyla- ölçme ve değerlendirme sorunlarını beraberinde getirmekte ve alanı tamamıyla nicel metotlara gebe bırakmaktadır. Esasında, tam da bu nokta, bilimsel bir disiplin olarak halkla ilişkiler alanında ortaya çıkan teorik hamlelerin ne derece kıymetli olduğunu ikrar etmektedir. Nitekim Dozier ve Lauzen (2000: 3) halkla ilişkilerin entelektüel bir alan olarak yeniden kavramsallaştırılmasının önemine dikkat çekmekte ve eleştirel teorinin ortaya koyduğu araştırma sorularının halkla ilişkilerin teorik kapsamını genişleteceğini ileri sürmektedirler.

Halkla ilişkiler özelinde ifade edilen farklı bakış açılarının müşahhas hale geldiği bilimsel nokta paradigma meselesidir. Kuhn'un ifade ettiği şekliyle paradigma tarihsel süreç içerisinde birbirleriyle rekabet eden düşünce okullarının ya da muayyen yaklaşımların içerisinde birinin diğerlerine galebe çalması ile ortaya çıkan -genel kabul görmüş- bir modeldir. Kuhn'a göre bilimsel bilgi birikerek değil, belli bir tarihsel uğrakta takip edilen bilimsel modelin (Olağan bilim) ortaya çıkan yeni bir model tarafından yerinden edilmesi ile (Bilimsel devrim) tecessüm etmektedir. Dolayısıyla, farklı modeller arasında bir rekabet söz konusudur. Paradigma olarak adlandırılan bu birbirlerinden farklı perspektifler içerisinde bilimsel topluluk üyeleri benzer inançlara, değerlere ve tekniklere sahip olup çalışmalarını benzer epistemolojik ve metodolojik noktalar üzerinden yürütmektedirler (2018: 72-79, 90-92, 278-279). Dolayısıyla paradigmlar istikrar kavramıyla yakından ilişkilidir. Aynı paradigma içerisinde yer alan araştırmacılar benzer zihinsel alışkanlıklara sahip olmakta ve olgulara karşı müşterek sezgisel istidatları paylaşmaktadırlar (Edwards, 2011: 9).

Kuhn'un paradigma kavramı halkla ilişkiler için ufuk açıcı olmasına rağmen Kuhn'un mihver ilgisi doğa bilimleri üzerinedir. Dolayısıyla sosyal ya da beşerî bilimlerin araştırma nesnelерinin farklı olmasından dolayı aynı paradigma izahatı mezkûr bilim çeşitleri için geçerliliğini büyük oranda yitirmektedir. Zira iki bilim anlayışının da tabiatı multi-paradigmatiktir (Botan ve Hazleton, 2006: 8). Curtin, bu noktadan hareketle, sosyal bilimlerde büyük ve birleşik bir teori arayışını alana ilişkin problematik bir eğilim olarak değerlendirmektedir (2012:34). Çoklu paradigmaya sahip alanlarda paradigmanın varlığının alameti farikalarından biri alana ilişkin tanımların muhteviyatıdır. Yani, tanımlar diğer düşünce ekollerini marjinalleştirici değil; aksine üretken bir rekabeti teşvik edici nitelikte olmalıdır (Edwards, 2011: 10).

Halkla ilişkiler tanımlarına göz gezdirildiğinde ise tanımlardaki baskın örgüt vurgusunun diğer yaklaşımları olanak dışı olarak işaretlediği görülmektedir. Mevcut tanımlar alanın çeşitliliğini zenginleştiren ve radikal halkla ilişkiler anlayışlarını güçlendiren alternatif perspektifleri makul ve mümkün olanın alanından dışlamaktadır. Halkla ilişkiler disiplinindeki örgüt temelli işlevsel yaklaşımların egemenliği halkla ilişkilere makro (toplumsal) ya da mikro (birey düzeyi) düzeylerden bakmaya çalışan araştırmacılar üzerinde dahi kuvvetli bir tesire sahiptir. İşlevsel olmayan yani örgüt temelli olmayan alternatif yaklaşımların dahi meydan okuduğu şey örgüt odaklı anlayıştan çok, örgüt çıkarlarının imtiyazlı kılınmasıdır. Bir başka deyişle, alternatif yaklaşımlar olarak değerlendirilen çalışmalar başat ontolojik eğilimle uyumlu bir görüntü arz etmektedir. Mezkûr durum ise örgüt temelli anlayışın egemenliğini güçlendirirken, ontolojik perspektifini değiştirmek isteyen halkla ilişkiler biçimlerini marjinalleştirmektedir. Öte yandan halkla ilişkileri örgüt temelli düşünmenin adeta bir norm haline getirilmesi halkla ilişkiler disiplininin zenginleşmesine yönelik yaratıcı entelektüel çabaların da önünü almaktadır (Edwards, 2011: 11-13).

Sosyal bilimler için toplumsal dünyaya bakmanın belirli bir biçimi anlamına gelen paradigma bilimsel araştırmaların mahiyetini anlamak açısından oldukça önemli bir olgudur. Çünkü bir kavram, dahil olunan paradigma ile ilişkili olarak araştırma içerisinde farklı anlamlar taşıtmaktadır. Örneğin cinsiyet kavramı post-pozitivistler için dışsal bir gerçekliktir. Cinsiyet araştırmalar içerisinde ölçülebilir, bağımsız bir değişken olarak kullanılabilir ya da özcü mütalaalarla davranışların gostergeleri olarak değerlendirilebilir. Aynı cinsiyet kavramı inşacı paradigma içerisinde toplumsal olarak inşa edilmiş bir olgu olarak ele alınmaktadır. Cinsiyetin kültürle ilişkisi bu yaklaşımda esastır. Eleştirel paradigmaya gelindiğinde cinsiyet, eşitsiz güç ilişkilerinin somutlaştığı bir saha olarak değerlendirilmektedir. Bu paradigma için cinsiyet çoğunlukla erkek egemen hegemonya çevresinde tartışılmaktadır. Postmodern perspektiften bakan araştırmacılar için ise cinsiyet syolem yoluyla kurulan, sabit olmayan bir olgudur. Diğer birçok kavram gibi cinsiyet de birbirinden bağımsız pek çok ilişki içerisinde mütemadi olarak şekil değiştirmektedir (Curtin, 2012: 39).

Paradigma etkisine halkla ilişkiler özelinde bakıldığında “ilişki” kavramı misal verilebilir. Pozitivist paradigma içerisinde dünyayı yorumlayan bir araştırmacı için ilişki ölçülebilir bir olguyken, post modern paradigmaya göre her münasebette kendine münhasır bir hal alan, farklı eklememelere açık, mütemadiyen kendisini yeniden kuran akışkan bir olgu olarak ele alınmaktadır (Curtin, 2012: 40). Soyutlama biçimlerimizi ve bilgi edinme yollarımızı tayin eden paradigma meselesinin bilimsel çalışmalar için taşıdığı anlam örneklerle belirtildiği üzere oldukça mühimdir. Bu tez çalışması içerisinde ele alınan toplumsal olgular inşacı ve post modern paradigmalardan unsurlar içermekte; ancak belli noktalarda mezkûr paradigmaların kimi sayılıtlarından kendisini ayırmaktadır. Örneğin, postmodern paradigmanın ileri sürdüğü gibi ilişkiler kendine münhasır ve elastik olgular olarak ele alınmakta; ancak her tâbiyet biçiminin otomatikman direniş doğuracağı düşüncesine itibar edilmemektedir. Yine post-modern

düşüncenin üzerinde durduğu mikro ilişkilere tez içerisinde önem gösterilirken, çalışma kapsamında rasyonellik ve evrensellik iddialı bir model önerilerek söz konusu paradigmanın sınırlarından yine uzaklaşmaktadır.

Edwards (2011) halkla ilişkiler araştırmalarının temelde iki ana yaklaşım çizgisinde ilerlediğini ifade etmektedir. Bunlar: İşlevsel ve işlevsel olmayan yaklaşımlardır. Edwards alanın paradigmatik görüntüsünü özetlemek için ilk üçü işlevsel yaklaşıma, son üçü işlevsel olmayan yaklaşımlara ait olan toplam altı adet paradigma varsayımı zikretmektedir (2011: 14-20):

Varsayım 1: Örgütsel bağlam halkla ilişkiler çalışmaları için başat önemdedir: Bu yaklaşımda halkla ilişkiler tartışmasız bir şekilde örgütsel bir rol içerisinde tasvir edilmektedir. Burada halkla ilişkiler örgütsel çıkarları gerçekleştirmenin bir aracı olarak ele alınmaktadır.

Varsayım 2: Etkili halkla ilişkiler -örgütsel çıkar ve itibar çerçevesinde- iyi yönetilen iletişim demektir: Örgütsel amaçlar, bu amaçlara ulaşılmasında halkla ilişkilerin rolü ve “etki” meselesine hassaten eğilen Grunig’in mükemmellik teorisi bu varsayım içerisinde tasnif edilmektedir.

Varsayım 3: Halkla ilişkilerin en iyi biçimde anlaşılabilmesi için bakış açısı örgüt odaklı yaklaşımdır. Kamu gibi dışsal bağlama ait unsurlar örgütün stratejik iletişim çıkarları ile ilişkili olarak tanımlanabilir: Bu yaklaşımda çevre bir değişken olarak kabul edilse bile, örgüt bakış açısının alternatif bakış açılarına olan üstünlüğü tartışılmazdır.

Varsayım 4: Halkla ilişkiler yalnızca resmi örgütsel bağlamla tanımlanmaz; halkla ilişkileri anlamak için bakış açıları çoklu ve çeşitlidir: Burada, halkla ilişkileri yalnızca örgütsel bir işlev olarak değerlendirmenin çevresel dinamiklere karşı teorik bir körlük yarattığı ifade edilmektedir. Bu varsayım içerisinde tasnif edilebilecek araştırmaların -normatif halkla ilişkiler biçimi olarak- örgüt nosyonundan ayrılma dereceleri birbirinden

farklı olsa da müştereken hepsi örgütle beraber diğer kamusal seslere yer verilmesini uygun görmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta örgüt bağlamının halen önemli olmasıdır.

Varsayım 5: Halkla ilişkiler, içerisinde faaliyet gösterdiği kültür ve toplum tarafından şekillendirilmektedir. Bundan dolayı halkla ilişkiler çalışmalarının etkileri örgütsel çıkarların yanı sıra toplumsal ve kültürel açıdan da ölçülmelidir: Bu varsayım, halkla ilişkiler pratiklerinin toplumsal ve örgütsel kültürle olan yakın ilişkisini faş eden ekonomi politik, anlam üretimi, kültür ve kimlik teorilerini ihtiva etmektedir. Halkla ilişkilerin sosyo-kültürel veçhesine odaklanan bu yaklaşımda neo-liberalizm, ırk, cinsiyet ilişkileri gibi işlevsel yaklaşımlar tarafından görmezden gelinen unsurlar temel araştırma konularını oluşturmaktadır.

Varsayım 6: Halkla ilişkiler değer yansız değil, değer odaklıdır hem gücü tahkim etme hem de direniş yaratma potansiyeline aynı anda sahiptir: Bu yaklaşımlarda işlevsel halkla ilişkiler yaklaşımlarının tarafsızlık iddiası reddedilmektedir. Mezkûr varsayım içerisinde halkla ilişkiler egemen unsurların dominasyon kaynağını teşkil edebileceği gibi; aynı unsurlara direnişin sembolik zemini olarak da faaliyet gösterebilir.

2.1. Yönetmel/İşlevsel Paradigma

Yönetmel-işlevsel paradigma içerisinde tasnif edilen pek çok teori olmakla birlikte çalışma kapsamında sistem teorisini, rol teorisini, durumsallık teorisini, simetrik teoriyi ve halkla ilişkilerin dört modelini içermesi hasebiyle mükemmellik teorisi (Grunig, 2009: 62; L'etang, 2013: 806) üzerinde hassaten durulmuştur. Nitekim Botan ve Hazleton'a göre halkla ilişkiler araştırmacılarının ekseriyeti mükemmellik teorisinin paradigmatic bir teori olduğu hususunda hemfikirdir. Hatta mükemmellik teorisi pek çokları için alandaki yegâne paradigmadır (2006: 9). Zira alandaki araştırmacıların çoğunluğu kendi

çalışmalarını mükemmellik teorisi içerisinde konumlaya çabalamaktadır (L'etang, 2013: 807).

Yönetmel-işlevsel yaklaşımların alametlerinden başlıcası iletişimi ve onun yöneldiği kamuları daima örgütsel amaçlar çerçevesinde ele almasıdır. Burada halkla ilişkiler bir taktikler terkibi olarak değerlendirilip örgütsel hedeflere ulaşmada bir araç olarak görülmektedir (Botan ve Taylor, 2004: 651). Daha çok kâr amacı güden örgütlere odaklanan bu yaklaşımda (Heath ve Waymer, 2009: 195) halkla ilişkiler “kamuların davranışlarını öngörebilmek ve kontrol edebilmekte kullanılan, örgütün etkililiğini geliştirmeye yardımcı olan stratejik bir iletişim aracı olarak kavramsallaştırılır” (Aktaş, 2019: 67). Halkla ilişkilerin teorik anlamda en mükemmel hali olarak gösterilen iki yönlü simetrik yaklaşımda karşılıklığa güçlü bir vurgu yapılsa da iletişimin nihai maksadı örgüt lehine kararlar almaktır (Yıldırım Becerikli, 2008: 19).

Mükemmellik teorisinin esas sorunsalı örgütsel hedeflere ulaşmada iletişimin nasıl, neden ve ne ölçüde etkili olduğunun yanıtlanmasıdır. Bu minvalde halkla ilişkiler örgütün hedeflerine ulaşma kabiliyetini etkileyen iç ve dış kamularla yürütülen iletişim faaliyetlerini ifade etmektedir. Bir başka deyişle halkla ilişkiler örgütün planladığı, yürüttüğü ve nihai olarak değerlendirme yaptığı iletişim pratikleridir. Zikredilen pratikler toplamının örgüt amaçlarının gerçekleştirilmesinde rol oynaması ise halkla ilişkiler profesyonelinin baskın koalisyonla dahil olmasıyla gerçekleşebilmektedir. Baskın koalisyon içerisinde yer alan halkla ilişkiler profesyonelleri örgüt yöneticileri ve kamular arasında köprü vazifesi görmektedirler (Grunig, 2005: 12-16).

Mükemmellik teorisi uyarınca halkla ilişkiler örgütün kamularıyla bir konsensusa varabilmesi için yardımcı bir destek kuvveti olarak iş görmektedir (Ciszek, 2015: 450). Konsensus ve neticede ortaya çıkan müspet ilişkiler örgütlerin ilgili kamuları tanımlaması ve onlarla simetrik iletişim kurmasıyla mümkün olabilmektedir. Kamuların nizami tespiti ve onlarla kurulacak stratejik ve simetrik iletişimle birlikte halkla ilişkiler örgütün

kamularla ilişkisinde cereyan edebilecek potansiyel problemleri tanımlayabilme şansına sahip olmaktadır. Söz konusu işlemler yapılmadığı takdirde örgütler kamuların baskılarına açık hale gelmektedir. Bu durum da örgütsel politikalarda kamuların etkinliğinin artmasına sebep olmaktadır (Grunig, 2005: 24; Grunig, 2009: 62-63).

Mükemmellik teorisi halkla ilişkiler uygulayıcıları için yalnızca belli başlı temel hususları açıklamakla iktifa etmeyip mükemmel biçimde nasıl örgütleneceğinin yönergesini de sunmaktadır. Bu doğrultuda halkla ilişkiler stratejik yönetimin bir parçası olmak suretiyle stratejik kamuları tespit edebilecek şartlara haiz biçimde örgütlenmeli ve simetrik iletişim programları ile söz konusu kamularla uzun erimli ilişkiler geliştirmelidir (Grunig, 2009: 64). Grunig halkla ilişkilerin mükemmel biçimde örgütlenebilmesi için altı kritik safha zikretmektedir (2009: 64-66, 79):

1. Halkla ilişkiler profesyoneli mutlak surette baskın koalisyonda temsil edilmeli ya da örgütün stratejik güçlü isimleri ile ilişki halinde olmalıdır.
2. Halkla ilişkiler departmanı başka yönetim fonksiyonları içerisinde konuşlandırılmamalıdır (Tıpkı kimi zaman halkla ilişkilerin pazarlama ya da insan kaynakları departmanlarında konumlandırıldıkları gibi).
3. Başka disiplinlerden kavram setleri iktibas etmek halkla ilişkileri mükemmel kılan bir başka özelliktir. Örneğin mükemmellik teorisi vücuda getirilirken sosyoloji ve psikolojiden istifade edilmiştir.
4. Mükemmel halkla ilişkiler unsurlarından bir diğeri toplumsal cinsiyet ilişkilerine olan hassasiyettir. Mükemmel halkla ilişkiler uygulayan örgütler stratejik rollerde erkekler kadar kadınları da yetkilendirmektedir.
- 5- Mükemmellik teorisi ırk ve etnik kimlik farklılıklarına yanıt verebilen bir teoridir. Teori uluslararası tabiata sahip olması dolayısıyla ABD dışı ülkeler için de geçerliliğe sahiptir. Genel prensipler özel uygulamalar olarak ifade edilen bu yaklaşımı tartışan

Wakefield (2009: 104) internet teknolojilerinin gelişiminin mükemmellik teorisinin sayılıtlarını tahkim ettiğini öne sürmektedir. Wakefield'a göre internet ağları güçlü örgütlerle küçük grup ya da bireyler arasındaki ilişkiyi simetrik hale getirmektedir.

6- Mükemmel halkla ilişkilerin son ögesi ise etikdir. Grunig'e göre ifade edilen altı husus takip edildiğinde halkla ilişkiler adına en iyi uygulamalar otomatikman gerçekleştirilmiş olacaktır.

Tüm toplumsal grupların kamusal söylemde kendilerini temsil edecek iletişim becerilerine ve kaynaklarına sahip olduğunu varsayan (Karlberg, 1996: 273) simetrik iletişim, her şeyden önce, örgütsel davranışın mukabele yeteneği olmayan birey ve gruplar üzerindeki menfi neticelerini iyileştirme amacı ve iddiası taşımaktadır (Dozier ve Lauzen, 2000: 11). "Bu açıdan bakıldığında simetrik iletişim, bir örgütün paydaşlarını dinlemek ve onların ilgi ve ihtiyaçlarına cevap vermeye istekli olma özelliği ile nitelendirilir" (Roper, 2009: 141). Buradaki karşılıklılık vurgusu halkla ilişkiler disiplininin normatif zeminini teşkil etmekte; yani olması gerekeninin iki yönlü simetrik iletişim olduğunu imlemektedir (L'etang, 2013: 804).

Psikoloji, sosyoloji, antropoloji, siyaset bilimi, iktisat ve enformasyon sistemleri gibi pek çok disiplini etkileyen sistem teorisi simetrik halkla ilişkiler kavramının gelişiminde de tesir sahibi olmuştur (Brown, 2010: 280). Sistem teorisinin organizma metaforu ile betimlediği parça ve bütün ilişkisinin nicel yöntemlerle ölçülebilir olması, simetri düşüncesinin halkla ilişkilere bir bilim dalı hüviyeti verebilme potansiyeline ilişkin teorik beklentileri artırmıştır (Ciszek, 2014: 27). Teorinin halkla ilişkiler uygulayıcılarından beklentisi ise bir organizma olarak toplumsal sistemi sürdürmeye katkı sağlamasıdır. Örneğin, bu tezin araştırma nesnesini oluşturan aktivist kamular ele alındığında, halkla ilişkiler profesyonelinden beklenen etkili iletişim programlarıyla birlikte söz konusu aktivist grupları sistemin içerisine dahil edebilmeleridir (Karaaslan Şanlı ve Bozkurt, 2023: 68).

Yönetmel-işlevsel yaklaşımlardan biri olan ilişki teorisinin temel sayılısı halkla ilişkiler faaliyetlerinin iletişim alanından ilişkiler alanına kaydığı fikridir. Halkla ilişkileri bir yönetim fonksiyonu olarak ele alan ilişki teorisi örgüt kamu ilişkisini esas almaktadır. Söz konusu ilişki zemini halkla ilişkiler pratiklerinin ölçülebildiği alanı oluşturmaktadır aynı zamanda. Kamularla kurulan ilişki sembolik olmaktan çok kişiler arası ilişkiyi ifade eden fiziki eylemleri imlemektedir. Kamuları tanımlayarak ve kategorize ederek gerçekleştirilebilecek etkili ilişkinin muradı tıpkı mükemmellik teorisinde olduğu gibi örgüt ve kamuları arasındaki karşılıklı anlayışın ve faydanın sağlanmasıdır (Ledingham, 2009: 120-127, 132).

Halkla ilişkiler araştırmalarında yanıtı aranan araştırma sorularından bir diğeri halkla ilişkilerin toplumda oynadığı role ilişkin sorulardır. Rol çalışmalarında halkla ilişkiler araştırmacıları ve uygulayıcıları toplum içerisinde ne yapar, neyi savunur gibi soruların yanıtı aranmaktadır. Grunig ve White halkla ilişkiler alanındaki uygulayıcı rollerini mükemmel halkla ilişkiler teorisine zarar veren ve mükemmellik teorisini besleyen olmak üzere iki kategoride ele almaktadırlar (2005: 64). Mükemmellik teorisine zarar veren halkla ilişkiler rolleri (Grunig ve White, 2005: 64-66):

- a) Pragmatik Dünya Görüşü: Toplumsal alanı rekabetin gerçekleştiği bir pazar olarak gören bu rolde halkla ilişkiler uygulayıcının vazifesi bilançoya katkısı ile ölçülmektedir.
- b) Muhafazakâr Toplumsal Rol: Muhafazakâr rolün temel sayılısı müesses nizamın müdafî olarak görülen halkla ilişkiler uygulayıcılarının planladıkları iletişim kampanyalarıyla toplumsal muhalefeti söndürdükleri iddiasına dayanmaktadır.
- c) Radikal Toplumsal Rol: Muhafazakâr toplumsal rolün tam karşıtı olan bu rolde halkla ilişkiler profesyoneli kamusal tartışmalarda kullanmak üzere enformasyon sağlayan ve lüzumlu kaynakları seferber ederek toplumsal sorunların çözümüne katkıda bulunan kişidir. Radikal toplumsal rolün halkla ilişkileri toplumsal çatışmanın sürdürülmesinin bir

aracı olarak görmesi mükemmellik teorisi içerisinde menfi bir gelişme olarak addedilmekte ve söz konusu rolün ideal simetrik iletişimi engellediği düşünülmektedir.

Mükemmellik teorisini besleyen halkla ilişkiler rolleri ise (Grunig ve White, 2005: 66-67):

a) İdealist Toplumsal Rol: Halkla ilişkiler uygulayıcısının örgüt ile kamuları arasında karşılıklı anlayışı geliştiren, kamusal diyalogu tesis eden profesyonel olarak karakterize edildiği bu rolde halkla ilişkiler farklı toplumsal gruplar arasında kurulan konsensusun vasıtası olarak değerlendirilmektedir.

b) Tarafsız Toplumsal Rol: Mantıksal pozitivizmin ilkelerine göre hareket edilen söz konusu rolde halkla ilişkiler tarafsız bir araştırma nesnesi olarak ele alınmaktadır.

c) Eleştirel Toplumsal Rol: Eleştirel toplumsal rol, örgütleri ve toplumu yapılar olarak ele almakta ve mevzubahis yapıları yapıbozumuna uğratarak tahlil etmektedir. Burada vurgulanan eleştirel tavır, daha çok, mükemmel halkla ilişkilerin normatif düzleminden ayrılan halkla ilişkiler uygulama ve araştırmalarını içermektedir.

2.1.1. Yönetsel/İşlevsel Paradigmaya Yönelik Eleştiriler

Yönetsel-işlevsel paradigmanın varsayımlarına ve uygulama biçimlerine yönelik eleştiriler kabaca dört kategoride kendini göstermektedir: Güç-iktidar mefhumunu merkezine alan eleştiriler (Karlberg, 1996; Dozier ve Lauzen, 2000; Holtzhausen, 2000; L'Etang, 2009; Motion ve Weaver, 2005; Coombs ve Holloday, 2012a ; Ciszek 2014), konsensus kavramına yönelik eleştiriler (Dozier ve Lauzen, 2000; Holtzhausen, 2000; Stoker ve Tusinski, 2006), Kültürel farklılıkların altını çizen eleştiriler (Bardhan, 2003) ve yönetsel-işlevsel yaklaşımların halkla ilişkiler araştırmalarını yoksullaştırdığını belirten eleştiriler (L'etang, 2009).

Egemen paradigmanın en meşakkatli açmazlarından biri güç kavramını izah etmekte yetersiz kalmasıdır (Holtzhausen, 2000; L'etang, 2009). İşlevselci teorisyenlerin

iletişim ve ilişkide kamu yararına sıkça değinmelerine rağmen, nihai olarak paradigmanın odak noktası örgütlerin, finansın ve elit çevrelerin ayrıcalıklı kılınması üzerindedir (Motion ve Weaver, 2005: 51). Bir başka deyişle örgütler geniş finansal kaynakları ve yüksek halkla ilişkiler kabiliyetleri nedeniyle kamusal alanda daha fazla söz hakkı elde etmektedir. Kaynaklara erişimde yaşanan eşitsizlik örgüt ve kamular arasında gerçekleşen iletişimin mahiyetini kamular aleyhine şekillendirmekte, karşılıklılık ilkesini ise bir tür yanılısma noktasına getirmektedir (Coombs ve Holloday, 2012a: 352).

Sahip olunan kaynaklar üzerindeki vurgu, kamuları tabiatıyla güçsüz olarak tasavvur etmektedir. Güçsüz kamular, yaşamları ilişkili örgütler tarafından etkilenen; ancak söz konusu örgütlerle kaynak yetersizliğinden dolayı karşılıklı yarar ilişkisi talep etme istidadına sahip olmayan toplumsal grupları ifade etmektedir. Böylelikle, müesseses asimetric güç ilişkileri karşılıklı yarar iddiasını egemenler lehine işleyen bir söylem haline getirmektedir. Mükemmellik teorisi ise bahsedilen olgulara ilişkin herhangi bir şerh düşmemektedir (Dozier ve Lauzen, 2000: 12). Söz konusu eleştirel damar esas alındığında aktivist gruplar da güçsüz kamular tanımı içerisinde yer alan -kaynak erişiminde- dezavantajlı gruplardır. Dolayısıyla mükemmel halkla ilişkiler teorisi aktivizm vakiasını da hakıyla izah edebilmekten uzak görünmektedir (Ciszek, 2014: 30).

Mükemmellik teorisinin çelişkilerine dikkat çeken ilk araştırmacılardan biri olan Karlberg (1996: 271), teori içerisinde kamulara, yurttaş gruplarına sık sık vurgu yapılırsa da araştırma gündemlerinin sürekli bir biçimde şirketlerin ya da devlet kurumlarının iletişim pratiklerini kapsadığına dikkat çekmektedir. Dolayısıyla mükemmellik teorisi kamuları güçlendiren simetric bir teorik anlayış geliştirmek şöyle dursun, kamuları kamusal söylemde eşitsiz kılan, ticari kuruluş ve devlet öncelikli asimetric bir araştırma gündemi oluşturmaktadır. Özetle mükemmellik teorisinin halkla ilişkiler tasavvuru birincil olarak “ticari amaçlar için halkla ilişkiler” ve peşi sıra “devlet aygıtı olarak halkla

ilişkiler” olarak iki temel aksta ilerlemektedir. İki araştırma gündemi yurttaş ve diğer çıkar gruplarını halkla ilişkiler araştırmasının periferisine itmektedir.

Holtzhausen’e göre simetrik iletişim ve konsensus müesses güç ilişkilerini sürdüren manipülasyon ve kontrol amaçlı kavramlardır (2000: 95). Tez içerisinde ele alınan dezavantajlı grupların talepleri ise Dozier ve Lauzen’in (2000) uzlaştırılmaz farklılıklar olarak tarif ettiği ilişki biçimine denk düşmektedir. Uzlaştırılmaz farklılıklar Dozier ve Lauzen’a göre bir örgütün davranışının veya tutumunun aktivist kamularca kabul edilemez olarak değerlendirildiği toplumsal meseleleri ifade etmektedir. Örneğin, ABD tarihindeki kölelik karşıtı hareket ele alındığında, kölelik karşıtı aktivistlerin söz konusu mesele üzerinde kölelik rejiminin sürmesini arzu edenlerle her iki tarafın faydasına olacak bir uzlaşmaya varması -meselenin doğasına içkin olarak- mümkün değildi. Dolayısıyla köleliğin ilgası normatif simetrik iletişimin neticesi değil, hak mücadelesinin bir sonucudur (2000: 12). Bir konsensusa varmak için gerçekleştirilen çabalar farklılıkları muhafaza etmek yerine, onları bastırmaya ve nihayetinde yok saymaya varabilir. Bu ihtimal simetrik iletişimin tabiatında mütemadiyen taşıdığı bir çelişkidir (Stoker ve Tusinski, 2006: 170). Temel haklar gibi uzlaştırılmaz farklılıklar üzerinde gerçekleştirilecek bir konsensus ise -günün sonunda- adil olmayan bir durum ile neticelenebilir. Bu gibi hususlarda her iki tarafın da yararına olabilecek bir çözüm imkân dahilinde gözükmemektedir (Holtzhausen, 2000: 107).

Yönetmel-İşlevsel yaklaşımlara yönelik eleştirilerin belirginleştiği bir başka eleştirel damar kültürel farklılıklar vurgusudur. Ana akım halkla ilişkilerin esasını oluşturan model ve prensiplerin, içinden çıktıkları Batılı kültürün tesiri altında bulunduğunu belirten bu eleştirel damar farklı kültürlerde farklı halkla ilişkiler biçimlerinin teberüz ettiğini, dolayısıyla mükemmel halkla ilişkilerin evrensel biçimde her kültürde aynı şekilde uygulanamayacağını varsaymaktadır (Bardhan, 2003: 245). Buradaki merkezi anlayış halkla ilişkiler araştırma ve uygulamalarının toplumsal ve

kültürel farklılıklara duyarlı olması gerekliliği üzerinde temellenmektedir (Yıldırım Becerikli, 2005:178). Öte yandan eleştirel halkla ilişkiler simetri, güç ve kültür gibi vurguların yanında ana akım halkla ilişkilerin halkla ilişkiler araştırmalarının kapsamını kısıtlı tuttuğunu öne sürmektedir. Buna göre, araştırma gündemlerinin daha çok ilişki yönetimi, komüniteryen ve retorik yaklaşımlarla sınırlı olması halkla ilişkiler araştırmalarının zenginleşme potansiyelini söndürmektedir (L'Etang, 2009: 14).

Mevcut eleştirilere Grunig bilhassa Holtzhausen ve Voto, Curtin ve Gaither ve Bardhan'ın isimlerini zikrederek yanıt vermiştir. Grunig, güç meselesiyle alakalı olarak, baskın koalisyon mefhumunun yanlış yorumlandığını belirtmekte ve baskın koalisyonunun sabitlenmiş bir biçimde örgüt içindeki güçlü formel pozisyonların bir koalisyonu gibi anlaşılması gerektiğini belirtmektedir. Aksine baskın koalisyon oldukça elastik bir birlikteliktir ve gerek örgüt içi gerek örgüt dışı unsurlar tarafından oluşturulabilir. Yine koalisyon mutlak surette güçlü figürlerden oluşmak zorunda değildir. Burada güç yetkilendirme ile eşanlıdır. Dolayısıyla Holtzhausen ve Voto'nun öne sürdüğü örgüt içi aktivizm, ancak halkla ilişkiler departmanının yetkilendirilmesiyle mümkündür. Öte yandan Grunig kültürel farklılıklar eleştirisine katılmakla birlikte uluslararası halkla ilişkilerde simetrik iletişimin genel prensipler özel uygulamalar düsturu ile çalışabileceği inancını mükerrer biçimde dile getirmektedir (2009: 70-71, 79).

2.2. Eleştirel Teori

Halkla ilişkiler pratikleri için alternatif yaklaşımlar salık veren çağdaş bir teorik çerçeve olan eleştirel halkla ilişkiler (Demetrious, 2011: 3), esasında müstakil bir teori olmaktan ziyade disiplinlerarası bir yaklaşımdır. Eleştirel teorinin amacı insanın potansiyelini sınırlandıran toplumsal, politik ve ekonomik yapıları dönüştürmek ve bu yapılara gömülü olan tahakküm stratejilerini açığa çıkarmaktır. Söz konusu teorik girişimler toplumsal değişim için katalizör vazifesi görmektedir. Tabiatıyla, eleştirel

araştırmanın politik saikleri aşıkardır (L'Etang, 2005: 521-522). Çünkü eleştirel halkla ilişkiler, “‘Halkla ilişkiler olanaklarına kimlerin erişim hakkı var? ‘Halkla ilişkiler uygulayıcıları kime/kimlere hizmet ediyorlar?’ ve ‘Kimin sesini çıkarmasına izin verilmiyor?’” (Pal ve Dutta, 2009: 187) gibi araştırma sorularıyla çatışmayı yani siyaseti canlandırmaktadır. Bunun için “halkla ilişkiler mesajlarını da içerecek biçimde kamusal diyalogun incelenmesi, eleştirel teori için merkezi bir konumda bulunmaktadır” (Yıldırım Becerikli, 2008: 78).

Halkla ilişkiler uygulama ve araştırmalarının kimlerin menfaatine ya da kimlerin hilafına gerçekleştirildiği sorunsalı, bir başka deyişle “güç nerede” sorusu eleştirel halkla ilişkilerin konu edindiği başlıca meselelerden biridir. Örneğin Karlberg, işlevsel yaklaşımların ayrıcalıklı kıldığı ticari şirketler ve devlet organizasyonuna dikkat çekerek halkla ilişkiler araştırmalarının bu iki örgüt yararına toplumun diğer unsurlarını merkez dışına ittiğini ifade etmektedir. Yani, toplumsal iletişim kamusal söylemde temsil bulamayan ve marjinalleştirilen diğer unsurlar aleyhine yürütülmektedir. Yine Karlberg, halkla ilişkilerin kapsamının genişlemesi için periferide yer alan toplumsal unsurların kamusal iletişim ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması ve bu grupların halkla ilişkilerin öznelerinden olması gerekliliği üzerinde durmaktadır (1996: 263-264).

Halkla ilişkiler araştırmalarında eleştirel teorilerden faydalanmak, alanı entelektüel anlamda nitelikli bir hale getirebilmek için ufuk açıcı bir hamle olarak değerlendirilmelidir (Karlberg, 1996; Dozier ve Lauzen, 2000). Öncelikle akademi içerisinde araçsal ve eleştirel araştırma arasındaki mesafenin daha fazla yarılması gerekmektedir. Teorinin uygulamaya yarar sağladığı ölçüde kıymetli bulunduğu araçsal araştırma -pragmatik endişelerle- iletişim programlarının nasıl yapıldığıyla ilgilenmektedir. Eleştirel halkla ilişkiler ise halkla ilişkiler pratiklerinin daha geniş toplumsal, politik ve ekonomik neticelerinin teorileştirilmesi üzerinde mesai harcamaktadır (Karlberg, 1996: 265). Halkla ilişkiler disiplini ancak bu yolla genişleme

istidadı kazanabilir. Zira, eleştirel teori aktivizm gibi farklı araştırma gündemlerinin oluşmasında, bir başka deyişle alanın entelektüel zeminin büyümesinde efektif bir rol oynamaktadır (Dozier ve Lauzen, 2000: 3).

Eleştirel teori içerisinde halkla ilişkiler iktidar mücadelesi içindeki rolü ile temayüz etmektedir. Eleştirel halkla ilişkiler araştırmacısının vazifesi, egemen grupların hegemonik pozisyonlarını sürdürmek için söylem stratejilerini nasıl kullandıklarını ve kendilerini ne şekilde meşrulaştırmaya çalıştıklarını tetkik etmektir. Halkla ilişkilerin imtiyazlı hakikat biçimlerini nasıl tayin ettiğini anlayabilmenin yolu iletişim uzmanları tarafından üretilen söylemin incelenmesinden geçmektedir. Kamuoyunu oluşturan güç olarak söylem halkla ilişkilerin kilit kavramlarından biridir (Motion ve Weaver, 2005: 50-52). Hülasa, eleştirel perspektif içerisinde söylem gücün sembolik olarak tecessüm ettiği alan olarak kavramsallaştırılmaktadır (Ciszek, 2014: 31).

Coombs ve Holloday'e göre, halkla ilişkiler araştırmalarının aktüel gündeminin dışında kalan toplumsal grupların ve olguların ve dahi bu grup ve olguları konu edinen araştırmacıların marjinal pozisyondan makbul bir zemine intikalinde eleştirel teori kritik bir rol oynama ihtimaline sahiptir. Eleştirel halkla ilişkilerin bir sınır bilim (*fringe science*) olduğunu ifade eden yazarlar, eleştirel halkla ilişkilerin zaman içerisinde ortodoks halkla ilişkilerin sınırlarını zorlama potansiyeli taşıdığını öne sürmektedirler. Kaos teorisinde olduğu gibi bir zamanlar sınır bilim olarak addedilen yaklaşımlar zaman içerisinde bilimsel çevrelerde kabul görmekte ve ana akım hale gelmektedir. Sınır bilimin alametlerinden bazıları, baskın paradigmaya mensup bilim insanlarının dışlamalarına maruz kalmak, araştırmalar için fon bulamamak ve bilimsel çevrelerde yeterli ilginin gösterilmemesi gibi vakıalardır (2012b: 880).

Eleştirel halkla ilişkileri, koşulları ve araştırma nesnelere sebebiyle bir sınır bilim olarak tanımlamakta herhangi bir beis mevcut değildir. Eleştirel halkla ilişkiler ortodoks halkla ilişkilerin çerperinde yer alan konuları ele almakta ve hâkim paradigma olan

mükemmellik teorisinin karşısında konumlanmaktadır. Eleştirel halkla ilişkiler araştırmacıları -özellikle ABD’de- araştırmalarını sunacak toplantı ya da yayınlıyacak dergi ararlarken sınırda araştırmacılar oldukları hakikatiyle yüzleşmektedirler. Ancak sınırda kavramlar süreç içerisinde tartışıldıkça hâkim paradigmanın sınırları esnemektedir. Halkla ilişkiler literatüründeki aktivizm, ikna ve güç gibi kavramlar bu türden kavramlardır. Mezkûr kavramlardan kısa bir süre öncesine kadar kaçınılırken, bugün birçok çalışmada ilgili kavramlar hatırı sayılır bir yer tutmaktadır. Özellikle aktivizme olan ilgi sınır bilim olarak eleştirel halkla ilişkilerin ortodoks halkla ilişkiler üzerindeki kuvvetine bir misal olarak gösterilebilir (Coombs ve Holloday, 2012b: 880-881).

Netice itibariyle, eleştirel teorisinin halkla ilişkiler disiplinine katkısı dört başlık altında izah edilebilir. İlki, eleştirel teori halkla ilişkiler gündemine yeni kavramlar ilişitir ve bunların tartışılmalarını sağlar. İkinci olarak, eleştirel teori halkla ilişkilerin ontolojik ilgisinin örgütsel düzeyden hem toplumsal hem de bireysel düzeylere kaymasını teşvik eder. Üçüncüsü, eleştirel teori halkla ilişkiler uygulamalarındaki ahlaki açmazları ortaya çıkartır. Son olarak, eleştirel teori aktivistlerin makul kabul edilmeyen pratiklerini makbul sınırlar içerisine dahil etmekte rol oynar (Dozier ve Lauzen, 2000: 18-19).

Bu tez çalışmasının konusunu teşkil etmesine binaen toplumsal hareketler ve eleştirel teori ilişkisine baktığımızda ise eleştirel teori toplumsal hareketler gibi mazisi nispeten güçlü olan bir olguyu yeni bir anlayışla ele almaya imkân tanımaktadır. Çoğunlukla uzlaştırılmaz farklılıkların temsilini gerçekleştiren toplumsal hareketler sahası, eleştirel teorisinin mümkün kıldığı araştırma sorularından yola çıkarak, iletişim pratiklerini güçlü örgütler ve imkanları sınırlı kamular arasında cereyan eden bir olgu olmaktan uzaklaştırabilir; aksi istikamette aktivistlerin menfaatine bir araştırma gündemi yaratabilir (Dozier ve Lauzen, 2000: 13, 16).

2.3. Paradigmalar eşitleniyor: Ortak Yaratım Perspektifi ve Postmodern Yaklaşımlar

Halkla ilişkilerdeki paradigma çoğullaşması kendi içerisindeki kimi güçlüklerle beraber peyder pey gerçekleşmiştir. L'Etang alanın erken zamanlarında hâkim paradigma içerisinde yer almayan araştırmacıların akademik dünyada bir nefi aforoz edilme durumu yaşadıklarını ifade etmektedir. Hâkim paradigmayı tenkit eden çalışmaları bilimsel toplantılarda sunmanın zorluğuna değinen L'Etang, tek bir bilimsel anlayışın bu denli etkili olmasında teorik denemelerin nispeten az olmasının etkili olabileceğinin altını çizmektedir (2009: 14). Farklı teorik açılımlar ile alanın olgunlaşması arasında yakın bir ilişki söz konusudur. Zira, paradigmalar arası rekabet olmadığı müddetçe halkla ilişkiler disiplini epistemolojik ve ontolojik olarak oldukça dar bir sahaya sıkışıp kalacaktır (Botan ve Hazleton, 2006: 4).

Halkla ilişkilerdeki teorik çoğullaşma yalnızca içsel dinamiklerle ilgili değildir muhakkak. Gelişmiş endüstriyel toplumların daha önceki toplum tipleriyle mukayese edilemeyecek derecede muhtelif risklerle (Politik, toplumsal ya da ekolojik riskler) hemhal olması halkla ilişkileri eski toplum tiplerinin perspektifleriyle anlamaya çalışmayı beyhude bir çaba haline getirmektedir (Keskin ve Özdemir, 2009: 10). Halkla ilişkiler toplumsal, politik ve iktisadi koşullardan bağımsız anlaşabilecek, donmuş ve müstakil bir uygulamalar seti değildir. Halkla ilişkileri imtiyazlı kılan koşullar, kabaca, modernite, kapitalizmin ve demokrasinin yayılması, bu gelişmelere paralel olarak kamuoyu ve kamusal temsilin önemli hale gelmesi gibi gelişmelerdir. Öte yandan, bir süredir toplumsal koşullar değişmekte ve bu gelişmeler alana ilişkin yeni anlayışlara kapı aralamaktadır. Sanayi toplumunun koşullarına cevap veren halkla ilişkilerin mezkûr yeni şartları da gündemine alması lüzumu doğmaktadır (Demetrious, 2013: 4, 6).

Bahsedilen makro değişimlerin tesiriyle halkla ilişkiler araştırmalarının bir yol ayrımına girdiği öne sürülebilir (Gower, 2009: 31). 2000'li yıllardan itibaren farklı

araştırma geleneklerini temsil eden araştırmacıların literatürde daha fazla gözükmeyle başlamasıyla birlikte hâkim paradigma daha fazla tenkit edilmeye başlanmıştır. Birbirinden farklı önermeleri bulunan nevezuhur yaklaşımların müşterek noktası halkla ilişkilerin sadece bir yönetim fonksiyonu olarak kavramsallaştırılmasına yönelik itirazlarıdır (Aktaş, 2019: 67; Artan Özorun, 2020: 224).

Yönetimsel-işlevsel yaklaşımlara getirilen eleştiriler alanın sınırlandırılmış sahasını genişletirken, 2000'li yıllardan itibaren halkla ilişkiler araştırması eleştirel teoriyi de aşan temayüller göstermektedir. Eleştirel yaklaşımların iktidar-güç kavramsallaştırmasından farklı güç tasavvurları öne çıkmaya başlamıştır (Ciszek, 2014: 32). Örneğin Ciszek, eleştirel teorinin yapısal eşitsizliklere yaptığı vurguyu dikkate almakla birlikte öznenin değişmez biçimde güç ilişkilerinde tâbi olduğu önermesini kabul etmemektedir. O yüzden gücü sabit ve değişmez bir olgu olarak değil, momente ve hadiseye münhasır akışkan bir olgu olarak değerlendirmektedir (2014: 32).

Bir yönetim fonksiyonu olarak halkla ilişkiler anlayışından, kültürel araçların⁴ uyguladığı bir disipline doğru evrilen halkla ilişkiler -hiç olmadığı kadar- yaratıcı ve incelikli bir görüntü arz etmeye başlamıştır. Zikredilen gelişmelerle birlikte sosyal teorilerden ve kültürel çalışmalardan beslenen halkla ilişkilerin soyutlama düzeyi ve metodolojik çeşitliliği artış göstermiştir (L'Etang, 2013: 810). Kurumsal iletişim uygulamasından çok daha fazlasını ifade eden bu yeni halkla ilişkiler düsturunda iletişim politikaları uygulamak yalnızca ticari kuruluşların inhisarında olan bir etkinlik değildir artık (Botan ve Taylor, 2004: 659). Araştırma kısmında ise “halkla ilişkilerin aktivizm ve radikal politika yoluyla demokrasiye katkıda bulunabileceğine, uygulamaların kamu yararı çerçevesinde gerçekleştirilebileceğine vurgu yapılmaktadır” (Artan Özorun, 2020: 226).

---

⁴ Bourdieu'ye ait bir kavram olan kültürel aracı sembolik mal ve hizmetlerin satışını içeren meslekleri ifade eden bir soyutlamadır. Bourdieu'ye göre halkla ilişkiler de bu mesleklerden biridir (2015: 516).

Alanın güncel araştırma yönelimlerini tespit etmek amacıyla halkla ilişkilerin uluslararası düzeyde en etkili üç akademik dergisi olan Public Relations Review, Public Relations Inquiry ve Journal of Public Relations dergilerini inceleyen Aktaş (2019), örgüt temelli çalışmaların hala ağırlığını koruduğunu; ancak kamuları konu edinen çalışmaların arttığını ve mevcut literatürün genişlediğini bulgulamıştır. Fakat, bu çalışmalarda da kamular ağırlıklı olarak örgütsel etki çerçevesinde incelenmekte ve örgütsel mesajların alıcısı olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla mevcut çalışmaların ekseriyeti kamuları görünür hale getirmekten ziyade, örgütsel menfaatlerin geliştirilmesine yönelik çabaları ihtiva etmektedir. Kamuları araçsallaştırmadan müstakil bir biçimde ele alan çalışma sayısı ise oldukça azdır (2019: 73-74). Özetle, halkla ilişkileri toplumsal boyutta ele alan çalışmalar halen yeterli olmaktan uzaktır. 2000’li yıllardan bu yana disipline yönelik perspektifler tedricen çeşitlenmekteyse de alanın teorik anlamda zenginleşmesi için entelektüel egzersizlerin mütemadi biçimde devam etmesi lüzumu aşikardır.

Botan ve Taylor, halkla ilişkilerdeki teorik serencamı işlevsel ve ortak yaratım olmak üzere iki kategoride değerlendirmektedirler (2004). Ortak yaratım perspektifi, kamuları pasif alıcılar yerine anlamın müşterek yaratıları olarak değerlendiren teorik bir duruşa sahiptir. İlişki kavramının altını kalın çizgilerle çizen ortak yaratım yaklaşımında kamular araçsal saiklerle değil, anlam oluşumunun faillerinden biri olarak telakki edilmektedir. Böylelikle yaklaşım içerisinde örgütsel hedeflerden ziyade ilişki tesisine kıymet atfedilmektedir (2004: 652). Örneğin aktivizm ortak yaratım yaklaşımında önemli bir yer tutmaktadır. İletişim edimlerinin faili olan aktivist hareketler ortak anlam yaratımı sürecinin bileşenlerinden birini oluşturmaktadır (Uysal ve Yang, 2013: 461).

Botan ve Taylor mükemmellik teorisini ortak yaratım perspektifi içerisinde konumlandırarak (2004: 652) örgüt-kamu ilişkisinin ne kadar eşitlikçi yürütülebileceği tartışmalarına tekrardan kapı aralamışlardır. Botan ve Taylor ilişki inşasını işlevselci yaklaşımların kamuları ve iletişimi araçsallaştıran temayüllerinden farklı olarak

değerlendirmektedirler. Mezkûr araştırmacılar diyalog mefhumunun da altını çizmekte ve diyalogun ortak yaratıma dair bir ilişki yarattığını öne sürmektedirler (2004). Dolayısıyla ilişki ve diyalog ortak yaratım perspektifinin temel sac ayaklarını oluşturmaktadır. Ortak yaratım yaklaşımını işlevsel yaklaşımlardan ayıran esas hususiyet kamuya yönelik tutumlardır. İşlevsel yaklaşımlar örgüte değer atfederken, ortak yaratım örgüt ve kamular arasındaki ilişkiyi anlamlı bulmaktadır (Botan ve Taylor, 2004: 653).

Halkla ilişkilere post-modern bir perspektiften bakan yaklaşım ise toplumların süratle değiştiğini, yani çok etnikli ve çok dilli bir hale geldiğini belirterek, modern toplum tipine ait olan hâkim halkla ilişkiler anlayışının bu postmodern toplumsal şartlara yanıt veremediğini ileri sürmektedir (Holtzhausen, 2000; Radford, 2011). Halkla ilişkilere post-modern perspektiften bakmak hem teoriye hem de uygulamaya eleştirel bir yaklaşım sunmakta ve alanı örgütsel iletişimin sınırlı havuzundan kurtarma potansiyeli taşımaktadır. Halkla ilişkilerin demokratik rolü üzerinde duran postmodern paradigma halkla ilişkiler uygulayıcısını adaletin tecellisi için mücadele eden aktivistler olarak tahayyül etmekte, uzlaşa yerine uyuşmazlığın (*dissensus*) faziletlerine dikkat çekmektedir (Holtzhausen, 2000: 93). Dolayısıyla halkla ilişkiler profesyoneli iletişim stratejilerini planlarken ahlaki bir pozisyonu müdafaa eden kişidir denilebilir (Sen, 2023: 7).

Postmodern düşüncede güç sabit bir olgu olarak ele alınmamakta; aksine, kendine münhasır her münasebette bir tahakküm kaynağı biçimini alabileceği gibi, bir direnişin neticesi olarak da somutlaşabilen bir vakıa olarak değerlendirilmektedir. Güç ya da iktidarın izinin sürülebileceği saha ise söylemin alanıdır. Bir başka deyişle, iktidar dil ve anlam yoluyla kurulmaktadır. Geleneksel tekçi anlatı ve kimliklerin parçalandığı varsayımı üzerine yükselen postmodern düşüncenin topluma bakışı tabiatıyla çoğulcudur. Yani, postmodern paradigma birlik ve bütünlük gibi kavramlardan hazzetmemekte; aksine ayrıksılığı ve parçalanmışlığı olumlamaktadır (Ciszek, 2016: 316). “Halkla ilişkilerin, postmodern düşüncede de dile getirilen bağlamsallık üzerine kurulu doğası

(Pal ve Dutta, 2009: 187) güç dinamiklerini tahlil etmek adına uygun şartları sağlamaktadır. Güç ilişkilerinin tespit edilebileceği yer ise halkla ilişkiler profesyonelinin mensubu olduğu örgüt ile paydaşları arasındaki konumunun niteliğidir. Bir halkla ilişkiler profesyoneli vazifesini yerine getirirken bağlı olduğu örgütün menfaatini harfiyen takip eden biri olabileceği gibi, örgütün gücünü kötüye kullandığı durumlarda direnmeyi seçen bir aktivist rolünü de gerçekleştirebilir (Sen, 2023: 6). Simetrik iletişim yaklaşımının makro düzeyde işleyen bir meta anlatı karakteri taşıdığını ifade eden Holtzhausen, postmodern düşüncenin mikro ilişkiler vurgusunu takip ederek, simetrinin ancak belli durumlarda ve o duruma münhasır olarak neyin adil ve doğru olduğuna odaklanarak ele alınabileceğinin altını çizmektedir (2000: 97).

Postmodern düşüncenin halkla ilişkiler araştırma ve uygulamalarına getirdiği en ufuk açıcı yeniliklerden biri uyumsuzluk ve asimetri kavramlarını olumlu bir veçheden ele alıyor olmasıdır. Konsensus ve simetri kavramlarının adeta bir sihirli değnek muamelesi gördüğü halkla ilişkilerin ve sair iletişim çalışmalarının söz konusu ezberi bozması alanın teorik çoğulculuğunu tahkim etme potansiyeline sahiptir. Konsensusun kimin menfaatine kimin hilafına gerçekleştiği bir yana, konsensusu tesis edecek diyalog sürecine kimlerin dahil edileceği dahi bir iktidar sorununu ortaya çıkarmaktadır. Holtzhausen'e göre halkla ilişkiler, uyumsuzluk ilkesiyle toplumsal değişime katkıda bulunabilir. Çünkü, postmodern düşünce uyumsuzluğu ve asimetrik ilişkiyi meşru görür ve insanları adaletsiz olduklarına inandıkları durumlarda uyumsuzluğun bir tarafı olma konusunda özgür bırakır (2000: 111).

Konsensus arayışı, en güçlü olanın, ki bu genellikle örgütler olmaktadır, kendi menfaatlerini temin ettiği bir çözüm anlamına gelmektedir. Bir başka ifadeyle çözüm, gücü olmayanın taleplerini boğmakla eşdeğerdir (Holtzhausen, 2000: 106; Sen, 2023:7). Postmodern düşünce uyarınca halkla ilişkiler profesyoneli konsensusu tesis etmek şöyle dursun, fikir ayrılıklarını ve anlaşmazlıkları kışkırtmalıdır. Zira, uyumsuzluğu

benimsemek halkla ilişkiler uzmanına -kamulara yönelik- bir içgörü sağlamaktadır. Kamuların güncel meselelere ilişkin mevcut anlayış, arzu ve duygularının öğrenilmesinde uyumsuzluk ciddi bir rol alabilme ihtimaline sahiptir. Ayrıca, uyumsuzluğa odaklanmak kamuların zaman içerisinde geçirmiş olduğu değişimleri tetkik edebilmek için bir çalışma çerçevesi de sunmaktadır. Sesi duyulmayan kamuların görünür olması ancak çatışmalar içerisinde mümkündür (Ciszek, 2016: 318-319).

2.4. Sosyo-Kültürel Paradigma

Yönetmel ve araçsal bir veçheden değerlendirilen halkla ilişkilerin -günümüze yaklaştıkça- daha geniş bir toplumsal ve kültürel açıdan ele alınması lüzumu akademik bir ihtiyaç mucibince dile getirilir olmuştur (Holtzhausen, 2000: 95; Ihlen ve Van Ruler, 2009: 2). Bu doğrultuda, hâkim paradigmadan farklı bir teorik patika izleyen araştırmaların peyder pey artan varlığı halkla ilişkilerdeki bir sosyo-kültürel dönüşümü faş etmektedir (Edwards ve Hodges, 2011: 1). Disiplinin bu şekilde yeniden kavramsallaştırılma ve yeniden tanımlanma çabası (Ciszek, 2017a: 706) aynı zamanda alandaki paradigma değişimini de imlemektedir. Artık halkla ilişkiler yalnızca örgüt ile kamular arasındaki iletişim ve ilişkinin yönetilmesi olarak değil, toplumsal ve kültürel bir boyutu olan söylemsel bir pratik olarak da ele alınmaktadır (Akçay, 2017: 499).

Yönetmel-işlevsel araştırmalarda halkla ilişkiler profesyonelinin rolü örgütsel etkililiğe yaptığı katkı oranında kıymetlidir. Bu izole role odaklanma, örgütün içerisinde faaliyet gösterdiği toplumsal dünyanın göz ardı edilmesiyle neticelenmektedir. Sosyo-kültürel paradigmada halkla ilişkiler toplumsal ve kültürel bir uygulama olarak tasavvur edilmektedir. Toplumsal ve kültürel veçhe ise söylem mefhumu ile yakın bir münasebet içerisinde. Zira halkla ilişkiler tutum, değer ve inançları söylem vasıtasıyla şekillendirir, anlamı söylem yoluyla oluşturur (Edwards ve Hodges, 2011: 2). Toplumun sembolik gerçekliğini inşa eden kamusal iletişim süreçlerinin bir parçası olan halkla ilişkiler (Daymon ve Hodges, 2009: 430), “aynı zamanda mütemadiyen süren kültürel bir

mücadeledir. Halkla ilişkiler sınırlı sayıda kültürel ses arasında sürekli bir rekabet ve iş birliğini mümkün kılan çok kültürlü bir alandır” (Leichty, 2003: 277).

Halkla ilişkiler araştırmalarında yaşanan sosyo-kültürel dönüşüm -temel olarak- egemen yönetsel-işlevsel yaklaşımlardan teorik ve metodolojik bir kopuş anlamına gelmektedir. Sosyo-kültürel paradigma halkla ilişkileri toplumsal ve kültürel bir pratik olarak ele almakta ve gerek bir disiplin gerekse bir meslek olarak toplumsal dünyadan soyutlanmasını anlamlı bulmamaktadır. Sosyo-kültürel yaklaşımda halkla ilişkiler örgütsel etkililiğin bir aracı olarak değil, anlamın iletişimin tüm taraflarıyla müşterek olarak üretildiği bir etkileşim mevkii/ işlem yörüngesi olarak değerlendirilmektedir (Akçay, 2021: 44). Zikredilen toplumsal ve kültürel etkileşim ise aktivizmin bir halkla ilişkiler biçimi olarak kabul edilmesini hızlandırıcı bir etki yaratabilme ihtimaline haizdir (Ciszek, 2017a: 705).

Sosyo-kültürel halkla ilişkiler yaklaşımının epistemolojik pozisyonunu kavrayabilmek için muhtelif sorular ve bu sorulara verilen yanıtlar üzerinde durmak faydalı olacaktır. Sosyo- kültürel yaklaşımın bilgiye olan tutumunu anlayabilmek için ilk sorulması gereken “Söylem nasıl üretilir” sorusudur. Yönetsel yaklaşımların aksine, sosyo-kültürel araştırmalar söylemi üreten -nispeten ayrıcalıklı- öznellikler ve bilgi biçimleri hakkında derinlikli sorular sormaktadır. İkinci soru: “Söylem ne üretir?” sorusudur. Burada halkla ilişkilerin toplumsal kimlikleri üretme biçimleri sorunsallaştırılmaktadır. Üçüncü ve dördüncü sorular iletişim pratiklerinin gerçekleştiği bağlamın tetkik edilmesine dayanmaktadır. Bu minvalde sorulması gereken sorular: “Toplumsal ve kültürel bağlam farklı halkla ilişkiler biçimlerini nasıl üretiyor ve bağlamdaki değişimler halkla ilişkilerin rolünü ve esasını nasıl değiştiriyor?” ile “Halkla ilişkiler tarihsel bağlamlardan nasıl etkilenmektedir?” sorularıdır. Buradaki tarih vurgusu ulusal tarih olabileceği gibi sosyal tarih de olabilir. Son olarak sosyo-kültürel halkla ilişkiler bir toplumsal grup ve toplumsal işlev olarak kendisi hakkında mesleki sorular

sormaktadır. “Mesleki dinamikler rollerini nasıl haklılaştırır?” ve “Halkla ilişkiler mesleği nasıl yapılanmıştır ve bu yapı hangi amaçlara hizmet etmektedir?” gibi sorular bir meslek olarak halkla ilişkileri idrak edebilmek için sorulması gereken sorulardır (Edwards ve Hodges, 2011: 6-8).

Epistemolojik ve ontolojik odağını halkla ilişkiler pratiklerinin inşa edilmiş doğasına yönelten sosyo-kültürel yaklaşımda (Edwards ve Hodges, 2011: 3) halkla ilişkiler bir akış (*flow*) olarak kavramsallaştırılmaktadır. Formel ya da informel olarak oluşturulmuş gruplar ya da bireyler adına yürütülen maksatlı iletişim pratiklerini ihtiva eden -bir iletişim akışı olarak- halkla ilişkilerin lokal, ulusal ve global düzeyde kültürel, politik ve ekonomik etkileri söz konusudur. Akış kavramı halkla ilişkileri dinamik bir pratikler dizisi olarak öne çıkarmaktadır. Akış, sabit ve mükerrer ilişkilerden ziyade iletişimin devindiği fikrini imlemektedir. Bu da tabii olarak halkla ilişkiler pratiklerinin zamansal ve mekânsal boyutlarını tahkim etmektedir (Edwards, 2011: 22).

Sosyo-kültürel perspektifin iktidar mefhumunu kavrayış biçimi yapı/fail dikotomisini aşan bir anlayış üzerine konumlanmaktadır. Halkla ilişkiler araştırmaları bu iki karşıt yaklaşımın tezahürlerini taşımaktadır. Bu doğrultuda halkla ilişkiler ya bir tahakküm aracı ya da değişimi sağlayan bir fail olarak ele alınmaktadır. Bu dikotomik anlayış, tam da bu yüzden, her iki dinamiğin bir arada bulunduğu gündelik halkla ilişkileri kavramaktan uzaktır. Halkla ilişkileri bir fail olarak tasavvur eden perspektifler yapısal engelleri görmezden gelirken, eleştirel yaklaşımlar alandaki değişim potansiyelini sorunlu olarak değerlendirmektedir. Yapı/fail dikotomisinin aşılabilmesi için müesses halkla ilişkiler yaklaşımlarından epistemolojik ve ontolojik bir kopuş gerekmektedir. Sosyo-kültürel perspektifte halkla ilişkiler mevcut toplumsal ve kültürel anlamları üreten bir işlem yörüngesi (*locus of transaction*) olarak kabul edilmektedir. Bu minvalde kabul edilen halkla ilişkiler yapı ve failliğin sabit olmayan, akıcı bir eklemlenmesi olarak görülmelidir. Dolayısıyla, birbiriyle temas kuran her aktörün kimliğinde kaçınılmaz

değişiklikler zuhur etmektedir. Çünkü kimlikleri ortaya çıkaran şey işlem yörüngesindeki etkileşimdir (Edwards ve Hodges, 2011: 4).

Curtin ve Gaither, eleştirel çalışmaların hâkim paradigmanın çelişkilerini tespit ettiğini; ancak kimliği, farklılığı ve gücü ihtiva eden alternatif bir teorik vizyon oluşturmakta yetersiz kaldığını öne sürmektedirler⁵ (2005: 92). Bu doğrultuda araştırmacılar halkla ilişkilerin kapsamını toplumsal, kültürel ve politik bağlamları içerecek bir çerçeveye doğru genişletmenin önemine dikkat çekmişlerdir (Ciszek, 2015: 451). Halkla ilişkiler teorisini geliştirmek için “kültür çemberi” (*circuit of culture*) yaklaşımını öne süren Curtin ve Gaither, modellerinde, söylemsel pratikte kimliğin, farklılığın ve gücün önceliğini tanıyan eleştirel-kültürel ve postmodern yaklaşımları birleştirmektedirler. Bu modelde halkla ilişkiler profesyonelleri daha geniş bir kültürel ekonomi içerisinde faaliyet gösteren kültürel araçlar olarak değerlendirilmektedir (Curtin ve Gaither, 2005: 91).

Alanın teorik gelişimi için, halkla ilişkiler tanımları yalnızca Batılı örgütsel ortamlarla iktifa etmeyip, geniş bir yelpazedeki güncel uygulamaları ve kültürel bağlamları içerecek şekilde genişletilmelidir. Halkla ilişkiler teorisi ekonomi politik düzeyde işleyen post-pozitivist iletim modelinin ötesine geçerek; halkla ilişkileri söylemi mihverine alan, kültürel ekonomik alanda işleyen bir anlam yaratma pratiği olarak konumlandırılmalıdır. Model aynı zamanda gücün ilişkilerdeki içkin rolünü ve sürekli olarak yeniden müzakere edildiğini göz önünde bulundurmalıdır. Kültür çemberi modeli, kültür ve iktidarın buluştuğu noktada anlam kazanmakta ve odağını ekonomi politikten - postmodern düşünceyle daha uyumlu biçimde- kültürel ekonomiye kaydırmaktadır. Kültür çemberi içerisinde durumsal olan kurumsal ya da örgütsel olana galebe çalmaktadır ve örgütsel olanın ilişkide her zaman egemen olduğu varsayımı makul

---

⁵ Yazarlar burada Holtzhausen’i ayrı tutmaktadırlar (Curtin ve Gaither, 2005: 92).

bulunmamaktadır. İktidar, söylem vasıtasıyla mütemadiyen devinen bir olgu olduğundan tanımların toplumsal pozisyonları da zaman içerisinde değişiklik göstermektedir. Örneğin, ev içi şiddetin artık özel değil kamusal bir mesele olarak görülmesi ya da LGBTİ+ bireylerin taleplerinin politik alanda tezahür etmesi gibi hadiseler söylemsel iktidarın değişebildiğinin misalleridir (Curtin ve Gaither, 2005: 96-97, 109). Curtin ve Gaither'ın kültür çemberi modeli ve bu model çerçevesinde ele aldığı güç-iktidar kavramsallaştırması eleştirel yaklaşımlar ile sosyo-kültürel yaklaşımlar arasındaki farklılığa ilişkin yetkin bir örnek teşkil etmektedir.

Kültür çemberi modeli anlamın inşa edildiği beş momentten oluşmaktadır. Temsil, üretim, tüketim, kimlik ve regülasyon momentlerinden oluşan kültür çemberinde momentler birbirlerinden bağımsız değil, aksine karmaşık biçimde birbirlerinin içerisine geçmiş vaziyettedir (Du Gay vd. aktaran Curtin ve Gaither, 2005: 98). Momentlerin iç içe geçmesi ya da örtüşmesine eklemlenme (*articulation*) denmektedir. Anlam eklemlenme safhasında tartışılmakta ve yeniden müzakere edilmektedir. Eklemlenme kavramı durumsal özgüllüklerin altını çizerek eleştirel-kültürel yaklaşımların katı determinizmin ötesine geçebilmektedir. Söylemsel süreçlerde iç içe geçmiş momentlerin her biri anlam üzerinde eşit ağırlıkta katkı yapmaktadır. İletişimi doğrusal olmayan, müşterek anlamın oluşturulmasına yönelik dinamik bir süreç olarak ele alan kültür çemberi modeli egemen paradigmanın aktarımsal-işlevselci iletişim modelinin kısıtlamalarını aşan bir perspektif geliştirmektedir (Curtin ve Gaither, 2005: 98,105).

Kültür çemberinin momentlerinin oluşması ve olgunlaşması ise kültürel araçların marifetiyle gerçekleşmektedir (Edwards ve Hodges, 2011: 5). Halkla ilişkiler kültür içerisindeki söylemin üretiminden sorumlu olduğundan (Hodges, 2006: 84) Curtin ve Gaither halkla ilişkiler uygulayıcısını "*spin doctor*" yerine bir kültürel aracı olarak ele almaktadırlar (2005: 107). Bourdieu'ya ait kavramlarla ifade edilirse halkla ilişkiler belli tür habitusları teşvik etmektedir. Örneğin, daha iyi bir yurttaş ya da tüketici nasıl olunur

ve bu oluş halini tanımlayan temel yönelimler nedir gibi soruların yanıtları kültürel aracının dahil olduğu üretim süreçlerinde şekillenmektedir. Zira, halkla ilişkilerin estetik beğeni ve temayüller üzerindeki etkisi her zamankinden daha doğrudan gerçekleşmektedir (Edwards, 2012: 439).

Halkla ilişkilerin bir kültürel aracılık mesleği olduğunun kabulü ekonomideki yahut politikadaki söylemlerin de kültürel bir boyutu olduğunun kabulünü beraberinde getirmektedir. Halkla ilişkilerin sembolik çalışmaları kültürel bir form içerisindeki kişi ve grupların tutum ve davranışlarıyla ilişki kurmaktadır (Edwards, 2012: 441). Kültürel aracı ile toplumsal kültür arasında ise döngüsel bir ilişki söz konusudur. Halkla ilişkiler toplumsal kültürü biçimlendirirken, toplumsal kültür de halkla ilişkiler disiplini ve mesleğini şekillendirmektedir (Hodges, 2006: 85). Öte yandan sosyo-kültürel paradigma içerisinde halkla ilişkiler profesyonelinin kültürel aracı rolü diyalektik bir biçimde ele alınmaktadır. Örneğin anlam, halkla ilişkiler pratikleri dolayısıyla demokratik toplumu tahkim edebilecek bir mahiyette oluşturulabileceği gibi, muayyen menfaatleri ayrıcalıklı kılan ve alternatif görüşleri dışlayan bir sembolik şiddet formunu da edinebilir (Edwards, 2012).

2.5. Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'nın Halkla İlişkilere Bakışı

Araştırmacıların çalıştıkları disipline yönelik teorik konumları çalışmalarındaki perspektifi tayin etmekte ve neyin nasıl araştırılacağını belirlemektedir. Bu nedenle araştırmacıların takip ettikleri paradigmayı belirtmeleri çalışmadaki epistemolojik ve ontolojik duruşu daha bütüncül bir hale getirmekte, metodolojik istikameti daha anlaşılır kılmaktadır (Ihlen ve Van Ruler, 2009: 5). Bu minvalde, halkla ilişkiler teorisinin halkla ilişkiler mesleği ve onun saha uygulamalarına tâbi bir vaziyette konumlandırılmaması, bir disiplin olarak halkla ilişkilerin entelektüel zenginliğinin sağlanması için elzemdir. Halkla ilişkiler teorisyenlerinin teorik ve metodolojik tartışmaları özgürce hararetlendirmesi alanın sınırlarını genişletmek için gereklidir (L'Etang, 2005: 524).

Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı halkla ilişkileri kültürel ve toplumsal bir pratik olarak ele almaktadır. Halkla ilişkilerin kültürel ve toplumsal boyutu söylem mefhumunda tecessüm etmekte olduğundan (Edwards ve Hodges, 2011: 2) Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı söylemi iletişimin mihver noktalarından biri olarak değerlendirmektedir. Dolayısıyla yaklaşım, halkla ilişkileri toplumsal çevresinden yalıtılmış bir biçimde değil; bilakis kültürel öğelerle olan münasebetleri kapsamında değerlendirmektedir.

Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı için iletişim, Edwards'ın ifade ettiği şekilde (2011: 21), belli bir amaç doğrultusunda gerçekleşen bir akıştır. Akış mefhumu iletişimin doğrusal ve donmuş olmadığını; aksine, akışkan ve elastik olduğunu ifade etmektedir. Buradan hareketle yaklaşım içerisinde güç ilişkileri sabit ve değişmez değil; bağlama göre şekillenen, muktedir olanın verili olarak atanmadığı bir anlayışla ele alınmaktadır. Kültürün anlamı belirleyen gücü bu doğrultuda kimlikleri de tayin etmekte, kimlikler dinamik bir iletişim akışı içerisinde mütemadiyen dönüşmektedir.

Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı dezavantajlı toplumsal gruplar ve daha kapsamlı olarak aktivist halkla ilişkiler çerçevesinde oluşturulmuş bir yaklaşım olduğundan kavramsal düzlemini Dozier ve Lauzen'in dile getirdiği "uzlaştırılmaz farklılıklar" (2000) üzerine inşa etmektedir. Demokratik talepleri bulunan, diğer bir ifadeyle politika üreten toplumsal hareketler ekseriyetle hak temelli hareketlerdir. Dolayısıyla anaakım halkla ilişkiler yaklaşımlarının öne sürdüğü simetri ve konsensus gibi kavramlar temel hak ve hürriyetlerin müdafaası söz konusu olduğunda anlamını yitirmektedir. Zira, doğuştan getirilen saygınlık ve özerklik gibi hakların uzlaşının konusu olamayacak derecede imtiyazlı kılınması gerekmektedir. Bu minvalde yaklaşım içerisinde farklılıkların altı çizilerek konsensus, diyalog ve simetri gibi nosyonlara mesafeli durulmaktadır. Nitekim Stoker ve Tusinski (2006: 163) simetrimin, yani karşılıklı anlayışa varma hedefinin, eşitsiz güç ilişkilerinin cereyan ettiği bir toplumsal

yapıda daha fazla eşitsiz ilişkiyi ve hatta diyalog süreçlerinden dışlanma ihtimallerini beraberinde getirdiğini ifade etmektedirler.

Belirtilen kavramsal temelden hareketle halkla ilişkilerin hedefi karşılıklı anlayış geliştirmekten farklılıkları keşfetmeye doğru dönüşen bir düzlemde ele alınmalıdır. Halkla ilişkilerin amacı bir topluluktaki fikir birliğini ve benzer anlayışları teşvik etmek değil; topluluğun ayırt edici yönlerini öne çıkarmak ve farklılıkları koruyarak özgür, adil ve eşitlikçi bir toplumsal dünya inşasına katkıda bulunmaktır. Farklar şeffaflaştıkça, kim olduğumuz ya da kim olarak algılandığımız gibi meseleler arasındaki boşluklar temel insani değerler üzerinde uzlaştırılabilir. Dolayısıyla halkla ilişkiler için kapsayıcı müşterek ilke ve değerler ilişkilerden önce gelmelidir (Stoker ve Tusinski, 2006: 166-172).

Kendisini sosyo-kültürel paradigma içerisinde konumlandıran Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı post-modern düşüncenin gücü mikro ilişkiler içerisinde ele alan yaklaşımını takip etmekte ve bu doğrultuda iktidar olgusunu aktivist grupların direniş imkanları çerçevesinde tartışmaktadır. Yaklaşım içerisinde halkla ilişkiler demokratik direnişin aygıtlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Postmodern düşüncenin uyumsuzluk kavramına paralel biçimde (Bkz. Holtzhausen, 2000) yaklaşımın demokrasi tasavvuru Mouffe'un (2015; 2019) kavramsal çerçevesini oluşturduğu agonistik bir patikayı takip etmektedir. Mouffe'a göre kamusal alandaki çatışmalar yani antagonizmalar çözülmesi gereken engeller değil, bizatihi demokrasiyi güçlendirebilecek unsurlardır. Antagonist ilişkilerin, birbirlerini yok etme amacı taşımayan farklı ajandalar arasında meşru bir çatışmaya yani agonistik bir ilişkiye evrilmesi ise demokrasiyi tehdit eden bir durumu değil; aksine demokrasinin var olmasının bir önkoşulunu ifade etmektedir (2015: 26-27; 2019: 101-103).

Toplumsal alanlardaki tâbiyet biçimleri kaçınılmaz olarak direnişi beraberinde getirmemektedir. Bir tâbiyet ilişkisinin antagonist bir muhteviyat kazanması bu tâbiyet

ilişkilerinin baskı ilişkileri karakteri kazanmasına bağlıdır. Dolayısıyla her dikotomik ilişki kaçınılmaz olarak bir antagonizma yaratmamaktadır. Örneğin köle efendi diyalektiği kendi içerisinde bir antagonizma taşımamaktadır. Ancak insanın doğuştan getirdiği hak ve özgürlükleri vurgulayan bir söylem ortaya çıktığında söz konusu köle efendi ilişkisi antagonist bir boyut kazanmaktadır. Dolayısıyla baskı ilişkileri dışsal bir söylem olmadan tecessüm edememektedir (Laclau ve Mouffe, 2008: 236-241). Başat alameti farikası söylem üretmek olan halkla ilişkiler bu minvalde toplumsal alandaki antagonist alanları çoğullandırabilecek potansiyeli doğasına mündemiç olarak taşımaktadır. Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'nda Ralwcü adalet düşüncesi dezavantajlı toplumsal grupların konumlarını gayri doğal olarak tanımlayabilecek bir demokratik söylem mahiyeti taşımaktadır. Söz konusu demokratik söylemin muradı ise tahakküm ilişkilerinin tartışılmasını sağlayabilmektir.

Mouffe'un çatışmaya ve agonizme dayalı kavramsal çerçevesi özellikle aktivist halkla ilişkiler araştırmaları için yeni bir izlek oluşturma potansiyeline sahiptir. Aktivizmi bizatihi bir halkla ilişkiler olarak gören araştırma gündemlerinin ortaya çıkması ve dolayısıyla halkla ilişkilerde toplumsal çelişkiler ve güç ilişkilerinin analiz birimi olması Mouffe'un yaklaşımının halkla ilişkiler içerisine taşınmasının önünü açmaktadır. Agonistik yaklaşımın halkla ilişkiler araştırmalarında daha sık vurgulanması alan içerisinde çatışma ve uyuşmazlık kavramlarının normalleştirilmesi ihtimalini artırmaktadır (Davidson ve Motion, 2018: 408).

2.6. Halkla İlişkiler ve Aktivizm

Örgüt temelli perspektif nedeniyle, geleneksel olarak halkla ilişkiler yazını aktivizmi halkla ilişkiler kapsamında olmayan bir vakia olarak değerlendirmektedir (Dozier ve Lauzen, 2000; Demetrious, 2011; Demetrious, 2013; Toledano, 2016; L'Etang, 2016; Mules, 2021). Bir başka deyişle, aktivist gruplar iletişim programları oluştursa da veya iletişim taktikleri uygulasa da bunların halkla ilişkiler faaliyetleri olarak

görülmemesi yönünden bir eğilim söz konusudur. Modern toplumun ya da sanayi toplumunun ruhunu yansıtan söz konusu tutum, sair toplumsal değişimlerle birlikte sorgulanır hale gelmiştir. Halkla ilişkiler literatürünün -aktivizm özelinde- çeşitlenmesi bu sorgulamaya delil teşkil etmektedir.

Tesir gücü yüksek, güçlü sözler üreten halkla ilişkiler -modern dönemdeki baskın konumuyla birlikte değerlendirildiğinde- kamuların toplumsal değişim süreçlerine katılımını engelleyen bir bariyer rolü de oynamaktaydı. Halkla ilişkiler profesyonelleri bunu mensup oldukları ya da müşterisi olan şirketlerin menfaatini temin etmek ve sürdürmek için yapmaktaydı. Hal böyleyken bir sivil toplum unsuru olan aktivistler bu denklemde kendilerine yer bulamamaktaydı (Demetrious, 2013: 2). Aynı şekilde geleneksel halkla ilişkiler araştırmaları örgütsel alana ve örgütün aktivist gruplara verdiği yanıtlara odaklanma eğilimindeydi (Toledano, 2016: 277). “Tarihsel olarak aktivizm ve halkla ilişkiler alanları keskin bir şekilde kutuplaşmıştı ve düşmanca ilişkiler ve karşılıklı itimatsızlıkla karakterize ediliyordu” (Demetrious, 2011: 1). Ancak, günümüze yaklaştıkça, aktivist strateji ve taktiklerin meşruluğu ve birer halkla ilişkiler faaliyeti olduğu alanda giderek daha fazla kabul görmektedir (Mules, 2021: 2).

Aktivist hareketler halkla ilişkiler teorisinin sınırlarını hâkim paradigmanın çelişkilerini gün yüzüne çıkartarak zorlamaktadır. Yönetimsel-işlevsel yaklaşımların aktivist hareketleri örgüt temelli bir perspektiften ele alma ısrarı aktivist hareketlerin barındırdıkları teorik potansiyeli görememekle neticelenmektedir (Dozier ve Lauzen, 2000: 3, 8). Bu tarihsel süreçte aktivist hareketler “baş edilmesi gereken gruplar” anlayışından, halkla ilişkilerin faili olarak görülmeye kadar geniş bir skalada halkla ilişkiler literatüründe varlığını sürdürme gelmiştir (Karaaslan Şanlı ve Bozkurt, 2022: 74). Halkla ilişkiler ve aktivizm üzerine gerçekleştirilen güncel çalışmalar araştırma nesnelere bakımından üç grupta toplanabilir: İlk grubu, aktivist hareketleri -örgüt menfaatine- yönetilmesi gereken gruplar olarak değerlendiren çalışmalar; ikinci grubu, örgüt içinde

halkla ilişkiler profesyonelinin aktivist rolü oynaması gerektiğini ifade eden yaklaşımlar; üçüncü ve son grubu ise aktivist hareketleri birer halkla ilişkiler uygulayıcı olarak kabul eden çalışmalar oluşturmaktadır (De Moya ve Bravo, 2016: 236; Ciszek vd, 2021: 300).

2.6.1. Kontrol Altında Tutulması Gereken Bir Heyula: Aktivizm

Yönetmel-işlevsel yaklaşımlarda, -yaklaşımın ismiyle müsemma olarak- aktivistler örgütlerin kontrol altında tutması, eylem safhasına vardysa yönetmesi gereken toplumsal olgular olarak değerlendirilmektedir. Yönetmel yaklaşımlarda, aktivist hareketler birer halkla ilişkiler uygulayıcısı olarak değerlendirilmek yerine, örgütsel amaçları tehdit eden dış kamular olarak ele alınmakta ve bu kamular etkili iletişim programlarının hedefi olmaktadır (Grunig, 1989: 3; Wakefield, 2009: 106; Ciszek, 2014: 20; Ciszek, 2015: 447; De Moya ve Bravo, 2016: 237; Akçay, 2023: 250). İnternet teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte aktivist grupların görünürlüğü artmış; bir başka ifadeyle iş dünyası ve hükümetler üzerinde baskı güçleri artış göstermiştir. Bundan dolayı ticari örgütlerin düzenli çevre taramaları yaparak söz konusu grupları kontrol altında tutma ihtiyacı ortaya çıkmıştır (Daugherty, 2001: 395-396). Ana damar çalışmalarda aktivizm reaktif ya da proaktif tepkiler gösterilmesi gereken bir olgular bütünü olarak -belli oranda- akademik popülerlik kazanmıştır (Heath ve Waymer, 2009: 196-197).

Larissa Grunig'e göre aktivist gruplar örgütler için hem menfi hem de müspet anlamlar taşımaktadır. Menfi olarak, aktivist grupların pratikleri örgüt çevresinde cereyan eden tehditlere karşılık gelmektedir. Meselenin müspet tarafı ise aktivist gruplarla mücadelede iletişim departmanına duyulan ihtiyaç dolayısıyla departmanın gücü artmaktadır. Örgütün üzerinde baskı ve denetim kurma amacı taşıyan aktivist grupları izlemek örgütler için hayati derecede önem arz etmektedir. Bu gruplara muhtelif iletişim kanallarıyla ulaşmak halkla ilişkilerin ayrılmaz parçalarından birini oluşturmaktadır. Çevreyi tarayan ve kamuları tehdit düzeylerine göre bölümleyen halkla ilişkiler

uzmanının baskın koalisyonda yer alması aktivist hareketlere yanıt verebilme anlamında bir başka önemli noktayı teşkil etmektedir (2005: 528-532).

L. Grunig'e göre çift yönlü simetrik model aktivist baskıyla mücadele için en etkili modeldir. Gündem yönetimi gibi uygulayıcıların daha çok çift yönlü asimetrik iletişim programlarını tercih ettiği durumların aksine, çift yönlü simetrik iletişim halkla ilişkiler profesyonellerine aktivist gruplarla iş birliği ve proaktif ilişkiler kurma olanağı tanımaktadır (2005: 538-539). Mükemmellik teorisi çerçevesinde aktivist hareketler, örgütlerin halkla ilişkiler programlarını iyileştirme potansiyeline sahiptir. Çünkü örgütlerin aktivist baskıyla karşılaşmaları iki yönlü simetrik iletişime teveccüh etme ihtimallerini artırmaktadır (Ciszek, 2015: 450).

Yönetişel-işlevsel paradigmanın tabiatına içkin olan halkla ilişkiler profesyoneline yönetici rolü atamak ya da mezkûr profesyonelin mutlak surette baskın koalisyonda yer edinmesi gerekliliğini öne sürmek gibi vakıalar halkla ilişkileri kaçınılmaz olarak yönetsel bir perspektiften ele almayı beraberinde getirmektedir. Halkla ilişkileri sistem teorisinin varsayımları uyarınca örgüt ve çevresi arasındaki ilişkileri düzenleyen bir uygulama seti olarak ele almak, aktivizmi yine kaçınılmaz olarak denetlenmesi gereken toplumsal bir hadise olarak kavramsallaştırmaya sebep olmaktadır (Ciszek, 2015: 448-449). Bu doğrultuda ortodoks halkla ilişkiler araştırmalarına yönelik tenkitlerin toplandığı birincil başlık, toplumsal öğelerden biri olan aktivist hareketlerin birer engel ya da problem olarak telakki edilmesidir (Uysal ve Yang, 2013: 460; Ciszek, 2014: 21; Mules, 2021: 3).

Mükemmellik teorisinin aktivist grupları mükemmel halkla ilişkiler için bir fırsat olarak değerlendirmesi (Grunig, 2005: 538) aktivist hareketlerin halkla ilişkiler araştırmalarındaki meşruiyetini -tam ve mutlak biçimde- sağlamak için yeterli değildir. Mükemmel halkla ilişkiler programları uygulayan örgütlerce stratejik kamu olarak değerlendirilen aktivist gruplar zahiren olumlu bir şekilde ele alınıyorsa da netice

itibariyle yine örgüt perspektifli bir iletişim söz konusudur. Aktivist hareketler toplumsal değişim ya da demokratik kazanımlar çerçevesinde kavranmak yerine, örgütlerin etkili halkla ilişkiler programları oluşturmasına vesile olan unsurlar olarak değerlendirilmektedir (Akçay, 2023: 254-255). Aktivist grupların simetri, diyalog, konsensus ve iş birliği gibi kavramlarla ilişki içerisine dahil edilmesi -asimetrik denge dolayısıyla- örgütleri daha güçlü kılan bir yanılsama işlevi görmektedir (Karaaslan Şanlı ve Bozkurt, 2022: 71). Nitekim, örgütler ve aktivist gruplar arasındaki söz konusu güç eşitsizliği eleştirel teorinin iki yönlü simetrik yaklaşıma getirdiği en temel eleştirilerden birini oluşturmaktadır (Yıldırım Becerikli, 2008: 445).

2.6.2. Örgütsel Aktivizm

Aktivist hareketlere yönelik yaklaşımlar halkla ilişkilere ilişkin paradigma çoğullaşmasına koşut bir biçimde çeşitlenmektedir. 2000'li yıllardan bu yana gerek ABD'de gerekse Avrupa'da aktivist hareketler ile ticari örgütler arasındaki ilişki üzerine alternatif teoriler geliştirilmektedir (Demetrious, 2011: 2). Bunlardan biri de postmodern halkla ilişkiler yaklaşımıdır. Post-modern halkla ilişkiler yaklaşımının literatürde belirginleşmesiyle birlikte halkla ilişkiler profesyonellerinin -aynı zamanda- birer aktivist olması gerekliliği çalışmalarda sıkça vurgulanmaya başlanmıştır (Holtzhausen, 2000; Holtzhausen ve Voto, 2002; Berger, 2005; Coombs ve Holloday, 2014).

Postmodern teorilere göre halkla ilişkiler profesyonellerinin faaliyetleri politik mahiyettedir ve profesyoneller mesleklerinin gündelik icralarında cereyan eden güç ilişkilerini laygınca okuyabilmelidir. İktidar mutlak ve karşı konulamaz değildir. Bu minvalde halkla ilişkiler değişim ya da değişime direnç ile ilişkili pratikler setidir denilebilir. Mevzubahis politik pratikler gündelik örgüt dilinde kendisini ifşa etmektedir (Holtzhausen, 2000: 111). Postmodern halkla ilişkilere göre halkla ilişkiler profesyoneli bilhassa ötekileştirilmiş paydaşlara odaklanmalı, bu grupların eylem haklarını

kolaylaştırmanın yanı sıra örgüt içerisinde söz konusu gruplar adına aktivist bir rol yüklenmelidir (Coombs ve Holloday, 2014: 56).

Etik karar almanın önemi üzerinde hassaten duran postmodern teori, ahlaki olanın durumsal ve lokal olduğunun altını çizmektedir. Burada takip edilen etik normlar örgütün ya da toplumun oluşturdukları değil, bizatihi bireyin kendi ahlaki tutumlarıdır. Zira postmodern paradigmada halkla ilişkiler profesyoneli örgütün vicdanı konumundadır (Holtzhausen ve Voto, 2002: 77). Bu da halkla ilişkiler uzmanına, farklılıkları ve azınlık haklarını gündemine alan bir ahlaki çerçeve sunmaktadır. Söz konusu anlayış halkla ilişkileri örgüt sınırlarından özgürleştirerek toplumsal grupların içerisine taşımakta ve halkla ilişkileri adil ve ahlaki bir pozisyonda konumlandırmaktadır. Bunun için gerekli olan şey ise halkla ilişkileri meta anlatılardan kurtarmak ve her moment ve ilişkinin özgüllüğünü kabul etmekten geçmektedir. Halkla ilişkiler ancak bu şekilde içerisinde faaliyet gösterdiği toplumun çeşitliliğini yansıtabilmektedir (Holtzhausen, 2000: 107, 110).

Halkla ilişkiler literatüründe temelde iki halkla ilişkiler rolünden bahsedilmektedir. Bunlar teknisyen ve yönetici rolleridir. Postmodern paradigmanın halkla ilişkiler disiplininde yankı bulmasıyla birlikte bir üçüncü rol tartışılmaya başlanmıştır. Halkla ilişkilerde aktivist rol olarak tanımlanabilecek bu rol iktidar ilişkileri neticesinde ortaya çıkmakta ve tahakküme karşı direnişi imlemektedir. Aktivist rolündeki profesyonel hem örgütte hem de toplumsal çevrede savunuculuk faaliyetleri gerçekleştirmektedir (Berger, 2005: 24). Postmodern düşünce bağlamında halkla ilişkiler uzmanından egemen güç yapılarına direnerek örgütün vicdanı olma misyonunu yerine getirmesi ve yönetimin söylemindense çalışanların ya da dış kamuların söylemini tercih ederek en adil kararı vermesi beklenmektedir. Örgüt içerisinde ortaya çıkması muhtemel çatışma ve uyuşmazlıklar ise örgütün özgürleşme kültürüne katkıda bulunan müspet vakıalar olarak değerlendirilmektedir (Holtzhausen ve Voto, 2002: 64).

Örgüt içerisinde halkla ilişkiler profesyonellerinin postmodern pratiklere sahip olup olmadığını tespit edebilmek için halkla ilişkiler uzmanlarıyla mülakatlar tertip ettikleri çalışmalarında Holtzhausen ve Voto, uzmanların kendilerini örgütün vicdanı olarak tanımladıklarını bulgulamışlardır (2002: 66). Örgütün vicdanı olmak ise adil olmayan kararların alındığı muayyen durumlarda örgütün egemenlerine karşı dezavantajlıların yanında olmayı gerektirmektedir. Örgüt ve pratiklerinin gerek iç gerekse dış kamular lehine daha demokratik bir yapıya kavuşturulması ancak bu şekilde mümkün olmaktadır (Holtzhausen, 2000: 105).

Aynı çalışmada Holtzhausen ve Voto halkla ilişkiler profesyonellerinin konsensus kavramına mesafeli oldukları ve iktidar elde edebilmek için baskın koalisyon içerisine dahil olmalarının gerekli olmadığı bulgularına ulaşmışlardır. Hatta baskın güçlere mesafeli kalarak profesyonellerin kendi biyo-iktidarlarını kullanmaları aktivist rolünü gerçekleştirilmede kolaylık sağlayıcı bir durum olarak görülmüştür. Post modern paradigmanda biyo-iktidar, iktidarın seslerini duyuramayan çalışanlar ve dış kamular adına kullanılmasını ifade etmektedir. Dolayısıyla burada, eleştirel yaklaşımların aksine, halkla ilişkiler uygulayıcıları biyo-iktidarları vasıtasıyla egemen güçlere direniş gösterme kabiliyetine sahip profesyoneller olarak kavramsallaştırılmaktadır (2002: 78).

Postmodern halkla ilişkiler yaklaşımının halkla ilişkiler profesyonelinden beklediği aktivist tavra yönelik tenkitlerde bu beklentinin ne derece makul olduğu sorusu başat bir yer kaplamaktadır. Bir halkla ilişkiler profesyoneli örgütsel politikalara karşı direniş gösterebilir mi? Ya da örgütler maaşlarını ödedikleri personelin söz konusu rolü oynamasına müsaade edecekler mi? Hakikat şu ki halkla ilişkiler profesyoneli örgütü ya da müşterileri için çalışmaktadır ve bu ampirik durum her daim göz önünde bulundurulmalıdır (Coombs ve Holloday, 2014: 49, 57). Nitekim Sen, halkla ilişkiler profesyonelleriyle yaptığı mülakatlar neticesinde (2023) örgüt içerisinde aktivist tavır

takınan uzmanların işten atılma ya da istifaya zorlanma gibi ağır yaptırımlarla karşılaştıklarını bulgulamıştır (2023: 15-19).

2.6.3. Aktivistlerin Yürüttüğü İletişim Pratikleri Olarak Halkla İlişkiler: Aktivist Halkla İlişkiler

Aktivist halkla ilişkilerin halkla ilişkiler araştırmalarında -uzunca bir süre- çok az ilgi görmesi hâkim paradigmanın alanda ne derece tahakküm kurduğunun esaslı göstergelerinden biridir. Aktivistler çatışmayı yani politikayı doğuran toplumsal unsurlar olmalarına rağmen, örgüt temelli bakış açısıyla -uzunca bir süre- konsensusu bozan kötücül unsurlar olarak betimlendiler (Holtzhausen, 2000:100). Ancak kabaca son yirmi senede alandaki yaklaşımların nispeten çeşitlenmesine koşut olarak aktivistleri aynı zamanda birer halkla ilişkiler uygulayıcı olarak değerlendiren akademik sesler yükselmeye başlamıştır (Dozier ve Lauzen, 2000; Smith ve Ferguson, 2001; Heath ve Waymer, 2009; Stokes ve Rubin; 2010, Coombs ve Holloday, 2012b; Smith, 2005; Coombs ve Holloday, 2014).

Aktivist gruplar iletişim strateji ve taktiklerini iki amaca ulaşmak için kullanmaktadır. Bunlardan ilki ajandalarını teşkil eden toplumsal problemi hitama erdirmek için toplumsal destek sağlamak; ikincisi ise çalışmalarını planlı ve istikrarlı olarak sürdürmektir. Söz konusu amaçların halkla ilişkileri kullanan örgütlerden teknik anlamda hiçbir farkı yoktur (Smith, 2005: 7). Literatürde halkla ilişkilerin demokratik toplum alameti olduğu sıkça vurgulanmaktadır. Bu noktada aktivizm halkla ilişkiler ve demokratik toplum ilişkisi hakkında ufuk açıcı bir potansiyel barındırmaktadır (Heath ve Waymer, 2009: 195). Aktivist halkla ilişkiler halen genç bir çalışma alanı olması dolayısıyla alternatif yaklaşımlara dahil akademisyenlerin çalışabileceği esnek ve geniş bir teorik alan sunmaktadır (Coombs ve Holloday, 2012b: 886).

Aktivizm, temel olarak, bir grup insanın bir toplumsal sorununun çözümü adına ilgili ya da yetkili kurum ve kuruluşlara baskı uyguladığı sürecin adıdır. Aktivist halkla

ilişkiler ise müdafaa edilen mesele adına toplumsal kabul devşirmek ve hareketin varlığını sürdürmek için halkla ilişkiler strateji ve taktiklerinin kullanılmasını imlemektedir (Smith, 2005: 5). Daha açık bir ifadeyle, aktivist halkla ilişkiler politize olmuş kolektiflerin, eylem gruplarının ve sair sivil toplum unsurlarının toplumsal değişim adına destek ve meşruiyet sağlamak için iletişim faaliyetlerinde bulunmasıdır (Demetrious, 2011: 1).

Moloney vd. aktivist halkla ilişkilerin “muhalif halkla ilişkiler” ve “protesto halkla ilişkileri” olarak iki kategoriye ayrıldığını belirtmektedirler. Muhalif halkla ilişkiler aktivist halkla ilişkilerin soyut ve düşünsel boyutunu oluşturmaktadır. Yani, muhalif halkla ilişkiler kamusal alandaki geleneksel egemen düşünce ve davranışlarda değişim yaratmak için yeni fikir ve politikaların halkla ilişkiler taktikleriyle topluma yayılmasıdır (*dissemination*). Bu aktivist halkla ilişkiler formunda daha genel sosyal, politik ve kültürel yapılar hedeflenmektedir. Muhalif halkla ilişkilere, düşünce kuruluşlarının (*think tanks*) iletişim faaliyetleri örnek olarak gösterilebilir. Protesto halkla ilişkileri ise toplumsal değişim için öngörülen politikaların eylem safhasına geçişini ifade etmektedir. Bu merhalede, soyut kavramlar somut hukuki düzenleme ya da toplumsal destek talepleriyle sosyal görünürlük kazanmaktadır (2013: 3). Akçay ise aktivist halkla ilişkilerin örgütsel ve toplumsal olmak üzere yine iki alt kategorisi olduğunu ileri sürmektedir. Herhangi bir örgütün organizasyonunda yürütülen halkla ilişkiler faaliyetleri aktivist halkla ilişkilerin örgütsel boyutunu oluştururken, örgüt bağlantı olmayan kamusal figürlerin halkla ilişkiler pratikleri ise aktivist halkla ilişkilerin toplumsal boyutunu oluşturmaktadır (2023: 50).

Aktivist halkla ilişkiler nispeten yeni bir alan olsa da bir iletişim uygulamaları seti olarak halkla ilişkilerin aktivistlerce çok uzun zamandır uygulandığı -literatür bulguları eşliğinde- söylenebilir (Ciszek, 2015: 447). XIX. yüzyılda gerçekleşen kölelik karşıtı hareketler ve kadınların oy hakkı mücadelesi kullandıkları iletişim strateji ve taktikleri

mucibince halkla ilişkiler faaliyetleri olarak görülebilir. Savunulan konu hakkında çıkarılan dergi, kitap ve gazeteler; düzenlenen yerel, ulusal ve uluslararası konferanslar; medya ile kurulan ilişkiler halkla ilişkiler taktiklerine misal olarak verilebilir (Heath ve Waymer, 2009: 195; Coombs ve Holloday, 2012a: 349; Bjerly, 1993:13-14). Aynı şekilde 1960'lı yıllardaki tüketici, yurttaş ve öğrenci hareketleri kurumsal seçkinlerin ve kamuoyunun dikkatini çekmek için halkla ilişkilerden istifade etmiştir (Coombs ve Holloday, 2014: 64). Coombs ve Holloday'e göre aktivistlerin demokratik mücadeleleri geleneksel halkla ilişkilerin tekamülünde nasıl etkili olduysa, günümüzün dijital halkla ilişkiler araştırmalarında da yine o derece etkilidir (2012a: 349-350).

Yıldırım Becerikli'ye göre (2008: 442-443) aktivist unsurların elde etmek için mücadele ettikleri iki ana amaç söz konusudur. İlki, aktivist grupların toplumsal bir sorun olarak öne çıkardıkları meselelerin düzeltilmesi ya da iyileştirilmesidir. Aktivistler halkla ilişkiler aracılığıyla ilgili durumu bir sorun olarak toplumsal iletişim kanallarında dolaşıma sokar ve sorunun ortadan kaldırılması amacıyla söylem üretir. İkinci amaç ise, belli bir sorun etrafında kümelenen aktivist oluşumun varlığını sürdürebilmektedir. Söz konusu amacın gerçekleşebilmesi de yine muhtelif halkla ilişkiler strateji ve taktiklerinin kullanımını gerektirmektedir.

Aktivist grupların hedeflerine ulaşmak için kullandığı çeşitli strateji ve taktikler bulunmaktadır. Bunlardan ilki çatışmacı ve agresif taktiklerdir. Aktivistler kamuoyunun dikkatini çekmek için duygu yoğunluğu yüksek eylemler planlamaktadırlar. Gösteriler ve boykotlar bu türden taktiklerdir. Örneğin bireysel silahlanma karşıtı bir grubun silah üretim tesisi önünde bireysel silahlanma mağduru kişileri temsil eden semboller taşıyarak protesto düzenlemesi bu türe bir örnektir. Diğer strateji, aktivist grubun müdafaa ettiği konu hakkında toplumsal bir hassasiyet yaratmak amacıyla kamunun bilgilendirilmesine dayalı iletişim programlarıdır. Burada medya ilişkileri önemli bir yer kaplamaktadır. Geleneksel ya da yeni medyada çıkan röportajlar, haberler ve girilen iletiler

bilgilendirmeye dayalı strateji içerisinde yer almaktadır. Son strateji ise aktivistlerin ele aldıkları sorunla ilgili kurum ve kuruluşlarla ilişkiler geliştirmeleridir. Aktivist grupların ilgili kurumlara yaptıkları ziyaretler bu türden etkinliklerdir (Smith, 2005: 7). Hangi strateji ya da taktiklerin kullanılacağı ise aktivist grubun kaynaklarının büyüklüğüne ve müdafaa edilen sorunun mahiyetine göre değişiklik gösterebilmektedir (Yıldırım Becerikli, 2008: 443).

Aktivist halkla ilişkilerin teorik boyutu ise araştırmacılar için geniş ve esnek bir araştırma sahası vadetmektedir. Örneğin, aktivist halkla ilişkilere sosyo-kültürel bir perspektiften bakan Ciszek (2015), Curtin ve Gaither'ın (2005) kültürel ekonomik modelini ve onun beş momentini (Üretim, tüketim, temsil, kimlik ve düzenleme) aktivist halkla ilişkilere uyarlamıştır. Ciszek'in uyarladığı kültürel ekonomik modelde aktivizm, politik ve ekonomik yapılar içerisinde konumlanmakta ve aktivistler ile kamular iktidarın ve kimliklerin mütemadiyen akışkan olduğu bir bağlamda ele alınmaktadır. Model içerisinde ekonomi, siyaset ve kültür gibi yapısal unsurların tahdit edici veçheleri kabul edilirken, bireyin direniş potansiyelinin de altı çizilmektedir. Her güç ilişkisi kendine münhasırdır ve bağlamla yakından ilişkilidir. Halkla ilişkiler pratiklerini dinamik bir biçimde ele alan bu model halkla ilişkiler ve aktivizm ilişkisini kavramsallaştırmanın alternatif bir biçimini sunmaktadır (2017b: 811). Öte yandan model, araştırmacılara dominant Batılı perspektiflere mecbur olmadan aktivist halkla ilişkileri tetkik edecek analitik ve teorik araçlar sağlamaktadır (Ciszek, 2015: 453).

III. BÖLÜM: ADALET TEMELLİ HALKLA İLİŞKİLER YAKLAŞIMI

Çalışma boyunca geleneksel halkla ilişkiler anlayışından farklı olarak halkla ilişkilere sosyo-kültürel bir veçheden yaklaşıldığı ve halkla ilişkilerin demokratik mücadelenin bir aracı olması gerekliliğinin altı çizilmektedir. İşlevselci yaklaşımların salık verdiği biçimin aksine, tez çerçevesinde çatışmaları silikleştiren değil aksine görünür kılan; farklılık mefhumunun önemini ve onun dokunulmazlığını işaret eden bir halkla ilişkiler pratiği ileri sürülmektedir. Çalışmada toplumsal ve kültürel anlamı üreten bir söylem mekanizması olarak görülen halkla ilişkiler yine bir anlam üretim formu olan çerçeveleme teorisi ve yöntemiyle bir araya getirilmiş ve dezavantajlı grupların aktivist unsurlarının söylemi hangi kavram ve pratikler üzerinden kurdukları tetkik edilmiştir.

Dezavantajlı grupların hak temelli mücadeleleri ana damar halkla ilişkiler yaklaşımlarının önelediği iki yönlü simetrik iletişim ve onun ihtiva ettiği karşılıklı anlayış ve diyalog gibi kavramlarla gerek teorik gerekse uygulama düzeyinde ciddi bir uyumsuzluk yaşamaktadır. Zira Offe'nin de belirttiği gibi yeni toplumsal hareketler müdafaa ettikleri meseleleri evrensel olarak kabul gören ya da görmesi gereken haklar manzumesi olarak değerlendirdiklerinden uzlaşmadan çok hak temelli bir mücadeleyi tercih etmektedir (2016: 59-60). Bu minvalde önerilen halkla ilişkiler yaklaşımı, dezavantajlı grupların evrensellik iddialarını rasyonel bir düzleme oturtabilecek ve söz konusu hak arayışlarının toplumsal meşruiyetini sağlayabilecek bir teori olan John Rawls'ün adalet teorisinin halkla ilişkiler disiplinine entegrasyonunu içermektedir. Aktivist grupların gerçekleştirdiği halkla ilişkiler faaliyetlerinin temel gayesinin eşitlik, saygınlık ve kimliklerinin -farklılıklarını koruyarak- kabul görmesi gibi ilkeler olduğu düşünüldüğünde Rawls'ün teorisinin halkla ilişkilere güçlü bir teorik ve etik zemin kazandıracağı tezin yazarı tarafından ileri sürülmektedir.

Araştırmanın temel probleminin dezavantajlı grupların aktivist güçlerinin Rawlscü manada adalet kavramının ve bu kavramla ilişkili eşitlik ve özgürlük gibi temel

liberal değerlerin -halkla ilişkiler uygulamaları vasıtasıyla- yayıcısı ve uygulayıcısı olabilme potansiyellerinin tetkik edilmesi ve bu doğrultuda tezin amacının halkla ilişkilere yeni bir teorik ve deontolojik zemin kazandırılması olduğundan, model kısmı öncelikle Rawls'ün teorisinin kısa bir izahı ile başlamaktadır. Akabinde Rawls'ün adalet kavramı Van Leeuwen (2008: 105-123) ve Van Leeuwen ve Wodak'ın (1999: 104-111) kolektif eylemlere ilişkin geliştirdikleri meşrulaştırma yönergesi çerçevesince incelenmiştir. Van Leeuwen (2008) ve Van Leeuwen ve Wodak (1999) öne çıkarılan bir kolektif eylemin dört meşrulaştırma stratejisini içermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bunlar: Yetkilendirme (*authorization*), rasyonelleştirme (*rationalization*), ahlakileştirme (*moralization*) ve mitleştirme (*mythopoesis*). Aynı kısımda Türkiye'de değer algısını ele alan çalışmalara yer verilmiş olup adalet kavramının evrensel meşruiyeti haricinde yerel tarihsel bir karşılığı olduğunun da altı çizilmektedir. Bu minvalde adalet kavramının Türkiye'deki toplumsal hareketleri evrensel ve kapsayıcı değerlere ulaştırabilecek az sayıdaki "yerel tarihsel karşılığı olan" kavramlardan biri olduğu söylenebilir. Yaklaşımın son aşamasında, Rawls'ün adalet teorisi Snow vd.'nin oluşturdukları çerçeve hizalama süreçleri (*Frame alignment process*) modeli üzerinden ele alınmış ve adalet teorisi çerçeve hizalama süreçleri vasıtasıyla bir halkla ilişkiler stratejisi formuna getirilmiştir. Dezavantajlı toplumsal grupların halkla ilişkiler faaliyetlerinden yararlanmaları adına bir yol haritası vazifesi görecektir bu yaklaşım farklı dezavantajlı grupları aynı ana çerçeve (*Master frame*) altında mobilize etmeyi amaç edinmektedir.

3.1. Bir Adalet Teorisi

Daha önce Locke, Rousseau ve Kant tarafından temsil edilen geleneksel toplumsal sözleşme teorilerini genellemek ve daha yüksek bir soyutlama düzeyine taşımak gayesiyle John Rawls demokratik toplumun ahlaki temelini mesele edinen -adalet üzerine- bir toplum teorisi geliştirmiştir (2020a: 22). John Rawls'in tahayyül ettiği toplum

herkesin adaletin temel ilkelerini bildiği, kabul ettiği ve bu ilkelerin temel toplumsal kurumlarca tatmin edildiği bir toplumdur (2020a: 33). Toplumdaki her bireyin bildiği ve kabul ettiği adalet ilkeleri temel olarak iki adettir: Eşit özgürlükler ilkesi ve adil fırsat eşitliği ilkesi. Eşit özgürlük ilkesi, her bireyin başkalarının özgürlüklerinin sunulduğu şemadakiyle yarışabilen en geniş temel özgürlükler şemasındaki benzer eşit haklara sahip olmasını ifade eder. Adil fırsat eşitliği ilkesi ise herkesin avantajının kabul edilebilir olduğu beklentisi ve pozisyon ve görevlerin herkese açık olmasını imler. Bu noktada, toplumsal tüm mutabakatlar bu ilkeler çerçevesinde tasarlanır. Teori içerisinde söz konusu ilkeler terkibi hakkaniyet olarak adalet olarak isimlendirilir (Rawls, 2020a: 17, 40, 90; Rawls, 2020b: 71).

Hakkaniyet olarak adaletin birey tarafından kabul edildiği varsayılan alan, Rawls'in "orijinal pozisyon" olarak ifade ettiği başlangıç noktasıdır. Orijinal pozisyon geleneksel toplum sözleşmelerindeki tabiat/doğa haline tekabül etmektedir. Orijinal pozisyonda birey kendisinin toplumdaki yerini, statüsünü, cinsiyetini vb. olguları bilmemektedir. Kişi, yine kendisinin refah ve özgürlük dağıtımındaki şansından bihaberdir. Aynı muhayyel kişi kendi iyi kavramından da haberdar değildir (Böylece faydacı ilkeleri takip etme şansına sahip olamaz). Rawls söz konusu bilmeme durumunu "cehalet perdesi" kavramıyla tanımlar. Rawls'in teorisinde kişiler adalet ilkelerini cehalet perdesinin ardından seçerler. Seçimin bu şekilde yapılması tercih ilkelerinin hiç kimsenin lehine ya da aleyhine olmamasını temin eder. Yine Rawls'e göre orijinal pozisyondaki kişiler rasyonel ve karşılıklı olarak önyargısızdırlar. Bireyler kararlarını verirken refah, itibar, egemenlik, özgürlük vb. kavramları göz önünde tutmaktadırlar. Başlangıç pozisyonundaki tercih pratiğinin nihai amacı ortak bir adalet anlayışının sağlanması amacıyla güvenilirliği kabul edilebilir bir anlaşmaya varmaktır. Yani, Hakkaniyet Olarak Adalet kişilerin ahlaki duyguları çerçevesinde oluşturulan bir teoridir (2020a: 41, 42, 74, 147).

Rawls'e göre (2020a) orijinal pozisyonda birey cehalet perdesi ardında bulunduğundan (Toplumdaki konumunu bilmediğinden) hak ve özgürlükler ile refahın dağıtımına ilişkin kararlarını toplumun en dezavantajlı kesimlerinin lehine olacak şekilde verecektir. Rawls'ün "fark ilkesi" olarak kavramsallaştırdığı bu durum bireyin rasyonel kararını oluşturmaktadır. Zira, birey cehalet perdesi ardında toplumsal koşullarını bilmediğinden en dezavantajlının yararını koruma cihetine gidecektir. Ya da tersten ifade edecek olursak, birey bir dezavantajlı olma ihtimaline binaen özgürlük ve refah dağıtımının mevcut güç ilişkilerini maksimize edecek şekilde olmasını istemeyecektir.

John Rawls adalet ilkelerinin mahiyetine ilişkin beş adet mutlak koşul ifade eder. İlki, ilkelerin genel olması koşuludur. Mesela Locke için ahlakın genel ilkesi Tanrı'nın koyduğu kurallara uymaktır. Söz konusu ilke son derece geneldir ve Tanrı'yı meşru bir ahlak otoritesi olarak işaretlemiştir. İkincisi, ilkelerin uygulamada evrensel olmasıdır. Çünkü, ilkeler herkesin onlara uyacağı yönündeki görüşün neticesi olduğu için tercih edilmiştir. Üçüncü koşul, kamuya açık olma, aleniyet şartıdır. Taraflar ilkeleri kamu için tercih ederler ve herkesin bu ilkeleri bildiklerini varsayarlar. Bu şartla evrensellik arasındaki fark, aleniyet şartının kişiyi ilkelerin herkes tarafından -akıl vasıtasıyla- devamlı olarak takip edildiği hususunda değerlendirme yapmaya yönlendirmesidir. Aleniyet şartı tıpkı evrensellik koşulu gibi herkesin uymak durumunda olduğu evrensel ve kesin ahlak kurallarını ihtiva eden Kant'ın kategorik buyruk doktrininde ifade edilmiştir. Dördüncü koşul, hak kavramının çelişkili talepler üzerinde buyurucu bir zorlamasının olmasıdır. Burada taleplerin bir düzene koyulması için adalet kavramının tamamlanmış olması gerekmektedir. Beşinci ve son şart ise kesinliktir (2020a: 158-161). Bilhassa kamuya açık olmaya dayanan aleniyet ilkesinin, yani, herkesin adaletin ilkelerini bilmesi gerektiği koşulunun yerine getirilmesinde halkla ilişkiler güçlü bir enstruman olarak vazife almalıdır. Adalet ilkelerinin yayımı ve yaygınlaştırılmasında halkla ilişkilere önemli bir rol düşmektedir. Rawls' göre "Bir adalet kavramı, adalete uyan

duyguyu yerine getirme eğiliminde olan sosyal sistem, onun gerçekleşmesi kamu tarafından tanınır ise dayanıklıdır” (2020a: 204).

Rawls’ün teorisindeki bir diğer önemli kavram temel yapıdır. Adaletin hem kavramsal hem de pratik olarak konusu –etkilerinin derin ve yaygın olması hasebiyle- toplumun temel yapısıdır. Adalet teorisinde temel yapıyı karakterize eden kavram eşit yurttaşlıktır. Eşit yurttaşlık adaletin iki ilkesi, yani, eşit özgürlük ve adil fırsat eşitliği tarafından tanımlanır. Söz konusu iki ilkenin uygulanması eşit yurttaşlığı beraberinde getirecektir. Başlangıç pozisyonunda fark ilkesinin uygulanmasıyla temel yapı en az talihli olanların iyiliğine çalışacak şekilde düzenlenecektir (2020a: 123-129).

Kant ahlaki ilkelerin rasyonel seçimin nesnesi olduğunu ifade eder. Rawls’ün başlangıç pozisyonu soyutlaması rasyonel, özgür ve eşit insan tasavvuruna yönelik bir girişimdir. Buna göre bireyler başlangıç pozisyonunda, cehalet perdesinin ardından adalet ilkelerine yönelik rasyonel tercihlerini yapacaklar ve herhangi bir özgürlük ve fırsat eşitsizliği ihtimalini tercih etmeyeceklerdir. Anlaşılacağı üzere cehalet perdesi ahlaki yaklaşımımızın şahsi menfaatlerimize göre şekillenmesini önlemektedir. Bu noktada bireyler belirli amaçları değil, belli birincil değerleri⁶ arzu edeceklerdir. Diğer bir ifadeyle, adalet ilkelerini takip etmek Kantçı anlamda kesin buyrukları takip etmek demektir (Rawls, 2020a: 281-283, 546).

Bir halkla ilişkiler etiği olarak Rawlscü teoriyi aktivist halkla ilişkiler içerisinde uygulamak ticari amaçlı halkla ilişkiler çabalarına nazaran oldukça uygundur. Müşteri çıkarlarının baskısı halkla ilişkiler uygulayıcıları için ciddi bir engel oluşturmaktadır. Hâlihazırda aktivist halkla ilişkilerin temel meseleleri kimliklerin kabul görmesi, eşitlik,

---

⁶ Birincil toplumsal değerler: Hak ve özgürlükler, gelir, refah vb. unsurlardır. Doğal birincil değerler: Zeka, sağlık, yaratıcılık vb. (Rawls, 121, 15).

saygınlık ve ahlaki özerklidir. Rawls'ün teorisi zikredilen amaçların gerçekleştirilmesinde halkla ilişkilere güçlü bir etik zemin sağlama potansiyeline sahiptir.

3.2. Adalet Çerçevesinin Meşruiyeti

Çalışma içerisinde dezavantajlı grupların tümünü kapsayacak bir ana çerçeve olarak adalet çerçevesi öne çıkarılmaktadır. Çalışmada adalet çerçevesinin kamusal destek ve katılımı sağlayabileceği müdafaa edilmekte ve söz konusu çerçevenin tüm aktivist unsurlarca kullanılması gerekliliğinin altı çizilmektedir. Bu denli kapsayıcı bir çerçevenin kabul görmesi için çerçevenin meşruluğunun herkesçe kabul edilmesi, meşruiyete ilişkin soru işareti ve çelişkilerin -mümkün merteye- asgari derecede olması gerekmektedir. Bu doğrultuda adalet çerçevesi Van Leeuwen (2008: 105-123) ve Van Leeuwen ve Wodak'ın (1999: 104-111) geliştirdikleri meşrulaştırma kategorileri bağlamında incelenmiştir. Van Leeuwen ve Wodak her ne kadar mezkûr kategorileri eleştirel bir biçimde yorumlasalar da tez içerisinde adalet kavramının meşruluğu dört meşrulaştırma stratejisi ile uyumu nispetinde değerlendirilmiştir.

Toplumsal pratiklerin söylemde yeniden kurulması yalnızca basit bir transfer işleminden ibaret değildir. Bu işlem sırasında toplumsal pratiklerin meşruluğu da söylem düzeyinde inşa edilir. Meşruluğun söylemsel inşası temelde “Bunu neden yapmalıyız?” ya da “Bunu neden bu şekilde yapmalıyız” vb. sorulara verilen yanıtlar etrafında oluşmaktadır (Van Leeuwen, 2008: 105). Bu doğrultuda, Van Leeuwen (2008: 105-123) ve Van Leeuwen ve Wodak (1999: 104-111) söz konusu soruların yanıtlarını, yani meşrulaştırmayı kuran söylemsel stratejileri dört meşrulaştırma kategorisi etrafında incelemişlerdir. Bunlar: Yetkilendirme rasyonelleştirme, ahlakileştirme ve mitleştirme'dir. Reshef ve Keim'e göre meşruiyet tesis etmek isteyen bir kolektif eylem bu kategorilerden birkaçını kullanabileceği gibi tümünü de kullanabilmektedir (2016: 264).

Yetkilendirme: “Bunu neden yapmalıyız?” ve “Bunu neden bu şekilde yapmalıyız” sorularına “Çünkü ben öyle söylüyorum” yanıtının verildiği meşrulaştırma stratejisidir. Buradaki ben vurgusu bir kişi olabileceği gibi; hukuk, yasal düzenlemeler, dini öğretiler, gündelik hayat deneyimleri vb. otorite odakları da olabilir. Bir başka deyişle yetkilendirme gelenek, görenek, hukuk veya bir kişinin otoritesine atıfta bulunularak gerçekleştirilen meşrulaştırma biçimidir (Van leeuwen ve Wodak, 1999: 104; Van leeuwen, 2008: 105).

Dayandığı otorite biçimlerine göre yetkilendirme kişisel yetki, uzman yetkisi, rol model yetkisi, gayri şahsi yetki, geleneğin yetkisi, uyma yetkisi şeklinde sınıflandırılabilir. Kişisel yetki, “Çünkü öğretmen ödevlerini yapmanı istiyor” örneğinde olduğu gibi söylemin meşruluğunu bir şahsa dayandıran yetki biçimidir. Uzman yetkisinde meşruiyet statüden ziyade uzmanlık bilgisi ve kurumu tarafından sağlanmaktadır. Rol model yetkisi, söylemin güvenilirliğinin rol model insanlara ya da kanaat önderlerine dayandırıldığı meşrulaştırma tarzıdır. Burada kanaat önderliği iddiası mürşitlik sıfatları ile kurulabilmektedir. “Bilge adam”, “Deneyimli gazeteci” gibi tamlamalar bu tarza örnek oluşturmaktadır. Gayri şahsi yetki, meşruluğun kaynağının hukuk, yasal düzenlemeler, kurallar vb. otorite biçimlerinin olduğu meşrulaştırma tarzıdır. Burada meşruluk metinde bulunan “hukuka göre”, “yasaya göre” gibi kimi ifadelerin yanında “zorunluluk”, “gereklilik”, “zarurilik” gibi durumların işaret edilmesi yoluyla kurulur. Zorunluluk durumları aynı zamanda ahlaki bir ödevin altını çizmektedir. Geleneğin yetkisi gelenek, görenek ve teamüllere dayalı meşrulaştırma biçimini tanımlamaktadır. Geleneğin yetkisi “Bunu neden yapmalıyız?” sorusuna “Çünkü biz hep böyle yaparız” yanıtının verildiği bir meşrulaştırma tarzıdır. Uyma yetkisi ise “Bunu neden yapmalıyız?” sorusuna “Çünkü herkes böyle yapıyor” cevabının verildiği meşrulaştırma biçimidir (Van leeuwen, 2008: 106-109).

Adalet çerçevesi gayrişahsi yetki sınıfına giren bir otorite biçimidir. Rawls'ün adalet formülasyonu (2020a) ya da neyin adil olduğunu tespit etmek için önerdiği kavram setleri adalet kavramına güçlü bir yetkilendirme ataması yapmaktadır. Orijinal pozisyonda cehalet perdesine giren her birey özgürlük ve refah dağıtımının dezavantajlı grupları önceleyecek şekilde olmasını arzu edecektir. Burada kişi ya da kişileri belli biçimde davranmaya iten otorite pozisyonu adaletin kendisidir.

Rasyonelleştirme: Wan Leeuwen rasyonelleştirmeyi iki sınıfta ele almaktadır: araçsal ve teorik rasyonellik. Araçsal rasyonelite toplumsal pratikleri amaçlarına, kullanımına ve etkilerine göre meşrulaştırırken; teorik rasyonelite pratikleri şeylerin doğal düzenine atıfta bulunarak meşrulaştırmaktadır. Araçsal rasyoneliteye dayalı söylem meşrulaştırmalarında "...faydalıdır", "...etkilidir" gibi ifadeler üzerinden meşruluk tesis edilmektedir. Faydacılık ve pragmatizm gibi felsefi geleneklerin mirasçısı olan araçsal rasyonelite amaçlılık, etkililik ve yararlılık gibi ölçütler üzerinde durmaktadır. Teorik rasyonelitede hakikat şeylerin doğal düzenini esas almakta ve bu doğal düzene ilişkin temsiller sunmaktadır (2008: 113-115).

Teorik rasyonelleştirme incelenen metinlerde tanımlama, açıklama ve öngörme biçimleri şeklinde zuhur etmektedir. Tanımlamada etkinlikler genelleştirilmekte ve nesneleştirilmektedir. Yine tanımlamada söylem niteleyici ve anlam odaklıdır. Örneğin "Doktora mezuniyeti ilgili disiplin öğrencisinin akademik yeterliliğine işaret eder" cümlesi tanımlamaya dayalı bir teorik rasyonelleştirmedir. Açıklamaya dayalı teorik rasyonelitede etkinlikler üzerinde değil de daha çok toplumsal aktörler üzerinde durulmaktadır. Bu tarzda, neden sorusunun yanıtı "Çünkü işleri bu şekilde yapmak bu aktörlerin doğasına uygundur" şeklinde verilmektedir. Açıklamaya dayalı teorik rasyonelleştirmede de genelleme esastır. Öngörmeye dayalı teorik rasyonelleştirme kısmen bir otorite kaynağı olsa da aksi deneyimler tarafından tekzip edilme riskine sahip

bir meşrulaştırma biçimidir (Wan Leeuwen, 2008: 115-116; Van leeuwen ve Wodak, 1999: 107).

Rasyonel bireyin ahlaki seçimine dayanan adalet teorisi açıklamaya dayalı bir teorik rasyonelleştirme ihtiva etmektedir. Rawls için “adalet kavramı, bozucu tutumlara yol açan şartları ortadan kaldırır. O nedenle, adalet kavramı doğal olarak sağlamdır” (2020a: 171). Orijinal pozisyonda cehalet perdesine giren bireyler toplumdaki konumlarını bilmediklerinden hak ve hürriyetler, refah, kendine saygı ve özerklik gibi birincil toplumsal değerlerin seçiminde mevcut güç eşitsizliklerini sürdürecektir bir tercihte bulunamayacaklardır. Söz konusu ihtimal adil olmadığı kadar aynı zamanda irrasyoneldir. Birincil toplumsal değerlerin dağıtımında kişinin kendisi adına eşit paydan daha fazlasını beklemesi için herhangi bir makul sebep bulunmamakla birlikte, daha azını kabul etmesi için de herhangi bir rasyonel saik yoktur. Orijinal pozisyonda kişinin mutabık kalabileceği yegâne tutum, dezavantajlı olanı önceleyen adalet ilkesinin kabulünü içermektedir. Dolayısıyla rasyonel olan birincil toplumsal değerlerle ilişkilidir. Özgürlük ve refah rasyonel itkinin nesnesidir (Rawls, 2020a: 169-177, 423-427).

Ahlakileştirme: Ahlakileştirmeye dayalı meşrulaştırmada söylem meşruiyetini muayyen otoritelerden değil değerlerden almaktadır. Ele alınan toplumsal meselelerin çoğunda refere edilen değerler havuzu “iyi” ve “kötü” gibi aleni değerler yerine “sağlıklı”, “normal”, “doğal”, “kullanışlı” gibi sıfatlar ihtiva etmektedir. Ahlakileştirme inşa edilirken kullanılan sözcük öbekleri kabaca üçe ayrılabilir: Değerlendirme içeren ahlakileştirme biçimi, soyutlama içeren ahlakileştirme biçimi ve analogi içeren ahlakileştirme biçimi (Wan Leeuwen, 2008: 109-110).

Değerlendirme içeren ahlakileştirme biçimi, meşrulaştırma çabasında değerlendirici sıfatların kullanımını ifade etmektedir. “Oldukça normal...”, “Bu gibi doğal hadiseler...” vb. ifadeler söz konusu söylem biçimi içerisinde yer almaktadır. Bu

ahlakileştirme biçiminde doğallaştırma ve ahlak birbiri içerisine girmiştir. O yüzden doğallaştırmayı ahlakileştirmenin kendine münhasır bir formu olarak değerlendirmek yerinde olacaktır. Soyutlama içeren ahlakileştirme, toplumsal pratikleri soyut kavramlarla ilişkilendirerek ilgili pratiklerle ahlaki değerleri birbirine bağlamaktadır. Gündelik hayattan bir örnek olarak, “Çocuk ilk defa okula başladı” yerine “Çocuk bağımsızlığını kazanmak için adım attı” dendiğinde söz konusu toplumsal pratik bağımsızlık söylemi ile meşrulaştırılmaktadır. Analoji içeren ahlakileştirme biçiminde meşrulaştırma benzeşmeler üzerinden kurulmaktadır. “Bunu neden yapmalıyım?” sorusuna “Çünkü bu pozitif değerlerle ilişkilendirilen bir başka etkinliğe çok benzemektedir” yanıtı analoji içeren ahlakileştirme biçimine örnek gösterilebilir (Wan Leeuwen, 2008: 110-112).

Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı soyutlama içeren yani savunulan ajandayı değerlere bağlayan bir ahlaki izleği takip etmektedir. Adil olanın ne olduğuna ilişkin orijinal pozisyonda rasyonel saiklerle tespit edilen ilkeler tabiatıyla ahlaki bir nüve içermektedir. Orijinal pozisyon, cehalet perdesi ve fark ilkesi gibi kavramlar doğru olanı tayin eden rasyonel bir formülasyonu ifade etmektedir. Dolayısıyla adalet ilkeleri aynı zamanda demokratik toplumun ahlaki temelini oluşturmaktadır (Rawls, 2020a). Adalet kavramının Türkiye’de yerel ve tarihsel karşılığı olan güçlü bir söyleme dayanması bir ana çerçeve olarak kültürel rezonans derecesini yükseltmektedir⁷

Batı Avrupa düşüncesinden neşet eden birçok değer toplumun değer hiyerarşisindeki yeri -ilgili değerlerin taşıdığı anlama ilişkin yaşanan karmaşadan ötürü tartışmalı bir pozisyondadır. Örneğin Türkiye’deki demokrasi algısı üzerine yaptıkları çalışmalarında Akboğa ve Şahin (2018) Kürtlerin ve Alevilerin demokrasiyi hak ve özgürlükle, Sünni Türk erkeklerin ekonomik refahla, kadınların ise cinsiyet eşitliği ile ilişkilendirdiğini bulgulamışlardır. İnsan hakları kavramı ele alındığında ise Pekel’in

---

⁷ Adalet kavramının kültürel rezonans derecesi tartışma bölümünde teferruatla ele alınmıştır.

(2019) ifade ettiği gibi insan hakları kavramının evrenselliğine ilişkin kültürel greceliklik yaklaşımlarının eleştirileri bulunmakta ve bu yaklaşım mevcut insan hakları retoriğinin Batı Avrupa kültürüne ait olduğunu müdafaa etmektedir.

Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'nın dayandığı temel ilke olan adalet kavramı insan hakları, özgürlük ve demokrasi gibi evrensel değerleri yerel olan ile irtibatlandırma potansiyelini taşımakta ve dolayısıyla tüm insanlığın üzerinde hemfikir olabileceği mezkûr değerlerin yerel ilişkilerdeki etkisini güçlendirme ihtimalini de artırmaktadır. Dünya Değerler Araştırması 2020 raporuna göre Türkiye'de eşcinselliği kabul edilemez bulanların oranı -farklı derecelerde de olsa- yüzde seksen üzerinde bulgulanmıştır. Yine aynı araştırmada kimlerin komşunuz olmasını istemezsiniz sorusuna uyulşturucu madde kullananlardan sonra (%88.9) en çok eşcinseller (%75.8) cevabı verilirken, HIV ile yaşayan bireyler (%70.7) de yine en çok zikredilen gruplardan biri olmuştur (Aynı araştırmada demokratik bir ülkede yaşamanın ne kadar önemli olduğuna ilişkin yöneltilen soruya -farklı derecelerde de olsa- yüzde seksen civarı önemli denmesi ise toplumsal dönüşüm adına umut verici bir bulgu olarak değerlendirilebilir) (<https://www.worldvaluessurvey.org/WVSParticipants.jsp?INID=44> Erişim Tarihi: 05.10.2023). Söz konusu bulgular ahlaki bir pozisyondan konuşan adalet kavramının neden ne çıkartılması gerektiğine ilişkin ampirik bir dayanak sağlamaktadır.

Mitleştirme: Mitleştirmede meşrulaştırma hikye anlatıcılığı vasıtasıyla sağlanır. Ahlakileştirme içeren hikayeler kahramanlarını meşru kabul edilen toplumsal davranışları yerine getirdikleri için taltif ederken; ikaz edici hikayeler makbul görülen toplumsal normlara uyulmadığında ne gibi musibetlerle karşılaşılabileceğinin altını çizmektedir. İkaz edici hikayelerde kahramanlar sapkın eğilimler gösteren kişilerdir (Van Leeuwen ve Wodak, 1999: 110; Wan Leeuwen, 2008:117-118).

Adalet kavramı geniş bir kültürel art alana sahip olduğundan modern hikye anlatıcıları olarak tanımlanabilecek halkla ilişkiler uygulayıcıları için zengin bir yazınsal

saha vadetmektedir. Haksızlıklara karşı mücadele etmiş dini ya da ulusal figürlerden, adalet üzerine söz söylemiş alim ve idarecilere kadar geniş bir yelpazede tarihsel unsur mitleştirilmeye uygun bir kültür havuzu oluşturmaktadır.

3.3. Adalet Teorisi ve Çerçeve Hizalama Süreçleri: Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı

Farklı gündemleri bulunan birbirlerinden kopuk dezavantajlı grupları aynı ana çerçeve altında mobilize etmeyi amaçlayan Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'nın üzerinde yükseldiği teorik zemin Snow vd.'nin geliştirdikleri (1986) çerçeve hizalama süreci modelidir. Çerçeveleme süreçlerinin her şeyden önce bir iletişim stratejisi yaklaşımı olması (Güran ve Özarlan, 2022: 1232-1233) halkla ilişkiler ile ilişkilendirilmek istenen Adalet Teorisi'nin (Rawls, 2020a) alana intibakını nispeten kolaylaştırmış ve yaklaşımı takip edecek uygulayıcı ve araştırmacılar için bir çalışma çerçevesi ortaya çıkarmıştır. Hülasa, Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı çerçeveleme teorisi marifetiyle vücut bulmuştur.

3.3.1. Çerçeve Hizalama Süreçleri

Çerçeve hizalama süreçlerinin temel sayılısı, çerçeve hizalamanın -doğası ve yoğunluğu ne olursa olsun- katılım için gerekli bir koşul ve etkileşimsel olarak süreklilik arz eden söyleme dayalı bir işlem olduğudur. Çerçeve hizalaması bireyler ile toplumsal hareketlerin hermenötik yönelimleri arasındaki bağlantıya işaret eden; toplumsal değerler ve inançlar gibi düşünsel öğelerin yorumlanmasını içeren bir pratikler manzumesidir. Burada bireysel çıkarlar, değerler ve inançlar ile toplumsal hareketlerin ideolojileri, etkinlikleri ve hedefleri arasında bir rabıta kurulmakta ve bu rabıtanın katılım için gerekli olduğu varsayılmaktadır (Snow vd., 1986: 464-466).

Snow vd. tarafından dört adet hizalama süreci tanımlanmıştır: Çerçeve köprüleme, çerçeve güçlendirme, çerçeve genişletme ve çerçeve dönüşümü (1986).

Çerçeve Köprüleme: “Çerçeve köprüleme, belirli bir konu ya da sorunla ilgili olarak ideolojik olarak uyumlu; fakat yapısal olarak ilgisiz iki ya da daha fazla çerçevenin bağlantısına atıfta bulunan” (Snow vd., 1986: 467; Benford ve Snow, 2000: 624) hizalama biçimidir. Örneğin, bir kadın hareketinin gündemine işçi hareketlerini ya da çocuk istismarını alması bir çerçeve köprüleme örneğidir. Yine bir çevre hareketinin azınlık haklarına yaptığı vurgu iki farklı ajandayı birbirine bağlayan bir köprüleme stratejisidir.

Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı dezavantajlı grupların aynı adalet ilkelerini kabul ettikleri normatif bir modeldir. Tabiatıyla diğer dezavantajlı toplumsal hareketlerle köprü kurmak modelin temel iletişim stratejilerinden biridir. Nitekim Rawls’e göre farklı amaç ve hedefleri olan insanların aynı adalet ilkelerini benimsemeleri sivil bir kardeşlik bağının kurulmasını sağlamakta ve aynı ilkeler gayri adil aşırılıkların oluşmasını önlemektedir (2020a: 33). Tez çerçevesinde örneklem olarak ele alınan toplumsal hareketlere ait metinlerde çerçeve köprüleme çabaları tespit edilmektedir. Örneğin kimi kadın hareketleri işçi hareketleri ve onların hak taleplerine vurgu yaparak mezkûr iletişim stratejisini uygulamaktadır.

Çerçeve Güçlendirme: Belirli bir mesele, sorun ya da etkinlikler setine dayanan bir yorumlayıcı çerçevenin etraflıca açıklanması ve tahkim edilmesini ifade eden hizalama sürecidir. Çerçeve güçlendirme, söz konusu çerçeveyi oluşturan değer, inanç ya da olgunun neden önemli olduğuna dair bir izahat çabasının ürünüdür. Çoğunlukla bir toplumsal harekete katılım ve destek, seçilen yorumlayıcı çerçevenin güçlendirilmesine ve canlandırılmasına bağlıdır. İki çeşit çerçeve güçlendirme biçimi vardır: Değer güçlendirme ve inanç güçlendirme (Snow vd., 1986: 469).

Değer Güçlendirme: Değer güçlendirme, potansiyel destekçilerin teveccüh gösterebileceği bir ya da daha fazla değer tanımlanması, idealleştirilmesi ve yüceltilmesi anlamına gelmektedir. Toplumsal hareketlerin çoğunlukla altını çizdikleri

demokrasi, eşitlik, özgürlük gibi değerler değer güçlendirmesine konu olan başlıca kavramlardır (Snow vd., 1986: 469)

İnanç Güçlendirme: Değerler toplumsal hareketlerin ulaşmaya çalıştığı amaçları işaret ederken, inançlar arzu edilen değerleri takip etme eylemini destekleyen ya da engelleyen düşünsel öğeleri ifade etmektedir. Örneğin “Kapitalistler sömürücüdür” önermesi bir inanca tekabül etmektedir. İnanç güçlendirme süreci içerisinde kullanılacak stratejilerden biri inanç ile zorunluluk arasında bağ kurma işlemidir. Mevcut ve potansiyel üyelerin ilgili sorun ile alakalı çözümün kendi katılımlarına bağlı olduğuna duyacakları muhtemel inanç kolektif hareketin amaçlarını gerçekleştirmesinde önem arz etmektedir. Bu durum bazı toplumsal sorunlarda katılıma ya da destek vermeye yönelik ahlaki bir zorunluluk düşüncesinden neşet edebilir. Dolayısıyla, inanç güçlendirme katılım ve eyleme geçme noktasında efektif bir rol oynamaktadır. Var olan inanç setlerinin genişletilmesi ya da dönüştürülmesi kolektif eylemin mobilizasyonu üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir (Snow vd., 1986: 469-471).

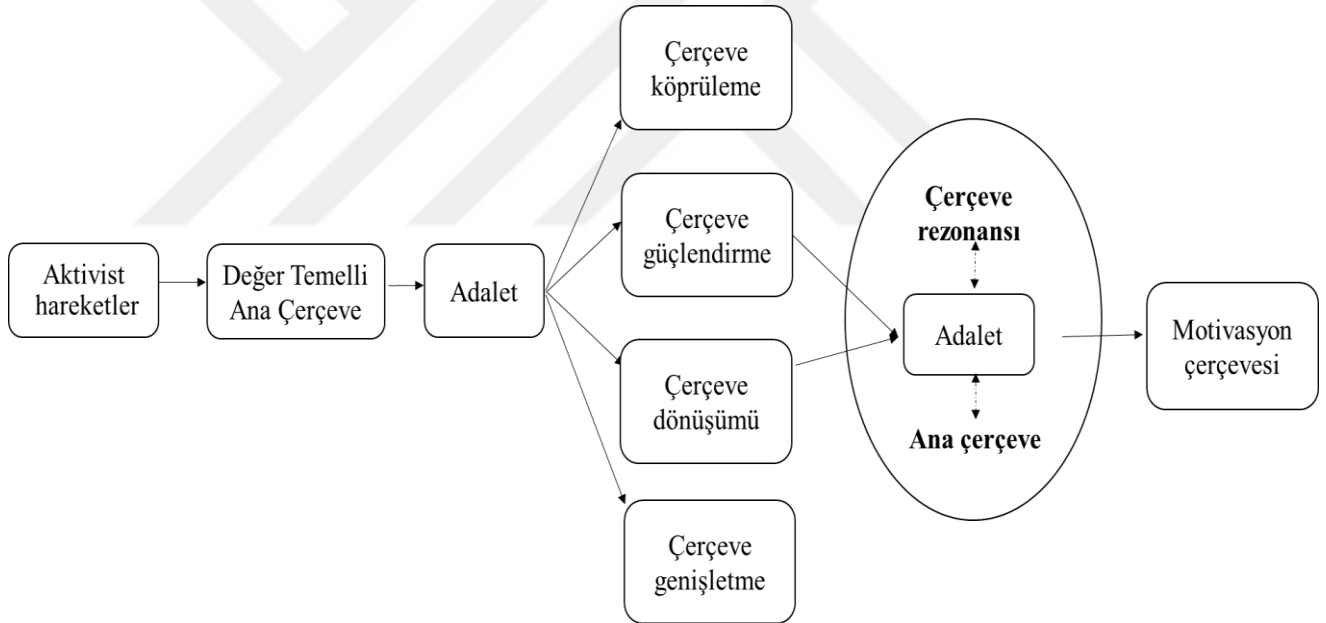
Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'nın ana çerçevesi adalet çerçevesidir. Tez kapsamında adalet çerçevesi John Rawls'ün tanımladığı şekliyle ele alınmaktadır. Rawls'ün temel sayılıtlarından ilki rasyonel bireyin adil olanı cehalet perdesine girerek tespit edebileceğidir. Bu doğrultuda kararlarını cehalet perdesi ardından veren birey rasyonel saikler nedeniyle dezavantajlıları önceleyen bir pozisyon alacaktır. Dolayısıyla kararların dezavantajlılar lehine alınması rasyonel birey için doğru olandır; bir başka ifadeyle ahlaki olandır. Hülasa, adalet mefhumunun kendisi bir değer güçlendirme işlemi içkin olarak yerine getirirken, adalet teorisi kavramı aşkın bir hale getirerek üçüncü taraflara bir ahlaki zorunluk atamaktadır.

Çerçeve Genişletme: Toplumsal hareketler sık sık -tarafar tabanını genişletmek amacıyla- amaçlarını ve etkinliklerini potansiyel katılımcıların endişelerini içerecek şekilde düzenlemekte ve genişletmektedir (Snow vd., 1986: 472; Benford ve Snow, 2000:

625). Bir kadın hareketinin LGBTİ+ bireylerin hak mücadelesini kendi gündemine eklememesi çerçeve genişletme işlemine bir örnektir.

Çerçeve Dönüşümü: Hareketlerin çerçeveleri kimi zaman içerisinde faaliyet gösterdiği toplumsal ve kültürel çevrenin anlam şemaları ve kodlarıyla uyuşmayabilir ve neticesinde hareket çerçevelerinin rezonans derecesi düşük kalabilir. Bu gibi durumlarda hareketlerin yapması icap eden şey çerçeve dönüşümüdür. Burada kültürel kodlarla uyumlu yeni anlam setleri oluşturulmakta ve dolaşıma sokulmaktadır (Benford ve Snow, 2000: 625; Snow vd., 1986: 473).

3.3.2. Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı: Çerçeve Dönüşümü ve Çerçeve Güçlendirme- Rawls'ü Adalet Kavramının Canlandırılması

Tablo 2. Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı

Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı dezavantajlı gruplara (Aktivist unsurlara) öncelikle çerçeve dönüşümü önermektedir. Adalet kavramını esas alan bir çerçeve dönüşümünün gerçekleşebilmesi söz konusu kavramın çerçeve güçlendirme süreciyle öne çıkarılması ve etraflıca izah edilmesine bağlıdır. Adalet çerçevesinin toplumsallaşması ise farklı toplumsal grupları ve bireyleri söylemsel olarak ya da fiziken birbirlerine eklemeyen çerçeve köprüleme ve çerçeve genişletme süreçleriyle

gerçekleştirilmektedir. Tez kapsamında çerçeve güçlendirme süreçleriyle canlandırılacak olan adalet kavramının kültürel rezonans derecesinin yüksek olduğu ve bir ana çerçeve olarak kullanılabileceği öne sürülmektedir. Toplumun değer skalasında güçlü bir yere sahip olan adalet tasavvurunun toplumsal katılım ve meşruiyet için bir motivasyon çerçevesi olarak görev alması ise yaklaşımın son merhalesini oluşturmaktadır. Bu noktadaki temel sayıltı, kapsamı yüksek ve elastik nitelikli bir ana çerçevenin aynı zamanda bir motivasyon çerçevesi olarak kullanımının toplumsal katılım ile zorunluluk arasında ahlaki bir bağ kurabilme becerisine sahip olabileceğidir.

Yaklaşımın öne sürdüğü değer temelli ana çerçeve ihtiyacına binaen; eşit yurttaşlık ve kendine saygı gibi temel değerlerin öncülü olan, gelir ve verimlilikten ziyade temel hak ve özgürlükleri önceleyen Rawls'ün manada adalet çerçevesi (Rawls: 2020a) ve bu çerçevenin dayandığı kimi değerler ve inançlar yaklaşım içerisinde tüm yönleriyle izah edilmektedir. Neyin adil olduğuna yönelik müşterek bir kanaate varmayı hedefleyen Hakkaniyet Olarak Adalet Teorisi bu çalışma içerisinde ikili bir rol oynamaktadır. Adalet kavramı, -değinildiği gibi- yaklaşım içerisinde ilk olarak bir ana ve motivasyonel çerçeve vazifesi görmektedir. Adil bir toplumun müşterek destek ve katılımı nasıl kurulabileceğini normatif bir izlekte izah eden Rawls'ün adalet teorisi rasyonel bir düzlemde işlediğinden neyin adil olduğunu tayin edebilme kabiliyetine sahiptir. Cehalet Perdesi ve fark ilkesi gibi kavramlar yoluyla tespit edilebilen adil hal ya da adil özgürlük dağıtımı, tabii olarak, bireylere kimi yükümlülük ve ödevler de yüklemektedir. Zira Rawls'e göre iyi düzenlenmiş adil bir toplumda⁸ bireyler adil olan lehine tavır almak durumundadır. Söz konusu toplumsal adalet, eşit ve özgür bireylerin rasyonel kararları mucibince temayüz etmektedir (2020a). Dolayısıyla adalet kavramı bireylere bazı doğal

---

⁸ İyi düzenlenmiş toplum Rawls'e göre, herkesin adaletin aynı ilkelerini bildiği, kabul ettiği, diğerlerinin de bu ilkere uyduğuna inandığı ve söz konusu ilkelerin temel toplumsal kurumlarca tatmin edildiği toplumdur (2020a: 33).

ödevler yükleyen bir motivasyon çerçevesi olarak öne çıkmaktadır. Adalet, katılım ya da desteği meşrulaştıran ve ahlakileştiren rasyonel boyutu güçlü ve kapsayıcı bir motivasyonel çıkış noktası olma potansiyeline sahiptir. Birçok çalışmanın gösterdiği gibi katılım ile ahlaki zorunluluk arasında bağ kurabilen toplumsal hareketler hedef grupları nezdinde ciddi karşılık bulabilmektedir (Karagiannis, 2009; Reshef ve Keim, 2016; Winstead, 2017; Snow ve Benford, 1988; Snow vd., 1986).

İkinci olarak, Adalet Teorisi tez içerisinde bir çalışma çerçevesi vazifesi görmektedir. Adalet teorisi ve çerçeve hizalama süreçlerini bir araya getiren yaklaşım, aktivist halkla ilişkiler uygulayıcılarının faydalanabileceği soyut bir karar alma rehberi olma iddiası taşımaktadır. Aktivist hareketlerin karar alırken yararlanabilecekleri muhayyel bir başlangıç noktası yaratan Adalet Teorisi halkla ilişkiler disiplinine yeni bir etik perspektif ekleme ihtimali vadetmektedir. Bu doğrultuda çalışma kapsamında kararları adil, rasyonel ve meşru kılmak için önerilen Adalet Teorisi'ne ilişkin tüm kavramlar etraflı bir biçimde izah edilmiştir.

Rawls çalışmasında, günümüzde insanların ekseriyetinin din ve ırk temelli ayrımcılığın gayri adil olduğu hususunda hemfikir olduğunu, bu iki ayrımcı tutuma muhalif bir müşterek muhakeme biçimi yaratabildiklerini ifade ederken; aynı kesinliğin özgürlük, haklar ve refahın dağıtımında oluşturulamadığının altını çizmektedir (2020a: 49). Demokratik toplumun ahlaki temelini oluşturmak saikiyle adalet düşüncesini kendisine çalışma nesnesi olarak edinen Rawls'ün temel amaçlarından biri geleneksel toplumsal sözleşme teorilerini genellemek ve bu sözleşme modellerini soyut bir düzlemde rasyonelleştirmektir. Rawls'ün hakkaniyet olarak adalet diye tanımladığı söz konusu yeni sözleşme yorumu adil bir toplumun -oybirliği ile- nasıl oluşturulabileceği sorunu ile ilgilenmektedir. Hak kavramının iyi kavramından önce geldiği adalet teorisini karakterize eden birçok kavram vardır. En önemlileri başlangıç noktası/orijinal pozisyon, cehalet perdesi ve fark ilkesidir. Mezkûr kavramlar alt başlıklar altında açıklanacaktır.

Hakkaniyet olarak adaletin iki temel ilkesi mevcuttur (Rawls, 2020a:151, 279, 331; Rawls, 2020b: 71):

- 1- En fazla eşit özgürlük ilkesi
- 2- Adil fırsat eşitliği ilkesi.

Eşit özgürlükler ilkesi kişinin “başkalarının özgürlüklerinin sunulduğu şemadakiyle yarışabilen en geniş temel özgürlükler şemasındaki benzer eşit haklara” (Rawls, 2020a: 90) sahip olmasıdır. Adil fırsat eşitliği ilkesi ise herkesin avantajının makbul görülmesi ve görevlerin herkese açık olmasıdır. Bu iki ilke hak, özgürlük, ödev ve refahın adil dağıtımı için gerekli koşulları oluşturmaktadır. Hiyerarşik anlamda eşit özgürlükler ilkesi ikinci ilkeden önce gelmektedir. Adil toplumun öncelikli bileşeni hak ve özgürlüklerdir. Serbest seçimlerde oy hakkı, kamu görevi yapabilme hakkı gibi siyasal özgürlüğe ilişkin haklar; düşünceyi ifade ve örgütlenme özgürlüğü, bireysel ve sivil özgürlükler; psikolojik baskı ve fiziksel saldırıdan korunma hakkı ve vücut bütünlüğünün dokunulmazlığı; mülkiyet hakkı ve keyfi olarak tutuklanmamak gibi hak ve özgürlükler birinci ilkenin kapsamındadır. Adil fırsat eşitliği ilkesinde ise refah ve gelirin dağıtımı konu edinilmekte ve yetki pozisyonlarının herkes açık olması öngörülmektedir (Rawls, 2020a: 90-91, Rawls: 2020b: 71).

Hakkaniyet Olarak Adalet’in üzerinde yükseldiği iki adet sacayağı mevcuttur. Bunlardan biri bütün eşitsizliklerin daha az avantajlı olanlar lehine yorumlanması ve özgürlüğün başat değer olmasıdır. Zikredilen sacayakları güçlendirildiği takdirde adil bir toplumsal ilişkiler ağı oluşturma ihtimali de artacaktır. Tıpkı ırk ayrımcılığı ya da dini temelli ötekileştirme örneğinde olduğu gibi, adalet ilkelerinden bir şekilde haberdar olduğunda ve bu ilkeler tatbik edildiğinde ilgili duygu ve biliş durumu latent bir biçimde toplumsal hayatı organize etme potansiyeline sahiptir. Burada ortaya çıkan sorun ise ortak bir adalet anlayışının nasıl sağlanacağı üzerinedir. Rawls bu sorunu cehalet perdesi kavramsallaştırması ile aşmıştır. Çünkü cehalet perdesi her bireye aynı yol

üzerinden bir muhakeme imkânı tanımakta ve adil olana ilişkin nihai kanaati doğal olarak ortaya çıkarmaktadır (Rawls, 2020a: 279, 594-595).

Bireyin muhayyel olarak cehalet perdesine girdiği yer ise yine soyut bir tasarı olan başlangıç durumu/orijinal pozisyonudur. Orijinal pozisyonda bireyler müşterek adalet ilkelerini seçebilmek için cehalet perdesini kullanmaktadırlar. Cehalet perdesi altında ortak olarak seçilen ilkeler fark ilkesi mucibince en az avantajlı olanların yararına olacak şekilde tahsis ve tasnif edilir. Hakkaniyet Olarak Adalet Teorisi'nin temel unsurları olan bu kavramlar anlaşılmadan teorinin ana hatlarının ve başlıca amaçlarının anlaşılabilmesi mümkün değildir. Bundan dolayı teoriyi karakterize eden kavramlar alt başlıklar halinde açıklanmıştır.

3.3.2.1. Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'nın Temel Kavramları

Orijinal Pozisyon: Fiziki olmaktan ziyade varsayımsal bir durumu işaret eden orijinal pozisyon kavramı, müştereken kabul edilen adalet ilkelerinin bireylerin ahlaki muhakemelerinde ve davranışlarında rol oynamasını ifade eder. Bir başka ifadeyle, orijinal pozisyon için fiziksel bir uzama ihtiyaç yoktur. Adalet ilkelerinin herkesi bağlayacak şekilde seçildiği farazi bir hale tekabül eden orijinal pozisyonda ya da başlangıç durumunda bireyler rasyonel tercihlerini yapmaktadırlar. Teoriye göre bu tercihler cehalet perdesi ve fark ilkesi yardımıyla birincil toplumsal değerlerin tercih edilmesi ile neticelenecektir. Bireyler orijinal pozisyona -zikredilen cehalet perdesi ve fark ilkesi gibi kavramları kullanarak- istedikleri vakit dahil olabilmektedirler (Rawls, 2020a: 41, 147-148, 169; 2020b: 117-118, 123, 125).

Cehalet Perdesi: Orijinal pozisyona dahil olan bireylerin hangi ilkelerin daha adil olduğuna ilişkin ortak mütalaalarının nasıl ortaya çıkabileceğine ilişkin sorunsal Rawls tarafından cehalet perdesi kavramı ile rasyonel bir sonuca ulaştırılmıştır. Herkesin ortak bir karar üzerinde uzlaşabilmesi için, -her şeyden önce- bireyleri kendi menfaatlerini maksimize etmeye sevk eden doğal ve toplumsal koşulların etkilerinin ortadan

kaldırılması gerekmektedir. Söz konusu engeli ortadan kaldırmak için Rawls değişik seçeneklerin bireyin durumunu nasıl etkileyeceğinin bilinmediği cehalet perdesi kavramını geliştirmiştir. Cehalet perdesine giren bireylerin kendileri hakkındaki kimi bilgileri bilmedikleri varsayılır. Kimse yaşadığı toplumdaki sınıfını, toplumsal konumunu, cinsiyetini vb. değişkenleri bilmediği gibi; özgürlüklerin, hakların ve refahın dağıtımındaki şansını da bilmemektedir. Söz konusu bireyler kendi iyi kavramlarının ne olduğu hususunda bilgisizdirler. Böylece kendi menfaatlerini gerçekleştirmenin peşinden gitme şansları yok edilmiş olur. Bunların haricinde, taraflar kendi toplumlarının sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi hakkında herhangi bir malumata sahip değildirler. Taraflar yalnızca topluma ilişkin genel bilgilere sahiptirler. Yani azınlık olmak, çoğunluk olmak, kadın olmak gibi bilgilerin ne demek olduğunu bilirler. Hülasa, orijinal pozisyonda cehalet perdesine giren birey muhtemel adalet ilkelerini zikredilen şartlar çerçevesinde değerlendirmektedir (Rawls, 2020a: 163-164, 168-169; 2020b: 125).

Adalet ilkelerinin cehalet perdesinin ardından seçilmesi yapılan tercihlerin kimsenin -haksız bir şekilde- lehine ya da aleyhine olmamasını sağlamak adınadır. Cehalet perdesi belirli bir adalet kavramının herkes tarafından müşterek bir biçimde seçilmesini mümkün kılmaktadır. Daha önce de ifade edildiği gibi orijinal pozisyon bireylerin muayyen bir alana toplandığı bir parlamento değildir. Orijinal pozisyon kavramsallaştırmasını soyut bir düzlemde ele almak adalet teorisinin doğal bir kılavuz olma halinden ileri gelmektedir. Çünkü, başlangıç durumunda cehalet perdesine giren her birey, hak ve özgürlüklerin dağıtımında kendi şanslarını bilmediklerinden aynı adalet ilkelerini seçeceklerdir. Hiçbir birey özgürlük ve refah kaybını göze alamaz. Bundan dolayı Rawls tercih yapan bireylerin ekonomik avantajları daha az özgürlüğe değişmeyeceğini varsaymaktadır (Rawls, 2020a: 41, 165-166, 167, 572).

Fark İlkesi: Rawls'ün faydacı yaklaşıma karşıt olarak oluşturduğu fark ilkesi bir grubun faydası ya da mutluluğu için bir diğer grubun çıkarlarını feda etmeyi -kati bir biçimde-

uygun bulmayan ve eşitsizliklerin dezavantajlı grupların menfaatine olacak şekilde tasarlanmasını öngören bir teorik yaklaşımdır. Fark ilkesine göre, daha iyi durumda olanların beklentileri toplumun dezavantajlı üyelerinin beklentilerini iyileştirmek amacıyla uyumlu olduğu zaman ancak adil olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla hak ve özgürlükler ve refaha ilişkin dağıtım kararları toplumun en az avantajlı gruplarını tatmin edecek şekilde düzenlenmelidir. Adil bir toplum inşası için lüzumlu olan bu pratik demokratik düzenin ahlaki boyutunu tahkim etmek anlamında önemlidir (2020a: 103-104, 348). Ayrıca Rawls'e göre fark ilkesi nesilden nesile aktarılabilecek hakkaniyetli bir toplumsal iş birliği olarak görüldüğü takdirde demokratik eşitlik için bir kerteriz noktası olabilir (2020b: 181).

Özerklik ve Objektiflik: Rawls'ün adalet teorisinde gerek özerklik gerekse objektiflik orijinal pozisyonda tecessüm eden kavramlardır. Zira Rawls adalet ilkelerini seçen bireyleri özgür, eşit ve rasyonel bireyler olarak tahayyül etmektedir. Özerk bireyin adil olana ilişkin tercih ettiği ilkeler herkesin takip etmesini istediği ilkelerdir. Orijinal pozisyonun temel işlevi burada yatmakta ve teorinin nesnelliği aynı noktada kurulmaktadır. Cehalet perdesi kavramı yoluyla bireylerin kendi müstakil çıkarlarını takip edebilme ihtimalleri ellerinden alınmaktadır. Yine cehalet perdesi aracılığıyla seçilen müşterek adalet ilkeleri sivil kardeşlik bağları oluşturma ihtimali taşımaktadır. Neyin adil olduğuna ilişkin kamusal bilgi var olduğunda yurttaşların ve kurumların birbirleriyle olan ilişkileri daha hakkaniyetli bir düzlemde ilerleyecektir (2020a: 546-547).

3.3.2.2. Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı ve Değer Güçlendirme

Yukarıda değinildiği gibi çerçeve güçlendirme süreçlerinden ilkinin değer güçlendirme oluşturmaktadır. Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'nın ana çerçevesi olan adalet kavramı, içerisinde adalet ile ilişkili birçok değer barındırmaktadır. Dezavantajlı toplumsal hareketler iletişim programlarını oluştururken adalet çerçevesinin

dayandığı değerlere dikkat çekmeli ve bu değerleri ayrıntılı bir şekilde açıklamalıdır. Zira potansiyel destekçilerin katılımı ile hareketin dayandığı değerlerin izahı arasında sıkı bir ilişki söz konusudur. Çünkü değerler tabiatları gereğince kapsayıcı soyut unsurlardır. Adalet temelli iletişim anlayışının dayandığı esas değer Rawls'ün manada adalet kavramıdır; ancak söz konusu adalet kavramını inşa eden başka ilişkili değerler de bulunmaktadır. Yaklaşım içerisinde müdafaa edilen halkla ilişkiler anlayışı çerçevesinde bu değerlerin de altı kalın çizgilerle çizilmelidir.

Eşit Özgürlük Değeri: Adalet Teorisi'nin birinci ilkesi olan eşit özgürlük ilkesinin kapsamına giren herhangi bir özgürlük ancak özgürlüğün kendi hatırına sınırlandırabilen bir anlayışı ihtiva etmektedir. Örneğin adil bir toplumda diğerlerinin özgürlüklerinin kısıtlanmasını talep eden bir grubun ortaya çıktığını ve bu niyetlerini eylemsel sahaya taşıdıklarını varsaydığımızda, ilgili grubun örgütlenme özgürlüğü genel anlamda özgürlüğü müdafaa edebilmek adına kısıtlanabilir. Eşit özgürlüğü oluşturan toplumsal ve doğal birincil değerler eşit ve rasyonel her insanın arzu edeceği değerlerdir. Dolayısıyla eşit özgürlük ilkesinin tatmini adaletsizlikten uzaklaşmak anlamına gelmektedir. Nitekim Adalet Teorisi içerisinde birinci ilke olan eşit özgürlük ilkesi ikinci ilke olan adil fırsat eşitliği ilkesine öncüdür (Rawls, 2020a: 232, 242-243). Bu tezin öne sürdüğü yaklaşım eşit özgürlük ilkesini kendine şiar edinmekte ve bu ilke ile onu oluşturan birincil değerleri iletişim çabaları ile toplumsallaştırma gayesi taşımaktadır.

Demokratik düzeni karakterize eden düşünceyi ifade özgürlüğü, toplanma ve gösteri yapma hakkı, vicdan özgürlüğü gibi toplumsal birincil değerler sadece adaletin tecellisi adına değil; aynı zamanda politik işlerin rasyonel bir biçimde yürütülmesi için de önemlidir. Dahası her birey siyasal tartışmaya katılabilecek adil fırsat eşitliğine sahip olmalıdır (Rawls, 2020a: 253-254) Bundan dolayı toplumu oluşturan bireylerin politik meselelere katılımını kolaylaştıracak özgür kamusal alanlara olan ihtiyaç, adaleti temel alan iletişim anlayışı için oldukça önemlidir. Geleneksel siyasal mekanlardan münezze

alternatif uzamlarda icra edilen politikanın iletişimsel boyutunu sürdürmek ve toplumdaki her bireyi eşit özgürlük vb. değerlerden haberdar edebilmek için halkla ilişkiler strateji ve taktiklerinden azami derecede istifade edilmesi gerekmektedir.

Eşitlik: Adalet Teorisi'ndeki eşitlik anlayışı tarafların toplumsal statülerine ve sınıflarına bakmaksızın benzer olaylara benzer hükümler getiren şekli adalete ait eşitlik anlayışından farklıdır. Burada eşitlik ahlak ile karakterize edilmektedir. Rawls'e göre ahlaklı kişiler adalet duygusuna sahip olma salahiyetine sahip rasyonel bireylerdir. Bu kişilerin muhtelif oranlarda adalet ilkelerine uyma ve bu ilkeleri uygulama ihtiyaçları mevcuttur. Rawls eşitlik kavramı için şekli adalet çerçevesine giren meşrulaştırma noktaları bulmak yerine, eşitliğin doğal temelini oluşturmak istemektedir. Bu anlamda Rawls eşitliği başlangıç pozisyonuna eşit biçimde dahil olabilme durumu olarak telakki etmektedir (2020a: 534-542).

Kendine Saygı: Rawls'e göre en önemli birincil değerlerden biri kendine saygıdır. Kendine saygı ilk olarak, bir kişinin kendi özgül kıymetinin farkında ve kendi iyi anlayışına sahip olduğu durumları kapsamaktadır. İkinci olarak, kendine saygı bireyin kendi yeteneklerine güvenmesini ifade etmektedir. Kişiler tanımlanmış bu iki hali deneyimleyemediklerinde özsaygıdan uzaklaşmaktadırlar. Bundan dolayı, orijinal pozisyondaki taraflar kendine saygı değerini tatmin etmeyen koşulların oluşmasını istemeyeceklerdir. Özsaygı ekonomik gelirden çok temel hak ve özgürlüklerin kamusal dağıtımıyla ilişkilidir. Adil bir toplum biçiminin işleme adına gerekli olan özgürlüğün önceliği ilkesinin sürdürülebilmesi için insanların özsaygılarının olduğu, toplumsal ve ekonomik avantajların fark ilkesine göre düzenlendiği bir adalet anlayışının ısrarla müdafaa edilmesi gerekmektedir (2020a: 469-470, 575-576).

Müşahede edilebildiği gibi Rawls'ün teorisinde kendine saygı bir değer olarak önemli bir yer kaplamaktadır. Touraine de yeni toplumsal hareketleri saygınlık edinme amacı taşıyan kolektif hareketler olarak tasvir etmektedir. Touraine'e göre kolektif eylem

-eski toplumsal hareketlerden farklı olarak- ekonomik saiklerden kişisel ve ahlaki bir izleğe doğru seğırtmiş ve duyguları kışkırtan, ilkelere dayanan etik bir zemine kaymıştır. Kolektif eylemin en fazla tahakküm altında bulunan ve en az avantajlı olan grupların müdafaa biçimlerinde -iktidar amacı olmadan- ortaya çıkması, söz konusu gruplarla dayanışma içerisinde olan orta sınıflardan eğitimli-kentli insanların varlığı kimlik ve saygınlık utkusunun harekete geçirici bir gücünün olduğuna delalet etmektedir (2002: 275-276).

3.3.2.3. Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı ve İnanç Güçlendirme

Çerçeve güçlendirme süreçlerinden diğeri inanç güçlendirmedir. Adil olanın belirlenmesinin rasyonel yolunun Adalet Teorisi olduğunu ifade eden Rawls, bu şekilde demokratik toplumun ahlaki temelini oluşturulduğuna ya da güçlendirildiğine ilişkin güçlü bir inanca sahiptir. Rawls aynı şekilde orijinal pozisyon, cehalet perdesi ve fark ilkesi gibi kavramların yardımıyla elde edilen adalet ilkelerine yönelik inancın yurttaşlarda da oluşacağını düşünmektedir. Hak kavramının temel alındığı bu soyutlamayla elde edilen ilkelere riayet etme, rasyonelliğın kaçınılmaz bir neticesi olarak doğal bir ödev halini almaktadır. Her birey Adalet Teorisi ve onun kavramları aracılığıyla neyin adil olduğunu bulabilir. Bundan dolayı adalet ilkelerini takip etmek ve adil kurumlara destek olmak her yurttaş için doğal bir ödevdir. Adalet duygusunun kamusal değeri ancak bu ilkelerin takip edilmesiyle oluşturulabilir (2020a: 22, 361-363).

Adalet duygusunun kamusal gelişiminde halkla ilişkilere ciddi vazifeler düşmektedir. Halkla ilişkiler, kamusal bir bilgi haline gelmesi gereken adalet duygusunun toplumsallaşmasında efektif bir oynamalıdır. Çünkü, Rawls'e göre yurttaşlar diğelerinin kendi sorumluluklarını yerine getirmeyeceklerine inandıklarında ya da kuşku duyduklarında adil olmaktan sapma eğilimleri gösterebilmektedir (2020a: 364). Söz konusu sapmanın önüne geçilebilmesi için dezavantajlı grupların adalet ilkelerine destek verilmesini doğal bir ödev olarak çerçevelemesi gerekliliğı ortaya çıkmaktadır. Böylece,

yaratılacak ahlaki zorunluluk ilişkisiyle kamuya iletilen mesajların rasyonel meşruluğu tesis edilirken; aynı zamanda kamusal destek ve katılım ihtimali de artırılmış olacaktır. Söz konusu amacın gerçekleşmesi için hakkaniyet olarak adalet ilkelerinin bilhassa dijital iletişim kanallarıyla kamuya aktarılması önem arz etmektedir.

IV. BÖLÜM: ARAŞTIRMA SORULARI ve DEZAVANTAJLI AKTİVİST GRUPLARIN METİNLERİNE UYGULANAN NİTEL VE NİCEL ANALİZ

4.1. Araştırma Soruları

Çerçevelerin kamusal alanda dolaşımında olan söylem setlerinin ardındaki biçimlendirici iletişim pratiklerine dayanıyor olması çerçeveyi tabii olarak kamusal söylemin ayrılmaz bir unsuru haline getirmektedir (Knight, 1999: 383; Barnett, 2005: 356; Pan ve Kosicki, 2008: 48). Çerçevelemenin toplumsal iletişim adına gerçekleştirdiği şey ise hakikat inşası üzerindeki rekabeti yönlendiren fail ve süreç temelli bir kavramsallaştırmanın anlaşılmasını mümkün kılmasıdır (Snow ve Benford, 1992: 136). Daha açık bir ifadeyle, anlam oluşturmak suretiyle toplumsal gerçeklik çerçevelerince inşa edilmektedir (Benford, 1997: 410; Lim and Jones, 2010: 293). Çerçevelerin inşasında halkla ilişkiler profesyonelleri merkezi bir rol oynamaktadır (Reber ve Berger, 2005: 187). Nitekim Hallahan halkla ilişkiler profesyonellerini çerçeve stratejistleri olarak tanımlamaktadır (1999: 224).

Snow ve Benford'un geliştirdikleri ve Temel Çerçeveleme Görevleri (Teşhis, çare ve motivasyon çerçeveleri) olarak adlandırdıkları modelin başlıca sayılılarından biri aktivist kampanyaların temeli olan mesaj oluşturulmasında söz konusu çerçeveleme görevlerinin kritik bir öneme sahip olduğudur. Modele göre teşhis, çare ve motivasyon çerçevelerinin nizami biçimde oluşturulması mesaj inşasının da nizami olduğunu göstermektedir (Zoch vd., 2008b: 17). Snow ve Benford'a göre üç görev ne denli sağlam ve zengin inşa edilirse toplumsal katılım ihtimali o denli yüksek olmaktadır (1988: 199). Snow ve Benford'un katılım ve meşruiyet için mutlak lüzumlu olduğunu öne sürdüğü temel çerçeveleme görevlerinin nizami bir şekilde oluşturabilmesi ise halkla ilişkiler pratikleriyle yakından ilişkilidir.

Zoch vd. (2008b: 18) temel çerçeveleme görevleriyle reklam ve halkla ilişkiler kampanya süreçleri arasındaki benzerliğe dikkat çekmektedirler. Reklamcılarının öncelikli

olarak tüketicileri bir marka ya da ürün hakkında haberdar etmeleri (Teşhis Çerçevesi), ardından ürünün faydalarına ilişkin tüketici beklentilerini etkilemeleri (Çare Çerçevesi) ve son olarak tüketicileri söz konusu ürünleri denemeye teşvik etmeye çalışmaları (Motivasyon Çerçevesi) söz konusu benzerliğe emsal olarak gösterilebilir. Halkla ilişkiler araştırmacıları ise sık sık üç tür ölçülebilir hedefi tartışmaktadırlar: a) Kamuya sağlanan bilgilere odaklanan farkındalığa dayalı bilişsel hedefler (Teşhis Çerçevesi) b) Hedef kitlenin örgüte, ürüne ya da örgüt amaçlarına yönelik tutumlarına odaklanan kabul görme hedefleri (Çare Çerçevesi) c) Hedef kitlenin mevcut eylemlerini değiştirmeye odaklanan davranışsal hedefler (Motivasyon Çerçevesi).

Yukarıda iktibas edilen araştırmacıların da dile getirdiği gibi bir metinde temel çerçeveleme görevlerinin kullanımını tetkik etmek halkla ilişkiler stratejilerini tetkik etmek anlamına gelmektedir. Bu teorik konumdan hareketle araştırmanın ilk sorusu şu şekildedir:

1- Örnekleme içerisinde yer alan aktivist hareketlerin temel çerçeveleme görevlerini (Teşhis, çare ve motivasyon çerçevelerini) kullanım düzeyleri ne durumdadır?

Çerçeveler meselelere anlam atamanın yanı sıra Gamson ve Modigliani'nin de işaret ettikleri gibi linguistik yapılarıdır aynı zamanda (Bozoianu ve Bozoianu, 2013: 206). Gamson ve Modigliani'ye göre çerçeveler söylemi karakterize eden sembolik aygıtlardır (1989: 2) ve dile ait unsurlar üzerinden söz konusu sembolik yapılar çözümlenebilir (Gamson ve Modigliani, 1989; Latzoo, 2018: 115; Bozoianu ve Bozoianu, 2013: 208). Gamson ve Modigliani sembolik karakterli bu çerçeveleri çerçeveleme aygıtları olarak kavramsallaştırmışlardır. Araştırmacılara göre çerçeveleme aygıtlarını diğer çerçeveleme süreçlerinden ayıran temel hususiyet çerçeveleme aygıtlarının ele alınan meseleler hakkında ne yapılması gerektiğiyle değil, meseleler hakkında nasıl düşünülmesi gerektiğiyle ilgilenmesidir. Buradan hareketle, hedef kamularla müşterek anlamlar

yaratacak popüler kültür temelli metaforlar ya da sloganlar gibi dilsel taktikler (1989: 3) halkla ilişkiler marifetiyle yapılandırılabilir söz dizimleridir denilebilir.

Zoch vd.'ne göre temel çerçeveleme görevlerinin kullanılması toplumsal katılım sağlamaya yönelik güçlü bir potansiyel barındırmaktadır. Bu nedenle söz konusu görevleri içeren mesajların sembolik aygıtlarla yani çerçeveleme aygıtlarıyla güçlendirilmesi katılımın motivasyonel kısmı adına önem arz etmektedir (2008b: 20). Bu noktadan hareketle araştırmanın ikinci sorusu aşağıdaki gibidir:

2- Örnekleme içerisinde yer alan aktivist unsurların çerçeveleme aygıtlarından (Dilsel strateji ve taktikler) yararlanma düzeyleri ne durumdadır?

Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'na göre dezavantajlı aktivist gruplar esas ajandalarının yanında bir ana ve motivasyonel çerçeve olarak Rawls'ün adalet çerçevesini ön plana çıkarmalıdır. Pan ve Kosicki de, siyasal iletişime ilişkin önerilerinde, çerçevelerin toplumdaki kalıcı ve güçlü değerlere bağlanmasının önemine dikkat çekmektedirler (2008: 48). Zira değerlere bağlı kapsayıcı ve esnek çerçeveler katılımı ahlaki bir ödev karakterine büründürebilme becerisine sahip söylem setleridir (Snow ve Benford, 1988: 202; Karagiannis, 2009: 375). Kapsayıcı kolektif eylem çerçeveleri öznelere ve muhteviyatları birbirinden farklı birçok toplumsal olayı aynı düşünsel izlekte değerlendirmeye imkân tanıyan, çerçeveleme işlemleri için bir nevi gramer işlevi gören çerçevelerdir (Snow ve Benford, 1992: 138).

Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı aktivist grupları Rawls'ün adalet ilkelerine bağlamayı amaç edinen değer temelli bir yaklaşım olduğundan, araştırmanın üçüncü sorusu şu şekilde yapılandırılmıştır:

3- Örnekleme içerisinde yer alan aktivist unsurlar söylemlerinde kapsayıcılığı yüksek değer temelli ana veya motivasyonel çerçeveler kullanmakta mıdır?

Adalet Temelli Hakla İlişkiler Yaklaşımı Snow vd.'nin (1986) geliştirdikleri çerçeve hizalama süreçleri üzerine inşa edilmiş normatif bir modeldir. Çerçeve köprüleme, çerçeve güçlendirme, çerçeve genişletme ve çerçeve dönüşümü süreçlerinden müteşekkil olan çerçeve hizalama süreçleri Snow vd.'ne göre bizatihi bir iletişim stratejisidir (1986). Sair toplumsal gruplar ya da kişilerle söylemsel eklemlemeyi içeren ve bu amaç için soyutlamalarda bulunan hizalama süreçleri rastgele oluşabilecek türden olgular değildir. Nitekim Mouffe da geliştirdiği agonistik demokrasi teorisinde “eşdeğerlik zinciri” olarak adlandırdığı- sosyal ve iktisadi olarak toplumun dezavantajlı kesimlerinin mücadelelerinin birbirine eklemlemesine dayalı önerisinde -esasinda- çerçeve hizalama süreçlerinden bahsetmektedir. Mouffe’a göre bu eklemleme demokrasinin derinleşmesini sağlayabilecek bir stratejidir (2015; 2019). Toplumsal hareketlerin kültürel ve iletişimsel boyutuyla ilgilenen çerçeve hizalama süreçlerinin hayata geçirilmesi ise yeni iletişim teknolojilerinin gündelik hayatı kapsamıyla nispeten daha az zahmetli hale gelmiştir (Snow vd., 1986: 468).

Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı örnekleme dahil edilen aktivist unsurların istifade ettikleri eklemleme amaçlı çerçeveleri ortaya çıkarabilmek için mezkûr unsurlara ait web sitelerini ve sosyal medya hesaplarını analiz birimi olarak ele almıştır. Bu doğrultuda araştırmanın dördüncü ve son sorusu aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur:

4- Aktivist unsurlar adalet çerçevesinin uygulayıcı ve yayıcısı olabilecek iletişimsel kabiliyete sahip midir (Aktivist unsurlar çerçeve hizalama süreçlerini kullanmakta mıdır?)?

4.2. Araştırmanın Amacı

Sivil toplumun dezavantajlı unsurlarının halkla ilişkiler vasıtasıyla adalet (Rawls’ü manada) kavramının ve bu kavramla ilişkili eşitlik ve özgürlük gibi temel

evrensel değerlerin taşıyıcısı-yayıcısı ve uygulayıcısı olabilme potansiyellerinin değerlendirilmesi çalışmanın temel problemini oluşturmaktadır. Tez kapsamında, dezavantajlı grupların geniş toplumsal kabulünün ilgili değerlerin iletişim vasıtasıyla toplumsallaşması ile mümkün olabileceği savunulmaktadır. Var oluş sebepleri ne olursa olsun (evre, cinsiyet eşitliği, barış, insan hakları vb.) toplumsal hareketlerin kendi esas ajandalarının yanında adalet kavramının altını çizmesi kamusal kanaatlere tesir edebilme noktasında önem arz etmektedir. Bu doğrultuda, söz konusu hareketlere ait metinler (Basın bültenleri, bildiriler, web sitesi ve sosyal medya metinleri) ereveleme ve içerik analizine tabi tutularak hangi kavram setlerinin ön plana çıkarıldığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Herhangi bir toplumsal mesele üzerinde müşterek anlamın yaratılması pratiğine dayanan çerçeveleme işlemi tabii olarak toplumsal hareket araştırmalarına kültürel bir boyut eklemektedir. Toplumsal hareketlerin siyasal, ekonomik ve diğer toplumsal yapılar arasındaki yeri ve önemini inceleyen bir yaklaşım yerine, odağına anlam ve söylem gibi unsurları yerleştiren bir araştırma izleğinin takibi iletişimi kaçınılmaz olarak dil ve kültür çerçevesinde değerlendirmeyi zorunlu kılmaktadır. Halkla ilişkiler pratiğini toplumsal ve kültürel anlamları üreten bir işlem yörüngesi olarak değerlendiren sosyo-kültürel yaklaşım kapsamında (Edwards ve Hodges, 2011: 4) alışmanın ontolojik nesnesini dezavantajlı grupların inşa ettiği toplumsal anlam ve bu anlamlara dayalı pratikler oluşturmaktadır. Buradan hareketle, tezin temel amacı dezavantajlı toplumsal grupların iletişim pratiklerini çerçeveleme analizi vasıtasıyla incelemek ve yine çerçeveleme teorisini kullanmak suretiyle dezavantajlı gruplara yeni bir halkla ilişkiler yaklaşımı önermektir.

Dezavantajlı aktivist gruplara ereve dönüşümü öneren bu yeni yaklaşımda adalet mefhumu kamusal katılım ve destek temini için bir ana ve motivasyonel ereve

olarak vazife görmektedir. Bu amaç doğrultusunda John Rawls'ün adalet kuramının (2020a) halkla ilişkiler alanına transferi için entelektüel bir çaba harcanmıştır. Yaklaşım, David A. Snow vd.'nin kaleme aldığı “*Frame Alignment Process, Micromobilization, And Movement Participation*” (1986) adlı makalede hatlarını çizdikleri “Çerçeve Hizalama Süreçleri” (*Frame Alignment Process*) esas alınmak suretiyle ortaya çıkmıştır. Burada, araştırmanın nesnesi olan dezavantajlı toplumsal gruplara Rawls'ün çizgide bir çerçeve dönüşümü (*Frame transformation*) önerilerek, Rawls'ün adalet kavramı çerçeve güçlendirme (*Frame amplification*) süreci ile öne çıkarılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın diğer bir amacı halkla ilişkiler alanının başat paradigması olan iki yönlü simetrik yaklaşıma alternatif, daha deontolojik zeminde yükselen bir halkla ilişkiler yaklaşımını vücuda getirmektir. Dolayısıyla John Rawls'ün kuramındaki teorik zemin tez içerisinde ikili bir rol oynamaktadır. İlk olarak, bir ana çerçeve ve motivasyon çerçevesi olarak dezavantajlı grupların gündemlerine destek vermenin ahlaki bir ödev olduğu vurgulanmış ve katılım sürecinin rasyonelliği tesis edilmiştir. İkinci olarak, aynı rasyonelliğin evrensel niteliği halkla ilişkiler uygulayıcıları için bir etik zemin yaratmış ve halkla ilişkiler uygulayıcılarının kararlarını dezavantajlı gruplar lehine alabilecekleri muhayyel bir başlangıç noktası ortaya çıkarılmıştır.

4.3. Araştırmanın Önemi

Bu tez çalışması hukuk ve siyaset felsefesi içerisinde konumlandırılan Adalet Teorisi'ni (Rawls, 2020a) halkla ilişkiler araştırmalarına eklemeye ve bu minvalde adalet temelli bir halkla ilişkiler yaklaşımı oluşturma çabasına binaen özgün bir çalışmadır. Tezin teorik iddiaları halkla ilişkiler araştırmalarının teorik zenginliğini besleyebilecek entelektüel iştihakı taşımakla birlikte, alanın geleceği adına ortodoks halkla ilişkiler anlayışının sınırlarını zorlama potansiyeline de sahiptir. Zira toplumsal taleplerin post-materyal, toplumsal hareketlerin ahlaki bir veçhe kazandığı günümüz

toplumlarında halkla ilişkilerin adalet gibi bir ilke ile bütünleşmesi mümkün olanın sınırları dahilindedir.

Roberts (2021), Rawls'ün kavramlarının halkla ilişkiler alanında kullanılıp kullanılmayacağını tartıştığı çalışmasında, -netice olarak- Rawls'ün adalet teorisinin halkla ilişkiler pratiklerine uygulanamayacağı sonucuna varmıştır. Ancak, Roberts'in çalışmada ele aldığı yegâne halkla ilişkiler paradigması örgüt temelli işlevsel yaklaşımlardır. Söz konusu çalışmada halkla ilişkilerin sosyo-kültürel boyutu üzerinde durulmamıştır. Bu tez çalışmasında Rawls'ün kavramları sosyo-kültürel paradigma içerisine transfer edilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda araştırma nesnesi aktivist kamular olan bir halkla ilişkiler yaklaşımı içerisinde Adalet Teorisi'nin hem deontolojik bir zemin oluşturabileceği hem de bir ana ve motivasyonel çerçeve olarak işleyebileceği iddia edilmektedir.

Tezi önemli kılabilen bir diğer husus, Türkiye'de halkla ilişkilere sosyo-kültürel bir perspektiften bakan bilimsel topluluğun genişlemesine yapacağı katkıdır. Beris Artan Özoran'ın (2018) halkla ilişkileri bir kültürel aracı olarak telakki ettiği "Postmodern Kültür ve Halkla İlişkiler: Kampanyalar Üzerine Bir Analiz" isimli tez çalışması; Ebru Akçay'ın (2020) kamuları yalnızca hedef kitle olarak değil, aynı zamanda anlamın müşterek yaratıcısı olarak değerlendirdiği ve teorik pozisyonunu sosyo-kültürel yaklaşım içerisinde kurduğu "Halkla İlişkilere Toplumsal Yaklaşım: Kadına Yönelik Şiddet Karşıtı Dijital Kampanyalar Üzerine Bir İnceleme" adlı tez çalışması ve Emrah Ayaşlıoğlu'nun (2020) dezavantajlı gruplara yeni medya eksenli bir halkla ilişkiler yaklaşımı önerdiği "Yeni Medya Eksenli Bir Halkla İlişkiler Anlayışı: Dezavantajlı Gruplar Üzerine Bir Alan Araştırması" isimli tez çalışması halkla ilişkileri sosyo-kültürel bir veçheden ele alan diğer çalışmalardır.

4.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Tez çalışmasının zaman ve yer kısıtından dolayı halkla ilişkiler ve etik ilişkisine değinilememiştir. Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'nın bir veçhesini karar alma süreçlerinin etik boyutu oluşturduğundan faydacı yaklaşımlar, iki yönlü simetrik yaklaşım ve hakkaniyet olarak adaletin temsil ettiği ahlaki pozisyonlar halkla ilişkiler çerçevesinde ele alınmalı ve alanın etik boyutu tartışmaya açılmalıdır.

4.5. Araştırmanın Yöntemi

Çalışma kapsamında dezavantajlı grupların toplumsal meseleleri nasıl anlamlandırdığının ortaya çıkarılması ve ilgili gruplara bir ana çerçeve önerilmesi amaçlandığından, söz konusu toplumsal gruplara ilişkin metinlerin çerçeveleme analizine tabi tutulması uygun görülmüştür. Bu doğrultuda incelenen dezavantajlı grupların söylemleri çerçeveleme ve içerik analizleri vasıtasıyla tahlil edilmiştir. İlgili grupların web sitelerinden ve sosyal medya hesaplarından edinilen veriler önce Snow ve Benford (1988) tarafından tasarlanan temel çerçeveleme görevleri (*Core framing tasks*) üzerinden makro düzeyde, akabinde ise Gamson ve Modigliani (1989) tarafından tasarlanan beş çerçeveleme aygıtı (*Framing devices*) ve Zoch vd. (2008a) tarafından oluşturulan bir çerçeveleme aygıtı kullanılarak mikro düzeyde çözümlenmiştir. Dolayısıyla, ele alınan veriler gerek makro gerek mikro düzeyde nitel ve nicel yöntemlerle (Çerçeveleme ve içerik analizleri) analiz edilmiştir⁹. Verilerin analiz edilmesinde MaxQDA bilgisayar programından yararlanılmıştır.

Örnekleme dahiline alınan dezavantajlı gruplara ait metinlerden (Web siteleri, sosyal medya hesapları ve basın bültenleri) İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme tarihi olan 20 Mart 2021 ve Maraş ve çevre illeri etkileyen deprem tarihi olan 6 Şubat 2023 tarihleri

---

⁹ Snow ve Benford ile Gamson ve Modigliani'nin oluşturdukları analiz yöntemleri bir bütün halinde Zoch vd.'nin aktivist grupların web sitelerini inceledikleri "Empowering the Activist: Using Framing Devices on Activist Organizations' Web Sites" isimli çalışmalarından iktibas edilmiştir (Zoch vd., 2008a).

arasında yayınlanmış olanları incelenmiştir. İstanbul Sözleşmesi'nin dezavantajlı grupların haklarını teminat altına alan metinlerden biri olması ve mezkûr sözleşmeden çıkılmasının örneklem dahilindeki gruplarda herhangi bir karşılık yaratıp yaratmadığını tespit etmek amacıyla 20 Mart 2021 tarihi analiz başlangıç tarihi olarak tayin edilmiştir. Maraş Depremi sonrasında ise örneklem içerisinde yer alan grupların iletileri uzunca bir süre-tabiatiyla- deprem temelli olmuştur. Bundan dolayı analiz bitiş tarihi olarak 6 Şubat 2023 tarihi belirlenmiştir.

4.5.1. Çerçeveleme Analizi

Çerçeveleme temel olarak herhangi bir metin oluşturulurken ilgili metnin bazı vechelerini seçme ve kimi münhasır noktalarına dikkat çekme süreçlerini ihtiva etmektedir. Bu doğrultuda çerçeveleme, algılanan bir gerçekliğin belli yönlerini seçmek ve bu yönleri belirli bir sorun tanımı, nedensel yorumlama, ahlaki bir değerlendirme ve/veya bir davranış biçimini oluşturacak şekilde metinde daha dikkat çekici hale getirmektir. Yine bir metindeki çerçevelerin metinde ifade edilen duruma atadığı anlam toplumsal bağlamın dikkate alınması ile tam olarak anlaşılabilir. Zira, bağlamdan münezzeh yapılan çerçeve tespitleri yüzeysel ve yetersiz kalmaktadır (Entman, 1993: 52; 1991: 8).

Hertog ve McLeod'a göre (2001: 144-145) çerçeveler toplumsal dünyayı kabaca beş biçimde yapılandırır: Öncelikle çerçeveler herhangi bir ifade öbeğini kültürel kontekste göre kategorize eder. Çünkü bir fenomeni bir başlık altında sınıflamak kısmen keyfi bir işlemdir. İkinci olarak, çerçeveler konu edindiği figürlerin ilgili mesele kapsamında oynadığı rolü tanımlamaktadır. Yani muayyen bir aktör bir meselede sorun çözücü rolüdeyken diğer bir meselede sorunun bizatihi kaynağı olabilmektedir. Üçüncü olarak çerçeveler inançların, değerlerin ve eylemlerin makuliyetini tayin etmektedir. Kimi toplumsal ilişkiler makbul olarak değerlendirirken kimi ilişkiler uygunsuz olarak

işaretlenebilir. Dördüncüsü, metindeki dil kullanımı çerçeve tercihinden etkilenmektedir. Gerek semantik yapı gerekse cümle yapıları söz konusu çerçevenin sınırlarını belirlediği anlam seti içerisinde oluşmaktadır. Örneğin kürtaj konusunda yaşam yanlısı (*prolife*) bir çerçevede bebek, cinayet vb. ifadeler tercih edilirken, tercih yanlısı (*prochoice*) bir çerçevede özgürlük, irade vb. sözcükler tercih edilmektedir. Son olarak her çerçeve belli bir dizi hedef ya da etik anlayışı diğerlerinden daha mihver bir noktaya yerleştirme temayülü göstermektedir. Bir başka deyişle, bir metinde bir kavram merkezi bir rol oynarken, aynı kavram başka bir metinde tali roller üstlenebilmektedir.

Literatürde daha ziyade medya metinleri üzerindeki tahliller kapsamında tesadüf edilen çerçeveleme araştırmaları 2000'li yıllardan itibaren halkla ilişkiler ve sağlık iletişimi alanlarında görünlüğünü artırmıştır (Özarılan ve Güran, 2015: 43). Çerçeveleme teorisinin halkla ilişkiler disiplini ile olan ilişkisi hakkında alandaki ilk çalışmalardan birini gerçekteşiren Hallahan, çerçeveleme teorisinin halkla ilişkiler araştırmaları için efektif bir rol oynayabileceğini belirtmekte ve müşterek anlam yaratma çabasının bir çıktısı olan çerçevelerin -biri kùltürel aracı olarak zikredilebilecek- halkla ilişkiler uzmanlarınca kullanılabilceğini ifade etmektedir (1999).

Hallahan çalışmasında -taşıdığı şartlara göre- halkla ilişkiler disiplinine uygulanabilecek yedi çerçeveleme biçimi tasnif eder (1999):

Durumların Çerçevenmesi (*Framing of Situations*): Çerçeveleme teorisini kullanarak iletişim olgusunu inceleyen ilk araştırmacılar sosyologlar ve antropologlardı. Söz konusu araştırmacıların mirası olan bu çerçeveleme çabası gerçekliğin dil aracılığıyla inşası ve toplumsal unsurlar olarak bireylerin kendi aralarındaki etkileşimlerinin incelenmesine dayanmaktaydı. İnşacı ve etkileşimci geleneğe dayalı bu çerçeveleme biçimi ilişkisel ya da durumsal çerçeveleme olarak isimlendirilebilir. İlgili çerçevemenin halkla ilişkilere entegrasyonu, iletişime giren tüm tarafların iyi niyetini güçlendirecek bir iletişim

sürecinin yapılandırılmasını içermektedir. Burada halkla ilişkiler uygulayıcısı tarafların açık tartışmayı sürdürebilmesi için lüzumlu koşulları yaratacak bir biçimde ilgili durumu çerçevelemelidir. Örgüt başarılarını ikrar etmek amacıyla gerçekleştirilen grup toplantıları, ödül törenleri, yıl dönümleri gibi özel etkinliklerin -katılımcıların beklentilerini karşılayacak şekilde-çerçevenmesi durumların çerçevenmesine misal olarak gösterilebilir.

Niteliklerin Çerçevenmesi (*Framing of Attributions*): Bir durum, mesele, aktör ya da nesnenin muayyen veçhelerinin altının çizilmesi sürecine dayanan niteliklerin çerçevenmesi; kendisini halkla ilişkiler alanında problemlerin, ürünlerin, hizmetlerin ve siyasal iletişim açısından temsil edilen adayların belirli niteliklerinin vurgulanması şeklinde göstermektedir. Bir firmanın sosyal sorumluluklarının öne çıkarılması söz konusu çerçeveye örnek olarak gösterilebilir.

Riskli Tercihlerin Çerçevenmesi (*Framing of Risky Choices*): Riskin ya da belirsizliğin hâkim olduğu bir durumda iki bağımsız seçenek arasında tercih yapma edimini içermektedir. Halkla ilişkiler uygulayıcıları oy kullanma davranışları, satın alma pratikleri, yatırım kararları gibi meselelerde mezkûr çerçeveden yararlanmaktadırlar.

Eylemlerin Çerçevenmesi (*Framing of Action*): Eylemlerin çerçevenmesi hiçbir bağımsız seçeneğin olmadığı müstakil durumları kapsayan ve iş birliğini maksimize etmeye çalışan ikna edici iletişim çabalarına dayanmaktadır. Halkla ilişkiler uygulayıcısı eylemleri çerçeveleyerek halihazırda yerleşmiş mutlak bir kanaati davranışsal olarak daha belirgin hale getirebilir. Örneğin doğal gaz kaçaklarını önlemek için periyodik bakım yapılması düşüncesi başka seçeneklere mahal vermeden tüketicilerce kabul edilmektedir. Ancak ilgili bakımın her sene yapılmasının gaz kaçaklarına karşı korunma ihtimalini artırdığı vurgulanırsa söz konusu çerçeveleme çabası eylem çerçevelemesi kategorisinde tasnif edilebilir.

Meselelerin Çerçevenmesi (*Framing of Issues*): Bu çerçevelemeye konu olan mesele kavramı iki ya da daha fazla taraf arasında kaynakların tahsisi ya da toplumsal gruplar arasındaki temsil mücadelelerine dayalı olarak ortaya çıkan uyuşmazlıkları imlemektedir. Bir başka deyişle mesele çerçeveleme belli bir meselenin nasıl yorumlanacağı ya da nasıl anlaşılması gerektiğine ilişkin yorum farklılıklarını içermektedir. Bir sorunun önemine ya da ehemmiyetsizliğine dikkat çekmek ve daha önemlisi insanların bir konu hakkında nasıl düşünmeleri gerektiğini öne çıkarmak halkla ilişkiler disiplini içerisinde mesele çerçevelemesinin karşılık bulduğu anlam atama pratikleridir. Bu çalışma da konusu itibariyle bir mesele çerçeveleme çalışmasıdır. Dezavantajlı toplumsal grupların meseleleri nasıl anlamlandırdıkları ve toplumsal gerçekliği ilgili meselenin hangi yönlerini öne çıkararak ya da geride bırakarak oluşturdukları tez kapsamında yanıtı aranan problemlerdir.

Sorumluluğun Çerçevenmesi (*Framing of Responsibility*): Toplumsal meseleleri anlamlandırma ve tanımlama çabaları yanında söz konusu meselenin nedensellik ve sorumluluk tartışmaları da oldukça önemli çerçeveleme süreçleridir. Yani herhangi bir sorun için kimin ya da neyin müsebbip gösterileceği ya da aksi olarak kime ya da neye itibar edileceği gibi hususlar sorumluluk çerçevesinin kapsamı içerisindeki pratiklerdir. Sorumluluk çerçevesi tabii olarak halkla ilişkiler disiplini ve uygulaması içinde özgül bir yere sahiptir. Özellikle örgütlerin kriz iletişimlerinin planlanmasında ve uygulanmasında sorumluluğun çerçevenmesi lüzumlu bir söylem inşasıdır.

Haberlerin Çerçevenmesi (*Framing of News*): Medya çerçeveleri belli toplumsal grupların dünya görüşlerinin hegemonik hale gelmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bir haber kaynağı olarak halkla ilişkiler uygulayıcısı medya çerçevelerinin oluşumunda söz sahibi olmakta ve çerçeveleri temsil ettiği örgüt lehine kurmaya ya da değiştirmeye çalışmaktadır.

Hallahan'a göre halkla ilişkiler profesyonelleri örgütleri lehine durumların, niteliklerin, tercihlerin, eylemlerin, meselelerin ve sorumluluğun sınırlarını belirleyen çerçeve stratejistleridir. Yine Hallahan'a göre çerçeveleme kararları bir halkla ilişkiler planlamasında belki de en önemli stratejik karar ve eylemi içermektedir (1999: 224). Tezin konusunu dezavantajlı grupların aktivist unsurlarının iletişim eylemlerinin incelenmesi oluşturduğundan mesele ya da sorun çerçevelemesi tez kapsamında mercek altına alınan çerçeveleme biçimidir. Bu minvalde, toplumsal hareketlerin de kâr amaçlı örgütler ya da bürokratik kurumlar gibi halkla ilişkiler faaliyetlerinden yararlandıkları, faaliyet gösterdikleri alanlarda ortaya çıkan problemlere anlam atadıkları gözden kaçırılmaması gereken mühim bir vakıdır (Snow ve Benford, 1988: 198). Aktivizm ve çerçeveleme, halkla ilişkiler araştırmaları için gelecek vaat eden bir çalışma sahası hüviyeti taşımaktadır. Çünkü toplumsal hareketler, destekçileri harekete kanalize ve motive etmek, yeni takipçiler edinmek, mevcut ve potansiyel destekçilere iletilen mesajların meşruluğunu tesis etmek, gerektiğinde çerçeve dönüşümü sağlamak gibi amaçlarla gerçeği toplumsal olarak inşa etmekte ya da diğer bir ifadeyle çerçevelemektedir (Hon, 2016: 18).

Toplumsal hareketler ya da aktivizm üzerine yapılan çalışmaların istikametinin değişmesinde Snow vd.'nin yayınladığı "*Frame Alignment Process, Micromobilization, and Movement Participation*" (1986) adlı çalışmanın çok büyük bir etkisi olmuştur. Toplumsal hareketlerin çerçeveleme üzerinden okunması, o güne değin literatürde ihmal edilen aktivizmin düşünsel ve söylemsel boyutlarını araştırma nesnesi haline getirmiştir. Bu kuramsal ve metodolojik zeminin oluşmasından sonra araştırmacılar toplumsal eylemin anlam oluşturma yönünü tetkik etmeye başlamışlardır. Mevzubahis noktadan itibaren toplumsal hareket çalışmaları kültürel ve söylemsel bir perspektif edinmiştir (Snow vd., 2014: 31). Bu tezde müdafaa edilen halkla ilişkiler anlayışının entelektüel çıkış zemini olan sosyo-kültürel perspektif nasıl ki halkla ilişkilere kamuları esas alan

kültürel bir zaviyeden yaklaşıyorsa, çerçeveleme teorisi de toplumsal hareketlere aynı perspektiften bakmaktadır. Dolayısıyla çalışmanın kuramsal ve metodolojik insicamı aynı düşünsel izlek üzerinden sağlanmaktadır.

Toplumsal hareketleri çerçeveleme teorisi üzerinden inceleyen çalışmalar özellikle 2000’li yıllar sonrasında yukarı yönlü bir ivme kazanmıştır. Barnett (2005), feminist hareketlerin kendi kendilerini nasıl çerçevelediklerini tespit etmek için ABD’deki bir feminist hareket olan NOW’ın (*National Organization for Women*) basın bültenlerini incelemiş ve NOW’ın mesajlarını temel olarak teyakkuz, birlik ve sapkınlık çerçeveleri içerisinde aktardığını bulgulamıştır. Cabosky (2014) çalışmasında ABD’deki bir LGBT hareketi olan GLAAD’ı konu edinmiş ve basın bültenlerinde hareketin kendisini nasıl çerçevelediğini çözümlenmiştir. GLAAD basın bültenlerinde LGBT bireylere yönelik şiddeti öne çıkarırken, medya ilişkilerinde LGBT ünlüler üzerinden iletişim programları geliştirmektedir. Hon (2016), bir aktivist örgüt olan Million Hoodies’in Afro-Amerikalılara yönelik ırkçılığı ve adaletsiz uygulamaları sosyal medyada nasıl çerçevelediğini incelediği çalışmasında, hareketin teşhis çerçevesi olarak “adalet” ve “ırkçılık” çerçevelerini, çare çerçevesi olarak “dayanışma” ve “silahlanma kontrolü” çerçevelerini, motivasyon çerçevesi olarak “katılım” çerçevesini ön plana çıkardığını bulgulamıştır.

Lübnan Hizbullah’ını bir toplumsal hareket olarak incelediği çalışmasında Karagiannis (2009) Hizbullah’ın bir süre İran etkisiyle müesses Lübnan siyasi düzenini “gayrimeşru” olarak çerçevelediğini, akabinde ise çerçeve değişikliğine giderek teşhis çerçevesi olarak “adaletsizlik” çerçevesini kullandığını belirtmektedir. Yazar, çare çerçevesi olarak, Hizbullah’ın 1980’li yıllarda bir İslam cumhuriyetini sorunun çözümü olarak önerdiğini; ancak 1990’lardan sonra pan-islamist söylemin geri plana atılarak çare çerçevesi olarak Lübnan politik sisteminin özgürleştirilmesinin öne çıkarıldığını ifade etmektedir. Motivasyon çerçevesi olarak ise Hizbullah, Şii anlatıları ve dini sembolleri

kullanmaktadır. Yine Karagiannis Hizbullah metinlerinde pan-islamizmin, insan haklarının ve anti-küreselleşmenin ana çerçeveler olarak öne çıktığını ifade etmektedir.

Winstead (2017), Siyah Hayatları Değerlidir (*Black Lives Matter*) hareketini siyah Katolik cemaati özelinde çerçeve analizine tabi tutmuştur. Bu analiz neticesinde Siyah Katolik cemaatinin teşhis çerçevesi “Problemin Ciddiliği”, çare çerçevesi “Umut ve Değişim için Bir yol”, motivasyon çerçevesi ise “Atalara Seslenmek” çerçeveleridir. Atalara seslenmek çerçevesinde harekete katılımın ahlaki bir ödev olduğu siyah Katoliklere ait teolojik hikayelerle birlikte aktarılmaktadır. Reber ve Berger (2005) ise aktivist retoriğe yönelik çerçeveleme analizini Sierra Club üzerinden gerçekleştirmişlerdir. Mezkûr çalışmada yazarlar hareketin kullandığı ana ve alt çerçeveleri tespit etmeye çalışmışlardır.

Toplumsal hareketlerin oluşturdukları çerçeveleri Benford ve Snow kolektif eylem çerçeveleri olarak tanımlamışlardır. Çerçevelerin esasında herhangi bir meseleye ya da duruma anlam tahsis etme pratiği olduğu düşünülürse; kolektif eylem çerçevelerinin bir toplumsal hareketin etkinliklerine ve kampanyalarına ilham veren ve aynı zamanda bu kampanya ve etkinlikleri meşrulaştıran eylem odaklı inanç ve anlam kümeleri olduğu söylenebilir (2000: 614). Çerçevelemenin kısaca, toplumsal gerçekliği inşa eden failliği ve rekabeti imleyen, aktif ve süreç odaklı bir fenomen olduğu bilgisi göz önüne alındığında; kolektif eylem çerçevelerini, zikredilen çerçeveleme etkinliklerinin bir çıktısı olarak görmek mümkündür (Snow ve Benford, 1992:136; Benford ve Snow, 2000: 614).

Kolektif eylem çerçeveleri toplumsal hareketlerin mesajlarını hedef kitlelere iletmede, kamusal destek sağlamada, gönüllü ve bağışçı edinmede oldukça kritik bir öneme sahiptir; lakin her kolektif eylem çerçevesi mezkûr amaçlara ulaşmada yeterince faydalı olmayabilir. Çünkü, kolektif eylem çerçevelerinin nisbi başarısını belirleyen kimi değişkenler mevcuttur. Bunlar “Problem tanımlama ve atıf yönü/ merkezi”, “esneklik ve

sertlik/ kapsayıcılık ve münhasırlık, “yorumlayıcı kapsam ve etki”, ve son olarak “rezonans derecesi”dir (Benford ve Snow, 2000: 618).

Problem tanımlama ve atıf yönü/ merkezi (*Problem Identification and Direction/Locus of Attribution*): Kolektif eylem çerçevelerinin birbirlerinden farkının en kolay biçimde tespit edilebildiği değişkendir. Zira, toplumsal hareketler çerçevelerini belirlerken mesele edindikleri toplumsal sorunun mahiyeti, ideolojik bağlılıkları, pratik ihtiyaçları gibi belli başlı saiklerin etkisiyle söz konusu çerçeveleri oluşturmaktadır. Bu noktada aynı problemi farklı biçimlerde tanımlayan ve aynı soruna ilişkin farklı sorumluluk ilişkileri kuran çerçeveler birbirleriyle rekabet etmekte ve problemi daha fazla grubun amaçlarını kapsayabilecek derecede tanımlayabilen çerçeveler diğerlerinden birkaç adım öne geçmektedir (Benford ve Snow, 2000: 618).

Esneklik ve Sertlik/Kapsayıcılık ve Münhasırlık (*Flexibility and Rigidity, Inclusivity and Exclusivity*): Kolektif eylem çerçevelerinin esneklik ve kapsayıcılık dereceleri bu çerçevelerin ana çerçeveler olarak işlev görmelerinde belirleyici roldedir. Varsayımsal olarak denilebilir ki, kolektif eylem çerçeveleri ne kadar kapsayıcı ve esnekse ana çerçeveler olarak temayüz etmeleri o denli olasıdır (Benford ve Snow, 2000: 618). Bu çalışma kapsamında -Rawls’ü manada- adalet kavramının kapsayıcılığının ve esneyebilme kabiliyetinin bir ana çerçeve olarak işlev görmesi için yeterli olduğu iddia edilmekte ve tüm dezavantajlı grupların adalet ana çerçevesini kullanarak eylem güçlerini artıracaklarının altı kalın bir biçimde çizilmektedir.

Yorumlayıcı Kapsam ve Etki (*Interpretive Scope and Influence*): Kimi kolektif eylem çerçeveleri -hareket temelli- muayyen meselelerle ilgiliyken kimi eylem çerçevelerinin kapsamı oldukça geniştir. Umumi bir karakter gösteren bu tür güçlü çerçevelere ana çerçeveler denmektedir. Dil yapıları için gramer ne anlama geliyor ve ne vazife üstleniyorsa ana çerçeveler de hareketlerin iletişimsel faaliyetlerinde benzer bir işlevi yerine getirmektedir (Snow ve Benford, 1992:138). Halihazırda bu tezin başat

amaçlarından biri aktivist grupların -temel ajandalarının dışına çıkarak- iletişimsel eylemlerinde evrensel kapsayıcılığı olan bir değere dayanmalarının gereğinin vurgulanmasıdır.

Rezonans Derecesi (*Degree of Resonance*): Rezonans derecesi, bir çerçevenin yani oluşturulan müşterek bir anlam setinin kültürel anlatılarla ne derece ilişki kurabildiği üzerinde duran bir değişkendir. Kültürel anlatılardan kasıt, toplumu oluşturan bireylerin toplumsallaşma sürecinde tevarüs ettikleri folklorik öğeler, mitler, sembollerdir. Bir ana çerçevenin hedeflenen toplumsal gruplarda karşılık bulabilmesi için zikredilen kültürel kodlarla etkileşime girmesi gerekmektedir (Snow ve Benford, 1988: 210). Rezonans derecesini temelde iki faktör belirlemektedir. Bunlardan ilki önerilen çerçevenin belirginliğidir. Çerçeve belirginliği, çerçevenin toplumun değer ve inançlar hiyerarşisinde üst sıralarda olmasını ifade etmektedir. Diğer faktör ise çerçevenin güvenilirliğidir (Benford ve Snow, 2000: 619).

Bir çerçevenin güvenilirliği üç faktörün terkididir denilebilir. Bunlardan ilki çerçeve tutarlılığıdır (*Frame consistency*). Çerçeve tutarlılığı toplumsal hareketin deklare etmiş olduğu iddiaları, müdafaa etmekte olduğu inançları ve somut eylemleri arasındaki uyumu ifade etmektedir. Dolayısıyla, inançlar, iddialar ve eylemler arasındaki çelişkiler ne kadar fazlaysa, çerçevenin rezonans derecesi o derece düşük olacaktır ve arzulanan toplumsal mobilizasyonun sağlanması güçleşecektir (Benford ve Snow, 2000: 619-620). Güvenilirliği etkileyen ikinci faktör ampirik güvenilirliktir. Ampirik güvenilirlik toplumsal hareketlerin teşhis, çare ve motivasyonel çerçeve kapsamına giren iddialarının toplumsal hayattaki karşılığının tetkik edilmesidir. Vurgulanan anlam kültürel olarak ne kadar inandırıcıysa çerçeveye duyulan güven o derece fazla olmaktadır. Burada önemli olan nokta, çerçevenin mevcut ve potansiyel destekçiler için inandırıcı olması gerekliliğidir (Snow ve Benford, 1988: 208; Benford ve Snow, 2000: 620). Kolektif bir eylem çerçevesinin güvenilirliğini etkileyen son faktör ise çerçeve stratejistlerinin ya da

üreticilerinin algılanan güvenilirlikleridir. Burada hareketleri temsil eden kişi ya da kişilerin statüleri veya algılanan uzmanlıkları önemli rol oynamaktadır (Benford ve Snow, 2000: 620-621).

Güvenirlik vurgusuna ek olarak, bir kolektif eylemin rezonans derecesi mobilizasyon hedeflerine yönelik belirginlikten fazlaca etkilenmektedir. İfade edilen belirginlik üç boyuttan oluşmaktadır: Merkezilik, deneyimsel ölçülebilirlik ve anlatı doğruluğu. Merkezilik, hareketin müdafaa ve teşvik ettiği değerlerin ve inançların, daha geniş olan toplumsal kültürde sahip olduğu konumu ifade etmektedir. Yani, bir toplumsal hareketin savunduğu değerler kültürel yapıda düşük bir konumda yer alıyorsa hareketin kitleleri harekete geçirme potansiyeli zayıflar. Dolayısıyla bir değer, inancın ya da fikrin yaygınlaşabilmesi için o kavramın ilgili toplumun değer ya da kavram hiyerarşisinde merkezi bir öneme sahip olması gerekmektedir. Deneyimsel ölçülebilirlik, “Kolektif eylem çerçeveleri bireylerin gündelik deneyimleriyle uyumlu mu?” sorusu ile ilgilenmektedir. Bir çerçeveleme çabası potansiyel katılımcıların gündelik hayat tecrübelerinden uzak bir nitelik taşımamalıdır. Deneyimsel ölçülebilirlikte bir diğer önemli husus çerçevelerin kültürel yapı ile olan sıkı ilişkisinin vurgulanması gerekliliğidir. Bir çerçeve bir kültürde karşılık bulamazken diğerinde güçlü bir rezonans derecesine sahip olabilir. Burada söz konusu toplumun gündelik yaşam deneyimlerinin belirleyici bir rolü vardır. Rezonansa etki eden sonuncu faktör anlatı doğruluğudur. Anlatı doğruluğu faaliyette bulunulan toplumsal yapının kültürel unsurlarıyla olan uyumu ifade etmektedir (Benford ve Snow, 2000: 621; Snow ve Benford, 1988: 205-210). Nitekim Tsetsura (2013) “İnsan hakları olarak kadın hakları” çerçevesinin uluslararası düzeyde karşılık bulduğunu; ancak aynı çerçevenin post-Sovyet ülkelerinde yankılanmadığını tespit etmiştir. Sovyet sonrası ülkelerin kendilerine münhasır şartlarından dolayı bir yeniden çerçeveleme işleminin gerekliliğinin altını çizen Tsetsura, “İnsan hakları olarak

kadın hakları” çerçevesinin söz konusu ülkelerde “kadına yönelik ayrımcılık” çerçevesiyle ikame edilmesi gerektiğini öne sürmektedir.

Toplumsal hareketler kolektif eylem çerçeveleri ile toplumsal meseleleri anlamlandırırken; ilgili çerçevelerin toplum sathında paylaşılma derecesi her zaman aynı olmamaktadır. Kimi hareketler nispeten daha fazla toplumsal karşılık bulurken kimi hareketler yeterince teveccüh görmemektedir (Snow ve Benford, 1988: 198). Snow ve Benford toplumsal katılım ve destek noktasındaki söz konusu farklılıkların üç tür temel sürecin (Söz konusu süreçleri Snow ve Benford “görev” ifadesi ile tanımlamışlardır) uygulanma derecesine bağlı olduğunu iddia etmişlerdir. Bunlardan ilki, toplumsal hayatın içerisinde yer alan ve düzeltilmesi istenen problematik unsurların tanımlanmasına dayanan teşhis çerçevesi (*Diagnostic framing*); diğeri, teşhis edilen sorun hakkında ne yapılması gerektiğine ilişkin önerilen çözümü ihtiva eden çare çerçevesi (*Prognostic framing*); sonuncusu ise, ilgili mesele adına dönüştürücü bir eylem çağrısı yapan motivasyon çerçevesidir (*Motivational framing*) (Snow ve Benford, 1988: 199).

Teşhis Çerçevesi: Teşhis çerçeveleri bir toplumsal harekete mensup kişilerin problematik olarak tanımladıkları meseleler hakkındaki değişim taleplerini çeşitli biçimlerde deklare ettikleri kolektif eylem çerçeveleridir. Toplumsal bir sorun olarak tanımlanan olgu veya koşulların sorumlusu olarak işaret edilen kişi ya da kurumlara yine teşhis çerçevesi içerisinde değinilmektedir. Yani, bir teşhis çerçevesi temelde sorunu tanımlamaya ve müsebbipleri ifşa etmeye dayanan iki süreci içermektedir (Snow ve Benford, 1988: 200; Benford ve Snow, 2000: 615).

Çare Çerçevesi: Çare çerçevesi soruna önerilen çözümün yanı sıra çözüm adına üretilen strateji ve taktikleri de ihtiva etmektedir. Bu çerçevede ne yapılması gerektiği sorusu mihver noktayı teşkil etmektedir. Çare çerçeveleri bir soruna yönelik hazırlanan çözüm önerilerinin haricinde zaman zaman baskın çerçevelere mukavemet eden karşı çerçeve işlevi de görmektedir. Ayrıca çare çerçeveleri kolektif eylem çerçeveleri içerisinde

toplumsal hareketlerin birbirlerinden farklılaşabildiği başlıca alanlardan birini oluşturmaktadır (Snow ve Benford, 1988:201; Benford ve Snow, 2000: 616-617).

Motivasyon Çerçevesi: Bir toplumsal meseleye ilişkin nedensellik ilişkilerini kurmak ve çözüm önerileri ileri sürmek değişime ilişkin eylemi -otomatikman- doğurmamaktadır. Eyleme teşvik, yani katılım, motivasyon çerçevelerinin geliştirilmesine bağlıdır (Snow ve Benford, 1988: 202; Karagiannis, 2009: 375). Motivasyon çerçeveleri bireyleri faile dönüştürecek güdüleyici bir lügat işlevi görmekte ve katılımın rasyonelliğini tesis etmektedir. Öte yandan motivasyon çerçeveleri ile diğer teşhis ve çare çerçeveleri arasında sıkı bir ilişki mevcuttur. Çünkü, bir meselenin tanımlanma biçimi harekete katılım noktasında belirleyici olabilmektedir. Örneğin nükleer bir mesele teknoloji ve bilim temelli bir sorun olarak ele alındığında geniş yurttaş topluluklarının katılımından ziyade uzmanların inhisarında bir mesele olarak değerlendirilebilir (Snow ve Benford, 1988: 202-204; Benford ve Snow, 2000: 617).

Tez kapsamında aktivist unsurların metinlerine makro analiz haricinde söylemin ne şekilde kurulduğunu ortaya çıkarmak ve ilgili söylem stratejilerinin metinlerde ne derecede kullanıldığını tespit etmek amacıyla içerik analizi yoluyla mikro analiz de uygulanmıştır. Gamson ve Modigliani'nin (1989) ve Zoch ve diğerlerinin (2008a) oluşturdukları çerçeveleme aygıtlarının (*Framing devices*) metinlerde ne oranda yer aldığı, hangi aygıtların daha fazla yer kapladığı ve dolayısıyla dezavantajlı grupların çerçeveleme yönteminden yeterince yararlanıp yararlanmadıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Gamson ve Modigliani söylemi biçimlendiren dilsel yapılar olarak beş adet çerçeveleme aygıtı belirlemiştir. Bunlar (1989): Metaforlar (*Metaphors*), örnekler (*Exemplars*), sloganlar (*Catchphrases*), betimlemeler (*Depictions*) ve görsel imgelerdir (*Visual images*). Zoch vd. ise çalışmalarında (2008a) Gamson ve Modigliani'nin beş çerçeveleme aygıtına "çözüm olarak örgüt" (*Organization as solution*) aygıtını eklemiştir.

Zikredilen çerçeveleme aygıtlarının taşıdığı anlamları ve sahip oldukları işlevleri ayrıntılandırarak olursak (Zoch vd., 2008a: 353):

Metaforlar: Metaforlar metinde iki biçimde aranabilir (Zoch vd., 2008a: 353):

Metafor: Bilinmeyen bir şeyi bilinen bir şeyle açıklamak anlamına gelen metafor (Fiske, 2019: 191) analogiden farklıdır; çünkü metaforlar öncelikle tanımlamalar ya da duygularla ilişkilidir (Zoch vd., 2008a: 353). Buzoianu ve Buzoianu'ya göre çerçeve analizinde metaforların tetkiki mesajların sembolik çerçevesinin deşifre edilmesi anlamında önem taşımaktadır (2013: 208).

Analoji: Bilginin bir başka durumla açık bir karşılaştırılmasının yapılması sürecine dayanmaktadır. Metafordan farklılığı ise duyguları ihtiva etmekten çok nesnelliği ön plana almasında yatmaktadır (Zoch vd., 2008a: 353).

Örnekler: Temelinde ders mahiyetindeki tarihsel olaylara yapılan vurguyu imleyen örnekler aygıtı (Gamson ve Modigliani, 1989: 3) gerçek ve varsayımsal örnekler olarak iki biçimde tasnif edilebilir (Zoch vd., 2008a: 353):

Gerçek Örnekler: Hayatın içinden iktibas edilmiş öyküler üzerinden verilen örnekleri içermektedir (Zoch vd., 2008a: 353).

Varsayımsal Örnekler: Gerçekleşmesi ya da yaşanması ihtimal dahilinde olan durumların zikredilmesine dayanan örnekleme biçimidir (Zoch vd., 2008a: 353).

Sloganlar: Kalıp yargıların ve etiketlerin hızlı bir şekilde yayılması (Buzoianu ve Buzoianu, 2013: 208) ve ulaşılmak istenen hedef grupların ve diğer kamuların dikkatine mazhar olmak adına biçimlendirilen sözcük ya da sözcük öbekleridir. Sloganlar stratejik olarak kelime oyunlarına dayanmakta ve kelime oyunları zemininde yükselen cümle veya deyimleri içermektedir (Zoch vd., 2008a: 353).

Betimlemeler: Betimlemeler genel olarak tanımlama, tanıklık ve istatistik olmak üzere üç gruba ayrılabilir (Zoch vd., 2008a: 353):

Genel Tanımlama: Bir fikir ya da iddia hakkında hedef gruplarda intiba oluşturulması amacını taşıyan ve duyulara hitap eden bir dil kullanımına dayanan alt çerçeveleme aygıtıdır (Zoch vd., 2008a: 353).

Tanıklık: Bir hareketin argümanlarının meşruluğunu ya da güvenilirliğini sağlamada üçüncü bir tarafın beyanına başvurması edimini içermektedir. Tanık gösterilen kişi, grup ya da kurumun ilgili mesele ile alakalı bir uzmanlığının bulunması elzem değildir. Tanık gösterilen kişi bir uzman olabileceği gibi ünlü bir destekçi ya da mağdur edilmiş bir birey de olabilmektedir (Zoch vd., 2008a: 353).

İstatistik: Bir sorunu ya da çözüm önerisini daha iyi tanımlamak ve görünür kılmak için sayıların kullanılmasına dayanan bir alt çerçeveleme aygıtıdır (Zoch vd., 2008a: 353)

Görsel İmgeler: Kabaca, bir meseleye kamuların dikkatini çekmek için başta fotoğraf olmak üzere diğer görsellerin kullanılması işlemi ifade etmektedir (Zoch vd., 2008a: 353). Ancak görsel imgeler de üç biçimde tasnif edilebilir (Zoch vd., 2008a: 353):

Video: Video formatında hareketli gerçek görüntülerin kullanılmasını ifade etmektedir (Zoch vd., 2008a: 353).

Çizim/Animasyon: Çizilmiş ya da canlandırılmış bilgisayar grafiklerini içeren görüntülerin kullanılmasını imlemektedir (Zoch vd., 2008a: 353).

Hareketli Metin Kullanımı: Normal yazı tipi kullanmak yerine ekranda hareket eden ya da akan yazı tiplerinin tercih edilmesini belirtmektedir (Zoch vd., 2008a: 353).

Çözüm Olarak Örgüt: Muayyen bir toplumsal meselenin çözümü adına örgütün kendisini işaret etmesi ve desteklenmesi halinde mezkûr problemi ortadan kaldırayabileceği fikrine dayanmaktadır.

4.6. Dezavantajlı Gruplar ve Örneklem

Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü'ne göre dezavantajlı gruplar nüfusun geneline nazaran yüksek yoksulluk, sosyal dışlanma, ayrımcılık ve şiddet riskiyle karşılaşan

grupları ihtiva etmektedir. Marjinalleştirilmeye ve ayrımcılığa karşı savunmasızlık hali dezavantajlı grupların doğasına mündemiç bir olgu olmayıp; toplumsal, kültürel, ekonomik ve politik koşulların bir sonucudur. Her ülkenin kendi toplumsal koşulları farklı farklı dezavantajlı gruplar yaratabilmesine rağmen; kabaca, kadınlar, etnik ve dini azınlıklar, göçmenler, engelli bireyler, çocuklar ve yaşlılar dezavantajlı toplumsal gruplar olarak sınıflandırılabilirler (https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1174?language_content_entity=en#:~:text=Groups%20of%20persons%20that%20experience,isolated%20elderly%20people%20and%20children.

Erişim Tarihi: 21.06.2023).

Bu tez çalışmasının örneklemini oluşturan dezavantajlı toplumsal gruplar seçilirken öncelikle özne odaklı olmaları ve kültürel-politik çatışma yaratabilme -yani politika üretebilme- becerileri dikkate alınmıştır. Touraine'in (2002) ifade ettiği gibi bir toplumsal hareket muarızını belirleyebilen ve Ranciere'in (2005) belirttiği gibi çatışma yaratabilen ve bu yolla görünür olmaya çalışan grupları ihtiva etmektedir. Örneklem belirlenirken dikkat edilen bir diğer kıstas, hareketlerin düzenli olarak içerik üretmeleridir. Tez kapsamında incelenen dezavantajlı gruplar web sitelerini ve sosyal medya hesaplarını düzenli olarak kullanmakta ve faal tutmaktadır¹⁰

4.6.1. Örnekleme Oluşturan Dezavantajlı Gruplara Ait Aktivist Hareketler

1. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu: İsmiyle müsemma olarak kadın cinayetlerini kadınların yaşadığı en birincil problem olarak tanımlayan hareket, sorunun çözümü için 2010 yılında muhtelif kadın ve LGBTİQ+ örgütlerin katılımıyla kurulmuştur. Platform amaçlarını gerçekleştirmek için kadın cinayet verilerini raporlama, protesto eylemleri düzenleme, kamu politikalarına müdahil olma ve dava takibi yapma

---

¹⁰ İncelenen belgelerden yalnızca Barınamıyoruz Hareketi'ne ait iki belge, hareketin İstanbul Gençlik Araştırmaları'na verdikleri mülakatlardan oluşmaktadır. Diğer tüm belgeler hareketlerin kendi web sayfalarında ve sosyal medya hesaplarında yayınladıkları metinlerden oluşmaktadır.

gibi faaliyetlerde bulunmaktadır (<https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/hakkimizda> Erişim Tarihi: 22.06.2023).

2. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği: Translara yönelik şiddet, ayrımcılık ve sosyal dışlama gibi sorunlara karşı ulusal ve uluslararası savunuculuk faaliyetleri yürüten hareket 2006 tarihinde Ankara’da kurulmuştur. Hareket hukuk, eğitim, sağlık ve cinsiyet uyum süreçlerinde ücretsiz danışmanlıklar yapmakta ve LGBTİ+ bireylerin anayasal hakları için mücadele etmektedir (<https://www.pembehayat.org/biz-kimiz-anlatalim> Erişim Tarihi: 22.06.2023).

3. Pozitif-iz Derneği: Kendilerini “HIV pozitif kişiler ve yakınlarını fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden güçlendirmeyi amaçlayan bir sivil toplum kuruluşu” olarak tanımlayan Pozitif-iz HIV/AIDS’i sadece bir sağlık meselesi olarak değil aynı zamanda bir insan hakları meselesi olarak değerlendirmekte ve bu amaç doğrultusunda aktivist faaliyetlerde bulunmaktadır (<https://www.pozitifiz.org/biz-kimiz> Erişim Tarihi: 22.06.2023).

4. Sıfır Ayrımcılık Derneği: 2009 yılında başta Romanlar olmak üzere dezavantajlı gruplara yönelik ayrımcılıkla mücadele etmek için İstanbul’da kurulan hareket, ayrımcılığı önlemek maksadıyla kamusal alanda diyalog geliştirmeyi kendisine amaç edinmiştir. Başta Roman toplumu olmak üzere dezavantajlı grupların yaşadıkları problemlerin temelinde ayrımcılığın yattığını ifade eden hareket, sorunun çözümü adına savunuculuk ve lobi faaliyetleri yürütmektedir (<https://www.sifirayrimcilik.org//page/biz-kimiz/42> Erişim Tarihi: 22.06.2023).

5. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi: Başlangıçta, müteaddiyin aile pratiklerinden ve genel olarak dindarlık söyleminden olumsuz yönde etkilenen kız çocuklarının, kadınların ve non-binary bireylerin hikayelerini anlatabilecekleri bir mektup sitesi olarak tasarlanan Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi, akabinde, kapsamını genişleterek savunuculuk faaliyetleri yürüten bir hareket halini almıştır. Bu doğrultuda Yalnız Yürümeyeceksin

Hareketi kendisiyle dayanışan özneleri güçlendirmeyi ve savunulan meselenin kamuoyunda karşılık bulması için faaliyetlerde bulunmayı kendisine amaç edinmiştir (<https://yalnizyurumeyeceksin.com/kimiz/> Erişim Tarihi: 22.06.2023).

6. FİSA Çocuk Hakları Merkezi: Çocuğun yüksek yararının gözetildiği ve haklarının güvence altına alındığı demokratik bir toplum tahayyülünü takip eden FİSA Çocuk Hakları Merkezi “çocuğun insan hakları alanında çalışmalar yürüten bir sivil toplum girişimidir” (<https://chm.fisa.org.tr/merkez-hakkinda/> Erişim Tarihi: 22.06.2023).

7. Barınamıyoruz Hareketi: Konut kiralalarının ve yurt ücretlerinin fahiş şekilde artması ve yine yurtlardaki kötü fiziksel koşullar neticesinde bir eylem hareketi olarak başlayan Barınamıyoruz Hareketi, gençlerin nitelikli barınma hakkını müdafaa eden bir aktivist harekettir. Hareket, amaçlarını gerçekleştirmek için protesto eylemleri tertip etmekte ve idarecileri öğrencilerin şartlarını iyileştirmeye zorlamaktadır (<https://artigercek.com/guncel/barinamiyoruz-hareketi-nedir-ne-istiyorlar-180009h> Erişim Tarihi: 22.06.2023).

8. Toplama Kamp Mağdurları Platformu: Platform, 2018 yılında Doğu Türkistan’da Çin hükümeti tarafından başta Uygurlar olmak üzere Müslüman azınlıklar için ihdas edilen ve Çin Devleti tarafından yeniden eğitim kampları olarak adlandırılan kamplarda tutulan kişilerin yakınlarından oluşmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı Uygurlardan oluşan platformun amacı platform üyelerinin toplama kamplarına alınan yakınlarından haber almak ve mezkûr kampların kapatılması için Çin’e uluslararası baskı yapmaktır. Bu amaç doğrultusunda platform Türkiye genelinde basın toplantıları, konferanslar ve imza kampanyaları düzenleyerek toplumu toplama kampları hakkında bilgilendirmekte ve kendileri ile dayanışmaya davet etmektedir (<http://www.kutluyol.org.tr/dogu-turkistanli-kamp-magdurlarindan-12-sehirde-ailem-nerede-etkinligi/> Erişim Tarihi: 22.06.2023).

4.7. Araştırma Bulguları

4.7.1. Dezavantajlı Gruplara Ait Aktivist Hareketlerin Makro Analizi

Çalışmanın makro analizinde örneklem dahilinde olan dezavantajlı gruplara ait metinler çerçeveleme ve içerik analizleri vasıtasıyla çözümlenmiştir. Snow ve Benford'un oluşturduğu temel çerçeveleme görevleri esas alınarak uygulanan analiz sürecinde, incelenen hareketlerin teşhis, çare ve motivasyon çerçevelerini ne düzeyde kullandıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Zira Snow ve Benford'a göre bir toplumsal hareketin oluşturabileceği mobilizasyon becerisi (Hem hareket içinde hem de kamuoyunda) mezkûr çerçevelerin uygulanma düzeyine bağlıdır. Bir başka deyişle bu üç temel çerçeveleme görevi ilgili hareketin söylemlerinde ne kadar gelişkin ve belirginse, mobilizasyon becerisi de o derece yeterli olacaktır (1988: 199).

Analiz sürecinde teşhis ve çare çerçeveleri politik, toplumsal-kültürel, bürokratik, ekonomik ve medya iletişim çerçeveleri gibi üst çerçeveler etrafında tasnif edilmiştir. Söz konusu üst çerçeveler belirlenirken -daha ziyade- söylemin birincil anlamları esas alınmıştır. Örneğin, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddet toplumsal alanda dahi gerçekleşse politik boyut içeren olgulardır; ancak analiz içerisinde politik çerçeve doğrudan kurumsal siyaset ve politik alanla ilişkili hadiseleri kapsamaktadır (Analiz edilen aktivist grup münferit herhangi bir sivil eylemin esasında politik olduğunu ifade ediyorsa bu ifade politik çerçeve olarak kodlanmıştır). Toplumsal alanda gerçekleşen eşitsizlik, hak ihlali, şiddet vb. menfi hadiseler toplumsal-kültürel çerçeve içerisinde değerlendirilmiştir. Bürokratik çerçeve politik çerçeveye organik olarak ilişkili bir çerçeve olarak ihdas edilmiş olup, sivil bürokrasi ve güvenlik bürokrasisinde meydana gelen hadiseleri konu edinmektedir. Bu çerçevede sorumlular atanmış devlet görevlileridir. Ekonomi de tıpkı politika gibi toplumsal olanın belirleyicilerinden biridir; ancak tez çerçevesinde ekonomik çerçeve analiz nesnesi olan toplumsal grupların piyasa

mekanizmasıyla doğrudan ilişki kurduğu söylem setlerini esas almaktadır. Medya-iletişim çerçevesi ise daha çok kitle medyasını ihtiva etmektedir.

4.7.1.1.Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun Makro Analizi

Snow ve Benford teşhis ve çare çerçevelerinin konsensus mobilizasyonu sağlanmasında, yani, bir toplumsal sorunun tanımlanmasında ve söz konusu sorunu çözüme kavuşturacak çare üzerinde müşterek bir iradenin oluşturulmasında etkin bir rol oynadığını belirtirlerken; motivasyon çerçevesinin hareket mobilizasyonu, bir başka ifadeyle harekete katılım ve kamuoyu desteği sağlanmasında etkili olduğunu ifade etmektedirler (1988: 199). Kadın Cinayetleri Platformu'nun incelenen metinlerinde üç temel çerçeveleme görevinin kullanılma derecesi oldukça yüksektir. Bu noktada platform Snow ve Benford'un ana hatlarını çizdiği konsensus ve katılım mobilizasyonu için gerekli koşullara sahip görünmektedir. Ancak motivasyon çerçevesinde doğrudan motivasyon çerçeveleri dolaylı motivasyon çerçevelerine mukayesen yetersiz durumdadır. Buna rağmen doğrudan motivasyon çerçevelerinin bulunma oranı da azımsanmayacak derecededir.

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Teşhis Çerçevesi	47	97,92	97,92
Çare Çerçevesi	45	93,75	93,75
Doğrudan Motivasyon Çerçevesi	18	37,50	37,50
Kodlanmış BELGELER	48	100,00	100,00
Kodlanmamış BELGELER	0	0,00	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 3. Kadın Cinayetlerinin Durduracağız Platformu Temel Çerçeveleme Görevleri

4.7.1.1.1. Teşhis Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Politik Çerçeve	41	85,42	87,23
Toplumsal Kültürel Çerçeve	36	75,00	76,60

Bürokratik Çerçeve	32	66,67	68,09
Ekonomik Çerçeve	26	54,17	55,32
Medya ve İletişim Çerçevesi	1	2,08	2,13
Kodlanmış BELGELER	47	97,92	100,00
Kodlanmamış BELGELER	1	2,08	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 4. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Teşhis Çerçevesi

Teşhis çerçevesi bir toplumsal meselenin sorun olarak tanımlanması ve bu sorununun müsebbip ya da müsebbiplerinin işaret edilmesine dayanan iki ayaklı bir çerçeveleme pratiğidir (Snow ve Benford, 1988: 200; Benford ve Snow, 2000: 615). Gerçekleştirilen analiz neticesinde Kadın Cinayetleri Platformu'nun kadın cinayetleri başta olmak üzere sair kadın hakları ihlallerini öncelikli olarak politik bir mesele olarak ele aldıkları, bunun ardından aynı meselenin toplumsal- kültürel temeline değindikleri müşahede edilmiştir. Platformun metinlerinde başat müsebbip ise siyasal iktidardır. Meselenin toplumsal-kültürel veçhesi ile uyumlu olarak erkekler ve erkek şiddeti ise bir diğer temel sorumludur. Patriyarkayı ve siyasal iktidarı işaret eden bu sorumlu atama biçimi Kadın Cinayetleri Platformu'nun kadın cinayetleri ve kadın hakları meselesini anlamlandırma şekliyle oldukça tutarlıdır. Platformun metinlerdeki bir başka müsebbip ise kolluk kuvvetleridir. Kolluk kuvvetleri platformun metinlerinde önleyici tedbir ve koruma vazifesini ihmal etmekle itham edilmektedir.

4.7.1.1.1.1. Teşhis Çerçevesi/Politik Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Politik Çerçeve	41	85,42	100,00
Siyasal İktidarın Politikaları	40	83,33	97,56
Yasama Süreçlerinde ve Yasalarda Bulunan Sorunlar	9	18,75	21,95
Anayasal Devlet ve Haklar Kapsamında Olan Vakıalar	8	16,67	19,51
Hak İhlalleri Boyutu	4	8,33	9,76
Politik Kamusal Alanda Cereyan Eden Vakıalar	2	4,17	4,88
Diğer Politik Aktörler	0	0,00	0,00
Kodlanmış BELGELER	41	85,42	100,00

Kodlanmamış BELGELER	7	14,58	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 5. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Teşhis Çerçevesi/Politik Çerçeve

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformuna ait incelenen kırk sekiz metinden kırk yedisinde teşhis çerçevesinin kullanıldığı ve çerçevelerin ekseriyetinin politik bir boyut içerisinde anlamlandırıldığı bulgulanmıştır. Politik çerçeve içerisinde siyasal iktidarın baskısı, siyasal iktidarın İstanbul Sözleşmesi’nden çekilmesinin akisleri ve kadın cinayetlerine yönelik politik tutumu geniş bir yer tutmuştur. Platform siyasal iktidarın baskısının tüm toplumsal alanlarda cereyan ettiğinin altını çizmektedir:

“Üniversiteler başta olmak üzere gençlerin üzerinde baskı kurarak türlü yollarla özgür seçimler yapmamız da engelleniyor. Üniversitelere kayyım rektörler atayarak öğrencilerin seçim hakkını, iradesini yok sayıyorlar. Atanan kayyımlar ise üniversitelerdeki baskıların yalnızca bir parçası. Üniversitelerde ve yurtlarda politik fikrini söylemek, afiş asmak, bildiri dağıtmak ve örgütlenmek yasaklanıyor. Afiş asmak, örgütlenmek yurttan atılma sebebi sayılıyor. Bunları yaparken aynı zamanda cinsiyetçi, homofobik söylemlerini sürdürüyorlar...”¹¹

“Her gün metrobüsle, dolmuşla işe gitmeye devam edeceğiz ancak akşam evimizde bir bira içmemiz yasak! Alkol satışını durdurarak evimizin içine dahi saldıranlar, bütün özgürlüklerimize el uzatanlar işlerini yapsın. Sizin işiniz alkol değil; aşırı halka ulaştırmak, öğrencilere parasız ve ulaşılabilir eğitimi sağlamak!”¹²

Platformun varlık sebebi olan kadın hakları hususunda siyasal iktidar müstebit bir çerçevede temsil edilmekte ve iktidarın kadınlara ilişkin politikalarının hasmane olduğunun altı çizilmektedir: “Türkiye’de de durum pek farklı değil. Siyasal iktidar, kadın düşmanı politikalarıyla kadınları eve kapatmaya çalışsa da haklarının farkına varan kadınlar geri durmuyor...”¹³ Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu yine kadına yönelik hak ihlallerinin uluslararası boyutlarına değinmekte ve meselenin erkek egemen

¹¹ <https://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/aciklamalar/2966/universitede-evde-iste;-orgutlu-mucadelemizle-ozgurlugumuzu-kazanacagiz>, Erişim tarihi: 15.02.2023.

¹² <https://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/aciklamalar/2966/universitede-evde-iste;-orgutlu-mucadelemizle-ozgurlugumuzu-kazanacagiz>, Erişim tarihi: 15.02.2023

¹³ <https://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/aciklamalar/2991/turkiyede-ve-dunyada-kadinlar-ozgur-yasayacak>, Erişim tarihi: 15.02.2023.

düzen kaynaklı olduğuna işaret etmektedir. Platforma ait metinlerde bu erkek egemen düzenin ötekilerinin yalnızca kadınlar olmadığı, LGBTQ+ bireylerin de aynı patriyarkal yapının hedeflerinden biri olduğu belirtilmektedir.

Afganistanlı kadınlarla kaderimiz bir. Orada yaşananlar bize çok uzak değil. Aynı erkek egemenliğinin, aynı yobazlığın, aynı sömürünün, aynı zulmün farklı boyutları karşısında direniyoruz. İstanbul Sözleşmesi'nden hukuksuzca imzanın geri çekilmesinin ardından Medeni Kanun, 6284, boşanma hakkı, nafaka hakkı gibi mücadele ederek kazandığımız birçok hakkımız yine bir gecede ortadan kalkabilir. Bu yüzden Afganistan'da kadınların ve LGBTQ+'ların yaşadıkları her şey bizleri doğrudan ilgilendiriyor.¹⁴

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu siyasal iktidarın öne sürdüğü bir karşı çerçeve olan (*counter frame*) aile mefhumunu hak taleplerini sönmülmek için kullanılan bir baskı aracı olarak telakki etmekte ve söz konusu toplumsal kurumu patriyarka ile eşleştirmektedir:

LGBTQ+'ların varlığına ve yaşam hakkına saldıranlar, kadına yönelik şiddetin de karşısında olamaz. Sadece sebebi olabilirler. Toplumun aile yapısı bozuluyor diye öne sürdükleri gerekçeler de, o ailelerin erkeklerine sonsuz yetkiyi vermekten başka bir şey değildir. Kadınları yalnızca aile içerisindeki şiddetten korunacak canlılar olarak görmek, konuyu hiç anlama niyetleri olmadığının da ilanıdır.¹⁵

Siyasal iktidarın İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesinin yankıları Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun söylemlerinde güçlü bir karşılık bulmuştur. Platform metinlerinde İstanbul Sözleşmesi'nin başta kadınlar olmak üzere sair dezavantajlı unsurlar için taşıdığı öneme sık sık vurgu yapılmaktadır. “İstanbul Sözleşmesi'nin ve 6284'ün tam ve etkin uygulanmasının kadınlar için ne kadar hayati olduğunu tüm bu örnekler göstermektedir...”¹⁶ “...Kadınları korumak ve şiddeti

¹⁴ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/aciklamalar/2986/taliban-ve-destekcileri-yeryuzunden-silinecek-kadınlar-laiklikle-yasayacak>, Erişim tarihi: 15.02.2023.

¹⁵ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/aciklamalar/2958/o-karar-geri-cekilecek-istanbul-sozlesmesi-yasatir-ulkenin-tum-meydanlari-bizimidir>, Erişim tarihi: 15.02.2023.

¹⁶ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3018/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-nisan-2022-raporu>, Erişim tarihi: 15.02.2023.

önlemek için getirilen 6284 sayılı kanun yasalaşması İstanbul Sözleşmesi'nin imzalanmasının ardından mümkün olabilmiştir".¹⁷ Platforma ait raporlardan iktibas edilen bu ifadeler tüm rapor ve sair metinlerde mükerrer biçimde kullanılmaktadır. Dolayısıyla sözleşme özelinde kadınlar ve koruyucu hukuki metinler arasındaki ilişki siyasi erkin sebep olduğu hak ihlalleri öne çıkarılarak okuyucuya iletilmektedir.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu yayınladığı raporlarda kadına yönelik şiddetin önüne geçebilmek için siyasi iktidarın lüzumlu tedbirleri almadığını ifade ederken; aynı zamanda iktidarın kadın cinayetlerine ilişkin verileri tahrif ettiğini ve böylece sorunu önemsizleştirmeye çalıştığını iddia etmektedir. Nitekim kadına yönelik şiddetin siyasi erkçe görünmez kılınmaya çalışıldığı iddiası platform raporlarında sıkça değinilen bir nedensellik olarak temayüz etmektedir.

...10 kadının hangi bahanelerle öldürüldüğünün tespit edilememesi, kadına yönelik şiddetin ve kadın cinayetlerinin görünmez kılınmasının bir sonucudur. Kadınların kim tarafından, neden öldürüldüğü tespit edilmedikçe; adil yargılama yapılmayıp şüpheli, sanık ve katiller caydırıcı cezalar almadıkça, önleyici tedbirler uygulanmadıkça şiddet boyut değiştirerek sürmeye devam ediyor.¹⁸

Hükümetin yayınladığı kadın cinayeti rakamlarının güvenilir olmadığını ifade eden platform, söz konusu durumu metinlerinde defaatle öne çıkarmaktadır. "İçişleri Bakanlığı ise kaç kadının, neden, nasıl, kim tarafından öldürüldüğünü açıklamak yerine, kadın cinayetleri verilerinin yanlış hazırlandığını söyleyerek gerçekleri çarpıtıyor".¹⁹ "İç işleri Bakanı Süleyman Soylu, '2017'de kadın cinayeti sayısı 353'tü, bu sürekli azaldı' dedi. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu verisine göre 2017'deki kadın cinayeti

¹⁷ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3021/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-mayis-2022-raporu>, Erişim tarihi: 15.02.2023.

¹⁸ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3031/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-eylul-2022-raporu>, Erişim tarihi: 15.02.2023.

¹⁹ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3027/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-temmuz-2022-raporu>, Erişim tarihi: 15.02.2023.

sayısı 409'du".²⁰ İktibas edilen örneklerden de anlaşılacağı üzere İçişleri Bakanlığı platform metinlerinde kolaylıkla ayırt edilebilen müşahhas sorun müsebbiplerinden biridir.

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Siyasal İktidarın Politikaları	40	83,33	97,56
Kadın Karşıtı Politikalar	27	56,25	65,85
Siyasal İktidarın Dezavantajlılara Yönelik Ayrımcı Tutumları	24	50,00	58,54
Siyasal İktidarın Kadın Cinayeti Verilerinin Güvenilmezliği	23	47,92	56,10
İstanbul Sözleşmesi Kadınlar İçin Hayatidir	22	45,83	53,66
Siyasal İktidarın Şiddeti Önleyici Tedbirler Almaması	21	43,75	51,22
Şüpheli Kadın Ölümünde Artış	19	39,58	46,34
LGBTİ+ Karşıtı Politikalar	16	33,33	39,02
İstanbul Sözleşmesi'nden Çıkılmasının Menfi Etkileri	13	27,08	31,71
Sivil Toplum Baskılamaya Çalışması	12	25,00	29,27
Muhafazakâr Yaşam Biçimi Baskısı	12	25,00	29,27
Hükümetin Karşı Çerçevesi: Aile	11	22,92	26,83
Hukuk İhlalleri (Ulusal ve Uluslararası Sözleşmeler)	11	22,92	26,83
Eril Politikalar	6	12,50	14,63
İktidarın Üniversiteler Üzerindeki Baskısı	6	12,50	14,63
Diğer	5	10,42	12,20
İktidarın Şüpheli Kadın Ölümüne Değinmemesi	4	8,33	9,76
Tutucu Gruplarla İş Birliği	3	6,25	7,32
Siyasal İktidarın Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğini Derinleştirilmesi	2	4,17	4,88
Siyasal İktidarın Nefret Söyleminin Kamu Görevlilerini Teşvik Etmesi	2	4,17	4,88
6284 Kanunun Uygulanmaması	2	4,17	4,88
Siyasal İktidarın Sermayeyi Arkalaması	2	4,17	4,88
Siyasal İktidarın Patriyarkayı Sürdürmek İstemesi	2	4,17	4,88
Siyasal İktidarın Dezavantajlılar İçin Covid-19 Önlemleri Almaması	2	4,17	4,88

²⁰ <https://kadincinayetleridurduracagiz.net/veriler/3011/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-subat-2022-raporu>, Erişim tarihi: 15.02.2023.

Siyasal İktidarın Sözlerini Tutmaması	1	2,08	2,44
Özgürlük ve Eşitlik Gibi Değerlerin Güçsüzleştirilmesi	1	2,08	2,44
Kodlanmış BELGELER	41	85,42	100,00
Kodlanmamış BELGELER	7	14,58	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 6. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Teşhis Çerçevesi/Politik Çerçeve/Siyasal İktidarın Politikaları

4.7.1.1.1.2. Teşhis Çerçevesi/Toplumsal-Kültürel Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Toplumsal-Kültürel Çerçeve	36	75,00	100,00
Toplumsal Şiddet ve Nefret	33	68,75	91,67
Diğer Toplumsal Vakıalar	9	18,75	25,00
Toplumsal Eşitsizlik	4	8,33	11,11
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Cinsiyetçi Pratikler	4	8,33	11,11
Muhafazakâr Baskı	2	4,17	5,56
Toplumsal Ayrımcılık	1	2,08	2,78
Kodlanmış BELGELER	36	75,00	100,00
Kodlanmamış BELGELER	12	25,00	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 7. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Teşhis Çerçevesi/Toplumsal-Kültürel Çerçeve

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun kadın cinayetleri ve kadına yönelik şiddet sorununa ilişkin kurduğu bir diğer büyük çerçeve toplumsal ve kültürel çerçevedir. Bu çerçeve içerisinde ekseriyetle kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık ve akabinde LGBTQ-İ bireylere yönelik toplumsal şiddet ve nefret olgusu yer almaktadır.

Biz eşit bir yaşamı isterken şiddetten de uzak olmak istiyoruz. Genç kadınlar yaşadıkları maddi maddi kaygı yüzünden ev içindeki şiddetten kurtulmak için adım atamayabiliyor. İstanbul sözleşmesi, ekonomik destek ve barınma ihtiyacının karşılanması için devletlere yükümlülükler verir. Hangi şartlarda olursak olalım şiddetin her türlüsü ile karşı karşıyayız. Fiziksel şiddetin yanı sıra genç kadınlar sosyal medyada ısrarlı takibe, üniversitelerde tacize ve baskıya maruz kalıyor. Birlikte olduğu erkek tarafından psikolojik şiddete maruz kalan genç kadınlar, bir erkeği reddettiği onunla beraber olmak

istemediği için öldürülüyor. Tüm bunlara rağmen kendi yaşamımızla ilgili seçimleri biz, genç kadınlar yapıyoruz.²¹

Modernleşmeyle birlikte kadınlar değişti. Kadınlar kendi hayatlarını daha fazla sorguluyor ve kendi hayatlarına kararlarıyla yön vermek istiyor. Kadınlar; boşanmak, çalışmak, eğitim almak, bir erkeği reddetmek, barışma teklifini kabul etmemek, bağımsız ve dilediği gibi yaşamak istediğinde erkekler tarafından şiddete uğruyor. Şiddetin son aşaması olarak kadınlar kadın oldukları için erkekler tarafından öldürülüyor...²²

Öldürülen ya da şiddete uğrayan kadınların aleyhine çıkan yargı kararlarının temelinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin olduğunun altını çizen ve bu toplumsal sorunun kültürel veçhesini öne çıkaran Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu LGBTQ-İ bireylerin maruz kaldığı şiddeti de raporlarında vurgulamaktadır.

“Büyük Aile Buluşması” adıyla düzenlenen ve LGBTQ+ düşmanlığı içeren yürüyüş halkın büyük bir kesiminden tepki topladı. Yürüyüşün çağrı videosu RTÜK’ün onayıyla kamu spotu olarak televizyonlarda yayınlandı. Çağrıda ve yürüyüşte LGBTQ+ düşmanlığı yapıldı. Çağrı videosu, kin ve düşmanlığa sevk edecek, toplum içerisindeki bir kesimi aşağılayan bir yapıda. Bu videoyu yayımlayarak siyasi iktidar ve RTÜK nefret ve ayrımcılık suçu işlemiştir. Yürüyüş esnasında yapılan konuşmalarda da LGBTQ+lar ve kadınların can simidi 6284 hedef alındı.²³

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Toplumsal Şiddet ve Nefret	33	68,75	100,00
Kadına Yönelik Şiddet	33	68,75	100,00
LGBTİ+ Bireylere Yönelik Toplumsal Şiddet ve Nefret	11	22,92	33,33
Kadınlar Hayatta Kalmak İçin Cinayet İşliyorlar	2	4,17	6,06
Nefret Söyleminin Şiddet Faillerini Cesaretlendirmesi	1	2,08	3,03
Çocuklara ve Gençlere Yönelik Şiddet	1	2,08	3,03
Kodlanmış BELGELER	33	68,75	100,00

²¹ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/aciklamalar/2962/istanbul-sozlesmesi-genc-kadinlar-icin-ne-ifade-ediyor->, Erişim tarihi: 15.02.2023.

²² <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/hakkimizda>, Erişim tarihi: 15.02.2023.

²³ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3031/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-eylul-2022-raporu>, Erişim tarihi: 15.02.2023.

Kodlanmamış BELGELER	15	31,25	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 8. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Teşhis Çerçevesi/Politik Çerçeve/Toplumsal Şiddet ve Nefret

4.7.1.1.1.3. Teşhis Çerçevesi/Bürokratik Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Bürokratik Çerçeve	32	66,67	100,00
Bürokratik Kurumlarda Dezavantajlılara Yönelik Hak İhlalleri	30	62,50	93,75
Diğer Bürokratik Engeller	18	37,50	56,25
Bürokratik Kurum ve Süreçlerde Ayrımcılık	17	35,42	53,13
Bürokratik Kurumlarda Dezavantajlıların Güvenliğinin İhmali	9	18,75	28,13
Kodlanmış BELGELER	32	66,67	100,00
Kodlanmamış BELGELER	16	33,33	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 9. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Teşhis Çerçevesi/Bürokratik Çerçeve

Bürokratik çerçeve politik çerçeve ile organik olarak birbirine bağlı; ancak incelenen hareketlerin metinlerinde müstakil olarak bir devlet aygıtının öne çıkartıldığı belli bir bağlamı ifade etmektedir. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun raporları ve sair diğer metinlerinde bürokratik çerçeveyi bürokratik kurumlarda kadınlara yönelik hak ihlalleri ve ayrımcılık oluşturmaktadır. Bürokratik kurumlardaki hak ihlalleri öncelikle yargı ve güvenlik bürokrasisinde yaşanan hak ihlalleri etrafında toplanmaktadır. Platform, yargı bürokrasisinde yaşanan sorunları çerçevelerken yargılamaların adil olmadığı, cezaların yetersiz olduğu, şiddet faillerinin haksız indirimler aldığı ve kadın cinayetleri konusunda etkin soruşturma ve kovuşturma yürütülmediği argümanlarını öne çıkarmaktadır.

... 10 kadının hangi bahaneyle öldürüldüğünün tespit edilememesi, kadına yönelik şiddetin ve kadın cinayetlerinin görünmez kılınmasının bir sonucudur. Kadınların kim tarafından, neden öldürüldüğü tespit edilmedikçe; adil yargılama yapılmayıp şüpheli,

sanık ve katiller caydırıcı cezalar almadıkça, önleyici tedbirler uygulanmadıkça şiddet boyut değiştirerek sürmeye devam ediyor.²⁴

...Deliller tam toplanmış olsa dahi mahkemeler kimi zaman apaçık ortada olan delilleri görmezden gelerek “kasten öldürme” yerine “olası kast”, “bilinçli taksir” gibi suçlardan ceza vererek failin olması gerekenden çok daha düşük cezalar almasına neden olabiliyor. “Kuvvetli suç şüphesi”nin apaçık olduğu şüpheli ölüm dosyalarında dahi sanığın tutuklanması talebi ısrarla reddedilerek tutuksuz yargılama yapılabilir...²⁵

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’na ait metinlerde güvenlik güçlerinin vazifelerini ifa noktasında ihmalde buldukları, gelen kadın şikayetlerini dikkate almadıkları, önleyici ve koruyucu tedbirleri uygulamadıklarına dikkat çekilmektedir. “6284 kapsamında karakola yapılan müracaatlarda koruma kararı 24 saat içinde çıkarılması gerekirken bu süre geciktiriliyor”.²⁶ “...Şiddet ve tehdide maruz kalan kadınlar kolluk kuvvetleri tarafından geri çevriliyor, şikayetleri dikkate alınmıyor...”.²⁷

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun söylemlerinde sorun teşhisi olarak temayüz eden bir diğer bürokratik sorun kamusal bilgilendirme noktasında yaşanan çelişkilerdir. Örneğin Platform kadın işsizliğine ilişkin TÜİK verilerini güvenilir bulmamaktadır. “TÜİK’in verileri bu şekilde açıklaması, kadın işsizliğinin gerçek boyutunun üzerini örtmeye çalışmaktadır”.²⁸

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu eğitim kurumlarında ve güvenlik bürokrasisinde kadınlara yönelik gerçekleşen ayrımcılığın altını çizmektedir. Platforma ait metinlerde -ortaöğretimden yüksek öğretime kadar geniş bir skalada- eğitim

²⁴ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3031/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-eylul-2022-raporu>, Erişim tarihi: 15.02.2023.

²⁵ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/davalarimiz/3024/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-davaları-yargıda-cinsiyetcilik-raporu>, Erişim tarihi: 15.02.2023.

²⁶ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/davalarimiz/3042/2022-basvuru-karsilama-raporu>, Erişim tarihi: 15.02.2023.

²⁷ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3018/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-nisan-2022-raporu>, Erişim tarihi: 15.02.2023.

²⁸ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/2968/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-nisan-2021-raporu>, Erişim Tarihi, 15.02.2023.

müesseselerindeki cinsiyetçi söylem ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini üreten pratikler konu edilmektedir. “İmam Hatip Liselerinde verilen ders kitaplarında ‘Ev işi yapmak kadınların görevidir’. ‘Evin hanımı kocasına karşı saygılı davranmalı, iffet ve namusunu korumalı.’ şeklinde ifadeler yer alıyor...”.²⁹ Öte yandan platform, kolluk kuvvetlerinin cinsiyet ayrımcılığı yaptığını ve halihazırda mağdur olan kadınların güvenlik güçlerince yeniden mağdur edildiğini belirtmektedir. “...Polis şüphelinin ailesini durdurmak yerine eylemimizi engellemeye çalıştı. Ailenin bize başvurmasının nedenlerinden biri de kadınlar yerine şüphelilerin, faillerin yanında saf tutan kolluk kuvvetleridir...”.³⁰

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Bürokratik Kurumlarda Dezavantajlılara Yönelik Hak İhlalleri	30	62,50	100,00
Yargı Kurumlarındaki Hak İhlalleri	24	50,00	80,00
Güvenlik Bürokrasisindeki Hak İhlalleri	12	25,00	40,00
Genel Olarak Bürokraside Hak İhlalleri	5	10,42	16,67
Eğitim Kurumlarındaki Hak İhlalleri	5	10,42	16,67
Hak İhlallerinin Failleri Cesaretlendirmesi	1	2,08	3,33
Kodlanmış BELGELER	30	62,50	100,00
Kodlanmamış BELGELER	18	37,50	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 10. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Teşhis Çerçevesi/Bürokratik Çerçeve/Bürokratik Kurumlarda Dezavantajlılara Yönelik Hak İhlalleri

3.6.1.1.1.4. Teşhis Çerçevesi/Ekonomik Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Ekonomik Çerçeve	26	54,17	100,00
Dezavantajlıların İstihdam Süreçlerinde Yaşadığı Problemler	21	43,75	80,77
Yoksulluk ve Dezavantajlılar	9	18,75	34,62
Kodlanmış BELGELER	26	54,17	100,00
Kodlanmamış BELGELER	22	45,83	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

²⁹ <https://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/veriler/2992/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-eylul-2021-raporu>, Erişim tarihi: 15.02.2023.

³⁰ <https://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/veriler/3014/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-mart-2022-raporu>, Erişim tarihi: 15.02.2023.

Tablo 11. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Teşhis Çerçevesi/Ekonomik Çerçeve

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun incelenen metinlerinde kadının üretim ilişkileri içerisindeki yerine değinilmekte ve kadının işgücü piyasasının dışında bırakıldığına altı çizilmektedir. Platform bu durumu "...Çalışma hayatına alınmayan ya da istihdamdan uzaklaştırılan kadınlar toplumda oluşan toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılık, şiddet ve kadın cinayetleri tehlikelerine karşı daha korunmasız hale gelmektedir..."³¹ diyerek özetlemektedir. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun öne çıkardığı bir başka ekonomik çerçeve kadın ve yoksulluk ilişkisidir. Platformun metinlerinde kadın yoksulluğunun toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile olan yakın rabitasına dikkat çekilmektedir.

Boşandıktan sonra yoksulluğa düşen taraf en çok kadınlar oluyor. Kadınların eğitim alması, işe girmesi, iş hayatında var olması engelleniyor. Evlilik süresi içinde kadınlara karşılıksız olarak çocuk, yaşlı, hasta bakımı ve ev işleri yükleniyor. Kadınların ev içerisinde emeğine el konuluyor. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği kaynaklı bu engelleri ortadan kaldırmaya çalışmayanlar, "yoksulluk nafakası"nın sözde düzenlemek istiyor. Bu durum yoksulluk nafakasını gasp etmeyen çalışmaktır.³²

4.7.1.1.2. Platform Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Platform Çerçevesi	34	70,83	100,00
Platformun Amacı, Yöntemleri ve Dayandığı Değerler	34	70,83	100,00
Hareketin Kendi Çabalarının Altını Çizmesi	31	64,58	91,18
Hareketin Kendisini Ahlaken Doğru Yerde Konumlandırması	12	25,00	35,29
Aile Kurumunun Kadının Ezildiği Platform Olarak Değerlendirilmesi	3	6,25	8,82
Savunulan Grubun Söylemsel Konumlandırılması	2	4,17	5,88

³¹ <https://kadincinayetleriniurduracagiz.net/veriler/3037/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-kasim-2022-raporu>, Erişim tarihi: 15.02.2023.

³² <https://kadincinayetleriniurduracagiz.net/aciklamalar/3004/esitlik-olmadan-yoksulluk-kalkmadan-nafakaya-dokunamazsiniz>, Erişim tarihi: 15.02.2023.

Uluslararası Kadın Hareketleri ile Bağlantı	2	4,17	5,88
Hareketin Kendi Varlığını Hayati Olarak Değerlendirmesi	1	2,08	2,94
Hareketin Kendisini Marjinal Olarak Değil Anadamar Olarak Görmesi	1	2,08	2,94
Platformun Aldığı Ödüllere Vurgu	1	2,08	2,94
Kodlanmış BELGELER	34	70,83	100,00
Kodlanmamış BELGELER	14	29,17	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 12. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Platform Çerçevesi

Platform çerçevesi bu çalışma özelinde oluşturulmuş olup okuyucuya ilgili hareketin metin oluşturma, bir başka deyişle anlam tesis etme biçimleri hakkında fikir vermek amacıyla tasarlanmış bir çerçevedir. Snow ve Benford'un oluşturduğu temel çerçeveleme görevleri içerisinde yer almayan; ancak platformun muhtelif faaliyetleri hakkında bilgi veren çerçeveler platform çerçevesine dahil edilmiştir. Dolayısıyla platform çerçevesi araştırma bulguları yorumlanırken dikkate alınmayacak, çerçevelerin tahlilinde tezin temel metodolojik aksı olan Snow ve Benford'un temel çerçeveleme görevleri esas alınacaktır.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun metinlerinde platform çerçevesine uygun veriler öncelikle platformun amacını, yöntemlerini ve dayandığı değerleri imleyen ifadeler ile hareketin -faaliyet gösterdiği toplumsal sorun adına- kendi çabalarının altını çizmesi şeklinde kümelenmiştir. Yoğun biçimde kullanılan söz konusu iki çerçevenin akabinde hareketin kendini ahlaken doğru yerde gördüğüne ilişkin yorum kalıpları -platform metinlerinde- müşahede edilmektedir.

Platformun amacı, yöntemleri ve dayandığı değerler alt çerçevesinde en çok savunuculuk ve savunulan konu hakkında didaktik bilgiler verme çerçeveleri öne çıkmış görünmektedir. Savunuculuk faaliyetleri gerçekleştirilirken kullanılan yöntemlerin belirtilmesi platformun yayınladığı rapor ve sair metinlerde dikkat çekmektedir. Başta kadın cinayetlerine ilişkin raporlar yayınlamak, protesto yürüyüşleri düzenlemek, dava

takipleri yapmak ve amaç için örgütlenmek hareketin metinlerinde en çok öne çıkardığı savunuculuk biçimleridir. “Türkiye’de kadın cinayetlerini durdurma mücadelesi 12 yıldır devam ediyor. Platform olarak, ihtiyacı tespit ettiğimiz 2010 yılından itibaren kadın cinayeti verilerini kamuoyuna açıklıyoruz...”.³³ “İstanbul Sözleşmesi’nin feshedilmeye çalışıldığı kararnameden sonra en ‘bu şehirde eylem olmaz’, ‘burada örgütlenilemez’ denilen şehirlerde, ilçelerde binlerce kadın yürüdük...”.³⁴ “...ülkenin her bir adliyesinden, mücadelesini yürüttüğümüz her alanda adalet sağlanana kadar ayrılmayacağız”.³⁵ “Kadın meclisleri olarak 81 ilde örgütlenme yolunda 72. İl Niğde oldu. Ülkenin her bir şehrinde, her bir kadınla buluşup örgütleneceğiz. Bu ay Niğde Kadın Meclisi kurularak ilk toplantısını gerçekleştirdi. 81 ile son 9 il kaldı”.³⁶

Platformun amacı, yöntemleri ve dayandığı değerler çerçevesinde bir diğer öne çıkan alt çerçeve savunulan konu hakkında didaktik bilgiler verme çerçevesidir. Söz konusu çerçeve içerisinde platform öğretici bir rol oynamakta ve takipçilerine kadın haklarına ilişkin bilgiler aktarmaktadır. “6284 sayılı kanun kadına yönelik şiddete karşı önleyici tedbirler alan bir kanundur”.³⁷ “Kadınları korumak ve şiddeti önlemek için getirilen 6284 sayılı kanun yasalaşması İstanbul Sözleşmesi’nin imzalanmasının ardından mümkün olabilmiştir”.³⁸

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun metinlerinde sık sık hareketin kendi çabalarının altını çizdiği, kadın haklarına ilişkin birçok kazanımda kendi

³³ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3027/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-temmuz-2022-raporu>, Erişim tarihi: 16.02.2023.

³⁴ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/aciklamalar/2961/tokat-universite-kadin-meclisini-kurduk-acik-acik-orgutleniyoruz>, Erişim tarihi: 16.02.2023.

³⁵ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/2981/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-haziran-2021-raporu>, Erişim tarihi: 16.02.2023.

³⁶ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/2982/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-temmuz-2021-raporu>, Erişim tarihi: 16.02.2023.

³⁷ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/aciklamalar/3035/uzaklastirma-kararini-zorlama-hapsini-6284u-uygula-kadini-yasat>, Erişim tarihi, 16.02.2023.

³⁸ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3000/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-kasim-2021-raporu>, Erişim tarihi, 16.02.2023.

mücadelelerinin etkili olduğunu ifade ettiği görülmektedir. “... Biz tüm kadınlara hiç kimsenin ölçemeyeceği şekilde uygulanacak kalıcı yasaların mücadelesini verdik ve onu kazandık”.³⁹ Öte yandan platform zaman zaman müsebbip olarak işaret ettiği kişi ve kurumlarla kendi toplumsal pozisyonunu mukayese etmek suretiyle durduğu pozisyonun ahlakiliğini öne çıkarmaya çalışmaktadır. “...Biz kadın cinayetlerini ve kadına yönelik şiddeti durdurmak için mücadele ederken, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı’nın şiddeti tolere etmesi kabul edilemez”.⁴⁰

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Platformun Amacı, Yöntemleri ve Dayandığı Değerler	34	70,83	100,00
Savunuculuk	32	66,67	94,12
Savunulan Konu Hakkında Didaktik Bilgiler Vermek	26	54,17	76,47
Adalet Mücadelesi	11	22,92	32,35
İzleme Görevi ve İlgili Makama Öneriler	10	20,83	29,41
Şüpheli Kadın Ölümünün Üzerine Gitmek	9	18,75	26,47
Demokratik Mücadeleye Katkı Sağlamak	3	6,25	8,82
Dayanışma	2	4,17	5,88
Eğitimde Eşitliğin Sağlanması	2	4,17	5,88
Kayım Rektörlere Karşı Mücadele	2	4,17	5,88
Eşitliği Sağlamak	1	2,08	2,94
Danışma	1	2,08	2,94
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin Mücadele	1	2,08	2,94
Bireysel Silahlanmanın Yasaklanması	1	2,08	2,94
Sistemin Değişmesi İçin Mücadele	1	2,08	2,94
Kodlanmış BELGELER	34	70,83	100,00
Kodlanmamış BELGELER	14	29,17	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 13. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Platform Çerçevesi/ Platformun Amacı, Yöntemleri ve Dayandığı Değerler

³⁹ <https://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/aciklamalar/2958/o-karar-geri-cekilecek-istanbul-sozlesmesi-yasatir-ulkenin-tum-meydanlari-bizimidir>, Erişim tarihi: 16.02.2023.

⁴⁰ <https://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/veriler/2973/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-mayis-2021-raporu>, Erişim tarihi: 16.02.2023.

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Savunuculuk	32	66,67	100,00
Raporlama Yapmak	22	45,83	68,75
Protesto Yürüyüşleri Düzenlemek	19	39,58	59,38
Dava Takipleri	10	20,83	31,25
Örgütlenme	10	20,83	31,25
İhmal Olan Yetkilere Hukuksal Süreç Başlatmak	5	10,42	15,63
Diğer	3	6,25	9,38
Dijital Medya Kullanımı	2	4,17	6,25
Parlamentoya Öneriler Sunmak	1	2,08	3,13
Hukuki Destek Verilmesi	1	2,08	3,13
Eğitim Çalışmaları, Konferans, Seminer ve Kurslar	1	2,08	3,13
Ayrımcılıkla Mücadele Etmek	1	2,08	3,13
Toplantılar Düzenlemek	1	2,08	3,13
Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Sağlamak için Mücadele Etmek	1	2,08	3,13
Kodlanmış BELGELER	32	66,67	100,00
Kodlanmamış BELGELER	16	33,33	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 14. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Platform Çerçevesi/ Platformun Amacı, Yöntemleri ve Dayandığı Değerler/Savunuculuk

4.7.1.1.3. Çare Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Çare Çerçevesi	45	93,75	100,00
Çerçeve Hizalama süreçleri	40	83,33	88,89
Çözüm Olarak Platform	31	64,58	68,89
Politik Çerçeve	29	60,42	64,44
Bürokratik Çerçeve	25	52,08	55,56
Medya ve İletişim Çerçevesi	19	39,58	42,22
Toplumsal Kültürel Çerçeve	1	2,08	2,22
Kodlanmış BELGELER	45	93,75	100,00
Kodlanmamış BELGELER	3	6,25	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 15. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Çare Çerçevesi

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun incelenen metinlerinde tıpkı teşhis çerçevesinin hemen hemen her metinde kullanıldığı gibi çare çerçevesinin de

metinlerin kahir ekseriyetinde var olduğu tespit edilmiştir. Faaliyet gösterilen toplumsal sorunun çözümü yönünde en fazla uygulanan yaklaşımın çerçeve hizalama süreçleri olduğu görülmekte, söz konusu durum ise platform metinlerinin ardında stratejik bir çalışmanın olduğuna delalet etmektedir. Çerçeve hizalama süreçlerinden sonra en fazla tercih edilen çare çerçevesi çözüm olarak platform çerçevesidir. Diğer bir ifadeyle platform kadınların hak ve hürriyetlerinin tesis edilmesinde çare olarak bizzat kendisini işaret etmektedir. Öte yandan platformun incelenen metinlerinde sorunun çözümüne yönelik sırasıyla politik, bürokratik ve medya ve iletişim çerçevelerinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

4.7.1.1.3.1. Çare Çerçevesi/Çerçeve Hizalama Süreçleri

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Çerçeve Hizalama Süreçleri	41	85,42	100,00
Çerçeve Genişletme	39	81,25	95,12
Çerçeve Köprüleme	27	56,25	65,85
Çerçeve Güçlendirme	7	14,58	17,07
Kodlanmış BELGELER	41	85,42	100,00
Kodlanmamış BELGELER	7	14,58	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 16. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Çare Çerçevesi/Hizalama Süreçleri

Faaliyet gösterilen toplumsal soruna ilişkin çözüm önerilerine dayanan çare çerçevesi aynı zamanda çözüme yönelik üretilen stratejileri de ihtiva etmektedir (Snow ve Benford, 1988: 201; Benford ve Snow, 2000: 616-617). Snow ve Benford'un toplumsal katılım için gerekli bir koşul olarak tanımladığı stratejik süreçler, kendilerinin çalışmalarında -en müşahhas haliyle- çerçeve hizalama süreçleri olarak kavramsallaştırılmıştır. Çerçeve hizalama süreçleri, ilgili toplumsal hareketlerin kendilerini diğer bireylerin düşünce, değer ve inançları ile ilişkilendirmesi anlamına gelmektedir (Snow vd., 1986: 464-466). Kadın Cinayetlerini Durduracağız

Platformu'nun söylemlerinde en fazla yer tutan çare çerçevesi çerçeve hizalama süreçlerini içeren yorum kalıplarından oluşmaktadır. Snow ve diğerlerinin (1986) belirlediği hizalama süreçlerinden platformca en çok kullanılanı ise çerçeve genişletmedir. Toplumsal hareketin ajandasının kapsayıcılığını genişlettiği ve müdafaa ettiği grupları çoğullaştırdığı bu çerçevede Kadın Cinayetleri Platformu'nun sorunlarını en fazla temellük ettiği grubun LGBTQ+ bireyler olduğu görülmektedir. "...Bu hukuksuzluğa karşı mücadele etmek için tüm kadınları ve LGBTQ+'ları Çağlayan Adliyesi'ne bekliyoruz."⁴¹ "İlk yıllarda sadece kadın cinayeti davalarının takibi yapılıyordu. Mücadele alanlarımızın genişlemesiyle birlikte kadına ve LGBTQ+'ya yönelik her türlü şiddet ve çocuk istismarı davalarını da aynı sistematiklikle takip ediyoruz"⁴².

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun LGBTİ+ bireylerden sonra mücadele alanına dahil ettiği diğer gruplar çocuklar ve emekçi kadınlardır. Bu doğrultuda platform çocuk istismarıyla mücadele, çocuk haklarının tanınması ve uygulanması gibi hususlarda faaliyet göstermektedir. "13 yaşında akrabası ve tanıdığı erkekler tarafından cinsel istismara maruz kalan çocuğun yakınları bize ulaşarak..."⁴³ "Kadınları, Çocukları, LGBTQ+ları Koruyacak Önlemler Şart"⁴⁴ Değinildiği gibi platformun savunuculuğunun kapsadığı bir diğer grup emekçi kadınlardır. Bu minvalde platform emekçi kadınların işverenleri ile yaşadığı sorunlara müdahil olmakta ve işçi kadınların mücadelesine destek vermektedir. İşçi mitinglerine de katılan platformun emekçi kadınların meselelerini temellük ettiği görülmektedir. "Kadın cinayetleriyle birlikte artık kadına yönelik her türlü şiddeti ve çocuk istismarını durdurmak, emekçi kadınların, genç kadınların ve çocukların

---

⁴¹ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3018/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-nisan-2022-raporu>, Erişim tarihi: 17.02.2023.

⁴² <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/hakkimizda>, Erişim tarihi: 17.02.2023.

⁴³ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/davalarimiz/3042/2022-basvuru-karsilama-raporu>, Erişim tarihi: 17.02.2023.

⁴⁴ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/2982/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-temmuz-2021-raporu>, Erişim tarihi: 17.02.2023.

hakkını sormak için aklımızı ve görevlerimizi büyütüyoruz diye örgütlenme çağrısında bulundu”.⁴⁵ “24 Ekim’de İstanbul Kartal Meydanı’nda yapılan İşçi-Emekçi Mitingi’ne İşçi Kadın Meclisleri kontejmizle katıldık”.⁴⁶

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Çerçeve Genişletme	39	81,25	100,00
LGBTİ+ Bireyler	36	75,00	92,31
Çocuklar	10	20,83	25,64
Emekçi Kadınlar	10	20,83	25,64
Liseli ve Üniversiteli Kadınlar	6	12,50	15,38
Kodlanmış BELGELER	39	81,25	100,00
Kodlanmamış BELGELER	9	18,75	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 17. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Çare Çerçevesi/Hizalama Süreçleri/Çerçeve Genişletme

Çerçeve köprüleme Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu metinlerinde kullanılan bir diğer hizalama sürecidir. Bir hareketin kendisini farklı yapısal özellikleri olan bir ya da birkaç toplumsal veya siyasal hareketle ilişkilendirmesi anlamına gelen (Snow vd. 1986; Benford ve Snow, 2000: 624) çerçeve köprüleme işlemi platform metinlerinde en çok işçi hareketi ile ilişkili olarak teberrüz etmektedir. Platform, işçi mücadelesinin yanında olduğunu sıklıkla dile getirmektedir. “Kriz derinleşiyor. Patronlar işçilerin her hakkına saldırıyor. Ancak bunun karşısında fabrikalarda, mağazalarda, marketlerde, işçilerin hayat verdiği her yerde direniyoruz, daha fazla birlik oluyoruz”.⁴⁷ “Emeğimiz ve Özgürlüğümüz İçin İşçi-Emekçi Mitingindeydik”.⁴⁸

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu söylemlerinde bulgularan diğer çerçeve köprüleme işlemleri gençler ve direnen üniversiteler ile kurulan rabıttır.

⁴⁵ <https://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/hakkimizda>, Erişim tarihi: 17.02.2023.

⁴⁶ <https://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/veriler/2994/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-ekim-2021-raporu>, Erişim tarihi: 17.02.2023.

⁴⁷ <https://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/aciklamalar/2993/esitlik-ve-tum-haklarimiz-icin-isci-emekci-mitingindeyiz>, Erişim tarihi: 17.02.2023.

⁴⁸ <https://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/veriler/2994/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-ekim-2021-raporu>, Erişim tarihi: 17.02.2023.

Platform gençlerin eğitim, barınma ve serbest zaman etkinlikleri gibi meselelerini raporlarına taşımaktadır. “Zeytinli Rock Festivali’nin ardından Milyonfest de iptal edildi. Gerekçe olarak festival alanının özel çevre koruma bölgesinde olduğu gösterildi”.⁴⁹ Direnen üniversiteler çerçevesinde anti-demokratik olarak niteledikleri rektör atamalarına karşı eylem yapan üniversite öğrencileri ve öğretim görevlileri ile ilişki kurulmaktadır. “Boğaziçi’nde Gözaltılar ve Yargılamalar, Yurtlarda Kısıtlamalar Son Bulsun!”.⁵⁰

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Çerçeve Köprüleme	27	56,25	100,00
İşçi Hareketi	18	37,50	66,67
Gençler	6	12,50	22,22
Direnen Üniversiteler	6	12,50	22,22
İşsizler	3	6,25	11,11
Maden Şirketlerine Direnen Halk	3	6,25	11,11
Gezi Parkına Referans	2	4,17	7,41
Liseliler	2	4,17	7,41
Kamu Otoritesine Direnen Mahalleliler-Yurttaşlar	1	2,08	3,70
Orman Yangınları gibi Toplumsal Meseleler	1	2,08	3,70
Eşit ve Özgür Yaşamak İsteyen Halklar	1	2,08	3,70
Mülteciler	1	2,08	3,70
Kodlanmış BELGELER	27	56,25	100,00
Kodlanmamış BELGELER	21	43,75	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 18. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Çare Çerçevesi/Hizalama Süreçleri/Çerçeve Köprüleme

Nispeten az da olsa Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun incelenen metinlerinde tespit edilen bir diğer hizalama süreci çerçeve güçlendirmedir. Bir kavramın ya da yorum biçiminin ihtiva ettiği değer ve inançların öne çıkarılması ve bu değer yüklü

⁴⁹ <https://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/veriler/3029/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-agustos-2022-raporu>, Erişim tarihi: 17.02.2023.

⁵⁰ <https://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/veriler/2994/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-ekim-2021-raporu>, Erişim tarihi: 17.02.2023.

izah çabasının neticesinde toplumsal katılımın sağlanmaya çalışıldığı strateji olan çerçeve güçlendirme süreci (Snow vd. 1986), platformun metinlerinde eşitlikçi feminizm kavramı ile vücut bulmuştur. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu eşitlikçi feminizm kavramını muhtelif yollarla izah ederek (dijital ya da kişilerarası iletişim) bireylerin harekete katılımını sağlamaya çalışmaktadır. Platformun metinlerinde görülebildiği üzere eşitlikçi feminizm kavramı bayrak tasarımı gibi çeşitli sembollerle tahkim edilmeye çalışılmıştır. “Eşitlikçi feminist bir mücadele yürütmeyi benimsiyoruz. Bu doğrultuda yazılarımızı ve analizlerimizi okuyabileceğiniz www.esitlikcifeminizm.org sitesi ve çeşitli programlarımızı izleyebileceğiniz ‘Yaşasın Kadınlar’ YouTube kanalımız vardır”.⁵¹ “Kadın Meclisleri ve LGBTQ+ Meclisleri özneleriyle, eşitlikçi feminizmi anlatmaya devam ederek eşitsizliğe maruz kalan herkes için mücadele edeceğiz”.⁵² Eşitlikçi feminizmin platform tarafından harekete istikamet çizen bir kavramsal zemin olarak değerlendirildiği müşahade edilmekte ve bu durumun eşitlikçi feminizm kavramını bir ana çerçeve haline getirdiği görülmektedir.

4.7.1.1.3.2. Çare Çerçevesi/Çözüm Olarak Platform

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Çözüm Olarak Platform	31	64,58	100,00
Mücadele	28	58,33	90,32
Platformun Kamu Görevlilerini Vazifelerini İfaya Zorlaması	22	45,83	70,97
Dayanışma ve Örgütlenme	8	16,67	25,81
Toplumsal Muhalefete Yön Verme Hedefi	1	2,08	3,23
Yayınlanan Raporlar	1	2,08	3,23
Kodlanmış BELGELER	31	64,58	100,00
Kodlanmamış BELGELER	17	35,42	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 19. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Çare Çerçevesi/Çözüm Olarak Platform

⁵¹ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/hakkimizda>, Erişim tarihi: 17.02.2023.

⁵² <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3040/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-2022-yillik-veri-raporu>, Erişim tarihi, 17.02.2023.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun bir iletişim stratejisi olan hizalama süreçlerini kullanmasının ardından metinlerde en çok rastlanan çare çerçevesi çözüm olarak platform çerçevesidir. İncelenen kırk sekiz adet metinden otuz bir adedinde platform kadınların yaşadıkları sorunların çözümü için kendisini işaret etmektedir. Bu metinlerde kadın cinayetleri başta olmak üzere sair kadın problemlerinin platformun örgütlü mücadelesi ile çözümlenebileceğinin altı çizilmektedir. “Fakat örgütlü mücadelemizle bu gidişatı durdurmak mümkün”.⁵³ “Yağmur’un ailesiyle birlikte yıllardır adalet mücadelesi veriyoruz. Yetkililerin görevlerini yerine getirmemesi sonucu geciken adaleti mücadelemizle sağlayacağız”.⁵⁴ Öte yandan platform kadınlara yönelik hak ihlallerinin önüne geçebilmek için ilgili kamu görevlilerini vazifelerini ifaya zorlamanın önemine dikkat çekmektedir. “Bu görevin yerine getirilmesi için de ilgili tüm bakanlıkların, tüm mekanizmaların harekete geçirilmesi için mücadeleye devam edeceğiz”.⁵⁵

4.7.1.1.3.3. Çare Çerçevesi/Politik Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Politik Çerçeve	29	60,42	100,00
Siyasal İktidarın Sorumluluklarını Yerine Getirmesi	28	58,33	96,55
Uluslararası Çevrelerin Toplumsal Cinsiyet Temelli Sığınma Taleplerini Karşılama	1	2,08	3,45
Ayrımcılıkla Mücadele İçin Bir Bakanlık İhdası	1	2,08	3,45
Kodlanmış BELGELER	29	60,42	100,00
Kodlanmamış BELGELER	19	39,58	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 20. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Çare Çerçevesi/Politik Çerçeve

⁵³ <https://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/veriler/3011/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-subat-2022-raporu>, Erişim tarihi: 17.02.2023.

⁵⁴ <https://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/veriler/2992/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-eylul-2021-raporu>, Erişim tarihi: 17.02.2023.

⁵⁵ <https://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/veriler/3027/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-temmuz-2022-raporu>, Erişim tarihi: 17.02.2023.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu kadına şiddet ve sair hak ihlallerinin çözümünü kimi zaman politik veçheden el almakta ve bu doğrultta çözümü devletin ya da siyasal iktidarın irade göstermesine bağlamaktadır. “Kadınların etkin korunması için tedbir kararları uygulanmalı, süreç takip edilmeli, devletin tüm birimleri kadınların haklarını korumalı ve görevini yerine getirmeyen kamu görevlileri cezasız kalmamalıdır”.⁵⁶ “Bakanlardan hakimlere tüm yetkililerin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama yönünde irade göstermesi şart”.⁵⁷ Platformun öne çıkardığı bir diğer politik çözüm siyasal iktidarın İstanbul sözleşmesi kararından vazgeçmesidir. “Bütünlüklü bir politika sunan İstanbul Sözleşmesi’nin yeniden imzalanması ve eksiksiz uygulanması şart”.⁵⁸

Temmuz ayında öğrendiğimiz 12 kadının şüpheli ölümleri bir an önce açığa çıkarılmalıdır. Yapılacak şey bellidir; İstanbul Sözleşmesi fesih kararı geri çekilmeli, 6284 sayılı koruma kanunu ve İstanbul Sözleşmesi tüm kurum ve kuruluşlarla beraber etkin ve bütünlüklü uygulanmalıdır. Şüpheli kadın ölümlerinin soruşturmaları dikkatli bir şekilde incelenmeli ve hızla sonuçlanmalıdır.⁵⁹

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Siyasal İktidarın Sorumluluklarını Yerine Getirmesi	28	58,33	100,00
Kadın Cinayetlerini Durdurmak İçin İrade Göstermek	23	47,92	82,14
İstanbul Sözleşmesinin Yeniden Yürürlüğe Sokulması	19	39,58	67,86
Çocukları Korumak	2	4,17	7,14
Ekonomik Eşitsizlikleri Ortadan Kaldırmak	2	4,17	7,14
Siyasal İradenin Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Sağlaması	2	4,17	7,14

⁵⁶ <https://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/veriler/3027/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-temmuz-2022-raporu>, Erişim tarihi: 17.02.2023.

⁵⁷ <https://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/aciklamalar/3035/uzaklastirma-kararini-zorlama-hapsini-6284u-uygula-kadini-yasat>, Erişim tarihi: 17.02.2023.

⁵⁸ <https://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/aciklamalar/3035/uzaklastirma-kararini-zorlama-hapsini-6284u-uygula-kadini-yasat>, Erişim tarihi: 17.02.2023.

⁵⁹ <https://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/veriler/2982/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-temmuz-2021-raporu>, Erişim tarihi: 17.02.2023.

Kadınların Sağlık Hizmetlerine Kolay Erişimi	2	4,17	7,14
Barınma Hakkının Teminat Altına Alınması	1	2,08	3,57
Kadın İstihdamını Artıracak Politikalar Üretilmesi	1	2,08	3,57
Kodlanmış BELGELER	28	58,33	100,00
Kodlanmamış BELGELER	20	41,67	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 21. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Çare Çerçevesi/Politik Çerçeve/Siyasal İktidarın Sorumluluklarını Yerine Getirmesi

4.7.1.1.3.4. Çare Çerçevesi/Bürokratik Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Bürokratik Çerçeve	25	52,08	100,00
Yasaların Uygulanması	23	47,92	92,00
İhmalî Olan Kamu Görevlilerinden Hesap Sorma	21	43,75	84,00
Dezavantajlılara Yönelik Şiddete Etkin Soruşturma ve Kovuşturma	21	43,75	84,00
Eğitim Kurumlarında Cinsel Şiddeti Önlemeye Yönelik Birimlerin Kurulması	1	2,08	4,00
Kamu Görevlilerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Hassasiyeti	1	2,08	4,00
Çocuk İstismarı ve Şiddete Çocuğun Üstün Yararı Üzerinden Bütünsel Bir Bakış	1	2,08	4,00
Soruşturma ve Kovuşturma Süreçleriyle İlgili Kamuoyu Bilgilendirmesi	1	2,08	4,00
Kodlanmış BELGELER	25	52,08	100,00
Kodlanmamış BELGELER	23	47,92	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 22. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Çare Çerçevesi/Bürokratik Çerçeve

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu faaliyet gösterdiği sorunun çözümünü, incelenen metinlerin hemen hemen yarısında, bürokratik bir çerçeveden ele almaktadır. Politik çerçeve ile çok sıkı bir ilişkisi olan bürokratik çerçeve içerisinde kamu görevlilerinin toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde vazifelerini yerine getirmeleri, 6284 gibi devlete dezavantajlıları koruma vazifesi atayan kanunların eksiksiz uygulanması, ihmalî olan kamu görevlilerine cezai müeyyidelerde bulunulması gibi

unsurlar yer almaktadır. “6284 her ihlal edildiğinde kamu görevlilerinin hakkında soruşturma açılmalıdır”.⁶⁰ “6284’ün kadınları koruması için kamu görevlilerinin yasayı etkin uygulaması şart”.⁶¹

4.7.1.1.3.5. Çare Çerçevesi/Medya ve İletişim Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Medya ve İletişim Çerçevesi	19	39,58	100,00
Basın Mensuplarının Kadının İstihdam Probleminin Üzerinde Durması Gerekliliği	19	39,58	100,00
Kodlanmış BELGELER	19	39,58	100,00
Kodlanmamış BELGELER	29	60,42	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 23. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Çare Çerçevesi/Medya ve İletişim Çerçevesi

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu metinlerinde tespit edilen son kuvvetli çare çerçevesi medya ve iletişim çerçevesidir. Platform metinlerinde bu çerçeve, basının kadınların istihdam probleminin üzerinde durması gerekliği şeklinde belirmektedir. Diğer bir ifadeyle platform medyadan kadın işsizliği meselesini ciddi bir şekilde ele almasını beklemektedir. “Kadınların çalışma durumlarını tespit etmek ise çok zor. Önemli olan bu verinin de basın mensupları tarafından dikkate alınması gerektiğini düşünüyoruz”.⁶²

4.7.1.1.4. Motivasyon Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Motivasyon Çerçevesi	37	77,08	100,00
Dolaylı Motivasyon Çerçevesi	26	54,17	70,27
Doğrudan Motivasyon Çerçevesi	18	37,50	48,65

⁶⁰ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/aciklamalar/3035/uzaklastirma-kararini-zorlama-hapsini-6284u-uygula-kadini-yasat>, Erişim tarihi: 17.02.2023.

⁶¹ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/aciklamalar/3035/uzaklastirma-kararini-zorlama-hapsini-6284u-uygula-kadini-yasat>, Erişim tarihi: 17.02.2023.

⁶² <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/2959/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-mart-2021-raporu>, Erişim tarihi: 17.02.2023.

Kodlanmış BELGELER	37	77,08	100,00
Kodlanmamış BELGELER	11	22,92	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 24. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Motivasyon Çerçevesi

Bir toplumsal hareketin kamusal destek temin etmek, yeni üyeler edinmek, eylem ve etkinliklerine katılım sağlamak gibi maksatlarla oluşturduğu çerçeveler motivasyon çerçeveleridir. Bu çerçeveler vasıtasıyla kamular harekete geçmek adına motive edilmektedir. Bu çalışmada ise motivasyon çerçeveleri doğrudan motivasyon çerçeveleri ve dolaylı motivasyon çerçeveleri olarak iki biçimde tasnif edilmiştir. Ancak bulgular değerlendirilirken doğrudan motivasyon çerçeveleri esas alınmıştır. Dolaylı motivasyon çerçeveleri halihazırda ilgili ajandayı merak eden ve katılım konusunda zaten iştiaak sahibi olan okuyucuları etkileme potansiyeline sahip çerçevelerdir. Örneğin, kadın hakları meselesi üzerine hassasiyeti olan biri ilgili kadın platformunun daha önceki eylem ve etkinliklerinden müspet yönde etkilenip harekete destek sağlayabilir. Fakat kadın hakları ihlalleri konusunda herhangi bir malumatı ve bilinci olmayan bir bireyin dolaylı motivasyonel çerçevelerinden etkilenmesi pek makul görünmemektedir.

4.7.1.1.4.1. Doğrudan Motivasyon Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Doğrudan Motivasyon Çerçevesi	18	37,50	100,00
Mücadele	11	22,92	61,11
Platforma Üye Olmak-Örgütlenmek	8	16,67	44,44
Dayanışma	7	14,58	38,89
Hak ve Hesap Sormak İçin Örgütlenmek	5	10,42	27,78
Evrensel Değerlere Vurgu	5	10,42	27,78
Yürüyüş ve Etkinliklere Davet	4	8,33	22,22
Sahaya Çağırma	3	6,25	16,67
Adalet Duygusuna Vurgu	2	4,17	11,11
Kadına Yönelik Şiddet Temelli Motivasyon	2	4,17	11,11
Platforma ya da Kazanımlarına Vurgu Yapmak	2	4,17	11,11

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Temelli Motivasyon	1	2,08	5,56
Kodlanmamış BELGELER	30	62,50	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 25. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Motivasyon Çerçevesi/Doğrudan Motivasyon Çerçevesi

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun incelenen kırk sekiz adet metnin on sekizinde doğrudan motivasyon çerçevesi kullandığı bulgulanmıştır. Platform kamuyu kendi ajandasına sahip çıkmaya davet ederken ekseriyetle mücadele temasını öne çıkarmaktadır. “Her üniversiteye kadın meclisi kurma hedefiyle tüm genç kadınları örgütlü mücadeleye çağırıyor. Bu çağrı ile Elazığ’da Üniversite Kadın Meclisi kuruldu. Hiçbir genç kadın asla yalnız yürümeyecek”.⁶³ “Bu hukuksuzluğa karşı mücadele etmek için tüm kadınları ve LGBTQ+’ları Çağlayan Adliyesi’ne bekliyoruz”.⁶⁴ Platformun bir diğer motivasyon çerçevesi kamuları örgütlenmeye ve platforma dahil olmaya davet ettikleri yorum kalıplarındır. “Tüm kadınlara çağrımız yalnız öfkelenmeleri değil, Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Kadın Meclisleri’ne üye olmaları, bu uzun soluklu mücadeleye katılmalarıdır. Bugün erkek egemenliği örgütlü bir güçtür. Kadınlar da bunun karşısında örgütlü gücü ile durabilir”.⁶⁵ “Lise Kadın Meclisleri ve Üniversite Kadın Meclislerinde Örgütlenelim!”.⁶⁶ Dayanışmaya dayalı motivasyon platform metinlerindeki bir diğer katılım sağlamaya yönelik çerçevedir. “Hep birlikte ‘Yoksulluğun Pençesinde, Şiddetin Gölgesinde Yaşamayacağız Asla Yalnız Yürümeyeceksin’ diyerek ülkenin dört bir yanında meydanları dolduruyoruz”.⁶⁷

⁶³ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3011/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-subat-2022-raporu>, Erişim tarihi: 18.02.2023.

⁶⁴ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3018/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-nisan-2022-raporu>, Erişim tarihi: 18.02.2023.

⁶⁵ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/aciklamalar/2958/o-karar-geri-cekilecek-istanbul-sozlesmesi-yasatir-ulkenin-tum-meydanlari-bizimidir>, Erişim tarihi: 18.02.2023.

⁶⁶ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/2982/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-temmuz-2021-raporu>, Erişim tarihi: 18.02.2023.

⁶⁷ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3011/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-subat-2022-raporu>, Erişim tarihi: 18.02.2023.

Zikredilen motivasyon çerçevelerinden geride kaldığı gözükse de bu tezde müdafaa edilen toplumsal hareketlerin motivasyon çerçevelerinin kapsayıcı bir ana çerçeveye dayanması gerekliliği iddiasından hareketle, platformun metinlerinde tespit edilen “Evrensel Değerlere Vurgu” çerçevesine ayrı bir alan açmak lüzumu hissedilmiştir. Beş adet metinde platforma katılım sağlamak adına eşitlik, özgürlük, demokrasi, laiklik gibi evrensel değerlere vurgu yapılmıştır. “EŞİTLİĞİMİZ VE ÖZGÜRLÜĞÜMÜZ İÇİN SEN DE MÜCADELEYE KATIL”.⁶⁸ “Buradan da tüm kadınlara şu çağrıyla yapalım: kadınları kalan 9 il olan Aksaray, Karaman, Çankırı, Ardahan, Erzincan, Tunceli, Siirt, Şırnak ve Gümüşhane’de buluşup Kadın Meclisleri kurmaya davet ediyoruz. Gelin ülkenin her bir ilinde eşitlik ve özgürlüğü sağlama yolunda örgütlü mücadeleyi birlikte sürdürelim”.⁶⁹

4.7.1.1.4.2. Dolaylı Motivasyon Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Dolaylı Motivasyon Çerçevesi	26	54,17	86,67
Mücadele	22	45,83	73,33
Dayanışma	16	33,33	53,33
Evrensel Değerlere Vurgu	15	31,25	50,00
Platforma ya da Kazanımlarına Vurgu	13	27,08	43,33
Hesap Sorma-Meydan Okuma	12	25,00	40,00
İstanbul Sözleşmesi Temelli Motivasyon	5	10,42	16,67
Düzeni Değiştirmek	5	10,42	16,67
Sahaya Çıkma	4	8,33	13,33
Adalet Duygusuna Vurgu	3	6,25	10,00
“İrade Gösteren Başarılı Olacak”	1	2,08	3,33
Yoksulluk	1	2,08	3,33
Örgütlenme	1	2,08	3,33
Kodlanmış BELGELER	30	62,50	100,00
Kodlanmamış BELGELER	18	37,50	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

⁶⁸ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/aciklamalar/3007/her-universitede-universite-kadin-meclisi-kuralim>, Erişim tarihi: 18.02.2023.

⁶⁹ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/2982/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-temmuz-2021-raporu>, Erişim tarihi: 18.02.2023.

Tablo 26. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Motivasyon Çerçevesi/Dolaylı Motivasyon Çerçevesi

Değinildiği gibi dolaylı motivasyon çerçevelerinde direkt olarak bir katılım daveti söz konusu değildir. Bu motivasyon biçiminde hareketler kimi zaman mücadele kararlılıklarını kimi zaman geçmişte elde ettikleri kazanımları kimi zaman da meselenin duygusal yanlarını öne çıkararak kamuları etkilemeye çalışmaktadır. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun dolaylı motivasyon çerçevelerinin ilki yine mücadele temalıdır. “Kadın Meclisleri olarak direnen işçilerin yanındaydık. İşçileri açlığa ve yoksulluğa atan bu düzeni birlikte değiştireceğiz, eşitsizliğe ve sömürüye karşı direneceğiz”.⁷⁰ “Türkiye'nin dört bir yanında, il il, adliye adliye yürüttüğümüz adalet mücadelesinde her zaman dediğimiz gibi: Asla Yalnız Yürümeyeceksin!”⁷¹ Görüldüğü üzere iktibas edilen örneklerde herhangi bir katılım daveti söz konusu değildir. Ancak bilhassa konuya ilgisi olan bireyler üzerinde etkili olabilecek bir mücadele kararlılığı mevcuttur. Çalışma kapsamında mezkûr kararlılığın bireyleri güdüleyici bir boyutu olduğu düşünülmektedir.

Mücadele alt çerçevesinden sonra Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun en çok kullandığı dolaylı çerçeve dayanışma çerçevesidir. Bu çerçevede platform kadınlara yalnız olmadıklarını hatırlatmaktadır. “Kendilerini yalnız bırakılmış hisseden tüm kadınlara bu topraklardan yalnız olmadıklarını söylüyoruz”.⁷² “Tüm bunları ve hazırladıkları nice hukuksuzlukları normalleştirmeyeceğiz, meşrulaştırmayacağız. Her birimize yönelik saldırı, topyekün saldırının bir parçasıdır. Her bir hukuksuzluğun karşısında mücadele edecek, bu saldırıları omuz omuza boşa düşüreceğiz”.⁷³ Platformun

⁷⁰ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3027/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-temmuz-2022-raporu>, Erişim tarihi: 18.02.2023.

⁷¹ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/davalarimiz/3024/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-davaları-yargıda-cinsiyetçilik-raporu>, Erişim tarihi: 18.02.2023.

⁷² <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/aciklamalar/2986/taliban-ve-destekcileri-yeryuzunden-silinecek-kadınlar-laiklikle-yasayacak>, Erişim tarihi: 18.02.2023.

⁷³ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/aciklamalar/3020/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-derneği-acilan-dava-karsısında-yalnız-değildir>, Erişim tarihi: 18.02.2023.

bir başka yoğun kullandığı dolaylı motivasyon çerçevesi evrensel değerlere vurgu çerçevesidir. “Tüm bunlara rağmen bu topraklarda da kadınlar ve LGBTQ+’lar ne İstanbul Sözleşmesi’nden ne de özgürlüğünden vazgeçiyor”.⁷⁴ “Kadınlar ölmek pahasına eşit ve özgür yaşama mücadelesinden vazgeçmedi”.⁷⁵

4.7.1.2. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği’nin Makro Analizi

Bir LGBTİ+ hareketi olan Pembe Hayat’ın temel çerçeveleme görevlerini kullanma oranı Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’na nispeten oldukça düşüktür. Bunun yanı sıra hareketin kullanmış olduğu motivasyon çerçevelerinin çoğunluğunun -muhteviyat olarak yetersiz olsa da- doğrudan motivasyon çerçeveleri olması müspet bir vakıa olarak değerlendirilebilir. Öte yandan harekete ait metinlerde müesses problemin sorumluları olarak ağırlıkla kolluk kuvvetleri ve akabinde siyasal iktidar ve politikaları işaret edilmiştir. Bununla paralel olarak Pembe Hayat’ın, translara yönelik şiddet ile muhitleri translardan arındırma politikaları arasında tecessüm eden bir nedensellik ilişkisi kurduğu görülmektedir. “2006 yılında Ankara Eryaman’da yaşayan 30 seks işçisi travesti ve trans kadına yönelik çeteler tarafından başlatılan sistematik saldırılar mahallede yaşayan travesti ve transların başka semt ve illere taşınmaya zorlanmalarına, yerlerinden edilmelerine neden oldu”.⁷⁶

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Teşhis Çerçevesi	118	38,31	69,41
Doğrudan Motivasyon Çerçevesi	49	15,91	28,82
Çare Çerçevesi	46	14,94	27,06
Kodlanmış BELGELER	170	55,19	100,00
Kodlanmamış BELGELER	138	44,81	-

⁷⁴ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/aciklamalar/2991/turkiyede-ve-dunyada-kadinlar-ozgur-yasayacak>, Erişim tarihi: 18.02.2023.

⁷⁵ <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/aciklamalar/2964/somuru-issizlik-siddet-tum-esitsizlikleri-reddet>, Erişim tarihi: 18.02.2023.

⁷⁶ <https://www.pembehayat.org/haberler/esat-eryaman-davasi-destek-cagrısı-2498>, Erişim tarihi: 20.02.2023.

ANALİZ EDİLEN BELGELER	308	100,00	-
-------------------------------	------------	---------------	----------

Tablo 27. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği'nin Temel Çerçeve Görevleri

4.7.1.2.1. Teşhis Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Teşhis Çerçevesi	118	38,31	98,33
Toplumsal Kültürel Çerçeve	61	19,81	50,83
Bürokratik Çerçeve	57	18,51	47,50
Politik Çerçeve	38	12,34	31,67
Ekonomik Çerçeve	12	3,90	10,00
Medya ve İletişim Çerçevesi	4	1,30	3,33
Kodlanmış BELGELER	120	38,96	100,00
Kodlanmamış BELGELER	188	61,04	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	308	100,00	-

Tablo 28. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği Teşhis Çerçevesi

Pembe Hayat hareketi LGBTİ+ bireylerin deneyimledikleri sorunları ekseriyetle toplumsal-kültürel ve bürokratik bir boyutta ele almaktadır. Bu noktada politik çerçevenin göreceli olarak geride olması dikkat çekicidir.

4.7.1.2.1.1. Teşhis Çerçevesi/Toplumsal Kültürel Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Toplumsal Kültürel Çerçeve	61	19,81	98,39
Toplumsal Şiddet ve Nefret	53	17,21	85,48
Toplumsal Boyutta Hak İhlalleri	7	2,27	11,29
Diğer Toplumsal Vakıalar	4	1,30	6,45
Toplumsal Eşitsizlik	3	0,97	4,84
Toplumsal Ayrımcılık	2	0,65	3,23
Muhafazakâr Baskı	1	0,32	1,61
Kodlanmış BELGELER	62	20,13	100,00
Kodlanmamış BELGELER	246	79,87	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	308	100,00	-

Tablo 29. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği Teşhis Çerçevesi/Toplumsal Kültürel Çerçeve

Pembe Hayat hareketi yaşadıkları problemleri toplumsal-kültürel bir mesele olarak değerlendirirken, meseleyi ağırlıklı olarak translara yönelik toplumsal şiddet ve nefret boyutuyla öne çıkarmaktadır.

Nisan 2006'da Ankara'nın Eryaman mahallesinde yaşayan 30 seks işçisi travesti ve trans kadına bir çete tarafından sistematik olarak saldırılar başladı ve mahalle sakinleri translar başka semt ve illere taşınmaya zorlandılar ve yerinden edildiler. Saldırganların kimlikleri trans kadınlar tarafından bilinmesine rağmen şikayetleri sonuçsuz kaldı. 2007'nin Ocak ayında saldırılar Esat'a sıçradı ve daha sonra aynı çetenin üyesi olduğu anlaşılan bir şahıs tarafından translardan haraç istendi ve haraç verilmemesi durumunda translar ölümle tehdit edildi.⁷⁷

Yıllar içerisinde trans ve travesti seks işçilerinin maruz kaldığı nefret bir çok şekilde kendisini göstermiştir. Eryaman-Esat'tan önce Ülker Sokak, ondan sonra da Bayram Sokak'ta olan olaylar kamuoyunun bu haksızlığı ne kadar içselleştirip benimsediğini göstermektedir. Yıllardır süren mücadelemizde; şiddeti, haksızlığı, cezasızlığı, ayrımcılığı ve adaletsizliği #aşamıyoruz.⁷⁸

4.7.1.2.1.2. Teşhis Çerçevesi/Bürokratik Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Bürokratik Çerçeve	57	18,51	95,00
Bürokratik Kurumlarda Dezavantajlılara Yönelik Hak İhlalleri	44	14,29	73,33
Bürokratik Kurum ve Süreçlerde Ayrımcılık	24	7,79	40,00
Diğer Bürokratik Handikaplar	4	1,30	6,67
Bürokratik Kurumlarda Dezavantajlıların Güvenliğinin İhmali	4	1,30	6,67
Kodlanmış BELGELER	60	19,48	100,00
Kodlanmamış BELGELER	248	80,52	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	308	100,00	-

Tablo 30. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği Teşhis Çerçevesi/Bürokratik Çerçeve

⁷⁷ <https://www.pembeyat.org/haberler/esat-eryaman-davasi-24-eylul-rsquo-e-ertelendi-2499>, Erişim tarihi: 20.02.2023.

⁷⁸ <https://www.pembeyat.org/haberler/esat-eryaman-davasi-destek-cagrisi-2498>, Erişim tarihi: 20.02.2023.

Toplumsal-kültürel çerçeveye yakın biçimde Pembe Hayat'ın metinlerinde rastlanan bir diğer teşhis çerçevesi bürokratik çerçevedir. Çözümlenen metinlerde LGBTİ+ bireylerin bürokratik kurumlarda yaşadıkları hak ihlalleri ve ayrımcılığa değinilmektedir. Hareketin metinlerinde söz konusu hak ihlallerinin en çok yaşandığı kurum olarak güvenlik bürokrasisinin öne çıktığı tespit edilmiştir. Burada bilhassa kolluk kuvvetlerinin trans bireylere yönelik kötü muamelesinin altı çizilmektedir. “Polis, Taksim Meydanı’nda bulunan trans kadınlara yönelik keyfi gözaltılarda bulundu”.⁷⁹ “Kadıköy, Yel değirmeni’nde Onu Ayı’nı kutladıkları için polis tarafından işkenceyle gözaltına alınan 11 LGBT+ aktivist serbest bırakıldı”.⁸⁰ Güvenlik kurumlarındaki translara yönelik hak ihlallerini yargı kurumlarında yaşanan hak ihlalleri takip etmektedir. Burada en fazla öne çıkan ihlal biçimini trans kadınların yaptıkları suç duyurularına yanıt alamamaları oluşturmaktadır. “İnsanları taşınmaya zorlayan, şiddet uygulayan, tehdit eden ve yerlerinden eden saldırgan çete üyelerinin kimlikleri trans kadınlar tarafından yaptıkları suç duyurusunda yer almasına rağmen yapılan şikayetler sonuçsuz kaldı”.⁸¹ Ayrıca, LGBTİ+ bireylere yönelik ayrımcılığa -hak ihlallerinde olduğu gibi- güvenlik ve yargı bürokrasisi özelinde azımsanmayacak derecede vurgu yapılmaktadır.

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Bürokratik Kurumlarda Dezavantajlılara Yönelik Hak İhlalleri	44	14,29	89,80
Güvenlik Bürokrasisinde Dezavantajlılara (Translara) Yönelik Hak İhlalleri	31	9,74	61,22
Yargı Kurumlarındaki (Translara Yönelik) Hak İhlalleri	13	4,22	26,53
Sağlık Kuruluşlarında Dezavantajlılara (Translara) Yönelik Hak İhlalleri	9	2,92	18,37

⁷⁹ <https://www.pembehayat.org/haberler/temmuz-ayi-boyunca-artan-transfobi-ve-nefret-suclari-2514>, Erişim tarihi: 20.02.2023.

⁸⁰ <https://www.pembehayat.org/haberler/kadikoy-rsquo-de-gozaltina-alinan-lgbti-rsquo-lar-serbest-birakildi-2646>, Erişim tarihi: 20.02.2023.

⁸¹ <https://www.pembehayat.org/haberler/esat-eryaman-davasi-22-subat-rsquo-ta-yeniden-gorulecek-2598>, Erişim tarihi: 20.02.2023.

Eğitim Kurumlarında Dezavantajlılara (Translara) Yönelik Hak İhlalleri	7	2,27	14,29
İdari Bürokraside Dezavantajlılara Yönelik Hak İhlalleri	3	0,97	6,12
Diğer Bürokratik Kurumlarda Dezavantajlılar Yönelik Hak İhlalleri	1	0,32	2,04
Yargı Kurumlarındaki Kadın Hakları İhlali	1	0,32	2,04
Kodlanmış BELGELER	49	15,91	100,00
Kodlanmamış BELGELER	259	84,09	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	308	100,00	-

Tablo 31. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği Teşhis Çerçevesi/Bürokratik Çerçeve/Bürokratik Kurumlarda Dezavantajlılara Yönelik Hak İhlalleri

4.7.1.2.1.3. Teşhis Çerçevesi/Politik Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Politik Çerçeve	38	12,34	100,00
Anayasal Devlet ve Haklar	17	5,52	44,74
Siyasal İktidarın Politikaları	13	4,22	34,21
Politik Kamusal Alanda Cereyan Eden Vakıalar	12	3,90	31,58
Hak İhlalleri Boyutu	8	2,60	21,05
Diğer Politik Aktörler	7	2,27	18,42
Yasama Süreçlerinde ve Yasalarda Bulunan Sorunlar	4	1,30	10,53
Kodlanmış BELGELER	38	12,34	100,00
Kodlanmamış BELGELER	270	87,66	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	308	100,00	-

Tablo 32. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği Teşhis Çerçevesi/Politik Çerçeve

Pembe Hayat LGBTİ+ Hareketi'nin politik boyutuyla ele aldığı teşhis çerçevesi anayasal devlet ve haklar çevresinde cereyan eden vakıalar, siyasal iktidarın politikaları ve politik kamusal alanda ortaya çıkan vakıalar şeklinde tasnif edilebilir. Anayasal devlet ve haklar kapsamında LGBTİ+ bireylerin patolojikleştirilmeleri ve gündelik hayatın devlet tarafından ikili cinsiyet rejimine göre tasarlanması gibi durumlara değinilmektedir.

LGBTİ+ hareketinin örgütlü mücadelesi sayesinde eşcinselliğin hastalık kategorisinden çıkarılışının 32.yılına, sağ popülist iktidarların LGBTİ+ karşıtlığını kurumsallaştırmaya çalıştığı bir atmosfere giriyoruz. Bunun yanında halen trans ve interseks kimliklerin patolojikleştirilmesi de son bulmuş değil. Ancak homofobiye, bifobiye, transfobiye,

interfobiye ve her türlü ayrımcılığa karşı mücadelemiz de, hiçbir kimliği ardında bırakmadan, dayanışmayla büyüyor.⁸²

Pembe Hayat Hareketi'nin kullandığı bir diğer politik çerçeve siyasi iktidarın LGBTİ+ karşıtı politikalarıdır. LGBTİ+ karşıtı politikaların temeli LGBTİ+ bireylerin siyasi erk tarafından hedef gösterilerek şiddete açık hale getirilmelerine dayanmaktadır.

27 Kasım Cumartesi günü transfobik motivasyonla işlenen nefret cinayetinde trans kadın Berrak katledilmiştir! Özellikle son 5 yıldır iktidar politikalarıyla artarak devam eden LGBTİ+'lara yönelik hedef gösterme, nefret söylemleri ve özellikle trans kadınlara yönelik kamusal alanlardaki saldırılar ve cezasızlıktan güç alan failin, nefret saikiyle işlediği cinayet için en üst sınırdan ceza almasını talep ediyoruz!⁸³

Politik kamusal alanda ortaya çıkan vakıalar çerçevesi trans cinayetlerinin ve intiharlarının politik olduğu önermesini ve -siyasal iktidarı direkt karşısına almaktan imtina etmek suretiyle- aile karşı-çerçevelemesine mukavemet etme çabasını ihtiva etmektedir. "Trans varoluşumuzun; 'genel ahlak', 'müstehcenlik', 'Türk aile yapısı' gibi muğlak ifadelerle cezalandırılmasına, ötekileştirilmesine izin vermeyeceğiz..."⁸⁴
"Trans intiharları Politiktir"⁸⁵

4.7.1.2.2. Platform Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Platform Çerçevesi	248	80,52	99,20
Platformun Amacı, Yöntemleri ve Dayandığı Değerler	209	67,86	83,60
Hareketin Kendi Çabalarının Altını Çizmesi	51	16,56	20,40
Özne, Tanık, Otorite Beyanları ile Amacın Deklare Edilmesi	42	13,64	16,80
Ünlü Kişiler Üzerinden Ajanda Tanıtımı	37	12,01	14,80

⁸² <https://www.pembehayat.org/haberler/17-mayis-uluslararasi-homofobi-bifobi-transfobi-ve-interfobi-karsiti-gun-kutlu-olsun-2494>, Erişim tarihi: 20.02.2023.

⁸³ <https://www.pembehayat.org/haberler/lgbti-dernekleri-izmir-baro-rsquo-sunda-ortak-aciklama-yapti-ldquo-nefretsucuonlenebilir-rdquo-2571>, Erişim tarihi: 20.02.2023.

⁸⁴ <https://www.pembehayat.org/trans-manifesto>, Erişim tarihi: 20.02.2023.

⁸⁵ <https://www.pembehayat.org/haberler/bir-haftada-iki-transfobik-saldiri-2782>, Erişim tarihi: 20.02.2023.

Savunulan Grubun Söylemsel Konumlandırılması	7	2,27	2,80
Siyasetin Uluslararası Anlaşmalara Uyması Gerekliliğine Vurgu	2	0,65	0,80
Sivil Topluma Yönelik Baskıya Karşı Çıkmak	2	0,65	0,80
Heteroseksist Aile Anlayışı Eleştirisi	2	0,65	0,80
Aile Kurumunun Kadının Ezildiği Platform Olması	1	0,32	0,40
Hareketin Kendisini Ahlaken Doğru Yerde Konumlandırması	1	0,32	0,40
Aile Kurumunun LGBTİ+ Bireylerin Yaşamına Müdahalenin Aracı Olması	1	0,32	0,40
Muhafif Siyasi Partilerin Oportünist Politikalarının Reddi	1	0,32	0,40
Hareketin Tarihini Bir Bütün Olarak Temellük Etmek	1	0,32	0,40
Kodlanmış BELGELER	250	81,17	100,00
Kodlanmamış BELGELER	58	18,83	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	308	100,00	-

Tablo 33. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği Platform Çerçevesi

Teşhis, çare ve motivasyonel çerçevelerin dışında kalan ve Pembe Hayat Hareketi'nin metinlerinde yer alan diğer platform çerçeveleri platformun amacı, yöntemleri ve dayandığı değerlerin vurgulanmasını, hareketin müdafî olduğu sorun hakkında kendi çabalarının altını çizmesini, söylemlerinde zaman zaman özne, tanık ve otorite beyanlarından yararlanmasını ve ünlü kişiler üzerinden ajandanın ifade edilmesini kapsamaktadır.

Pembe Hayat Hareketi'nin incelenen metinlerinde sıklıkla hareketin amacı ve yöntemlerine vurgu yapan yorum kalıplarının kullanıldığı tespit edilmiştir. Burada savunuculuk alt çerçevesinin yoğunluğu dikkat çekmektedir. Hareketin en çok rastlanılan savunuculuk faaliyetleri diğer aktivist unsurlarla olan dayanışma ve bu unsurlarla gerçekleştirilen müşterek etkinliklerdir. “Kuir Kıbrıs Derneği destek kampanyası başlattı”.⁸⁶ Hareketin diğer savunuculuk yöntemleri dava takipleri ve kültürel-sanatsal

⁸⁶ <https://www.pembehayat.org/haberler/kuir-kibris-dernegi-destek-kampanyasi-baslatti-2491>, Erişim tarihi: 21.02.2023.

etkinlikler düzenlemek olarak özetlenebilir. “2 yılı aşkın süredir devam etmekte olan ODTÜ Onur Yürüyüşü’nün karar duruşması bugün görüldü. 19 kişinin yargılandığı ODTÜ Onur Yürüyüşü davasında tüm sanıkların beraatine karar verildi. Bir kişiye hakareten para cezası verildi”.⁸⁷ “Pembe Hayat KuirFest Evine Dönüyor!”.⁸⁸

Pembe Hayat Hareketi’nin metinlerinde dikkat çeken bir diğer yöntem ajandaya hizmet eden diğer örgütlerden alıntılar yapmaktır. “Mersin Onur Haftası komitesi, etkinlikler başlamadan, son dönemde yaşanan olaylarla ilgili açıklamada bulundu...”.⁸⁹ Savunulan konu hakkında didaktik bilgiler vermek, bir diğer platformun amacına ilişkin yöntemlerden bir tanesidir. “17 Mayıs 1990 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü eşcinselliği hastalık listesinden çıkardı...”.⁹⁰

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Platformun Amacı, Yöntemleri ve Dayandığı Değerler	209	67,86	99,05
Savunuculuk	169	54,87	80,09
Ajandaya Hizmet Eden Örgütlerden ya da Diğerlerinden Alıntı Yapmak	74	24,03	35,07
Savunulan Konu Hakkında Didaktik Bilgiler Vermek	26	8,44	12,32
Adalet Mücadelesi	5	1,62	2,37
Ajandaya Destek Veren Politik Aktörlerden Alıntılar Yapmak	4	1,30	1,90
Geleneksel ya da Yeni Medyada Yer Almak	3	0,97	1,42
Transfobiye Reddetmek	2	0,65	0,95
Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim İfadelerinin Anayasaya Eklenmesi	2	0,65	0,95
Seks İşçiliğinin Bir Emek Biçimi Olarak Tanınması	1	0,32	0,47
Cinsiyet Uyum Süreçlerinin İyileştirilmesi İçin Mücadele Etmek	1	0,32	0,47

⁸⁷ <https://www.pembehayat.org/haberler/odtu-onur-yuruyusu-ne-beraat-verildi-2539>, Erişim tarihi: 21.02.2023.

⁸⁸ <https://www.pembehayat.org/haberler/pembe-hayat-kuirfest-evine-donuyor-2530>, Erişim tarihi: 21.02.2023.

⁸⁹ <https://www.pembehayat.org/haberler/7-mersin-onur-haftasi-kesisim-temasiyla-basliyor-2516>, Erişim tarihi: 21.02.2023.

⁹⁰ <https://www.pembehayat.org/haberler/17-mayis-uluslararası-homofobi-bifobi-transfobi-ve-interfobikarsiti-gun-kutlu-olsun-2494>, Erişim tarihi: 21.02.2023.

Nefret Suçları Mevzuatı Oluşturmak İçin Çalışmak	1	0,32	0,47
Toplantılarda Söz Almak	1	0,32	0,47
Transların Barınma Engelleri İçin Mücadele Etmek	1	0,32	0,47
Yardım	1	0,32	0,47
Danışma	1	0,32	0,47
Toplumla Entegre Olma	1	0,32	0,47
Demokratik Mücadeleye Katkı Sağlamak	1	0,32	0,47
LGBTİ+ Bireylere Yönelik Politikaların Oluşturulması	1	0,32	0,47
İstihdamda Her Türlü Ayrımcılığa Karşı Çıkmak	1	0,32	0,47
Cinsiyet Kimliği ile İlgili Baskılara Karşı Olmak	1	0,32	0,47
Cinsel Şiddetin Örgütün Mücadele Alanı Olması	1	0,32	0,47
Kodlanmış BELGELER	211	68,51	100,00
Kodlanmamış BELGELER	97	31,49	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	308	100,00	-

Tablo 34. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği Platform Çerçevesi/Platformun Amacı, Yöntemleri ve Dayandığı Değerler

Pembe Hayat Hareketi'ne ait metinlerde azımsanmayacak derecede tespit edilen diğer platform çerçeveleri hareketin müdafii olduğu sorun hakkında kendi çabalarının altını çizmesi, metinlerinde zaman zaman özne, tanık ve otorite beyanlarından yararlanması ve ünlü kişiler üzerinden LGBTİ+ ajandasını gündeme getirmeye çalışmasıdır. “2006 yılından beri özellikle transların hakları için çalışmalar yapan Pembe Hayat her geçen gün genişleyen ve gelişen çalışmalarını...”⁹¹ “Bu ayrımcılığa maruz kalan Sarp Öztaş, zaten güvencelerinin olmadığını anlatarak, İstanbul Sözleşmesi'nin kaldırılmasınınin LGBTİ+'lara ayrımcılığı ve nefret cinayetlerini daha da arttıracığını ifade etti”⁹². “Türkiye’de ilk defa belediyede şoför olarak çalışan açık kimlikli trans kadın Niler

⁹¹ <https://www.sivildusun.net/pembe-hayat-idari-ve-mali-isler-sorumlusu-ariyor/>, Erişim tarihi: 21.02.2023. (Haber metni derneğin resmî web sitesinden kaldırılmış olduğundan dipnottaki web sayfası ilanından yararlanılmıştır.)

⁹² <https://www.pembehayat.org/haberler/is-basvurusu-yapan-trans-erkek-ldquo-biz-erkek-ariyoruz-ldquo-denilerek-reddedildi-2489>, Erişim tarihi: 21.02.2023.

Albayrak, Armağan Çağlayan'ın sunduğu “Gör Beni” YouTube programına konuk oldu”.⁹³

4.7.1.2.3. Çare Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Çare Çerçevesi	46	14,94	100,00
Çerçeve Hizalama Süreçleri	33	10,71	71,74
Politik Çerçeve	7	2,27	15,22
Çözüm Olarak Platform	6	1,95	13,04
Bürokratik Çerçeve	3	0,97	6,52
Medya ve İletişim Çerçevesi	1	0,32	2,17
Toplumsal Kültürel Çerçeve	0	0,00	0,00
Ekonomik Çerçeve	0	0,00	0,00
Kodlanmış BELGELER	46	14,94	100,00
Kodlanmamış BELGELER	262	85,06	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	308	100,00	-

Tablo 35. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği Çare Çerçevesi

Pembe Hayat'ın metinlerinde çare çerçevesinin nispeten az kullanıldığı tespit edilmiştir. Müdafaa ettikleri sorunun çözümü adına en sık kullandıkları çare çerçevesi ise çerçeve hizalama süreçleridir. Hizalama süreçlerinin -öncelikli olarak- çözüm amacından ziyade hareketi güçlendirmeyi amaçlayan bir iletişim stratejisi olduğu düşünüldüğünde Pembe Hayat Hareketi'nin sorunun çözümü adına müşahhas önerilere pek yer vermediği tespit edilmektedir.

4.7.1.2.3.1. Çare Çerçevesi/Çerçeve Hizalama Süreçleri

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Çerçeve Hizalama Süreçleri	33	10,71	97,06
Çerçeve Köprüleme	19	6,17	55,88
Çerçeve Genişletme	15	4,87	44,12

⁹³ <https://www.pembehayat.org/haberler/niler-albayrak-gor-beni-programina-konuk-oldu-2580>, Erişim tarihi: 21.02.2023.

Kodlanmış BELGELER	34	11,04	100,00
Kodlanmamış BELGELER	274	88,96	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	308	100,00	-

Tablo 36. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği Çare Çerçevesi/Hizalama Süreçleri

Hizalama süreçlerinden en çok çerçeve köprüleme ve çerçeve genişletmenin öne çıkarıldığı bulgulanmıştır. Pembe Hayat metinlerinde köprüleme daha çok mülteciler ve Kürt hareketi ile kurulmaktadır. “Sofia, 23 Temmuz’da İstanbul’da mültecilere yönelik usulsüz bir şekilde yürütülen baskı politikası nedeniyle polis tarafından tutuklanmıştı”.⁹⁴ “LGBT+’lar polis saldırısını aşarak Cihangir Pürtelaş Sokak’ta bir araya geldi. ‘Dünya yerinden oynar, ibneler özgür olsa, dönmeler özgür olsa’, ‘Gökkuşuğu değil, ayrımcılık suç’, ‘Kürdistan vardır, lubunyalar vardır’...”.⁹⁵ Pembe Hayat metinlerde tespit edilen çerçeve genişletme işlemi ise çoğunlukla mülteci trans bireyler ile cezaevlerinde bulunan trans bireyleri kapsamaktadır. “Trans mülteci Sofia, Suriye savaş bölgesine sınır dışı edilme tehlikesiyle karşı karşıya”.⁹⁶ “LGBTİ+ Mahpus tecritte cezasını infaza zorlanıyor”.⁹⁷

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Çerçeve Köprüleme	19	6,17	86,36
Mülteciler	5	1,62	22,73
Kürt Hareketi	4	1,30	18,18
Diğer Aktivist Unsurlar	3	0,97	13,64
Kadınlar (Cis)	3	0,97	13,64
Yaşlılar	2	0,65	9,09
Hayvan Hakları	2	0,65	9,09
TTM Davası	2	0,65	9,09
Aleviler	1	0,32	4,55

⁹⁴ <https://www.pembehayat.org/haberler/trans-multeci-sofia-kamuoyu-baskisi-uzerine-serbest-birakildi-2523>, Erişim tarihi: 22.02.2023.

⁹⁵ <https://www.pembehayat.org/haberler/20-istanbul-lgbti-onur-yuruyusu-vardik-variz-varolacagiz-2658>, Erişim tarihi: 22.02.2023.

⁹⁶ <https://www.pembehayat.org/haberler/trans-multeci-sofia-suriye-savas-bolgesine-sinir-disi-edilme-tehlikesiyle-karsi-karsiya-2520>, Erişim tarihi: 22.02.2023.

⁹⁷ <https://www.pembehayat.org/haberler/lgbti-mahpus-tecritte-cezasini-infaza-zorlaniyor-2639>, Erişim tarihi: 22.02.2023.

HIV'le Yaşayanlar	1	0,32	4,55
Kadın Hareketleri	1	0,32	4,55
Tüm Dezavantajlılar	1	0,32	4,55
Çocuklar	1	0,32	4,55
Kodlanmış BELGELER	22	7,14	100,00
Kodlanmamış BELGELER	286	92,86	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	308	100,00	-

Tablo 37. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği Çare Çerçevesi/Hizalama Süreçleri/Çerçeve Köprüleme

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Çerçeve Genişletme	15	4,87	100,00
Mülteci Translar	6	1,95	40,00
Hapishanedeki LGBTİ+ Bireyler	6	1,95	40,00
Feminist Kadın Hareketleri	3	0,97	20,00
HIV ile Yaşayan LGBTİ+ Bireyler	1	0,32	6,67
İnterseks Bireyler	1	0,32	6,67
Kodlanmış BELGELER	15	4,87	100,00
Kodlanmamış BELGELER	293	95,13	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	308	100,00	-

Tablo 38. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği Çare Çerçevesi/Hizalama Süreçleri/Çerçeve Genişletme

4.7.1.2.4. Motivasyon Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Motivasyon Çerçevesi	58	18,83	100,00
Doğrudan Motivasyon Çerçevesi	49	15,91	84,48
Dolaylı Motivasyon Çerçevesi	14	4,55	24,14
Kodlanmış BELGELER	58	18,83	100,00
Kodlanmamış BELGELER	250	81,17	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	308	100,00	-

Tablo 39. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği Motivasyon Çerçevesi

Pembe Hayat'ın söylemlerindeki motivasyon çerçevelerinin çoğunluğu doğrudan motivasyon çerçeveleridir. Yani, hareketin söylem setlerinde kamular doğrudan bir şekilde mobilize olmaya davet edilmektedir.

4.7.1.2.4.1. Doğrudan Motivasyon Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Doğrudan Motivasyon Çerçevesi	49	15,91	84,48
Benzer Savunucu Örgütün Etkinliğine Davet	25	8,12	43,10
Sahaya Çağırma	10	3,25	17,24
Kültürel Ya Da Etkinlikler Yoluyla Motivasyon	6	1,95	10,34
Mücadele	5	1,62	8,62
Dayanışma	5	1,62	8,62
Adalet Duygusuna Vurgu	4	1,30	6,90
Platforma ya da Kazanımlarına Vurgu	3	0,97	5,17
Tepki Göster-Suçta Ortak Olma İthamı	2	0,65	3,45
Hareketin Web Sitesine Üyelik Ya da Online Etkinlik	2	0,65	3,45
Hak ve Hesap Sormak İçin Örgütlenmek	1	0,32	1,72
Platforma Üye Olmak-Örgütlenmek	1	0,32	1,72
Kodlanmış BELGELER	58	18,83	100,00
Kodlanmamış BELGELER	250	81,17	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	308	100,00	-

Tablo 40. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği Motivasyon Çerçevesi/Doğrudan Motivasyon Çerçevesi

Pembe Hayat'ın söylemlerinde tespit edilen doğrudan motivasyon çerçevelerinin hemen hemen yarısını benzer savunucu örgütlerin ya da diğer aktivistlerin etkinliklerine ya da LGBT-İ+ bireylerin münferit kampanyalarına destek istenmesi oluşturmaktadır. Söz konusu çerçevelerin motive edici boyutları ise, herhangi bir değer ya da inanca dayanmamaları dolayısıyla oldukça yetersiz görünmektedir. “30. İSTANBUL LGBTİ+ ONUR HAFTASININ DESTEĞİNE İHTİYACI VAR!”⁹⁸ “Eylül, cinsiyet uyum ameliyatı için destek bekliyor”⁹⁹ Pembe Hayat'a ait metinlerde bulgularanan bir diğer doğrudan motivasyon çerçevesi sahaya çağırmadır. Söz konusu çerçevede Pembe Hayat kamuları kendi savunuculuk faaliyetlerine katkı yapmaya davet etmektedir.

⁹⁸ <https://www.pembehayat.org/haberler/30-istanbul-lgbti-onur-haftasinin-destegine-ihtiyaci-var-2645>,

Erişim tarihi: 23.02.2023.

⁹⁹ <https://www.pembehayat.org/haberler/eylul-cinsiyet-uyum-ameliyatı-icin-destek-bekliyor-2476>,

Erişim tarihi: 23.03.2023.

İstanbul Sözleşmesi alenen LGBT+’lar hedef alınarak saldırıya uğrarken, tüm hak savunucularının, eşitliği ve özgürlüğü, insan onurunu savunan herkesin bu çağrıya kulak vermesi elzendir. Ne İstanbul Sözleşmesi’nden, ne de adalet arayışımızdan vazgeçmiyoruz! Kamuoyunu ve LGBTİ+ aktivistlerini, davanın takipçisi olmaya davet ediyor, halihazırda bizimle olan dostlarımıza mücadeleyi hatırlatıyor ve herkesi duruşmayı gözlemlemeye davet ediyoruz”.¹⁰⁰

Alıntılanan pasajdaki “...tüm hak savunucularının, eşitliği ve özgürlüğü, insan onurunu savunan herkesin bu çağrıya kulak vermesi elzendir...” ifadesi oldukça dikkat çekicidir. Burada Pembe Hayat hareketi “elzem” ifadesi ile savundukları meselenin haklılığını-sağduyu vasıtasıyla- ifade etmeye çalışmaktadır. Zikredilen ifade özelinde görünür hale gelen haklılık vurgusu bu tezde savunulan Rawls’ün adalet yaklaşımının latent bir biçimde ortaya çıkmış ham bir formu olarak görülebilir. Rawls’ün teorisinde adil olan; orijinal pozisyon, cehalet perdesi ve fark ilkesi gibi muhayyel aparatlar vasıtasıyla tespit edilebilmekte ve rasyonel bireyin dezavantajlı grubun lehine tavır alması beklenmektedir. Hülasa, Pembe Hayat’ın çağrısı Rawls’ün teorisinin sezgisel olarak ifade edilmiş minyatür bir biçimdir.

4.7.1.2.4.2. Dolaylı Motivasyon Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Dolaylı Motivasyon Çerçevesi	14	4,55	82,35
Benzer Savunucu Örgütlerin Etkinlikleri İçin Motivasyon	5	1,62	29,41
Görünür Olmak-Ses Yükseltmek	4	1,30	23,53
Platforma ya da Kazanımlarına Vurgu	4	1,30	23,53
Hesap Sorma-Meydan Okuma	4	1,30	23,53
Dayanışma	4	1,30	23,53
Mücadele	3	0,97	17,65
Evrensel Değerlere Vurgu	2	0,65	11,76
Duygusal Veçhenin Öne Çıkartılması	2	0,65	11,76
İstanbul Sözleşmesi Temelli Motivasyon	2	0,65	11,76

¹⁰⁰ <https://www.pembehayat.org/haberler/esat-eryaman-davasi-destek-cagrisi-2498>, Erişim tarihi: 23.03.2023.

Umut Besleme-Vaat Verme	1	0,32	5,88
Adalet Duygusuna Vurgu	1	0,32	5,88
Biz Duygusunun Harekete Geçirilmesi	1	0,32	5,88
“Biz Çokuz”	1	0,32	5,88
Ahlaki Pozisyon	1	0,32	5,88
Toplumsal Dünyayı Dönüştürme Temennileri	1	0,32	5,88
Kültürel ya da Dijital Etkinlikler Yoluyla Motivasyon	1	0,32	5,88
Emek, Sömürü gibi Kavramlarla Motivasyon	1	0,32	5,88
Hak Temelli Motivasyon	1	0,32	5,88
Kodlanmış BELGELER	17	5,52	100,00
Kodlanmamış BELGELER	291	94,48	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	308	100,00	-

Tablo 41. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği Motivasyon Çerçevesi/Dolaylı Motivasyon Çerçevesi

Dolaylı Motivasyon çerçevesi Pembe Hayat metinlerinde oldukça az kullanılan bir çerçevedir. Mezkûr çerçevenin bulgulan örnekleri ekseriyetle benzer örgütlerin etkinliklerine davet şeklindedir. “Trans Terapi Grubu toplantısı 3 Ağustos’ta yapılacak”¹⁰¹

4.7.1.3. Pozitif-iz Derneği’nin Makro Analizi

HIV ile yaşayan kişilerin yaşadıkları ayrımcılıkları ve eşitsizlikleri önlemek amacıyla teşekkül etmiş bir hareket olan Pozitif-iz Derneği’nin incelenen metinlerinde temel çerçeveleme görevlerinin kâfi derecede kullanılmadığı tespit edilmiştir. Hareketin incelenen söylemlerinde, faaliyet gösterilen alandaki nedensellik ilişkisi toplumun HIV ile ilgili sağlıklı ve yeterli bilgiye sahip olmaması, bilgi eksikliğinin önyargılara yol açması, önyargıların da HIV ile yaşayan kişilerin haklarının ihlal edilmesine sebep olduğu bir izleği takip etmektedir. Öte yandan Pozitif-iz metinlerinde temel çerçeveleme görevlerinin eksikliğinin haricinde teşhis çerçevesinin iki önemli bileşeninden biri olan

¹⁰¹ <https://www.pembehayat.org/haberler/trans-terapi-grubu-toplantisi-3-agustos-rsquo-ta-yapilacak-2673>, Erişim tarihi: 23.02.2023.

müsbep atamanın hemen hemen hiç bulunmaması dikkat çekmektedir. Pozitif-iz Hareketi'nin yalnızca bir belgesinde sağlık çalışanları sorumlu olarak işaretlenmiştir.

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Teşhis Çerçevesi	29	25,89	72,50
Çare Çerçevesi	16	14,29	40,00
Doğrudan Motivasyon Çerçevesi	8	7,14	20,00
Kodlanmış BELGELER	40	35,71	100,00
Kodlanmamış BELGELER	72	64,29	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	112	100,00	-

Tablo 42. Pozitif-iz Derneği Temel Çerçeveleme Görevleri

4.7.1.3.1. Teşhis Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Teşhis Çerçevesi	29	25,89	93,55
Toplumsal Kültürel Çerçeve	24	21,43	77,42
Bürokratik Çerçeve	11	9,82	35,48
Politik Çerçeve	5	4,46	16,13
Medya ve İletişim Çerçevesi	1	0,89	3,23
Ekonomik Çerçeve	0	0,00	0,00
Kodlanmış BELGELER	31	27,68	100,00
Kodlanmamış BELGELER	81	72,32	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	112	100,00	-

Tablo 43. Pozitif-iz Derneği Teşhis Çerçevesi

Pozitif-iz Hareketi'nin ele alınan metinlerinin yaklaşık dörtte birinde teşhis çerçevesine rastlanılmıştır. Bu sorun tespitine ilişkin çabanın ekseriyetini toplumsal-kültürel teşhis çerçevesi oluştururken, toplumsal-kültürel çerçeveyi bürokratik çerçeve takip etmektedir.

4.7.1.3.1.1. Teşhis Çerçevesi/Toplumsal Kültürel Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Toplumsal Kültürel Çerçeve	24	21,43	100,00
Toplumsal Ayrımcılık	16	14,29	66,67

Diğer Toplumsal Vakıalar	14	12,50	58,33
Teknik Olguların Toplumsal Boyutları	1	0,89	4,17
Kodlanmış BELGELER	24	21,43	100,00
Kodlanmamış BELGELER	88	78,57	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	112	100,00	-

Tablo 44. Pozitif-iz Derneği Teşhis Çerçevesi/Toplumsal Kültürel Çerçeve

HIV ile yaşayanların sorunları Pozitif-iz Hareketi söylemlerinde öncelikle toplumsal ayrımcılık çerçevesinde ortaya çıkmaktadır. Bunun temelinde HIV'e yönelik bilgisizliğin ya da yanlış bilginin yattığı savlanmaktadır. Mevcut bilgi eksikliğinin neticesi olarak ortaya çıkan önyargılar HIV ile yaşayan insanların ötekileştirmelerine sebep olduğu gibi, aynı zamanda kişilerin damgalanma endişesiyle test yaptırmamasına da sebep olmaktadır. “Ülkemizde HIV ile ilgili önyargıların ve yanlış bilgilerin yaygın olması, HIV pozitif kişilerin hak ihlallerine maruz kalmasına neden oluyor”.¹⁰² HIV ile ilgili yaygın önyargı ve yanlış bilgilerle ilintili olarak bir diğer dikkat çeken teşhis alt-çerçevesi HIV ile yaşayanların damgalanmasını içeren çerçevedir.

HIV ile yaşayan insanlar yanlış bilgi ve önyargılar nedeniyle hayatın pek çok alanında damgalanmaya maruz kalabiliyorlar. Özellikle de sağlık çalışanları tarafından çeşitli nedenlerle damgalanmaları ve ayrımcılığa maruz bırakılmaları, maalesef günümüzde en çağdaş ülkelerde dahi hala devam edebilmekte.¹⁰³

Toplumsal kültürel çerçevede dikkat çeken diğer iki unsur HIV Tedavisinde yaşanan olumlu gelişmeler ve Türkiye’de HIV tanısında yaşanan gecikmelerdir. “Öncelikle; günümüzde, başarılı ilaç seçenekleri sayesinde sağlıklı bir şekilde HIV ile yaşamının mümkün olduğunu aklınızdan çıkarmayın. HIV pozitiflerin her işte çalışabileceğini, evlenebileceğini ve herkes gibi doğal yollarla (B:B kriterleri dahilinde)

¹⁰² <https://www.pozitifiz.org/post/medya-mensuplarına-yonelik-i-kinci-hiv-aids-egitimi>, Erişim tarihi: 01.03.2023

¹⁰³ <https://www.pozitifiz.org/post/hiv-damgalamasına-karsi-birlikte-meydan-okuyoruz>, Erişim tarihi: 01.03.2023

bebek sahibi olabileceğini unutmayın”.¹⁰⁴ “Türkiye’de ise HIV hala toplumumuzda bir tabu durumundadır Ülkemizdeki HIV pozitif kadınların %90’ından fazlası AIDS evresinde, geç tanılıdır”.¹⁰⁵

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Toplumsal Ayrımcılık	16	14,29	100,00
HIV ile İlgili Yaygın Önyargı ve Yanlış Bilgiler	10	8,93	62,50
HIV ile Yaşayanların Damgalanması	7	6,25	43,75
Ayrımcılık ve Damgalama Önce Dilde Başlamaktadır	2	1,79	12,50
Covid-19 Döneminde Ayrımcılığın Artması	1	0,89	6,25
Kodlanmış BELGELER	16	14,29	100,00
Kodlanmamış BELGELER	96	85,71	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	112	100,00	-

Tablo 45. Pozitif-iz Derneği Teşhis Çerçevesi/Toplumsal Kültürel Çerçeve/Toplumsal Ayrımcılık

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Diğer Toplumsal Vakıalar	14	12,50	100,00
HIV Tedavisinde Olumlu Gelişmeler-Anlamsız Ayrımcılık	8	7,14	57,14
HIV Tanısında Yaşanan Gecikmeler	5	4,46	35,71
TR'deki Ciddi HIV Artışı	3	2,68	21,43
Kadınların HIV'e Geçişinin Daha Fazla Olması	3	2,68	21,43
Birçok Kişinin HIV Tedavisine Erişimi Bulunmamaktadır	1	0,89	7,14
LGBT Topluluklarda HIVfobik Pratikler	1	0,89	7,14
Kodlanmış BELGELER	14	12,50	100,00
Kodlanmamış BELGELER	98	87,50	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	112	100,00	-

Tablo 46. Pozitif-iz Derneği Teşhis Çerçevesi/Toplumsal Kültürel Çerçeve/ Diğer Toplumsal Vakıalar

¹⁰⁴ <https://www.pozitifiz.org/post/dunya-kadınlar-gunu-2022-de-cinsiyet-esitligine-dikkat-cekiliyor>, Erişim tarihi: 01.03.2023.

¹⁰⁵ <https://www.pozitifiz.org/post/kadin-orgutlerine-yonelik-hiv-farkindalik-seminerleri>, Erişim tarihi: 01.03.2023.

4.7.1.3.1.2. Teşhis Çerçevesi/Bürokratik Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Bürokratik Çerçeve	11	9,82	91,67
Bürokratik Kurumlarda Dezavantajlılara Yönelik Hak İhlalleri	11	9,82	91,67
Bürokratik Kurum ve Süreçlerde Ayrımcılık	4	3,57	33,33
Diğer Bürokratik Engeller	2	1,79	16,67
Kodlanmış BELGELER	12	10,71	100,00
Kodlanmamış BELGELER	100	89,29	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	112	100,00	-

Tablo 47. Pozitif-iz Derneği Teşhis Çerçevesi/Bürokratik Çerçeve

Pozitif-iz Hareketi'nin söylemlerinde tespit edilen soruna yönelik bürokratik çerçeve ağırlıklı olarak sağlık kuruluşlarında HIV ile yaşayanlara yönelik hak ihlallerini ihtiva etmektedir.

HIV POZİTİFLERİN 2020-2021 YILLARI ARASI UĞRADIKLARI HAK İHLALLERİ 3 KAT ARTTI Pozitif -iz Derneği “Türkiye’de yaşayan HIV Pozitiflerin 2021 Yılı’nda Maruz Bırakıldıkları Hak İhlalleri Raporu” ile damgalanma ve ayrımcılığın boyutlarını gözler önüne seriyor. Medula’nın erişime açılması ile birlikte bundan en çok etkilenen HIV ile yaşayan sağlık çalışanları oldu. 2021 yılında da Covid-19 pandemisinin HIV ile yaşayanlar üzerindeki etkileri devam ederken, özellikle sağlık alanında yaşanan hak ihlalleri de arttı. Başta aile hekimleri olmak üzere, sağlık çalışanlarının HIV ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmaması; tedaviden kaçınması, hastaya ayrımcılık uygulanması neticesinde, HIV ile yaşayan kişiler sağlığa erişimde büyük engellerle karşılaştı.¹⁰⁶

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Bürokratik Kurumlarda Dezavantajlılara Yönelik Hak İhlalleri	11	9,82	91,67
Sağlık Kuruluşlarında Dezavantajlılara Yönelik Hak İhlalleri	11	9,82	91,67
Genel Olarak Bürokraside Hak İhlalleri	1	0,89	8,33
İdari Bürokraside Dezavantajlılara Yönelik Hak İhlalleri	1	0,89	8,33
Kodlanmış BELGELER	12	10,71	100,00

¹⁰⁶ <https://www.pozitifiz.org/post/2021-yili-hak-i-ihlalleri-raporu>, Erişim tarihi: 01.03.2023.

Kodlanmamış BELGELER	100	89,29	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	112	100,00	-

Tablo 48. Pozitif-iz Derneği Teşhis Çerçevesi/Bürokratik Çerçeve/Bürokratik Kurumlarda Dezavantajlılara Yönelik Hak İhlalleri

4.7.1.3.2. Platform Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Platform Çerçevesi	102	91,07	97,14
Platformun Amacı, Yöntemleri ve Dayandığı Değerler	97	86,61	92,38
Hareketin Kendi Çabalarının Altını Çizmesi	32	28,57	30,48
Özne, Tanık, Otorite Beyanları ile Amacın Deklare Edilmesi	22	19,64	20,95
Savunulan Grubun Söylemsel Konumlandırılması	4	3,57	3,81
“HİV+'nın Bunu Çevresine Söyleme Zorunluluğu Yoktur”	1	0,89	0,95
Sivil Topluma Yönelik Baskıya Karşı Çıkmak	1	0,89	0,95
Tanı ve Tedaviye Erişimin Önemi	1	0,89	0,95
Kodlanmış BELGELER	105	93,75	100,00
Kodlanmamış BELGELER	7	6,25	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	112	100,00	-

Tablo 49. Pozitif-iz Derneği Platform Çerçevesi

Pozitif-iz Hareketi'nin platformun faaliyetlerine ilişkin öne çıkardığı çerçeveler platformun amacını, dayandığı değerleri ve kullandığı yöntemleri kapsayan yorum kalıplarını, hareketin kendi çabalarına vurgu yapmasını ve savunulan ajandayı tahkim etmek için özne, tanık ve otorite beyanlarının kullanılmasını içeren çerçevelerdir. Platformun amacını, yöntemlerini ve dayandığı değerleri içeren çerçevenin ana taşıyıcı kolonu savunuculuk faaliyetleridir. Hareketin savunuculuk faaliyetleri için kullandığı yöntemler hareket olarak organizasyonlara katılmak, eğitim çalışmaları, konferanslar ve seminerler düzenlemek, sponsorluk ya da diğer destekçilerden yararlanmak ve diğer aktivistlerle dayanışmak şeklindedir. “Temas Öncesi Profilaksi (TÖP) Eğitimindeydik”.¹⁰⁷ “Pozitif-iz Derneği, Medya Mensuplarına Yönelik Ücretsiz ve

¹⁰⁷ <https://www.pozitifiz.org/post/temas-oncesi-profilaksi-egitimindeydik>, Erişim tarihi: 01.03.2023.

Çevrimiçi HIV/AIDS Eğitiminin İkincisini Düzenliyor”.¹⁰⁸ “Pozitif-iz Derneği’nin ev sahipliğinde ve İLKO İlaç’ın koşulsuz desteği ile 20 Nisan 2021 Salı akşamı gerçekleştirdiğimiz ‘HIV ve Egzersiz’ seminerimiz yoğun ilgi gördü”.¹⁰⁹ “Sivil Toplum HIV Konferansı 2021’e Katıldık”.¹¹⁰

Pozitif-iz’in metinlerinde savunuculuktan sonra platformun amaç, yöntem ve dayandığı değerler çerçevesini oluşturan diğer alt çerçeve savunulan konu hakkında didaktik bilgiler vermektir. “Temas Öncesi Profilaksi (TÖP) kişinin, cinsel ilişkiye girmeden önce ve cinsel aktivitesi devam ettiği müddetçe ilaç kullanarak HIV bulaşından korunması şeklinde tanımlanır”.¹¹¹

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Platformun Amacı, Yöntemleri ve Dayandığı Değerler	97	86,61	98,98
Savunuculuk	73	65,18	74,49
Savunulan Konu Hakkında Didaktik Bilgiler Vermek	25	22,32	25,51
Kodlanmış BELGELER	98	87,50	100,00
Kodlanmamış BELGELER	14	12,50	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	112	100,00	-

Tablo 50. Pozitif-iz Derneği Platform Çerçevesi/Platformun Amacı, Yöntemleri ve Dayandığı Değerleri

Platformun amacı, yöntemleri ve değerleri haricinde Pozitif-iz Hareketi’nin metinlerinde dikkat çeken bir diğer platform çerçevesi hareketin müdafaa ettiği konuda dünden bugüne değin kendi çabalarına yaptığı vurgudur.

Pozitif-iz Derneği olarak kongrede hem ‘GDTM’lere Yönelik HIV Enfeksiyonu Güncelleme Toplantısı’nda kolaylaştırıcı hem de ‘Türkiye’deki Sivil Toplum Kuruluşları ve HIV Aktivistlerini Tanıyalım’ oturumunda konuşmacı olduk. Ayrıca 1’i sözlü, 3’ü

¹⁰⁸ <https://www.pozitifiz.org/post/medya-mensuplarina-yonelik-hiv-aids-egitimi>, Erişim tarihi: 01.03.2023.

¹⁰⁹ <https://www.pozitifiz.org/post/hiv-ve-egzersiz-seminerimiz-yogun-ilgi-gordu>, Erişim tarihi: 01.03.2023.

¹¹⁰ <https://www.pozitifiz.org/post/sivil-toplum-hiv-konferansi-hiv-2021e-katildik>, Erişim tarihi: 01.03.2023.

¹¹¹ <https://www.pozitifiz.org/post/temas-oncesi-profilaksi-top-nedir>, Erişim tarihi: 01.03.2023.

poster sunum olmak üzere 4 çalışmamızın çıktılarını paylaştık. Kongre süresinde açtığımız standımızda kitap ve broşürlerimizle yer aldık. Oturumlarda Pozitif-iz Derneği temsilcilerimiz Çiğdem Şimşek ve Önder Bora sık sık söz alarak, katkı sağladı.¹¹²

Pozitif-iz Hareketi'nin metinlerinde öne çıkan bir diğer platform çerçevesi özne, tank ve otorite beyanları ile amacın deklare edilmesidir. Hareketin metinlerinde ekseriyetle bir otorite figürü olarak doktorların ifadelerine yer verilmektedir.

Bilindiği üzere tedavi edilmemiş cinsel yolla bulaşan bir enfeksiyon sahibi olan kişilerin başka bir enfeksiyonu edinmesi çok daha kolaydır. Bu nedenle HIV ile enfekte kişiler için de son derece önem taşıyan sifiliz hakkında tüm merak ettiklerimizi Enfeksiyon Hastalıkları Uzmanı Doç. Dr. Sabri Atalay bizler için yanıtladı.¹¹³

4.7.1.3.3. Çare Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Çare Çerçevesi	16	14,29	100,00
Toplumsal Kültürel Çerçeve	10	8,93	62,50
Çözüm Olarak Platform	4	3,57	25,00
Politik Çerçeve	4	3,57	25,00
Bürokratik Çerçeve	3	2,68	18,75
Çerçeve Hizalama Süreçleri	2	1,79	12,50
Kodlanmış BELGELER	16	14,29	100,00
Kodlanmamış BELGELER	96	85,71	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	112	100,00	-

Tablo 51. Pozitif-iz Derneği Çare Çerçevesi

Pozitif-iz Derneği'nin sorunun çözümüne ilişkin çerçeve üretmekte oldukça yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Bulgularan çare çerçevelerinde ise meselenin toplumsal-kültürel veçhesinin ön plana çıkarıldığı müşahede edilmektedir.

¹¹² <https://www.pozitifiz.org/post/ulusal-hiv-aids-kongresi-2022-deydik>, Erişim tarihi: 01.03.2023.

¹¹³ <https://www.pozitifiz.org/post/sifiliz-hakkinda-merak-ettiklerimiz>, Erişim tarihi: 01.03.2023.

4.7.1.3.3.1. Çare Çerçevesi/Toplumsal-Kültürel Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Toplumsal Kültürel Çerçeve	10	8,93	90,91
HIV Jargonunun Kullanılması HIV'e Yönelik Önyargıları Azaltır	4	3,57	36,36
Düzenli HIV Testi Olunması	4	3,57	36,36
Hastalık Ayrımcılığı ile Mücadele Edilmesi Gerekliliği	2	1,79	18,18
Damgalamanın Önlenmesinde HIV+ Kişilerin Haklarını Bilmeleri	1	0,89	9,09
HIV Alanında Ayrımcılık İçin İzleme Çalışmalarının Artırılması	1	0,89	9,09
Kodlanmış BELGELER	11	9,82	100,00
Kodlanmamış BELGELER	101	90,18	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	112	100,00	-

Tablo 52. Pozitif-iz Derneği Çare Çerçevesi/Toplumsal Kültürel Çerçeve

Pozitif-iz söylemlerinde HIV enfeksiyonundan bahsedilirken doğru jargonun kullanılmasının gerekliliği ve düzenli HIV testi olunması başat yorum kalıplarıdır. HIV ile ilgili dil kullanımının önemine dikkat çeken çerçevede HIV'i radikalize etmemenin önemine dikkat çekilmektedir.

“HIV alanında damgalama ve ayrımcılık dilde başlamaktadır. Değişimi önce söylemlerimizle yaratmalıyız” diyen Çiğdem Şimşek, yaptığı sunumda HIV’de tıbben kullanılması gereken doğru terminolojik ifadelerinden, şiddetsiz anlatımının öneminden ve HIV ile yaşayanları tanımlarken tercih edilmesi gereken güncel sözcüklerden bahsetti”.¹¹⁴

Pozitif-iz Hareketi'nin bir diğer başat toplumsal-kültürel çare çerçevesi düzenli HIV testi olunmasına yöneliktir. “Kendinizin ve cinsel ilişki yaşadığınız kişilerin sağlığı için düzenli HIV testi yaptırmak önemlidir”.¹¹⁵

¹¹⁴ <https://www.pozitifiz.org/post/ulusal-hiv-aids-kongresi-2021-deydik>, Erişim tarihi: 02.03.2023.

¹¹⁵ <https://www.pozitifiz.org/post/anonim-ve-ucretsiz-hiv-testi>, Erişim tarihi: 02.03.2023.

4.7.1.3.4. Motivasyon Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Motivasyon Çerçevesi	11	9,82	100,00
Doğrudan Motivasyon Çerçevesi	8	7,14	72,73
Dolaylı Motivasyon Çerçevesi	4	3,57	36,36
Kodlanmış BELGELER	11	9,82	100,00
Kodlanmamış BELGELER	101	90,18	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	112	100,00	-

Tablo 53. Pozitif-iz Derneği Motivasyon Çerçevesi

Pozitif-iz metinlerinde motivasyon çerçevelerine oldukça az rastlanmıştır. Mevcut durum hareketin mobilizasyona yönelik iletişim çabalarının yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır.

4.7.1.3.4.1 Doğrudan Motivasyon Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Doğrudan Motivasyon Çerçevesi	8	7,14	100,00
Platforma ya da Kazanımlarına Vurgu Yapmak	4	3,57	50,00
Kültürel ya da Dijital Etkinlikler Yoluyla Motivasyon	3	2,68	37,50
Edime Davet	2	1,79	25,00
Dayanışma	2	1,79	25,00
Hareketin Web Sitesine Üyelik Ya da online Etkinlik	1	0,89	12,50
Platforma Üye Olmak-Örgütlenmek	1	0,89	12,50
Evrensel Değerlere Vurgu	1	0,89	12,50
Yetkilileri Edime Davet	1	0,89	12,50
Kodlanmış BELGELER	8	7,14	100,00
Kodlanmamış BELGELER	104	92,86	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	112	100,00	-

Tablo 54. Pozitif-iz Derneği Motivasyon Çerçevesi/Doğrudan Motivasyon Çerçevesi

Pozitif-iz Hareketi'nin kamuların desteği için elzem olan motivasyon çerçevesini kullanma oranı oldukça düşüktür. İncelenen yüz on iki belgeden ancak sekiz belgede tespit edilebilen doğrudan motivasyon çerçevesini platforma ya da kazanımlarına vurgu ve kültürel ya da dijital etkinlikler yoluyla motivasyon alt çerçeveleri oluşturmaktadır. Burada hareket, hedeflediği grup ya da grupları -kendi çabalarını da vurgulamak suretiyle- etkinliklerine davet etmektedir. “HIV Pozitifseniz ve HIV hakkında daha fazla bilgi edinmek istiyorsanız, bu eğitim tam size göre”.¹¹⁶

Pozitif-iz Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Önder Bora: “Dernek olarak HIV ile yaşayanların ihtiyaç duyabilecekleri destek ve danışmanlık hizmetlerini gerçekleştiriyoruz. Bununla birlikte HIV ve AİDS'e yönelik ön yargıların azaltılmasına, konuyla ilgili güncel ve doğru bilgilerin toplumda yayılmasına katkıda bulunmaktayız. HIV ve AIDS konusunda farkındalık yaratmak amacıyla gerçekleştireceğimiz bu konser ile geniş kitlelere ulaşmayı hedefliyoruz. Konuya duyarlı herkesi konsere bekliyoruz” dedi.¹¹⁷

4.7.1.3.4.2. Dolaylı Motivasyon Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Dolaylı Motivasyon Çerçevesi	4	3,57	100,00
Platforma ya da Kazanımlarına Vurgu Yapmak	2	1,79	50,00
Dayanışma	2	1,79	50,00
Başarı Hikayeleri Yoluyla Cesaretlendirme	1	0,89	25,00
Kültürel ya da Dijital Etkinlikler Yoluyla Motivasyon	1	0,89	25,00
Mücadele	1	0,89	25,00
Kodlanmış BELGELER	4	3,57	100,00
Kodlanmamış BELGELER	108	96,43	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	112	100,00	-

Tablo 55. Pozitif-iz Derneği Motivasyon Çerçevesi/Dolaylı Motivasyon Çerçevesi

¹¹⁶ <https://www.pozitifiz.org/post/i-zmir-de-hiv-pozitifler-i-cin-akran-egitimi>, Erişim tarihi: 03.03.2023.

¹¹⁷ <https://www.pozitifiz.org/post/pozitifiz-derneginden-farkindalik-konseri>, Erişim tarihi: 03.03.2023.

Muayyen bir konu hakkında bilgi arayan kişiler için faydalı olabilecek bir motivasyon çerçevesi olan dolaylı motivasyon çerçevesi Pozitif-iz Hareketi'nin metinlerde oldukça nadir kullanılmıştır. Tespit edilen dolaylı motivasyon çerçeveleri ise platformun kendisine ya da kazanımlarına vurgu yapmak, dayanışma ve başarı hikayeleri yoluyla cesaretlendirme alt çerçeveleridir.

4.7.1.4. Sıfır Ayrımcılık Derneği'nin Makro Analizi

Başta Romanlar olmak üzere sair dezavantajlı grupların hak mücadelesini yürüten Sıfır Ayrımcılık Hareketi'nin söylemlerinde temel çerçeveleme görevlerinin oldukça yetersiz şekilde kullanıldığı bulgulanmıştır. Temel çerçeveleme görevlerinin tespit edilebildiği belgelerde teşhis çerçevesinin öncelikle toplumsal-kültürel ve politik boyutlarıyla ele alındığı saptanmıştır. İncelenen belgelerin hemen hemen ancak yüzde onunda bulguların çare çerçevesinde ise Romanların içinde bulunduğu şartların çözümünün politik hamlelerle giderilebileceğine ilişkin bir yaklaşımın olduğu tespit edilmiştir. Kamusal destek ve katılım için lüzumlu olan doğrudan motivasyon çerçeveleri ise ancak beş adet metinde görülmektedir. Söz konusu tablo hareketin iletişim çabalarının oldukça yetersiz olduğunu ifade etmektedir.

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Teşhis Çerçevesi	28	19,05	90,32
Çare Çerçevesi	16	10,88	51,61
Doğrudan Motivasyon Çerçevesi	5	3,40	16,13
Kodlanmış BELGELER	31	21,09	100,00
Kodlanmamış BELGELER	116	78,91	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	147	100,00	-

Tablo 56. Sıfır Ayrımcılık Derneği Temel Çerçeve Görevleri

4.7.1.4.1. Teşhis Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Teşhis Çerçevesi	28	19,05	100,00
Politik Çerçeve	22	14,97	78,57
Toplumsal Kültürel Çerçeve	22	14,97	78,57
Ekonomik Çerçeve	15	10,20	53,57
Bürokratik Çerçeve	15	10,20	53,57
Kodlanmış BELGELER	28	19,05	100,00
Kodlanmamış BELGELER	119	80,95	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	147	100,00	-

Tablo 57. Sıfır Ayrımcılık Derneği Teşhis Çerçevesi

Sıfır Ayrımcılık Hareketi, öznesi olan Romanların yaşadığı sorunları öncelikle politik ve toplumsal-kültürel bir mesele olarak değerlendirmektedir. Teşhis çerçevesinin bir diğer ayağı olan müsebbip gösterme ise Sıfır Ayrımcılık metinlerinde yok denecek kadar azdır.

4.7.1.4.1.1. Teşhis Çerçevesi/Politik Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Politik Çerçeve	22	14,97	100,00
Anayasal Devlet ve Haklar Kapsamında Olan Vakıalar	20	13,61	90,91
Hak İhlalleri Boyutu	14	9,52	63,64
Kodlanmış BELGELER	22	14,97	100,00
Kodlanmamış BELGELER	125	85,03	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	147	100,00	-

Tablo 58. Sıfır Ayrımcılık Derneği Teşhis Çerçevesi/Politik Çerçeve

Politik çerçevede problem öncelikli olarak anayasal devlet hukuku çerçevesinde değerlendirilmektedir. Burada hassaten Covid-19 pandemisinin Romanların yaşam koşullarını kötüleştirdiğine vurgu yapılmakta ve her yurttaşın temel hakları olan eğitim, sağlık, barınma vb. haklara erişimin Roman yurttaşlar için tedricen azaldığı belirtilmektedir. Anayasal devlet prensibi çerçevesinde değerlendirilmesi gereken bu hadise Sıfır Ayrımcılık metinlerinde öne çıkan politik teşhis çerçevesidir. “RODA:

PANDEMİ ROMANLARIN YAŞAM KOŞULLARINI DAHA DA KÖTÜLEŞTİRDİ”.¹¹⁸ Anayasal devlet prensibi içerisinde değerlendirilen bir diğer vakıa Roman kadınların kent konseyleri gibi kamu idaresine ilişkin yapılarda yer almasıdır.

Atölyenin düzenleyicilerinden Sıfır Ayrımcılık Derneği Başkanı Elmas Arus, Roman kadınların ilk defa mahalle dışında büyük salonlarda söz söyleyebildiğini, birlikte olmaktan ve kendilerini büyük platformlarda ifade etmekten güç alan kadınların, aktivizm yolunda adımlar attığını dile getirdi. Arus, “Toplumda sözü olmayan ve karar verme mekanizmalarına erişemeyen kadınların söyledikleri sözün politikaya dönüşecek olması çok önemli” diye konuştu.¹¹⁹

Romanların yaşadıkları problemlere ilişkin altı çizilen bir diğer politik çerçeve Romanların yaşadıkları hak ihlalleridir. Sıfır Ayrımcılık Hareketi’nin tetkik edilen metinlerinde en çok öne çıkarılan hak ihlali Romanların eğitime erişimde yaşadıkları engellerdir. “ROMAN ÇOCUKLARIN EĞİTİME ERİŞİMİ, PANDEMİDE YÜZDE 2’LERE KADAR DÜŞTÜ: ‘ÇOCUKLAR HAYAL KURMAYI BIRAKMIŞLAR’”.¹²⁰ Eğitime erişimde yaşanan probleme ilişkin çerçeveden sonra en çok kullanılan hak ihlalleri çerçevesi Romanların temel ihtiyaçlarını karşılayamamalarıdır. “Romanların Pandemiden çok ciddi etkilendiğini söyleyen Arus, temel gıda ve temizlik malzemelerine erişememenin yanı sıra elektrik ve su faturalarını ödeyemediklerini ifade etti”.¹²¹

4.7.1.4.1.2. Teşhis Çerçevesi/Toplumsal Kültürel Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Toplumsal Kültürel Çerçeve	22	14,97	100,00
Toplumsal Ayrımcılık	10	6,80	45,45
Diğer Toplumsal Vakıalar	7	4,76	31,82
Toplumsal Boyutta Hak İhlalleri	4	2,72	18,18

¹¹⁸ <https://www.sifirayrimcilik.org//page/roda-pandemi-romanlarin-yasam-kosullarini-daha-da-kotulestirdi/462>, Erişim tarihi: 04.03.2023.

¹¹⁹ <https://www.sifirayrimcilik.org//page/istanbullu-roman-kadinlar-kentsel-hizmetler-atolyesi-nde-bir-araya-geldi-kadinlar-agir-yoksullukla-bogusuyor-/445>, Erişim tarihi: 04.03.2023.

¹²⁰ <https://www.sifirayrimcilik.org//page/roman-cocuklarin-egitime-erisimi-pandemide-yuzde-2-lere-kadar-dustu-cocuklar-hayal-kurmaya-birakmislar-/843>, Erişim tarihi: 04.03.2023.

¹²¹ <https://www.sifirayrimcilik.org//page/8-nisan-dunya-romanlar-gunu-roman-kadinlar-anlatiyor/594>, Erişim tarihi: 04.03.2023.

Toplumsal Şiddet ve Nefret	2	1,36	9,09
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Cinsiyetçi Pratikler	2	1,36	9,09
Kodlanmış BELGELER	22	14,97	100,00
Kodlanmamış BELGELER	125	85,03	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	147	100,00	-

Tablo 59. Sıfır Ayrımcılık Derneği Teşhis Çerçevesi/Toplumsal Kültürel Çerçeve

Sıfır Ayrımcılık Hareketi Romanların deneyimledikleri sorunları politik boyutuna eşdeğer bir biçimde toplumsal-kültürel bir çerçeveden de ele almaktadır. Burada en fazla öne çıkarılan yorum kalıbı toplumsal ayrımcılık olmuştur. Toplumsal ayrımcılık Romanların toplumsal alanda var olan ayrımcılık dolayısıyla eğitim, barınma, istihdam ve kamusal alanda var olma gibi hususlarda yaşadıkları toplumsal engelleri ifade etmektedir. “...Türkiye’deki Roman nüfus ve Abdallar gibi benzer toplumsal gruplar, zaman zaman nefret söylemi ve şiddet tehdidinin hedefi oluyor; aşırı yoksulluk ve dışlanmaya kadar hayatlarının neredeyse her alanında ayrımcılığa maruz kalıyorlar”.¹²² “Diğer Toplumsal Vakıalar” başlığı altında tasnif edilen çerçevede Roman mahallerinde yaşanan eğitimsizlik, erken yaşta evlenme, uyuşturucu madde kullanım yaygınlığı gibi spesifik sorunlar ele alınmaktadır. “Kadınların temel sorunu, çocuklarının madde kullanması”.¹²³

4.7.1.4.1.3. Teşhis Çerçevesi/Ekonomik Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Ekonomik Çerçeve	15	10,20	100,00
Yoksulluk ve Dezavantajlılar	11	7,48	73,33
Dezavantajlıların İstihdam Süreçlerinde Yaşadıkları Problemler	6	4,08	40,00
Kodlanmış BELGELER	15	10,20	100,00
Kodlanmamış BELGELER	132	89,80	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	147	100,00	-

¹²² <https://www.sifirayrimcilik.org//page/turkiye-de-bircok-roman-barinma-ve-egitim-haklarina-erisemiyor/151>, Erişim tarihi: 04.03.2023.

¹²³ <https://www.sifirayrimcilik.org//page/istanbul-39-da-roman-kadin-calistayi-duzenlendi/583>, Erişim tarihi: 04.03.2023.

Tablo 60. Sıfır Ayrımcılık Derneği Teşhis Çerçevesi/Ekonomik Çerçeve

Sıfır Ayrımcılık metinlerinde politik ve toplumsal-kültürel çerçeveden sonra en fazla kullanılan teşhis çerçevesi ekonomik çerçevedir. Ekonomik çerçevede en fazla öne çıkan yorum kalıbı Romanlar ve yoksulluk ilişkisidir. Roman mahallerinde yaşanan yoksulluğun ciddi boyutlarda olduğuna değinen metinlerde yine Romanların atık toplayıcılığı gibi sağlıksız işlerde çalışmak durumunda kaldıklarının ve ailelerin çocuklarının eğitimi için gerekli maddi kaynaklara sahip olmadıklarının altı çizilmektedir. “Rapordaki tespite göre Romanlar ve Romanlar gibi yaşayanların çoğu yoksul olup %80’i gecekondularda ve bir kısmı kentsel dönüşüm projelerinin tehdidi altında olan yoksul mahallelerde yaşıyor”.¹²⁴ Bir diğer ekonomik çerçeve Romanların istihdam sürecinde yaşadıkları problemlere değinilmesidir. Zikredildiği gibi Romanların sağlıksız ve itibarı düşük iş kollarında çalışması bu çerçevede en fazla öne çıkarılan konudur. “Yaptıkları işin düşük geliri, sağlıksız koşulları, çöple uğraşmanın toplumsal olarak pislikle ilişkilendirilmesi gibi nedenlerle toplumsal dışlanmışlığı en fazla yaşayan Romanlar...”¹²⁵

4.7.1.4.1.4. Teşhis Çerçevesi/Bürokratik Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Bürokratik Çerçeve	15	10,20	93,75
Bürokratik Kurum ve Süreçlerde Ayrımcılık	9	6,12	56,25
Bürokratik Kurumlarda Dezavantajlılara Yönelik Hak İhlalleri	8	5,44	50,00
Diğer Bürokratik Engeller	1	0,68	6,25
Kodlanmış BELGELER	16	10,88	100,00
Kodlanmamış BELGELER	131	89,12	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	147	100,00	-

Tablo 61. Sıfır Ayrımcılık Derneği Teşhis Çerçevesi/Bürokratik Çerçeve

¹²⁴ <https://www.sifirayrimcilik.org//page/turkiye-de-bircok-roman-barinma-ve-egitim-haklarina-erisemiyor/151>, Erişim tarihi: 04.03.2023.

¹²⁵ <https://www.sifirayrimcilik.org//page/romanlar-guvenceli-islerde-calismak-istiyor-iste-romanlarin-talepleri/809>, Erişim tarihi: 04.03.2023.

Sıfır Ayrımcılık Hareketi'nin metinlerinde ekonomik çerçeve ile aynı oranda bulgularan bir diğere teşhis çerçevesi bürokratik çerçevedir. Bu çerçevenin öne çıkan yorum kalıpları bürokratik kurum ve süreçlerde yaşanan ayrımcılık ve yine bürokratik kurumlarda Romanlara yönelik gerçekleştirilen hak ihlalleridir. Bürokratik kurum ve süreçlerde yaşanan ayrımcılık çerçevesinde öne çıkarılan yorum kalıbı eğitim kurumlarında Romanlara yönelik gerçekleştirilen ayrımcılıktır. Söz konusu metinlerde eğitim kurumlarında Roman öğrencilere yönelik gerek öğretmenlerin gerekse diğere öğrencilerin menfi davranışlarına işaret edilmektedir. "Atölyede, roman kadınların sorunları masaya yatırılırken, roman çocukların okulda dışlandığına dikkat çekildi".¹²⁶

Bürokratik kurumlarda Romanlara yönelik hak ihlalleri çerçevesinde en çok öne çıkarılan söylem seti idari bürokraside Romanlara yönelik hak ihlalleridir. Buradaki temel mesele kamu kurumlarının Romanların atık toplamasına engel olmaya çalışmasıdır. "Yapılan ziyarette, ağırlıklı olarak atık toplayıcılığıyla geçinen aileler, İstanbul valiliği tarafından hurda ve kâğıt toplama araçlarına el konulduğunu, bu el konulma sırasında nelere maruz kaldıklarını anlattı".¹²⁷

4.7.1.4.2. Platform Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Platform Çerçevesi	118	80,27	97,52
Platformun Amacı, Yöntemleri ve Dayandığı Değerler	116	78,91	95,87
Hareketin Kendi Çabalarının Altını Çizmesi	12	8,16	9,92
Özne, Tanık, Otorite Beyanları ile Amacın Deklare Edilmesi	7	4,76	5,79
Savunulan Grubun Söylemsel Konumlandırılması	4	2,72	3,31
Romanların Güvenceli İşlerde Çalışmak İstemeleri	2	1,36	1,65

¹²⁶ <https://www.sifirayrimcilik.org//page/istanbul-kent-konseyi-roman-kadınlar-icin-atolye-duzenledi/444>, Erişim tarihi: 04.03.2023.

¹²⁷ <https://www.sifirayrimcilik.org//page/romanlar-guvenceli-islerde-calismak-istiyor-iste-romanlarin-talepleri/809>, Erişim tarihi: 04.03.2023.

Hareketin Tarihini Bir Bütün Olarak Temellük Etmek	1	0,68	0,83
Dezavantajlıların Dayanışmasının Önemine Dikkat Çekmek	1	0,68	0,83
Kodlanmış BELGELER	121	82,31	100,00
Kodlanmamış BELGELER	26	17,69	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	147	100,00	-

Tablo 62. Sıfır Ayrımcılık Hareketi Platform Çerçevesi

Üç temel çerçeveleme görevinin haricinde Sıfır Ayrımcılık Hareketi'nin metinlerinde öne çıkarılan çerçeve platformun amacı, yöntemleri ve dayandığı değerler çerçevesinin bir bileşeni olan savunuculuk çerçevesidir. Sıfır Ayrımcılık Hareketi'nin incelenen metinlerinin ekseriyetinde hareketin savunuculuk faaliyetleri için uyguladığı yöntemlere ilişkin vurgulamalar söz konusudur. Sıfır Ayrımcılık Hareketi'nin en çok kullandığı savunuculuk biçimleri eğitim çalışmaları, konferanslar ve seminerler düzenlenmektedir. “ROMAN DİYALOG AĞI ÜYELERİ TOPLUMSAL CİNSİYET ANAAKIMLAŞTIRILMASI' ATÖLYESİNDE BULUŞTU”¹²⁸

Sıfır Ayrımcılık Hareketi'nin altını çizdiği bir diğer savunuculuk biçimi sponsorluk ya da diğer destekçilerden yararlanmaktır. İncelenen metinlerde hareketin sık sık uluslararası kuruluşlar, Avrupa Birliği ve belediyeler tarafından finanse edilen etkinlikler düzenlediği görülmektedir “Koronavirüs salgını nedeniyle geçen yıl çevrimiçi yapılan Başka Bir Siyaset Okulu, bu yıl ise Sıfır Ayrımcılık Derneği tarafından Olof Palme Uluslararası Merkezi'nin ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin (İBB) desteği ile yüz yüze düzenlendi”¹²⁹ Politika yapımcılarla ve sivil toplum unsurlarıyla temas halinde olmak Sıfır Ayrımcılık Hareketi metinlerinde dikkat çeken savunuculuk biçimlerinden bir diğeridir. İncelenen metinlerde hareket temsilcilerinin sık sık yerel yönetim birimlerini ve sivil toplum kuruluşlarını ziyaret ettikleri ve Romanların problemleri

¹²⁸ <https://www.sifirayrimcilik.org//page/roman-diyalog-agi-uyeleri-toplumsal-cinsiyet-anaakimlastirilmasi-atolyesinde-bulustu-/582>, Erişim tarihi: 05.03.2023.

¹²⁹ <https://www.sifirayrimcilik.org//page/baska-bir-siyaset-okulu-besinci-kez-duzenlendi-iknaya-degil-ilhama-dayali-bir-sey-yaratmaya-calisiyoruz-/410>, Erişim tarihi: 05.03.2023.

hakkında istişarelerde buldukları müşahede edilmiştir. “Yürütücü olduğumuz Roman Diyalog Ağı olarak Karşıyaka Belediyesi Başkan Yardımcısı Saadet Çağlın’ı ziyaret ettik”.¹³⁰

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Platformun Amacı, Yöntemleri ve Dayandığı Değerler	116	78,91	98,31
Savunuculuk	112	76,19	94,92
Başta Romanlar Olmak Üzere Dezavantajlı Toplulukların Şartlarını İyileştirmek	8	5,44	6,78
Ajandaya Hizmet Eden Örgütlerden ya da Diğer Örgütlerden Alıntı Yapmak	6	4,08	5,08
Ayrımcılık ve Önyargıya Karşı Mücadele Etmek	4	2,72	3,39
İzleme Görevi ve İlgili Makama Öneriler	3	2,04	2,54
Diyalog ve Müzakerenin Yöntem Olarak Belirlenmesi	2	1,36	1,69
Evrensel İnsan Haklarını Müdafaa Etmek	2	1,36	1,69
Harekete Mensup Sporcuları vb. Desteklemek	2	1,36	1,69
Geleneksel ya da Yeni Medyada Yer Almak	1	0,68	0,85
Toplumla Entegre Olmak	1	0,68	0,85
Kültürel Faaliyetler	1	0,68	0,85
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin Mücadele	1	0,68	0,85
Sivil Toplumun Karar Alma Süreçlerinde Rol Alması	1	0,68	0,85
Demokratik Mücadeleye Katkı Sağlamak	1	0,68	0,85
Adalet Mücadelesi	1	0,68	0,85
Dayanışma	1	0,68	0,85
Kodlanmış BELGELER	118	80,27	100,00
Kodlanmamış BELGELER	29	19,73	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	147	100,00	-

Tablo 63. Sıfır Ayrımcılık Hareketi Platform Çerçevesi/Platformun Amacı, Yöntemleri ve Değerleri

¹³⁰ <https://www.sifirayrimcilik.org//page/roman-diyalog-agi-uyelerinden-karsiyaka-belediyesi-baskan-yardimcisi-saadet-caglin-a-ziyaret/832>, Erişim tarihi: 05.03.2023.

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Savunuculuk	112	76,19	100,00
Eğitim Çalışmaları, Konferans, Seminer, Kurs Düzenlemek	36	24,49	32,14
Sponsorluktan ya da Diğer Destekçilerden Yararlanmak	35	23,81	31,25
Politika Yapıcılarla ve Sivil Toplumla Temas Halinde Olmak	30	20,41	26,79
Diğer Örgütlerle İş birliği	16	10,88	14,29
Hareket İçi Toplantılar ve Dayanışma	9	6,12	8,04
Diğer Aktivistlerle Dayanışmak	7	4,76	6,25
Organizasyonlara Katılmak	5	3,40	4,46
Raporlama Yapmak	4	2,72	3,57
Belgesel Hazırlamak	3	2,04	2,68
Sanatsal Faaliyetler	3	2,04	2,68
Basın Açıklaması Yapmak	2	1,36	1,79
Destek Vermek	2	1,36	1,79
Burs Programı Oluşturmak	2	1,36	1,79
Başka Kuruluşlarla İş birliği Yapmak	2	1,36	1,79
Toplantılar Düzenlemek	2	1,36	1,79
Toplum Merkezleri İnşa Etmek	2	1,36	1,79
Lobi Çalışmaları	2	1,36	1,79
Danışmanlık Vermek	1	0,68	0,89
Diğer	1	0,68	0,89
Hukuki Destek Verilmesi	1	0,68	0,89
İletişim Kampanyaları Düzenlemek	1	0,68	0,89
Kodlanmış BELGELER	112	76,19	100,00
Kodlanmamış BELGELER	35	23,81	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	147	100,00	-

Tablo 64. Sıfır Ayrımcılık Hareketi Platform Çerçevesi/Platformun Amacı, Yöntemleri ve Değerleri/Savunuculuk

4.7.1.4.3. Çare Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Çare Çerçevesi	16	10,88	94,12
Politik Çerçeve	13	8,84	76,47
Çözüm Olarak Platform	4	2,72	23,53
Çerçeve Hizalama Süreçleri	4	2,72	23,53

Toplumsal Kültürel Çerçeve	1	0,68	5,88
Kodlanmış BELGELER	17	11,56	100,00
Kodlanmamış BELGELER	130	88,44	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	147	100,00	-

Tablo 65. Sıfır Ayrımcılık Derneği Çare Çerçevesi

Tetkik edilen Sıfır Ayrımcılık Hareketi metinlerinde çare çerçevesine yeterince yer verilmediği tespit edilmiştir. Hareketin analiz edilen söylemlerinde, teşhis edilen sorunun çözümü için ileri sürülen öneriler daha ziyade politik bir istikamette seyretmektedir. Bu doğrultuda hareket politika yapıcılardan Romanların hak mahrumiyetlerinin giderilmesi, atık toplayıcıların çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve Roman çocuklarının eğitime erişimindeki engellerin kaldırılması gibi reformlar beklemektedir. Öte yandan hareketin metinlerinde siyasal iktidar vurgusunun hemen hemen hiç olmaması dikkat çekmektedir.

4.7.1.4.3.1. Çare Çerçevesi/Politik Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Politik Çerçeve	13	8,84	100,00
Romanların-Dezavantajlıların Hak Mahrumiyetlerinin Giderilmesi	6	4,08	46,15
Atık Toplayıcıların Çalışma Koşullarını İyileştirecek Önlemler	5	3,40	38,46
Romanların Eğitime Erişimi İçin Tedbirler Alınması	5	3,40	38,46
Romanlara Yönelik Ulusal Strateji Belgesi Hazırlanması	2	1,36	15,38
Ayrımcılıkla Mücadele Politikaları Geliştirilmesi	2	1,36	15,38
Roman Mahallerinde EBA Takibi İçin Toplum Merkezleri İhdas Edilmesi	2	1,36	15,38
Yoksulluğu Ortadan Kaldırmak İçin Devlet, Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum İş birliği	1	0,68	7,69
Toplumsal Eğitim Düzeyinin Yükseltilmesi	1	0,68	7,69
Çocuk Hakları İhlallerinin Kamu Otoritelerince Takibinin Yapılması	1	0,68	7,69
İlköğretimde Ayrımcılık Derslerinin Müfredata Konulması	1	0,68	7,69

Romanlara Yönelik İstihdam ve Eğitim Politikalarının Oluşturulması	1	0,68	7,69
Çocuk Hakları İçin Çalışmalar Yapılması	1	0,68	7,69
Eğitim Sisteminin Tüm Dezavantajlıları Kapsayacak şekilde Tasarlanması	1	0,68	7,69
Kentsel Dönüşümün Roman Ayrımcılığı İçermemesi	1	0,68	7,69
Göçebe-Mevsimlik İşçiler İçin Barınma Merkezleri İhdas Edilmesi	1	0,68	7,69
Tahliyelerin Durdurulması. Yeni Yasal Düzenlemelerin Yapılması	1	0,68	7,69
Romanların Tecrit Halinde Yaşamalarına Son Verilmesi	1	0,68	7,69
Kodlanmış BELGELER	13	8,84	100,00
Kodlanmamış BELGELER	134	91,16	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	147	100,00	-

Tablo 66. Sıfır Ayrımcılık Derneği Çare Çerçevesi/Politik Çerçeve

Politik çare çerçevesinin alt çerçevesi olan Romanların hak mahrumiyetlerinin giderilmesi çerçevesi Romanlara yönelik hak ihlallerinin ortadan kaldırılmasını hedefleyen çerçevelerdir. Çerçeve, bunun için gerek ulusal gerek yerel politika yapıcıların lüzumlu tedbirleri alması gerekliliğine vurgu yapmaktadır. “Çözüm ise valilik ve belediyeler tarafından okul öncesi eğitimlere ücretsiz katılmalarının sağlanması, okul masraflarının karşılanması ve ilkokuldan itibaren adil ücret burs verilmesi, öğretmenlere nasıl davranmaları konusunda eğitim verilmesi...”.¹³¹ Sıfır Ayrımcılık Hareketi’nin altını çizdiği diğer politik çare çerçevesi atık toplayıcılarının çalışma koşullarını iyileştirecek önlemlerin alınmasını ihtiva etmektedir. “Atık işçilerinin sorunlarını çözmek için öncelikli olarak yetkili tüm tarafların içinde olduğu bir komisyon kurulması gerektiği belirtilirken ‘kalıcı çözüm’ çağrısı yapıldı”.¹³² Romanların eğitime erişimi için tedbirler alınmasına yönelik çerçeve ise fiziki şartların iyileştirilmesinden müfredat değişikliğine kadar muhtelif önerileri kapsamaktadır.

¹³¹ <https://www.sifirayrimcilik.org//page/evet-baska-bir-siyaset-de-mumkun-okulu-da-/411>, Erişim tarihi: 06.04.2023.

¹³² <https://www.sifirayrimcilik.org//page/atik-toplayicilarinin-sorunlarini-cozmek-icin-8-talep/807>, Erişim tarihi: 06.04.2023.

Sıfır Ayrımcılık Derneği'nin hazırladığı Pandemi Döneminde Roman Çocukların Eğitime Erişimi raporunda; eğitim sisteminin Roman çocuklar da dahil tüm öğrencileri kapsayacak şekilde tasarlanması, Romanların eğitim hakkından tam ve eşit fırsatlarda yararlanması gerektiği ve ötekileşen tüm grupların kapsayıcı bir anlayışla topluma dahil edilmesinin sağlanması ve bunun ayrımcılığı önleyen uygulamalarla bütünleştirilmesi öneriliyor.¹³³

4.7.1.4.4. Motivasyon Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Motivasyon Çerçevesi	7	4,76	87,50
Doğrudan Motivasyon Çerçevesi	5	3,40	62,50
Dolaylı Motivasyon Çerçevesi	3	2,04	37,50
Kodlanmış BELGELER	8	5,44	100,00
Kodlanmamış BELGELER	139	94,56	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	147	100,00	-

Tablo 67. Sıfır Ayrımcılık Derneği Motivasyon Çerçevesi

Sıfır Ayrımcılık Hareketi'nin metinlerinde motivasyon çerçevesi oldukça az sayıdadır. Kamusal destek ve katılım için hayati bir öneme sahip bu çerçevenin mezkûr hareketin metinlerinde inşa edilmemiş olması iletişimsel anlamda oldukça mühim bir eksikliklerdir. Bulguların az sayıdaki doğrudan motivasyon çerçevesinin çoğunluğu atık toplayıcılara yönelik kısıtlayıcı işlemlerin son bulmasına ilişkindir. “Geçimini atık toplayarak sağlayan ve kötü koşullarda çalışma imkânı bulabilen toplayıcıların geçimlerini sağlayabilmeleri için bazı öneriler sunuyoruz ve çözümün bir parçası olmak için herkesi sorumluluk almaya davet ediyoruz.”¹³⁴

¹³³ <https://www.sifrayimcilik.org//page/pandemi-doneminde-roman-cocuklarin-egitime-erisimi/845>, Erişim tarihi: 06.04.2023.

¹³⁴ <https://www.sifrayimcilik.org//page/romanlar-guvenceli-islerde-calismak-istiyor-iste-romanlarin-talepleri/809>, Erişim tarihi: 07.03.2023.

4.7.1.5. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi'nin Makro Analizi

Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi çoğunluğunu müteaddiyin ailelerin dini ve patriyarkal baskı gören kızlarının oluşturduğu bir özne hareketidir. Cebren başlarını kapatmak zorunda kaldıklarını hisseden kız çocuklarının ve kadınların oluşturduğu hareketin söylemlerinde temel çerçeve görevlerinden teşhis çerçevesinin güçlü bir biçimde kullanıldığı saptanmıştır. Yine kamusal destek ve bireysel eylem için gerekli olan motivasyon çerçevelerinin -çoğunluğu dolaylı motivasyon çerçevesi de olsa- kullanıldığı görülebilmektedir. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi'nin temelini bir mektup hareketi olduğu düşünüldüğünde çerçevelerin stratejik bir plandan ziyade spontane ve kolektif bir biçimde ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Hareketin metinlerindeki dolaylı motivasyon çerçeveleri çoğunlukla saçlarını açan kız çocuklarının başarı hikayeleri üzerine kurulmakta ve bu durum aynı eylemi tekrar etmek isteyen kız çocukları için kuvvetli bir motivasyon haline gelmektedir. Öte yandan Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi özne kaynaklı bir mektup hareketi olduğundan çare çerçevesinin oldukça silik kaldığı müşahade edilmektedir.

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Teşhis Çerçevesi	141	95,27	100,00
Doğrudan Motivasyon Çerçevesi	12	8,11	8,51
Çare Çerçevesi	10	6,76	7,09
Kodlanmış BELGELER	141	95,27	100,00
Kodlanmamış BELGELER	7	4,73	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	148	100,00	-

Tablo 68. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi Temel Çerçeveleme Görevleri

4.7.1.5.1. Teşhis Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Teşhis Çerçevesi	141	95,27	100,00
Toplumsal Kültürel Çerçeve	135	91,22	95,74

Politik Çerçeve	27	18,24	19,15
Bürokratik Çerçeve	17	11,49	12,06
Ekonomik Çerçeve	9	6,08	6,38
Medya ve İletişim Çerçevesi	1	0,68	0,71
Kodlanmış BELGELER	141	95,27	100,00
Kodlanmamış BELGELER	7	4,73	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	148	100,00	-

Tablo 69. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi Teşhis Çerçevesi

Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi ele aldığı sorunu ağırlıklı olarak bir toplumsal-kültürel mesele olarak görmektedir. Bu çerçeveye uygun olarak meselenin müsebbibi olarak tutucu aileler ve aile yapıları gösterilmekte; nedensellik patriyarkal düzen üzerinden kurulmaktadır. “Abilerim ve babam evde atletle gezerken benim yaz sığağında askılı bir kıyafetle olmama bile izin yok”.¹³⁵ Tüm bu olgular bir araya getirildiğinde hareketin teşhis çerçevesinin oldukça güçlü olduğu söylenebilir.

4.7.1.5.1.1. Teşhis Çerçevesi/Toplumsal Kültürel Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Toplumsal Kültürel Çerçeve	135	91,22	98,54
Muhafazakâr Baskı	131	88,51	95,62
Toplumsal Şiddet ve Nefret	16	10,81	11,68
Toplumsal Ayrımcılık	9	6,08	6,57
Toplumsal Boyutta Hak İhlalleri	1	0,68	0,73
Kodlanmış BELGELER	137	92,57	100,00
Kodlanmamış BELGELER	11	7,43	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	148	100,00	-

Tablo 70. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi Teşhis Çerçevesi/Toplumsal Kültürel Çerçeve

Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi’ne ait metinlerde toplumsal-kültürel çerçeve ağırlıklı olarak muhafazakâr baskı çerçevesinde kurulmaktadır. Tutucu aile yapıları ve dini baskı en fazla zikredilen muhafazakâr baskı biçimiyken, dini baskının bireyler üzerindeki menfi etkisine dikkat çekilmesi baskının bir diğer boyutunu oluşturmaktadır.

¹³⁵ <https://yalnizyurumeyeceksin.com/2021/05/18/abilerim-ve-babam-evde-atletle-gezerken-benim-yaz-sicaginda-askili-bir-kiyafetle-olmama-bile-izin-yok/>, Erişim tarihi: 09.03.2023.

İncelenen metinlerde kız çocukları aileleri tarafından cebren dini pratikleri uygulamaya zorlandıklarını ifade etmektedirler. Söz konusu metinlerde bu baskı en çok psikolojik şiddet alt çerçevesinde toplanırken; psikolojik şiddeti fiziksel şiddet ve mezkûr baskı neticesinde lâdinileşen gençler olgusu takip etmektedir. “Annem boynum açık diye diğer arkadaşlarımla yanında bağırıp eve sokmuştu. O günden sonra da bir daha çıkmadım. Asla çocukluğumu yaşayamadım”.¹³⁶ “Dinlediğim müzik grupları yüzünden beni döven bir anne”.¹³⁷ “Ben, 14 yaşından beri dini sorgulayışlar içinde olan 18 yaşında bir bireyim. Kur’an’ın Arapçasını da Türkçesini de okudum ve kendimi bu dine ait hissetmediğimi fark ettim”.¹³⁸

Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi’nin incelenen belgelerinde öne çıkan diğer bir toplumsal-kültürel alt çerçeve dini baskının bireylerin üzerindeki menfi etkilerine dikkat çekilmesine dayanmaktadır. Bu metinlerde baskı gören çocuklar sık sık kendilerine yabancılaştıklarından, takiye hissini kendilerine verdiği ruhsal ağırlıktan, zaman zaman da intihar meyillerinden bahsetmektedirler. “Uzun zamandır intihar hakkında düşünüp planlar yapıyorum. Kim bilir, belki bu yazı yayımlanınca hayatta bile olmam. Nedenlerimse hayatın bana getirdiklerini kabul edememem, kendime bu saygısızlığı daha fazla yapamayacak oluşum. Hayat gayem yok...”.¹³⁹

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Muhafazakâr Baskı	131	88,51	98,50
Tutucu Aile Yapıları ve Dini Baskı	128	86,49	96,24
Dini Baskının Bireyler Üzerindeki Menfi Etkileri	54	36,49	40,60
Çocuklara ve Gençlere Muhafazakâr ve Dini Baskı	10	6,76	7,52

¹³⁶ <https://yalnizyurumeyeceksin.com/2022/09/05/su-zamana-kadar-her-seyi-annem-icin-yaptim-hep-onun-mutlulugunu-dusundum-ama-artik-kendimi-de-dusunmeliyim/>, Erişim tarihi: 09.03.2023.

¹³⁷ <https://yalnizyurumeyeceksin.com/2022/11/20/dinledigim-muzik-gruplari-yuzunden-beni-doven-bir-anne/>, Erişim tarihi: 09.03.2023.

¹³⁸ <https://yalnizyurumeyeceksin.com/2021/06/01/onlara-gore-sehir-degistirip-universiteye-giden-kizlar-saglam-olarak-eve-donmezlermis/>, Erişim tarihi: 09.03.2023.

¹³⁹ <https://yalnizyurumeyeceksin.com/2022/03/10/yapamamamin-asil-nedeni-babamdan-allahtan-bile-korkmadigim-kadar-korkmamdi/>, Erişim tarihi: 09.03.2023.

Mahalle Baskısı	9	6,08	6,77
Diğer Bireylerin Baskısı	3	2,03	2,26
Özgürlük Karşıtı Tutucu Grupların Varlığı	2	1,35	1,50
Kodlanmış BELGELER	133	89,86	100,00
Kodlanmamış BELGELER	15	10,14	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	148	100,00	-

Tablo 71. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi Teşhis Çerçevesi/Toplumsal Kültürel Çerçeve/Muhafazakâr Baskı

4.7.1.5.1.2. Teşhis Çerçevesi/Politik Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Politik Çerçeve	27	18,24	100,00
Anayasal Devlet Kapsamında Olan Vakıalar	24	16,22	88,89
Hak İhlalleri Boyutu	11	7,43	40,74
Siyasal İktidarın Politikaları	1	0,68	3,70
Kodlanmış BELGELER	27	18,24	100,00
Kodlanmamış BELGELER	121	81,76	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	148	100,00	-

Tablo 72. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi Teşhis Çerçevesi/Politik Çerçeve

Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi öznelinin sorunu ele alış biçimleri ezici bir biçimde toplumsal-kültürel bir veçhede zuhur ederken, politik çerçeve de -mukayesen az da olsa- incelenen metinlerde tespit edilmiştir. Anayasal devlet ve haklar kapsamında olan vakıalar alt çerçevesi en fazla öne çıkan politik çerçevedir. Bu kapsamda en fazla zikredilen yorum kalıbı hafızlık kursu adı altında çocukların endoktrine edilmeleridir. Harekete ait tetkik edilen metinlerde çocukların zorunlu ortaöğretime paralel olarak ya da zorunlu öğretimin muadili olarak hafızlık kurslarına gönderildikleri görülmüştür. “8.sınıftan sonra ben de ablam gibi hafızlık kursunda kaldım, ailemden uzakta olmak cazip gelmişti. 5-6 sene boyunca uzak kaldım. Maalesef aile evinden daha berbattı kaldığım yer; saçma sapan dayatmalarla aklımıza sokulan düşünceler, fikirler... Yanlış

öğretilen doğrular. İğrenç kalpli insanlar”.¹⁴⁰ Öte yandan yine çocukların eğitim almak için medrese gibi paralel kurumlara gönderildikleri dikkat çekmektedir. “Ailemin zoruyla medreseye gönderildim ve 3 ay boyunca perdesi bile açılmayan bir dairede bir grup kızla kaldım”.¹⁴¹

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Anayasal Devlet Kapsamında Olan Vakıalar	24	16,22	96,00
Hafızlık Kursu Adı Altında Çocukların Endoktrine Edilmeleri	14	9,46	56,00
Medrese Gibi Paralel Kurumlara Gönderilen Çocuklar	4	2,70	16,00
Dini Baskı Gören Gençlerin Varlığı	3	2,03	12,00
İmam Hatip Okullarında Öğrencilerin Endoktrine Edilmeleri	3	2,03	12,00
Kamusal Alanların Tarikatlar Tarafından Ele Geçirilmesi	2	1,35	8,00
Yargı Organlarının Tarikatlar Tarafından Ele Geçirilmesi	1	0,68	4,00
Devlete Ait Kurumların Tarikatların Elinde Olması	1	0,68	4,00
Sistemantik çocuk istismarı-Tarikat, Aile, Devlet	1	0,68	4,00
Kodlanmış BELGELER	25	16,89	100,00
Kodlanmamış BELGELER	123	83,11	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	148	100,00	-

Tablo 73. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi Teşhis Çerçevesi/Politik Çerçeve/Anayasal Devlet ve Haklar

4.7.1.5.2. Platform Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Platform Çerçevesi	22	14,86	95,65
Hareketin Kendi Çabalarının Altını Çizmesi	20	13,51	86,96
Platformun Amacı ve Yöntemleri ve Dayandığı Değerler	4	2,70	17,39
Savunulan Grubun Söylemsel Konumlandırılması	1	0,68	4,35

¹⁴⁰ https://yalnizyurumeceksin.com/2022/09/05/kapanirsam-babam-beni-rahat-birakir-baskilarina-devam-etmez-sandim/?utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=kapanirsam-babam-beni-rahat-birakir-baskilarina-devam-etmez-sandim, Erişim tarihi: 09.03.2023.

¹⁴¹ <https://yalnizyurumeceksin.com/2021/07/31/ailemin-zoruyla-medreseye-gonderildim-ve-3-ay-boyunca-perdesi-bile-acilmayan-bir-dairede-bir-grup-kizla-kaldim/>, Erişim tarihi: 09.03.2023.

Rol Model Üzerinden Ajandayı Vurgulamak	1	0,68	4,35
Kodlanmış BELGELER	23	15,54	100,00
Kodlanmamış BELGELER	125	84,46	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	148	100,00	-

Tablo 74. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi Platform Çerçevesi

Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi'nin metinlerinde temel çerçeveleme görevlerinin haricinde hareketin müdafaa ettiği konu hakkında kendi çabalarının altını çizmesi harekete ait dikkat çeken çerçevelerin başlıcasıdır “En çok farkında olmadıkları şey ise siyasal İslam’ın yaşandığı bir ülkede zorla başörtüsü takan kadınların yaşadığı baskı. Bu yüzden bu sayfaya farkındalıklarından ve bizi bir araya getirdiklerinden dolayı bir kez daha teşekkür etmek istiyorum”.¹⁴²

4.7.1.5.3. Çare Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Çare Çerçevesi	10	6,76	100,00
Ekonomik Çerçeve	5	3,38	50,00
Toplumsal Kültürel Çerçeve	3	2,03	30,00
Çözüm Olarak Platform	2	1,35	20,00
Politik Çerçeve	1	0,68	10,00
Kodlanmış BELGELER	10	6,76	100,00
Kodlanmamış BELGELER	138	93,24	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	148	100,00	-

Tablo 75. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi Çare Çerçevesi

Hareketin sorunun çözümüne ilişkin söylemi oldukça azdır. Var olan çare çerçeveleri ise ekseriyetle ekonomik çerçeve ve toplumsal kültürel çerçeve içerisindeki çözüm önerilerini kapsamaktadır.

¹⁴² <https://yalnizyurumeyeceksin.com/2022/02/19/muhafazakar-aile-klasigi-olarak-imam-hatipe-verildim/>, Erişim tarihi: 10.03.2023.

4.7.1.5.3.1. Çare Çerçevesi/Ekonomik Çerçeve

Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi çocukların ve gençlerin yaşadığı baskıyı toplumsal-kültürel bir çerçeve içerisinde tanımlarken, çare çerçevesinde ekonomik çerçevenin öne çıkması bir tenakuz gibi gözüküyor olsa da kendi içerisinde makul açıklaması olan bir duruma işaret etmektedir. Zira aileleri tarafından din eksenli baskıya uğrayan çocukların amacı ekonomik bağımsızlıklarını elde ederek aile evinden ayrılmak ve kendi özgürlüklerini ihdas etmektir. “Fakat para kazanırsanız kendi hayatınızı yaşamaya fırsatınız olur. Unutmayın ki bizleri zorbalığa uğratan şeylerin başında ekonomik bağımlılıklarımız yer alıyor”.¹⁴³

4.7.1.5.3.2. Çare Çerçevesi/Toplumsal Kültürel Çerçeve

Harekete ait metinlerde dikkat çeken bir diğer çare çerçevesi -ekonomik çerçeveye çok benzer biçimde- gençlerin özgürlüklerini kazanmak için üniversite kazanmalarına ve ailelerinin yanından ayrılmalarına dayanan toplumsal kültürel çerçevedir. İlgili çerçevede yüksek öğretim özgürleşmenin anahtarlarından biri olarak işaret edilmektedir. “...iyi bir üniversite kazanıp bu evden kaçacağım, bilemiyorum”.¹⁴⁴

4.7.1.5.4. Motivasyon Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Motivasyon Çerçevesi	47	31,76	100,00
Dolaylı Motivasyon Çerçevesi	40	27,03	85,11
Doğrudan Motivasyon Çerçevesi	12	8,11	25,53
Kodlanmış BELGELER	47	31,76	100,00
Kodlanmamış BELGELER	101	68,24	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	148	100,00	-

¹⁴³ <https://yalnizyurumeyeceksin.com/2022/01/05/dindar-bir-ailenin-evlenmemeyi-secen-uyumsuz-kiziyim/>, Erişim tarihi: 11.03.2023.

¹⁴⁴ <https://yalnizyurumeyeceksin.com/2021/04/15/imam-hatipte-bize-dumduz-kapanacaksiniz-diyemeyecekleri-icin-bizi-korkuturlardi/>, Erişim tarihi: 11.03.2023.

Tablo 76. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi Motivasyon Çerçevesi

Yalnız Yürümeyeceksin metinlerindeki motivasyon çerçevelerinin ekseriyeti dolaylı motivasyon çerçeveleridir. Hareketin temeli baskı gören çocuklara ve gençlere dayandığından, mektup formunda olan söylemlerin hedefi yine bu baskı gören çocuklar ve gençlerdir. Dolayısıyla Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi özelinde dolaylı motivasyon çerçevelerinin özgül bir önemi olduğu söylenebilir.

4.7.1.5.4.1 Doğrudan Motivasyon Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Doğrudan Motivasyon Çerçevesi	12	8,11	100,00
Edime Davet	6	4,05	50,00
Güçlü Olma- Vazgeçmeme	3	2,03	25,00
Evrensel Değerlere Vurgu	3	2,03	25,00
Duygusal Veçhenin Öne Çıkarılması	2	1,35	16,67
Dayanışma	2	1,35	16,67
Pes Etmemek	1	0,68	8,33
Mücadele	1	0,68	8,33
Muhalefete Seslenme	1	0,68	8,33
Kodlanmış BELGELER	12	8,11	100,00
Kodlanmamış BELGELER	136	91,89	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	148	100,00	-

Tablo 77. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi Motivasyon Çerçevesi/Doğrudan Motivasyon Çerçevesi

Harekete ait belgelerde en dikkat çeken doğrudan motivasyon çerçevesi okuyucuyu edime davet eden alt çerçevelerdir. Bu çerçevelerde, başlarını açmak isteyip de cesaret edemeyen okuyucular güdülenmeye çalışılmaktadır. Zira ilgili metinlerde sanal mektupları yazan kişiler kamuoyundan çok birbirlerine seslenmektedirler.

Eskiden burada yazılanları ağlayarak okurdum, şimdi ben size başarı hikayemi yazıyorum, yine gözlerim dolu. Sizlere söylemek istediğim şu; lütfen dini sorgulamaktan, yaşamınızı sorgulamaktan çekinmeyin. Kimse istemediği şekilde yaşamayı hak etmez.

Nasıl mutlu olacaksınız o şekilde yaşayın. Eğer sizi okumaktan alıkoymakla veya fiziksel şiddetle tehdit etmiyorlarsa açılmak istediğinizi söyleyin.¹⁴⁵

Hareketin diğer doğrudan motivasyon çerçeveleri güçlü olma ve vazgeçmeme ve evrensel değerlere vurgu çerçeveleridir. Güçlü olma ve vazgeçmeme çerçevesinde hür iradesiyle hayatını yaşamak isteyen kişilere metanetli olmaları salık verilmektedir. “Özet olarak söyleyebilirim ki hiçbir şekilde yılmayın, ben savaşıma devam ediyorum, bir yolunu bulacağım ve bu meselenin üzerinin örtülmesine izin vermeyeceğim. Siz de izin vermeyin!”¹⁴⁶ Eşitlik, özgürlük vb. temel değerlere yaslanan evrensel değerlere vurgu çerçevesinde edime davet özgürlük saikiyle yapılmaktadır. “Muhalefete Çağrı...Kazanacağınız oylar hiçbir gencin hak ve özgürlüklerinden değerli olamaz. Sesimizi duyun ve sesimiz olun. Bizi görmek, sesimizi yükseltmek sizin sorumluluklarınız arasındadır”¹⁴⁷

4.7.1.5.4.2. Dolaylı Motivasyon Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Dolaylı Motivasyon Çerçevesi	40	27,03	100,00
Dayanışma	21	14,19	52,50
Platforma ya da Kazanımlarına Vurgu Yapmak	11	7,43	27,50
Başarı Hikayeleri Yoluyla Cesaretlendirme	11	7,43	27,50
Pes Etme! Vazgeçme!	9	6,08	22,50
Umut Besleme-Vaat Verme	7	4,73	17,50
Duygusal Veçhenin Öne Çıkarılması	5	3,38	12,50
“Biz Çoğuz”	4	2,70	10,00
Evrensel Değerlere Vurgu	3	2,03	7,50
Mücadele	2	1,35	5,00
Hak Temelli Motivasyon	1	0,68	2,50
Kültürel ya da Dijital Etkinlikler Yoluyla Motivasyon	1	0,68	2,50

¹⁴⁵ <https://yalnizyurumeyeceksin.com/2022/09/05/disarida-etek-giyimis-birini-gorunce-direkt-orspu-damgasini-basan-bu-insanlar-beni-kabul-etmek-zorunda-kaldilar/>, Erişim tarihi: 12.03.2023.

¹⁴⁶ <https://yalnizyurumeyeceksin.com/2021/04/19/bana-destek-veren-tek-insan-12-yasindaki-kiz-kardesimdi/>, Erişim tarihi: 12.03.2023.

¹⁴⁷ <https://yalnizyurumeyeceksin.com/2022/07/25/muhalefete-cagri/>, Erişim tarihi: 12.03.2023.

Toplumsal Dünyayı Dönüştürme Temennileri	1	0,68	2,50
Kodlanmış BELGELER	40	27,03	100,00
Kodlanmamış BELGELER	108	72,97	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	148	100,00	-

Tablo 78. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi Motivasyon Çerçevesi/Dolaylı Motivasyon Çerçevesi

Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi'nin incelenen söylemlerinde en çok öne çıkan dolaylı motivasyon alt çerçevesi dayanışmadır. Bu yorum kalıplarında müellif kişiler birbirlerine yalnız olmadıklarını hatırlatmaktadırlar. “Hiçbirimiz yalnız yürümeyeceğiz, bunu lütfen unutmayın. Yalnız değilsiniz. Ben varsam, biz varsak ve biz kız kardeşlersek birbirimizden güç alarak başaracağız”.¹⁴⁸ Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi'nin metinlerinde dikkat çeken diğer dolaylı motivasyon çerçeveleri platforma ya da kazanımlarına vurgu ve başarı hikayeleri yoluyla cesaretlendirme çerçeveleridir. Platforma ya da kazanımlarına vurgu alt çerçevesinde Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi'nin müşterek koşulları paylaşan kadınlar için bir kamusal alan yarattığı ifade edilmektedir. “Merhaba, bu platformu yaklaşık 1 ay önce keşfettim ve sizin hikayelerinizi okudukça daha da cesaret bulmaya başladım”.¹⁴⁹ Başarı hikayeleri ile cesaretlendirme alt çerçevesi ise ismi ile müsemma olarak başörtülerini çıkarmak isteyen kadınların bunu başarmış kişilerin hikayeleri ile ilişki kurmasını ifade etmektedir. “Burada yazılanları okuyup da ‘Keşke ben de yapabilsem’ diyen sayısız insan olduğunu biliyorum çünkü ben de sizin aranızdaydım”.¹⁵⁰

4.7.1.6. FİSA Çocuk Hakları Merkezi'nin Makro Analizi

FİSA Çocuk Hakları Merkezi'nin incelenen metinlerinde temel çerçeveleme görevlerinden teşhis ve çare çerçevelerinin yüksek sayılabilecek bir oranda kullanıldığı;

¹⁴⁸ <https://yalnizyurumeyeceksin.com/2021/10/19/kucukken-bile-asla-pantolon-giyemezdim-cunku-o-erkek-kiyafetiydi-ve-lanetlenmisti/>, Erişim tarihi: 12.03.2023.

¹⁴⁹ <https://yalnizyurumeyeceksin.com/2021/10/31/muzik-dinlemeyi-dans-etmeyi-cok-severdim-ama-imam-hatiple-birlikte-bilincaltima-bunlarin-bir-muslumana-yakismayacagi-kodlandi/>, Erişim tarihi: 12.03.2023.

¹⁵⁰ <https://yalnizyurumeyeceksin.com/2022/03/23/yetistigim-cevreye-gore-halan-geldiginde-sana-dini-acidan-sorumluluklar-yuklenirdi/>, Erişim tarihi: 12.03.2023.

ancak motivasyon çerçevesinin hemen hemen hiç kullanılmadığı bulgulanmıştır. Soruna yönelik teşhis ve sorunun çözümüne ilişkin öneriler gözlenebilirken, toplumsal destek ve katılım sağlanması noktasında FİSA'nın çok yetersiz kaldığı görülmektedir.

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Teşhis Çerçevesi	17	77,27	94,44
Çare Çerçevesi	15	68,18	83,33
Doğrudan Motivasyon Çerçevesi	1	4,55	5,56
Kodlanmış BELGELER	18	81,82	100,00
Kodlanmamış BELGELER	4	18,18	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	22	100,00	-

Tablo 79. FİSA Çocuk Hakları Merkezi Temel Çerçeveleme Görevleri

4.7.1.6.1. Teşhis Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Politik Çerçeve	17	77,27	100,00
Ekonomik Çerçeve	3	13,64	17,65
Bürokratik Çerçeve	2	9,09	11,76
Medya ve İletişim Çerçevesi	1	4,55	5,88
Toplumsal Kültürel Çerçeve	1	4,55	5,88
Kodlanmış BELGELER	17	77,27	100,00
Kodlanmamış BELGELER	5	22,73	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	22	100,00	-

Tablo 80. FİSA Çocuk Hakları Merkezi Teşhis Çerçevesi

Teşhis çerçevesinin kullanıldığı metinler incelendiğinde FİSA'nın savunduğu meseleyi ağırlıklı biçimde politik bir mesele olarak ele aldığı görülmektedir. Politik çerçevenin ardından az da olsa ekonomik çerçevenin kullanıldığı; yani çocuk haklarının ekonomik boyutlarıyla da değerlendirildiği tespit edilmiştir. Çocuk haklarının ihlaline ilişkin nedensellik ilişkilerinin yeterince oluşturulmadığı platform metinlerinde, problemden sorumlu tutulan kişi ya da müesseseler yeterince işaret edilmiş değildir.

Sorumlunun işaret edildiği az sayıda metinde temel sorumlu siyasal iktidar ve genel olarak devlet organizasyonudur.

4.7.1.6.1.1. Teşhis Çerçevesi/Politik Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Politik Çerçeve	17	77,27	100,00
Hak İhlalleri Boyutu	15	68,18	88,24
Anayasal Devlet Kapsamında Olan Vakıalar	4	18,18	23,53
Yasama Süreçlerinde ve Yasalarda Bulunan Sorunlar	1	4,55	5,88
Siyasal İktidarın Politikaları	1	4,55	5,88
Kodlanmış BELGELER	17	77,27	100,00
Kodlanmamış BELGELER	5	22,73	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	22	100,00	-

Tablo 81. FİSA Çocuk Hakları Merkezi Teşhis Çerçevesi/Politik Çerçeve

Metin içerisindeki anlamı ekseriyetle politik bir çerçeve içerisinde kuran FİSA dile getirdiği problemleri çoğunlukla hak ihlalleri vurgusuyla beraber kamularına aktarmaktadır. Metinlerdeki hak ihlalleri çocukların yaşam haklarının ihlaline ilişkin yorum kalıplarıdır. Bu yorum kalıplarında sırasıyla trafik kazalarında, sulama kanallarında ve göletlerde, iş kazalarında (Platform bu kazaları cinayet olarak tanımlamaktadır) ve intihar sonucu ölen çocuklar vurgulanmaktadır.

Fisa Çocuk Hakları Merkezi tarafından medya izleme yoluyla elde edilen verilere göre Eylül ayı boyunca Türkiye genelinde en az 100 çocuk önlenebilir sebeplerle yaşamını yitirmiştir. Yaşamını yitiren çocuklardan 35'i kız, 64'ü oğlan çocuğu olup 11'inin kimliği bilinmemektedir. Eylül ayında 27 çocuğun trafik kazalarında yaşamını yitirdiği öğrenilirken kentsel ve kırsal açık alanlarda yaşamını yitiren 16 çocuktan 12'sinin sulama kanalları ve göletlerde boğularak yaşamını kaybettiği görülmektedir. Yine yaşamını kaybeden çocuklardan 20'sinin yabancı uyruklu olduğu ve bunlardan 9'unun Yunanistan'a geçiş yapmak isterken boğularak yaşamını yitiren mülteci çocuklar olduğu görülmektedir. Eylül ayında ayrıca ev içi fiziksel güvenlik ihmali sonucu yaşamını yitiren 7 çocuğun 5'inin açık pencere ve balkonlardan düşerek öldüğü görülmektedir. Eylül

ayında yine bir Suriyeli çocuğun nefret cinayeti; 8 çocuğun da iş cinayetleri sonucu hayatlarını kaybettiği belirlenmiştir.¹⁵¹

FİSA Çocuk Hakları Merkezi'ne ait incelenen metinlerde bir diğer politik çerçeve anayasal devlet kapsamında olan vakıalardır. Burada daha çok çocuk işçi probleminin üzerinde durulmaktadır. “Mevsimlik tarım işçiliği alanında çalışmalar yürüten bir diğer görüşmeci ise mevsimlik tarım işçisi çocukların güvencesiz çalışan aileleriyle birlikte giderek modernleşip dijitalleşen, her şeyin kayıt altına alındığı bir dünyada kayıt dışı kalabildiklerini belirtmektedir” (FİSA, 2021a: 33).

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Hak İhlalleri Boyutu	15	68,18	100,00
Çocukların Yaşam Haklarının İhlali	12	54,55	80,00
Çocukların Sağlıklı Beslenme Haklarına Erişimde Yaşanan Problemler	1	4,55	6,67
Dezavantajlıların Kamusal Alandan Dışlanması	1	4,55	6,67
Kodlanmış BELGELER	15	68,18	100,00
Kodlanmamış BELGELER	7	31,82	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	22	100,00	-

Tablo 82. FİSA Çocuk Hakları Merkezi Teşhis Çerçevesi/Politik Çerçeve/Hak İhlalleri Boyutu

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Anayasal Devlet Kapsamında Olan Vakıalar	4	18,18	100,00
Çocuk İşçi Problemi	2	9,09	50,00
Eğitim Sisteminin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Toplumsallaştırması	1	4,55	25,00
Eğitim Sektöründeki İş Kazalarına İlişkin Veri Bulunmaması	1	4,55	25,00
Engelli Çocukların Eğitime Erişimi İçin Herhangi Bir Düzenleme Yapılmaması	1	4,55	25,00
Beslenme Hakkı Devletin Sorumluluğundadır	1	4,55	25,00
23 Nisan Ritüellerinin Çocukları Ötekileştirmesi	1	4,55	25,00
Covid-19'un Dezavantajlılar Üzerindeki Menfi Etkisi	1	4,55	25,00

¹⁵¹ <https://chm.fisa.org.tr/turkiyede-cocugun-yasam-hakki-ihlalleri-eylul-ayi-bilgi-notu/>, Erişim tarihi: 13.03.2023.

Kodlanmış BELGELER	4	18,18	100,00
Kodlanmamış BELGELER	18	81,82	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	22	100,00	-

Tablo 83. FİSA Çocuk Hakları Merkezi Teşhis Çerçevesi/Politik Çerçeve/Anayasal Devlet Kapsamında Olan Vakıalar

4.7.1.6.1.2. Teşhis Çerçevesi/Ekonomik Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Ekonomik Çerçeve	3	13,64	100,00
Dezavantajlıların İstihdam Süreçlerinde Yaşadıkları Problemler	2	9,09	66,67
Yoksulluk ve Dezavantajlılar	1	4,55	33,33
Kodlanmış BELGELER	3	13,64	100,00
Kodlanmamış BELGELER	19	86,36	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	22	100,00	-

Tablo 84. FİSA Çocuk Hakları Merkezi Teşhis Çerçevesi/Ekonomik Çerçeve

FİSA Çocuk Hakları Merkezi'nin sorun teşhisine yönelik olarak yararlandığı bir diğer çerçeve ekonomik çerçevedir. Oldukça az kullanılan söz konusu çerçevede en çok vurgulanan husus dezavantajlıların istihdam süreçlerinde yaşadıkları problemlerdir. Bu alt çerçeveyi oluşturan olgular ise meslek lisesi öğrencilerinin emeklerinin sömürülmesi ile mevsimlik işçi çocukların yaşadıkları ekonomik problemlerdir.

Bu çalışma döner sermaye uygulamasına odaklanmamakla birlikte, öğretmen ve öğrencilerle yapılan görüşmeler bu uygulamanın bir çocuğun ekonomik sömürüsüne kapı araladığını göstermektedir. Beceri eğitimi altında çocukların mesleki ve teknik okullarda döner sermaye üretimi için çalıştırılmalarının bir çeşit çocuk işçiliği biçimine dönüştüğü görülmektedir. Üstelik hem kaza araştırmasında hem de görüşmelerde tespit edilen iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili eksiklikler dikkate alındığında buralarda üretim yapılmasına kesinlikle izin verilmemesi gerektiği düşünülmektedir (FİSA, 2021b: 23).

4.7.1.6.2. Platform Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Platform Çerçevesi	19	86,36	100,00
Platformun Amacı ve Yöntemleri ve Dayandığı Değerler	18	81,82	94,74

Savunulan Grubun Söylemsel Konumlandırılması	1	4,55	5,26
Kodlanmış BELGELER	19	86,36	100,00
Kodlanmamış BELGELER	3	13,64	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	22	100,00	-

Tablo 85. FİSA Çocuk Hakları Merkezi Platform Çerçevesi

FİSA Çocuk Hakları Merkezi'nin kendisini nasıl çerçevelediğine bakıldığında ezici ağırlıkta platformun amacı, yöntemleri ve dayandığı değerlerin zikredildiği görülmektedir. Bunlardan en başlıcası hareketin savunuculuk faaliyetleridir. Savunuculuk faaliyetleri gerçekleştirilirken en çok faydalanılan iletişim taktiğinin raporlama yapmak olduğu görülmektedir. FİSA her ay düzenli olarak çocukların yaşam haklarının ihlal edildiği hadiseleri raporlaştırarak kamuoyu ile paylaşmaktadır. “Elinizdeki bu rapor, Türkiye’de çocukların yaşadıkları, maruz bırakıldıkları ayrımcılığı görünür kılmayı hedefliyor” (FİSA, 2021a: 3). FİSA metinlerinde rastlanan bir başka iletişim taktiği savunulan konu hakkında didaktik bilgiler vermeye dayanmaktadır. Kamuları bilgilendirmek amacı taşıyan bu tür mesajlarda toplumsal bilincin artırılması amaçlanmaktadır. “Bütün insan hakları sözleşme ve bildirgeleri esasında yetişkinlerle birlikte çocukların da haklarını genel anlamda koruyan belgelerdir” (FİSA, 2021b: 23).

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Platformun Amacı, Yöntemleri ve Dayandığı Değerler	18	81,82	94,74
Savunuculuk	13	59,09	68,42
Savunulan Konu Hakkında Didaktik Bilgiler Vermek	3	13,64	15,79
İzleme Görevi ve İlgili Makama Öneriler	2	9,09	10,53
Türcü Bakış Açılına Karşı Çıkmak	1	4,55	5,26
Çocuk Haklarını Güvence Altına Almak	1	4,55	5,26
Eşitlik ve Hakkaniyet	1	4,55	5,26
Çocukların Yaşadıkları Hak İhlallerinin Görünür Kılınması	1	4,55	5,26
İstanbul Sözleşmesi'nin Yanında Olmak	1	4,55	5,26
Demokratik Mücadeleye Katkı Sağlamak	1	4,55	5,26

Ajandaya Hizmet Eden Örgütlerden Ya da Diğerlerinden Alıntı Yapmak	1	4,55	5,26
Kodlanmış BELGELER	19	86,36	100,00
Kodlanmamış BELGELER	3	13,64	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	22	100,00	-

Tablo 86. FİSA Çocuk Hakları Merkezi Platform Çerçevesi/Platformun Amacı, Yöntemleri ve Dayandığı Değerler

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Savunuculuk	13	59,09	92,86
Raporlama Yapmak	13	59,09	92,86
Sponsorluktan ya da Diğer Destekçilerden Yararlanmak	1	4,55	7,14
Kodlanmış BELGELER	14	63,64	100,00
Kodlanmamış BELGELER	8	36,36	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	22	100,00	-

Tablo 87. FİSA Çocuk Hakları Merkezi Platform Çerçevesi/Platformun Amacı, Yöntemleri ve Dayandığı Değerler/Savunuculuk

4.7.1.6.3. Çare Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Çare Çerçevesi	15	68,18	100,00
Çerçeve Hizalama Süreçleri	13	59,09	86,67
Politik Çerçeve	4	18,18	26,67
Toplumsal Kültürel Çerçeve	1	4,55	6,67
Kodlanmış BELGELER	15	68,18	100,00
Kodlanmamış BELGELER	7	31,82	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	22	100,00	-

Tablo 88. FİSA Çocuk Hakları Merkezi Çare Çerçevesi

FİSA Çocuk Hakları Merkezi'nin incelenen metinlerinde probleme ilişkin çarenin daha çok diğer toplumsal gruplarla olan eklemlenmenin artırılmasına odaklanan çerçeve hizalama süreçlerine dayandırıldığı bulgulanmıştır. Stratejik bir karara delalet eden hizalama süreçleriyle birlikte FİSA kendi gündemi haricinde başka ajandaları da temellük etmekte ve diğer hareketlerle kendisini köprülemektedir. Çerçeve hizalama süreçlerinden sonra en çok tercih edilen çare çerçevesi ise -başat teşhis çerçevesiyle uyumlu olarak-politik çerçevedir.

4.7.1.6.3.1. Çare Çerçevesi/Çerçeve Hizalama Süreçleri

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Çerçeve Hizalama Süreçleri	13	59,09	100,00
Çerçeve Genişletme	11	50,00	84,62
Çerçeve Köprüleme	3	13,64	23,08
Kodlanmış BELGELER	13	59,09	100,00
Kodlanmamış BELGELER	9	40,91	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	22	100,00	-

Tablo 89. FİSA Çocuk Hakları Merkezi Çare Çerçevesi/Çerçeve Hizalama Süreçleri

FİSA’NIN en çok kullandığı çerçevele hizalama biçimi çerçeve genişletmedir. Bu doğrultuda FİSA savunuculuk gündemine mülteci çocukları da almakta ve ürettiği metinlerde mülteci çocuklara yönelik hak ihlallerine dikkat çekmektedir. “Çok açık ki Türkiye’nin mülteci çocukları da kapsayan, insan haklarına dayalı bir ülke çocuk politikasına ihtiyacı var”.¹⁵² FİSA metinlerinde az sayıdaki çerçeve köprüleme stratejisi ise öncelikle mülteciler, ardından Kürt hareketi ve hayvan hakları hareketleri üzerinden kurulmaktadır. “KİMSE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜ KULLANDIĞI İÇİN SINIRDIŞI EDİLEMEZ!... Yıllardır özellikle siyasilerin ve medyanın hedef göstermesi sonucunda derinleşen ekonomik krizin tüm sorumlusunun mülteciler olarak görülmesi kutuplaştırmayı artırmıştır”.¹⁵³

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Çerçeve Genişletme	11	50,00	100,00
Mülteci Çocuklar	11	50,00	100,00
Kodlanmış BELGELER	11	50,00	100,00
Kodlanmamış BELGELER	11	50,00	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	22	100,00	-

Tablo 90. FİSA Çocuk Hakları Merkezi Çare Çerçevesi/Çerçeve Hizalama Süreçleri/Çerçeve Genişletme

¹⁵² <https://chm.fisa.org.tr/bursada-sekiz-cocugun-yasamini-kaybettigi-yanginlarin-sebebi-acik-esitsizlik-ve-denetimsizlik/>, Erişim tarihi: 14.03.2023.

¹⁵³ <https://chm.fisa.org.tr/kimse-ifade-ozgurlugunu-kullandigi-icin-sinir-disi-edilemez/>, Erişim tarihi: 14.03.2023.

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Çerçeve Köprüleme	3	13,64	100,00
Mülteciler	2	9,09	66,67
Kürt Hareketi	1	4,55	33,33
Hayvan Hakları	1	4,55	33,33
Kodlanmış BELGELER	3	13,64	100,00
Kodlanmamış BELGELER	19	86,36	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	22	100,00	-

Tablo 91. FİSA Çocuk Hakları Merkezi Çare Çerçevesi/Çerçeve Hizalama Süreçleri/Çerçeve Köprüleme

4.7.1.6.3.2. Çare Çerçevesi/Politik Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Politik Çerçeve	4	18,18	100,00
Türkiye'nin İnsan Haklarına Dayalı bir Çocuk Politikasına İhtiyacının Olması	2	9,09	50,00
Meslek Liselerinde Kazaları Önleyecek Altyapının Oluşturulması	1	4,55	25,00
Çocuk Yargı Sisteminin Yeniden Dizayn Edilmesi	1	4,55	25,00
Eğitim Uygulamalarının Denetlenmesi	1	4,55	25,00
Meslek Liselerinin Çocukların Haklarını Gözeten Bir Yapıya Kavuşturulması	1	4,55	25,00
Çocuk Ölümünün Etkin Bir Şekilde Soruşturulması	1	4,55	25,00
Ev Yangınları Temel Haklara İlişkin Tedbirlerle Önlenebilir	1	4,55	25,00
Okullarda Okul Beslenme Programlarının Oluşturulması	1	4,55	25,00
Bireyi Önceleyen Hukukun Üstünlüğüne Dayalı Hukuk	1	4,55	25,00
Nefret Saikiyle İşlenen Suçların En Üst Sınırdan Cezalandırılması	1	4,55	25,00
Ayrımcılıkla Mücadele Politikaları Geliştirilmeli	1	4,55	25,00
Eğitim Sisteminin Tüm Dezavantajlıları Kapsayacak şekilde Tasarlanması	1	4,55	25,00
Kodlanmış BELGELER	4	18,18	100,00
Kodlanmamış BELGELER	18	81,82	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	22	100,00	-

Tablo 92. FİSA Çocuk Hakları Merkezi Çare Çerçevesi/Politik Çerçeve

FİSA sorun teşhisinde problemi daha çok politik bir problem olarak ele almakta ve bu doğrultuda çare olarak kimi politik öneriler sunmaktadır. Bunlardan ilki devletin

çocukları ayrımcılıktan ve her formda istismardan koruyacak yasal düzenlemeleri hayata geçirmesi ve çocukların yararını gözetken kamu politikaları oluşturmasıdır. “Üçüncü yükümlük ise devletlerin pozitif yükümlülüğüdür. Yani çocukların hak ve özgürlüklerinin yaşama geçmesi için devletler gerekli düzenlemeleri yerine getirmekle yükümlüdür” (FİSA, 2021a: 13). Diğer politik öneriler ise devletin çocukların yaşam haklarının ihlaline ve emeklerinin sömürülmesine yönelik önleyici, denetleyici ve cezalandırıcı tedbirler alması gerekliliğiyle ilişkilidir.

4.7.1.6.4. Motivasyon Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Motivasyon Çerçevesi	1	4,55	100,00
Doğrudan Motivasyon Çerçevesi	1	4,55	100,00
Dolaylı Motivasyon Çerçevesi	0	0,00	0,00
Kodlanmış BELGELER	1	4,55	100,00
Kodlanmamış BELGELER	21	95,45	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	22	100,00	-

Tablo 93. FİSA Çocuk Hakları Merkezi Motivasyon Çerçeveleri

Kamuları mobilize etmeye yönelik söylem üretimi FİSA Çocuk Hakları Merkezi'nin metinlerinde yok denecek derecededir. Hareket, toplumsal katılımın ve meşruiyetin iletişimsel boyutunu ciddi biçimde ihmal ediyor gözükmektedir.

4.7.1.7. Barınamıyoruz Hareketi'nin Makro Analizi

Barınamıyoruz Hareketi'nin söylemlerinde temel çerçeveleme görevlerinden teşhis çerçevesinin diğer iki çerçeveleme görevine ağır bastığı görülmektedir. Öğrencilerin barınma sorununa ilişkin teşhisleri azımsanmayacak bir orandayken, sorunun çözümüne ilişkin önerileri yeterince çerçevenmemiş; yani öne çıkarılmamıştır. Öte yandan motivasyon çerçeveleri ise oldukça azdır. Protesto, bildiri, dilekçe gibi aktivist iletişim taktiklerini kullanmak eylemciliğin tabiatında olan edimlerdir; ancak

toplumsal mobilizasyon için her zaman yeterli olmayabilir. Netice itibariyle eylem odaklı bir hareket olan Barınamıyoruz Hareketi'nin temel çerçeveleme görevlerini kullanım düzeyi nispeten düşüktür.

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Teşhis Çerçevesi	64	67,37	95,52
Çare Çerçevesi	17	17,89	25,37
Doğrudan Motivasyon Çerçevesi	5	5,26	7,46
Kodlanmış BELGELER	67	70,53	100,00
Kodlanmamış BELGELER	28	29,47	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	95	100,00	-

Tablo 94. Barınamıyoruz Hareketi Temel Çerçeveleme Görevleri

4.7.1.7.1. Teşhis Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Bürokratik Çerçeve	44	46,32	68,75
Politik Çerçeve	26	27,37	40,63
Ekonomik Çerçeve	5	5,26	7,81
Toplumsal Kültürel Çerçeve	3	3,16	4,69
Kodlanmış BELGELER	64	67,37	100,00
Kodlanmamış BELGELER	31	32,63	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	95	100,00	-

Tablo 95. Barınamıyoruz Hareketi Teşhis Çerçevesi

Barınamıyoruz Hareketi'nin söylem setlerinde sorun teşhisi ağırlıklı biçimde bürokratik ve politik bir çerçevede kurulmaktadır. Her iki teşhis çerçevesi birbirine entegre olup bürokratik bir süreçte yaşanan sorun, hitamında politik bir sorun ya da talebe dönüşmektedir. Daha önce ifade edildiği üzere teşhis çerçevesinin bir diğer ayağı sorunun müsebbibinin ikrarına dayanmaktadır. Barınamıyoruz Hareketi'nde müsebbip olarak işaret edilen ilk kurum KYK yurt müdürlükleri ve idarecileridir. KYK müdürlüklerini siyasal iktidar ve kolluk kuvvetleri takip etmektedir. Hareketin teşhis çerçevesini oluşturan bileşenler incelendiğinde, zayıf nokta olarak nedensellik ilişkisinin hemen

hemen hiç kurulmaması söylenebilir. Sadece bir adet belgede konut krizinin kapitalist sistemin çelişkilerinin bir neticesi olduğu ifade edilmiştir.

4.7.1.7.1.1. Teşhis Çerçevesi/Bürokratik Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Bürokratik Çerçeve	44	46,32	100,00
Bürokratik Kurumlarda Dezavantajlılara Yönelik Hak İhlalleri	38	40,00	86,36
Diğer Bürokratik Handikaplar	3	3,16	6,82
Bürokratik Kurumlarda Dezavantajlıların Güvenliğinin İhmali	1	1,05	2,27
Kodlanmış BELGELER	44	46,32	100,00
Kodlanmamış BELGELER	51	53,68	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	95	100,00	-

Tablo 96. Barınamıyoruz Hareketi Teşhis Çerçevesi/Bürokratik Çerçeve

Barınamıyoruz Hareketi'nin inşa ettiği bürokratik çerçevede özellikle yüksek öğretim kurumlarında dezavantajlılara (Öğrenci gençler) yönelik hak ihlallerinin üzerinde durulduğu görülmektedir. Bu noktada ağırlıklı üzerinde durulan olgular KYK yurtlarındaki kötü fiziksel koşullar ile yine aynı yurtlardaki kötü beslenme koşullarıdır. “İnşaatı bitmemiş bina, eksik mobilyalar, kötü yemekler...Sorunların ardı kesilmeyen Yalova Dilşad KYK Yurdu şimdi de öğrencileri susuz bırakıyor”.¹⁵⁴ “Böcekler, kanalizasyon akıntısı, fare, yemeklerde kıllar”.¹⁵⁵

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Eğitim Kurumlarında Gençlere Yönelik Hak İhlalleri	39	41,05	97,50
KYK Yurtlarındaki Kötü Fiziksel Koşullar	22	23,16	55,00
KYK Yurtlarındaki Kötü Beslenme Koşulları	22	23,16	55,00
Gençlerin Değersizleştirilmesi	8	8,42	20,00
Yurtlardaki Tedbirsizlikler	2	2,11	5,00
Yurtlardaki Görevlilerin Hak İhlalleri	2	2,11	5,00

¹⁵⁴ <https://twitter.com/barinamayanlar/status/1585965297311354882>, Erişim tarihi: 15.03.2023.

¹⁵⁵ <https://twitter.com/barinamayanlar/status/1583851423845953536>, Erişim tarihi: 15.03.2023.

KYK Yurtlarında Öğrencilerin Baskılanması	1	1,05	2,50
Kodlanmış BELGELER	40	42,11	100,00
Kodlanmamış BELGELER	55	57,89	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	95	100,00	-

Tablo 97. Barınamıyoruz Hareketi Teşhis Çerçevesi/Bürokratik Çerçeve/ Eğitim Kurumlarında Gençlere Yönelik Hak İhlalleri

4.7.1.7.1.2. Teşhis Çerçevesi/Politik Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Politik Çerçeve	26	27,37	100,00
Anayasal Devlet Kapsamında Olan Vakıalar	18	18,95	69,23
Siyasal İktidarın Politikaları	10	10,53	38,46
Hak İhlalleri Boyutu	4	4,21	15,38
Politik Kamusal Alanda Cereyan Eden Vakıalar	2	2,11	7,69
Kodlanmış BELGELER	26	27,37	100,00
Kodlanmamış BELGELER	69	72,63	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	95	100,00	-

Tablo 98. Barınamıyoruz Hareketi Teşhis Çerçevesi/Politik Çerçeve

Barınamıyoruz Hareketi'nin yorum kalıplarında rastlanan politik çerçeve öncelikle anayasal devlet kapsamında olan vakıalarla ilişkilidir. Burada özellikle hak talebinde bulunan ve bunun için mücadele eden öğrenciler üzerindeki devlet baskısı vurgulanmaktadır. “Hukuksuz yere darp edilen biziz. Barınamayan biziz. Bu ülkede nefes alamayan biziz”.¹⁵⁶ “Öğrencileri soruşturmalarla yurttan atmalarla yıldırmaya çalışanların, burslarını kredilerini gasp etmeye çalışanların gençliğe insani koşullarda barınabilme imkânı sağlama niyetlerinin olmadığını bizler de kamuoyu da gayet iyi biliyoruz”.¹⁵⁷ Anayasal bağlamda ele alınan bir diğer teşhis alt çerçevesi barınma sorununun bizatihi kendisine ilişkin tespitleri kapsamaktadır “...Bu toprakların her karışında başını

¹⁵⁶ https://twitter.com/dw_turkce/status/1595465953806098432, Erişim tarihi: 15.03.2023.

¹⁵⁷ <https://twitter.com/barınamayanlar/status/1595358778026860550>, Erişim tarihi: 15.03.2023.

sokabileceği bir dört duvar bulamayan, temel besin kaynaklarına erişemeyen, temel insani ihtiyaçlardan yoksun bırakılmış yoksul milyonların sesiyle, mücadelesiyle buradayız”¹⁵⁸

Barınamıyoruz Hareketi’nin kurduğu bir diğer politik çerçeve siyasal iktidarın politikalarına ilişkindir. Bu bağlamda oluşturulan metinlerde bilhassa siyasal iktidarın öğrencilerin sahip olduğu izin vb. haklar üzerindeki tasarrufları eleştirilmektedir. Öğrencilerin özlük haklarında yapılan kısıtlamalar alt çerçevesi altında kodlanan bu bağlama ilişkin yorum kalıpları sorumlu olarak Gençlik ve Spor Bakanlığı’nı işaret etmektedir. “KYK yurtlarında bir öğretim yılının tamamı için 75 gün olan izin süresi 30 güne düşürüldü. Güz dönemine dahi yetmeyecek bu süre sebebiyle yurttan atılmak istemiyoruz. @GSB_KYGM ve @kasapoglu’ndan izin sürelerinin artırılmasını talep ediyoruz!”¹⁵⁹

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Anayasal Devlet Kapsamında Olan Vakıalar	18	18,95	100,00
Hak Arayan Öğrencilere Yönelik Baskı	9	9,47	50,00
Barınma Sorunu Ciddi Bir Problem	7	7,37	38,89
Barınma Hakkı Temel İnsan Hakkıdır	3	3,16	16,67
Barınma Hakkının İhlali Eğitim ve Çalışma Hakkını da Etkiliyor	2	2,11	11,11
Gençlerin Barınma ve Eğitim Haklarının İhlal Edilmesi	2	2,11	11,11
Sağlıklı Beslenme Eksikliği	1	1,05	5,56
Çalışma Hayatındaki Sömürü	1	1,05	5,56
Beslenme Hakkı Devletin Sorumluluğundadır	1	1,05	5,56
Kodlanmış BELGELER	18	18,95	100,00
Kodlanmamış BELGELER	77	81,05	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	95	100,00	-

Tablo 99. Barınamıyoruz Hareketi Teşhis Çerçevesi/Politik Çerçeve/Anayasal Devlet Kapsamında Olan Vakıalar

¹⁵⁸ <https://twitter.com/barinamayanlar/status/1595358108020252674>, Erişim tarihi: 15.03.2023.

¹⁵⁹ <https://twitter.com/barinamayanlar/status/1584939112322125826>, Erişim tarihi: 15.03.2023.

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Siyasal İktidarın Politikaları	10	10,53	100,00
Öğrencilerin Özlük Haklarında Yapılan Kısıtlamalar	7	7,37	70,00
Öğrencilere Verilen Burs Miktarlarının Yetersizliği	1	1,05	10,00
KYK Yönetmeliğinin İdare Lehine Değiştirilmesi	1	1,05	10,00
İktidarın Üniversiteler Üzerindeki Baskısı	1	1,05	10,00
Kodlanmış BELGELER	10	10,53	100,00
Kodlanmamış BELGELER	85	89,47	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	95	100,00	-

Tablo 100. Barınamıyoruz Hareketi Teşhis Çerçevesi/Politik Çerçeve/Siyasal İktidarın Politikaları

4.7.1.7.2. Platform Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Platform Çerçevesi	49	51,58	100,00
Platformun Amacı, Yöntemleri ve Dayandığı Değerler	28	29,47	57,14
Muhtelif Video-Kanıtlar Üzerinden Ajandayı Vurgulamak	8	8,42	16,33
Özne, Tanık, Otorite Beyanları ile Amacın Deklare Edilmesi	6	6,32	12,24
Hareketin Kendi Çabalarının Altını Çizmesi	6	6,32	12,24
Gerçek Mağdur Kimlikleri Üzerinden Ajandayı Vurgulamak	6	6,32	12,24
Savunulan Grubun Söylemsel Konumlandırılması	6	6,32	12,24
Hareketin Kendisini Ahlaken Doğru Yerde Konumlandırması	4	4,21	8,16
Kodlanmış BELGELER	49	51,58	100,00
Kodlanmamış BELGELER	46	48,42	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	95	100,00	-

Tablo 101. Barınamıyoruz Hareketi Platform Çerçevesi

Aktivist taktiklerin çerçevesi olduğu kategori olan platform çerçevesinde Barınamıyoruz Hareketi daha çok platformun amacı, yöntemleri ve dayandığı değerleri ön plana çıkarmıştır. Bu alt çerçeveyi ise muhtelif video-kanıtlar üzerinden ajandayı vurgulama alt çerçevesi takip etmiştir. İlk alt çerçeve olan platformun amacı, yöntemleri ve dayandığı değerler çerçevesinde medyadan platform hakkındaki ya da ajanda

hakkındaki haberlerin alıntılanması geniş yer kaplamaktadır. Bu alt çerçevede Barınamıyoruz Hareketi’ni haber yapan gazete ve ajansların haberleri paylaşılmaktadır. Savunuculuk alt çerçevesinde ise ekseriyetle düzenlenen protestolar öne çıkarılmaktadır. “... Sokakta yatmak şöyle oldu. Biz dedik ki bu insanların kalacak yerinin olmadığını nasıl teşhir edebiliriz. Çok düz mantık bir şekilde sokakta yatarak dedik. Gerçekten denenmemiş bir eylem pratiğiydi”¹⁶⁰

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Platformun Amacı, Yöntemleri ve Dayandığı Değerler	28	29,47	100,00
Medyadan Kendi Hakkındaki ya da Ajanda Hakkındaki Haberleri Alıntılanmak	15	15,79	53,57
Savunuculuk	6	6,32	21,43
Üniversite Öğrencilerinin Sesi Olmak	6	6,32	21,43
Barınma Sorununu Görünür Kılmak	3	3,16	10,71
Ajandaya Hizmet Eden Örgütlerden ya da Diğerlerinden Alıntı Yapmak	3	3,16	10,71
Başlarda Barınma Sorunu Evsizlikle İlişkiliydi	1	1,05	3,57
Ajandaya Destek Veren Politik Aktörlerden Alıntı Yapmak	1	1,05	3,57
Yurt Problemlerini Gündeme Getirmek	1	1,05	3,57
Dayanışma	1	1,05	3,57
Savunulan Konu Hakkında Didaktik Bilgiler Vermek	1	1,05	3,57
Kodlanmış BELGELER	28	29,47	100,00
Kodlanmamış BELGELER	67	70,53	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	95	100,00	-

Tablo 102. Barınamıyoruz Hareketi Platform Çerçevesi/Platformun Amacı, Yöntemi ve Dayandığı Değerler

4.7.1.7.3. Çare Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Çare Çerçevesi	17	17,89	100,00
Çerçeve Hizalama Süreçleri	12	12,63	70,59
Çözüm Olarak Platform	4	4,21	23,53

¹⁶⁰ <https://www.genclikarastirmalari.org/post/barinamiyoruz-hareketi-ile-gencligin-barinma-mucadelesi-uzerine-2>, Erişim tarihi: 15.03.2022.

Politik Çerçeve	2	2,11	11,76
Kodlanmış BELGELER	17	17,89	100,00
Kodlanmamış BELGELER	78	82,11	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	95	100,00	-

Tablo 103. Barınamıyoruz Hareketi Çare Çerçevesi

Barınamıyoruz Hareketi’ne ait incelenen belgelerde sorunun çözümüne ilişkin belirgin olan söylem kalıpları nispeten az sayıdadır. Amaca yönelik stratejik taktikler olarak değerlendirebileceğimiz çerçeve hizalama süreçleri en çok kullanılan çare çerçeveleridir. Çerçeve hizalama süreçlerini çözüm olarak platform alt çerçevesi takip etmektedir.

4.7.1.7.3.1. Çare Çerçevesi/Çerçeve Hizalama Süreçleri

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Çerçeve Hizalama Süreçleri	12	12,63	100,00
Çerçeve Köprüleme	10	10,53	83,33
Çerçeve Güçlendirme	4	4,21	33,33
Kodlanmış BELGELER	12	12,63	100,00
Kodlanmamış BELGELER	83	87,37	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	95	100,00	-

Tablo 104. Barınamıyoruz Hareketi Çare Çerçevesi/Çerçeve Hizalama Süreçleri

Barınamıyoruz Hareketi’nin söylem setlerinde nispeten az tespit edilen çare çerçevesinde başat alt çerçeve hizalama süreçleridir. Çerçeve hizalama süreçlerinden en çok kullanılan hizalama süreçleri ise çerçeve köprüleme ve çerçeve güçlendirmedir. Çerçeve köprüleme ekseriyetle kamu otoritesine-kentsel dönüşüme direnen mahalleler ve işçi hareketiyle kurulmaktadır. “Fetihtepe’yle, Şahintepe’yle, Tozkoparan’la, Tokatköy’le kentsel dönüşüme karşı mücadele eden mahallelerle iletişimimiz var, mümkün merteye fikir alışverişinde bulunuyoruz...”.¹⁶¹ “Bu coğrafyada, iş

¹⁶¹ <https://www.genclikarastirmalari.org/post/barinamiyoruz-hareketi-ile-gencligin-barinma-mucadelesi-uzerine-2>, Erişim tarihi: 16.03.2023.

cinayetlerinde, kendisi veya çocukları barınabilsin diye çalışan her sene ortalama 3000 işçi katlediliyorken bizim Ankara'yla hesabımız kapanmış değildir".¹⁶²

Barınamıyoruz Hareketi'nin söylemlerinde tesadüf edilen bir başka çerçeve hizalama süreci çerçeve güçlendirmedir. Çerçeve güçlendirmenin Barınamıyoruz Hareketi'nin söylemlerinde inşa edilmesi hareketin iletişim pratiklerinin müşterek bir anlam oluşturma maksadıyla gerçekleştirildiğini düşündürmektedir. Zira tez çerçevesinde çerçeve güçlendirme bir ana çerçeve oluşturma teşebbüsü olarak değerlendirilmektedir. Barınamıyoruz Hareketi'nin canlandırmaya ve toplumsal ilişkilerde tedavüle sokmaya çalıştığı bu kavram "nitelikli barınma"dır. Hareketin soyutlama yaparak kavramsallaştırma cihetine gitmesi halkla ilişkiler pratiği anlamında müspet bir gelişme olarak değerlendirilebilir; ancak kavramın hareketin metinlerinde daha sık tekrarlanması gerekmektedir.

O dönem çok fazla ulaşım sorunu vardı yurtların, yemekhanelerde kıl çıkıyordu, böcek çıkıyordu. Biz o zaman fark ettik aslında buradaki barınma sorununun sadece öğrencilerin kalacak bir yer bulmasıyla alakalı olmadığını, o zamandan sonra aslında literatürümüze nitelikli barınma diye bir kavram girmiş oldu.¹⁶³

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Çerçeve Köprüleme	10	10,53	100,00
Kamu Otoritesine Direnen Mahalleliler	6	6,32	60,00
İşçi Hareketi	5	5,26	50,00
Yoksul Kesimler	2	2,11	20,00
Kadınlar (Cis)	1	1,05	10,00
Kürt Hareketi	1	1,05	10,00
Direnen Üniversiteler	1	1,05	10,00
Yurtdışındaki Kiracı Hareketleri	1	1,05	10,00
Mülteciler	1	1,05	10,00
LGBTİ Bireyler	1	1,05	10,00
Kodlanmış BELGELER	10	10,53	100,00

¹⁶² <https://twitter.com/barinamayanlar/status/1595332538398117888>, Erişim tarihi: 16.02.2023.

¹⁶³ <https://www.genclikarastirmalari.org/post/barinamiyoruz-hareketi-ile-gencligin-barinma-mucadelesi-uzerine-1>, Erişim tarihi: 16.03.2023.

Kodlanmamış BELGELER	85	89,47	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	95	100,00	-

Tablo 105. Barınamıyoruz Hareketi Çare Çerçevesi/Çerçeve Hizalama Süreçleri/Çerçeve Köprülme

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Çerçeve Güçlendirme	4	4,21	100,00
Nitelikli Barınma	4	4,21	100,00
Kodlanmış BELGELER	4	4,21	100,00
Kodlanmamış BELGELER	91	95,79	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	95	100,00	-

Tablo 106. Barınamıyoruz Hareketi Çare Çerçevesi/Çerçeve Hizalama Süreçleri/Çerçeve Güçlendirme

4.7.1.7.4. Motivasyon Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Motivasyon Çerçevesi	26	27,37	100,00
Dolaylı Motivasyon Çerçevesi	24	25,26	92,31
Doğrudan Motivasyon Çerçevesi	5	5,26	19,23
Kodlanmış BELGELER	26	27,37	100,00
Kodlanmamış BELGELER	69	72,63	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	95	100,00	-

Tablo 107. Barınamıyoruz Hareketi Motivasyon Çerçevesi

Çerçeveleme teorisinin halkla ilişkiler araştırmaları açısından en kritik veçhesi olan motivasyon çerçevesi Barınamıyoruz Hareketi'nin metinlerinde doğrudan motivasyon çerçevesi olarak oldukça azdır. Ancak dolaylı motivasyon çerçevesi azımsanmayacak yoğunluktadır.

4.7.1.7.4.1. Doğrudan Motivasyon Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Doğrudan Motivasyon Çerçevesi	5	5,26	100,00
Yürüyüş ve Etkinliklere Davet	3	3,16	60,00
Sahaya Çağırma	1	1,05	20,00
Edime Davet	1	1,05	20,00
Kodlanmış BELGELER	5	5,26	100,00
Kodlanmamış BELGELER	90	94,74	-

ANALİZ EDİLEN BELGELER	95	100,00	-
-------------------------------	-----------	---------------	---

Tablo 108. Barınamıyoruz Hareketi Motivasyon Çerçevesi/Doğrudan Motivasyon Çerçevesi

Harekete ait metinlerde doğrudan katılımı ve desteği teşvik etmeye yönelik yorum kalıpları ekseriyetle etkinliklere davet şeklindedir. “Öğrencilerin sesini @EdirneKYGM, @kasapoglu ve @KYG_DESTEK’i etiketleyerek duyurun”.¹⁶⁴

4.7.1.7.4.2. Dolaylı Motivasyon Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Dolaylı Motivasyon Çerçevesi	24	25,26	100,00
Hesap Sorma-Meydan Okuma	9	9,47	37,50
Platforma ya da Kazanımlarına Vurgu Yapmak	7	7,37	29,17
Mücadele	4	4,21	16,67
Güçlü İkaz	4	4,21	16,67
Dayanışma	3	3,16	12,50
Hak Temelli Motivasyon	3	3,16	12,50
Kodlanmış BELGELER	24	25,26	100,00
Kodlanmamış BELGELER	71	74,74	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	95	100,00	-

Tablo 109. Barınamıyoruz Hareketi Motivasyon Çerçevesi/Dolaylı Motivasyon Çerçevesi

Dolaylı motivasyon çerçeveleri ise hesap sorma-meydan okumaya ve platformun kazanımlarına vurgu yaparak itibar edinmeye yönelik çerçevelerdir. “İnsanca barınmak en temel hakkımız, hakkımızı kimseye yedirmeyiz”.¹⁶⁵ “Parklarda yatmaya başladığımızda Türkiye’nin gözü kulağı bizdeydi, ülkenin kan ağladığı bir problemi yüzüne çıkarmıştık”.¹⁶⁶

4.7.1.8. Toplama Kampı Mağdurları Platformu Makro Analizi

Toplama Kampı Mağdurları Platformu’nun metinleri incelendiğinde temel çerçeve görevlerinden en çok teşhis çerçevesinin oluşturulduğu görülmektedir. Öte yandan, doğrudan motivasyon çerçevesinin çare çerçevesinden daha fazla öne çıkarılması

¹⁶⁴ <https://twitter.com/barinamayanlar/status/1577237444344262658>, Erişim tarihi: 17.03.2023.

¹⁶⁵ <https://twitter.com/barinamayanlar/status/1577416339865698307>, Erişim tarihi: 17.03.2023.

¹⁶⁶ <https://twitter.com/barinamayanlar/status/1595335714429976577>, Erişim tarihi: 17.03.2023.

dikkate değerdir. Platformun kamusal destek ve mobilizasyon teminini önemseydiğini göstermektedir. Platform, söylem üretimi için sadece Twitter hesabını kullandığından ve retweetler de dahil olmak üzere Twitter hesabı çok faal olduğundan platformun temel çerçeveleme görevlerini kullanma oranları düşük gözükmemektedir. Ancak savundukları konu ile ilgili tüm içeriklerde sorun teşhisi, sorun müsebbibi, çare önerileri ve motivasyona ilişkin söylemler yer almaktadır. Sadece çare çerçevesinde çerçeve hizalama süreçlerini çok az kullandıkları tespit edilmiştir. Platform çerçeve köprüleme gibi demokratik artikülasyonları daha çok deneyebilir ve Doğu Türkistan'daki hak ihlallerine ilişkin söylemsel alanı çoğullaştırabilir.

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Teşhis Çerçevesi	181	29,01	83,03
Doğrudan Motivasyon Çerçevesi	88	14,10	40,37
Çare Çerçevesi	60	9,62	27,52
Kodlanmış BELGELER	218	34,94	100,00
Kodlanmamış BELGELER	406	65,06	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	624	100,00	-

Tablo 110. Toplama Kampı Mağdurları Platformu Temel Çerçeveleme Görevleri

4.7.1.8.1. Teşhis Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Teşhis Çerçevesi	181	29,01	97,31
Politik Çerçeve	169	27,08	90,86
Medya ve İletişim Çerçevesi	24	3,85	12,90
Kodlanmış BELGELER	186	29,81	100,00
Kodlanmamış BELGELER	438	70,19	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	624	100,00	-

Tablo 111. Toplama Kampı Mağdurları Platformu Teşhis Çerçevesi

Toplama Kampı Mağdurları Platformu ele aldığı meseleyi daha çok politik boyutuyla öne çıkarmaktadır. Politik alt çerçeveyle uyumlu bir şekilde meselenin

müebbibi olarak Çin Devleti gösterilmektedir. İlk nedensellik ilişkisi ise Türkiye özelinde kurulmakta ve Türkiye’de eğitim görmenin cezalandırılma sebebi olduğu öne çıkarılmaktadır. İkinci olarak, Uygur kimliğine sahip olmanın suçlanmak için kâfi olduğu ısrarla belirtilmektedir. Platformun zayıf da olsa diğer öne çıkardığı teşhis çerçevesi medya ve iletişim çerçevesidir. Bu çerçevede medyanın Uygurların hak mücadelesini önemsemediği zikredilmektedir.

4.7.1.8.1.1. Teşhis Çerçevesi/Politik Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Politik Çerçeve	169	27,08	92,35
Hak İhlalleri Boyutu	160	25,64	87,43
Politik Kamusal Alanda Cereyan Eden Vakıalar	27	4,33	14,75
Siyasal İktidarın Politikaları	13	2,08	7,10
Anayasal Devlet Kapsamında Olan Vakıalar	6	0,96	3,28
Diğer Politik Aktörler	3	0,48	1,64
Kodlanmış BELGELER	183	29,33	100,00
Kodlanmamış BELGELER	441	70,67	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	624	100,00	-

Tablo 112. Toplama Kampı Mağdurları Platformu Teşhis Çerçevesi/Politik Çerçeve

Toplama Kampı Mağdurları Platformu meseleyi politik bağlamıyla öne çıkarırken en çok Çin Devleti’nin başta Uygurlar olmak üzere Müslüman azınlıkların haklarını ihlal ettiği üzerinde durmaktadır. Burada, kamplara ve cezaevlerine gönderilen Uygurlara yönelik kötü muamelenin altı çizilmekte ve platform mensuplarının Doğu Türkistan’daki akrabalarına ulaşamadıkları ve akıbetlerini öğrenemedikleri vurgulanmaktadır. Ayrıca mezkûr hak ihlallerinin temel olarak Uygurların yaşama hakkını hedef aldığı ve Çin Devleti’nin uyguladığı politikaların bir soykırım olduğu belirtilmektedir. “Yüzbinlerce #Uygur hapse gönderildi ve milyonlarca #Doğu Türkistan’lı suçsuz yere toplama kampına gönderildi. Onlar Çin’in çeşitli işkencelerine maruz kalıyor; yemek, su, uykudan

yoksun, aşırı soğuğa maruz bırakılıyor”.¹⁶⁷ “Bütün acı gerçeklerle ortaya çıkan Uygur soykırımı, çeşitli parlamentolar tarafından kabul edildi. Çinli yetkililere Uygur soykırımı suçu nedeniyle yaptırımlar uygulandı”.¹⁶⁸

Platform metinlerinde rastlanan bir diğer politik alt-çerçeve politik kamusal alanda cereyan eden vakıalardır. Burada esas olarak Türk ve İslam dünyasının Uygur meselesine kayıtsız kalmasından şikâyet edilmektedir. Bu minvalde, Türkiye’nin verdiği tepkiler yetersiz bulunmaktadır. “...Bütün bunlar yaşanırken ne yazık ki Türk ve İslam alemi sessiz. Soruyoruz. Bu sessizliğinizi sebebi var mıdır?”.¹⁶⁹

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Hak İhlalleri Boyutu	160	25,64	95,81
Çin Devleti’nin Müslüman Azınlıkların Haklarını İhlal Etmesi	116	18,59	69,46
Çin’in Uyguladığı Politikaların Soykırım Olması,	83	13,30	49,70
Uygurların Protesto Haklarının Türkiye’de İhlal Edilmesi	7	1,12	4,19
Çocukların Yaşam Haklarının İhlali	2	0,32	1,20
Doğu Türkistan Meselesi Bir İnsan Hakları Meselesidir	1	0,16	0,60
Kamu Kurumlarında Uygurlara Yönelik Baskı ve Şiddet	1	0,16	0,60
Kodlanmış BELGELER	167	26,76	100,00
Kodlanmamış BELGELER	457	73,24	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	624	100,00	-

Tablo 113. Toplama Kampı Mağdurları Platformu Teşhis Çerçevesi/Politik Çerçeve/Hak İhlalleri Boyutu

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Politik Kamusal Alanda Cereyan Eden Vakıalar	27	4,33	90,00
Türk ve İslam Dünyasının Uygur Meselesinde Sessiz Olması	22	3,53	73,33
Batılı Politik Kurumların Yapıcı Tutumu	3	0,48	10,00
Çin’in Propaganda İçin İnternet Aktörlerine Ücret Ödemesi	3	0,48	10,00

¹⁶⁷ <https://twitter.com/KampMagdurlari/status/1613439154313904135>, Erişim tarihi: 19.03.2023.

¹⁶⁸ <https://twitter.com/KampMagdurlari/status/1613439154313904135>, Erişim tarihi: 19.03.2023.

¹⁶⁹ <https://twitter.com/KampMagdurlari/status/1459177933025656842>, Erişim tarihi: 19.03.2023.

Türk Milliyetçilerinin sessizliği	2	0,32	6,67
İnsan Hakları Retoriğini Kullanan Örgütlerin Uygurlara Destek Vermemesi	1	0,16	3,33
Kodlanmış BELGELER	30	4,81	100,00
Kodlanmamış BELGELER	594	95,19	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	624	100,00	-

Tablo 114. Toplama Kampı Mağdurları Platformu Teşhis Çerçevesi/Politik Çerçeve/Politik Kamusal Alanda Cereyan Eden Vakalar

4.7.1.8.1.2. Teşhis Çerçevesi/Medya ve İletişim Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Medya ve İletişim Çerçevesi	24	3,85	96,00
Medyanın Uygurlara Olan İlgisizliği	20	3,21	80,00
Sosyal Medyada Uygur Meselesi Aleyhine Algı Çalışmaları	3	0,48	12,00
Totaliter Devletlerin Dijital Kamusal Alana Müdahalesi	3	0,48	12,00
Kodlanmış BELGELER	25	4,01	100,00
Kodlanmamış BELGELER	599	95,99	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	624	100,00	-

Tablo 115. Toplama Kampı Mağdurları Platformu Teşhis Çerçevesi/Medya ve İletişim Çerçevesi

Toplama Kampı Mağdurları Platformu'nun incelenen metinlerinde bir diğer teşhis çerçevesi medya ve iletişim çerçevesidir. Platform, ulusal medyanın Uygurlara yönelik hak ihlallerine karşı kayıtsız kaldığını, bundan dolayı kişilerarası iletişim kanallarını kullanmak amacıyla tüm Türkiye'yi dolaştıklarını ve basın toplantıları düzenlediklerini ifade etmektedir. “Medya kanallarında göremediğiniz gerçekleri biz birinci ağızdan tek tek tüm Türk halkına tüm Anadolu halkına, tüm kardaşlarımıza, soydaşlarımıza, dindaşlarımıza anlatmak için buraya geldik”.¹⁷⁰

4.7.1.8.2. Platform Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Platform Çerçevesi	523	83,81	98,68
Platformun Amacı, Yöntemleri ve Dayandığı Değerler	477	76,44	90,00
Özne, Tanık, Otorite Beyanlarıyla Amacın Deklare Edilmesi	65	10,42	12,26

¹⁷⁰ <https://twitter.com/KampMagdurlari/status/1425082174924115969>, Erişim tarihi: 19.03.2023.

Gerçek Mağdur Kimlikleri Üzerinden Ajandayı Vurgulamak	37	5,93	6,98
Savunulan Grubun Söylemsel Konumlandırılması	33	5,29	6,23
Muhtelif Video-Kanıtlar üzerinden Ajandayı Vurgulamak	16	2,56	3,02
Hareketin Kendi Çabalarının Altını Çizmesi	5	0,80	0,94
Türkiye'nin Türkistan'da Yaşananları Soykırım Olarak Tanınması	1	0,16	0,19
Kodlanmış BELGELER	530	84,94	100,00
Kodlanmamış BELGELER	94	15,06	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	624	100,00	-

Tablo 116. Toplama Kampı Mağdurları Platformu Platform Çerçevesi

Kamp Mağdurları Platformu'nun kendi faaliyetlerini nasıl çerçevelediği incelendiğinde, metinlerde ağırlıklı olarak platformun amacı, yöntemleri ve dayandığı değerlerin belirginleştirildiği; ardından, müdafaa ettikleri meselenin anlaşılması için özne, tanık ya da otorite sahibi kişi ya da kurumlardan alıntılar yapıldığı görülmektedir. Platformun amacı, yöntemleri ve dayandığı değerler çerçevesinde savunuculuk faaliyetleri ve ajandaya hizmet eden diğer örgütlerden alıntılar yapıldığı dikkat çekmektedir. Savunuculuk taktikleri olarak platform, Türkiye'nin 81 ilini kapsayan bir Anadolu turu düzenleyerek toplumla birebir temas kurmayı tercih etmiştir. Diğer çok kullanılan taktik ise basın toplantıları düzenlemektir. "Toplama Kampı Mağdurları Platformu 'Doğu Türkistan için Anadolu Seferi'nin 2.gününde Bursa'da konferans düzenledi".¹⁷¹ "Toplama Kamp Mağdurları Platformu Üyeleri ve avukatları, suç duyurusunda buldukları çinli yöneticiler ile memurlar hakkındaki soruşturma dosyasına ek deliller sundu. Süreç hakkında bilgi vermek amaçlı Çağlayan Adliyesi önünde basın açıklaması düzenledi".¹⁷²

Platformun kendi faaliyetlerine ilişkin diğer bir öz çerçevelemesi müdafaa edilen meselenin haklılığının özne, tanık ve otorite beyanları ile desteklenmesine

¹⁷¹ <https://twitter.com/UygurHaber/status/1422619554891452421>, Erişim tarihi: 20.03.2023.

¹⁷² <https://twitter.com/KampMagdurlari/status/1592454915690938369>, Erişim tarihi: 20.03.2023.

dayanmaktadır. Burada kimi zaman kampta bizzat kalmış insanların beyanatları kimi zaman mağdur yakınlarının ifadeleri ya da kimi uluslararası kuruluşların raporları tanık olarak gösterilmektedir. “Senelerdir annesinden haber alamayan @cevlanJevlan: ‘Her yolu denedim artık Çin konsolosluğu önünde beklemek veya delirmekten başka çarem kalmadı. Çin konsolosluğu önüne gitmeme izin verilsin’”.¹⁷³

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Platformun Amacı, Yöntemleri ve Dayandığı Değerler	477	76,44	98,35
Savunuculuk	236	37,82	48,66
Ajandaya Hizmet Eden Örgütlerden ya da Diğerlerinden Alıntı Yapmak	194	31,09	40,00
Savunulan Konu Hakkında Didaktik Bilgiler Vermek	35	5,61	7,22
Medyadan Kendi Hakkında ya da Ajandaya İlişkin Haberleri Alıntılanmak	29	4,65	5,98
Ajandaya Destek Veren Politik Aktörlerden Alıntı Yapmak	19	3,04	3,92
Dayanışma	1	0,16	0,21
Kodlanmış BELGELER	485	77,72	100,00
Kodlanmamış BELGELER	139	22,28	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	624	100,00	-

Tablo 117. Toplama Kampı Mağdurları Platformu Platform Çerçevesi/Platformun Amacı, Yöntemleri ve Dayandığı Değerler

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Savunuculuk	236	37,82	99,16
İletişim Kampanyaları Düzenlemek	135	21,63	56,72
Basın Açıklaması Yapmak	77	12,34	32,35
Protesto Düzenlemek	51	8,17	21,43
İmza Kampanyası Düzenlemek	35	5,61	14,71
Sanatsal Faaliyetler	21	3,37	8,82
Diğer Aktivistlerle Dayanışmak	20	3,21	8,40
Broşür Dağıtmak	17	2,72	7,14
Hukuk Mücadelesi	10	1,60	4,20
Dijital Medya Kullanımı	10	1,60	4,20
Eğitim Çalışmaları, Konferans, Seminer, Kurs	6	0,96	2,52
Toplantılar Düzenlemek	6	0,96	2,52

¹⁷³ <https://twitter.com/KampMagdurlari/status/1405247517869154306>, Erişim tarihi: 20.03.2023.

Diğer Örgütlerle İş Birliği	5	0,80	2,10
Organizasyonlara Katılmak	2	0,32	0,84
Siyasal Örgütlerle Dayanışmak	2	0,32	0,84
Medyaya Mülakat Vermek	2	0,32	0,84
İhmali Olan Yetkililere Hukuksal Süreç Başlatmak	2	0,32	0,84
Siyasal Partileri Ziyaret	1	0,16	0,42
Basın Bülteni yayınlamak	1	0,16	0,42
Festival Düzenlemek	1	0,16	0,42
Politika Yapıcılarla ve Sivil Toplumla Temas Halinde Olmak	1	0,16	0,42
Kodlanmış BELGELER	238	38,14	100,00
Kodlanmamış BELGELER	386	61,86	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	624	100,00	-

Tablo 118. Toplama Kampı Mağdurları Platformu Platform Çerçevesi/Platformun Amacı, Yöntemleri ve Dayandığı Değerler/Savunuculuk

4.7.1.8.3. Çare Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Çare Çerçevesi	60	9,62	98,36
Politik Çerçeve	45	7,21	73,77
Toplumsal Kültürel Çerçeve	6	0,96	9,84
Çözüm Olarak Platform	6	0,96	9,84
Çerçeve Hizalama Süreçleri	4	0,64	6,56
Medya ve İletişim Çerçevesi	1	0,16	1,64
Kodlanmış BELGELER	61	9,78	100,00
Kodlanmamış BELGELER	563	90,22	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	624	100,00	-

Tablo 119. Toplama Kampı Mağdurları Platformu/Çare Çerçevesi

Toplama Kampı mağdurları Platformu inşa ettiği teşhis çerçevesine uygun olarak çare çerçevesini de politik bir veçheden kurmuştur. Çözüm önerilerine ilişkin diğer çerçevelerin kullanımı oldukça az bulgulanmıştır.

4.7.1.8.3.1 Çare Çerçevesi/Politik Çerçeve

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Politik Çerçeve	45	7,21	95,74

Türkiye'nin Uygur Meselesine Sahip Çıkması	28	4,49	59,57
Uluslararası Çevrelerin Uygur Meselesinde Ses Çıkarması	23	3,69	48,94
Çin'in Kampları Kapatması ve Keyfi Tutuklamalara Son Vermesi	3	0,48	6,38
Hükümetin Uygur Aktivistlere Kolaylık Sağlaması	2	0,32	4,26
Uluslararası Örgütlerin Kamp Mağdurlarıyla Çin Polisi Olmadan Görüşmesi	2	0,32	4,26
Uygurlara Yönelik Soykırım Politikalarının Sorumlularının Cezalandırılması	2	0,32	4,26
Uluslararası Örgütlerin Çin Denetimleri Öncesi Kamp Mağdurlarını Dinlemesi	1	0,16	2,13
Çin'in Uygurlara Tazminat Ödemesi	1	0,16	2,13
Kodlanmış BELGELER	47	7,53	100,00
Kodlanmamış BELGELER	577	92,47	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	624	100,00	-

Tablo 120. Toplama Kampı Mağdurları Platformu/Çare Çerçevesi/Politik Çerçeve

Politik çare olarak öneriler Türkiye'nin ve uluslararası çevrelerin Uygur meselesini sahiplenmesi ve Çin Devleti'ne tepki göstermesi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Doğu Türkistan'da ihdas edilen kamplarda bulunan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı Uygurlardan dolayı Türkiye Devleti'nin mesele üzerinde tabii sorumluluğunun olduğunu belirten platform, Türkiye'nin kendi vatandaşı Uygurlar için harekete geçmesi gerektiğini ifade etmektedir. “Çin'in İstanbul Başkonsolosluk yakınıdaki #AileNöbeti #MilletNöbeti'miz devam ediyor. Türkiye Hükümetinden çin'in Doğu Türkistan'da yürüttüğü İnsanlık dışı politikasını SOYKIRIM olarak kabul etmesini istiyoruz”.¹⁷⁴ Öte yandan Platform sık sık uluslararası kuruluşlara seslenerek Çin Hükümeti'ne baskı yapılmasını talep etmektedir. “Birleşmiş Milletler'e çağrı! Çin toplama kamplarını kapatın! Kamplardaki ailelerimiz kurtarın!”.¹⁷⁵

¹⁷⁴ <https://twitter.com/KampMagdurlari/status/1402538097213161474>, Erişim tarihi: 21.03.2023.

¹⁷⁵ <https://twitter.com/UygurHaber/status/1523937997581860866>, Erişim tarihi: 21.03.2023.

4.7.1.8.4. Motivasyon Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Motivasyon Çerçevesi	117	18,75	98,32
Doğrudan Motivasyon Çerçevesi	88	14,10	73,95
Dolaylı Motivasyon Çerçevesi	44	7,05	36,97
Kodlanmış BELGELER	119	19,07	100,00
Kodlanmamış BELGELER	505	80,93	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	624	100,00	-

Tablo 121. Toplama Kampı Mağdurları Platformu/Motivasyon Çerçevesi

Toplumsal destek edinmek için inşa edilen motivasyon çerçeveleri Toplama Kampı Mağdurları Platformu'nun metinlerinde daha çok doğrudan motivasyon çerçeveleri olarak bulgulanmıştır. Dolaylı motivasyon çerçevelerinin de kullanıldığı platform söylemlerinde kamu desteği için kişilerarası iletişimden dijital iletişime kadar çok fazla kanal ve taktik kullanılmıştır.

4.7.1.8.4.1. Doğrudan Motivasyon Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Doğrudan Motivasyon Çerçevesi	88	14,10	74,58
Edime Davet	51	8,17	43,22
Yürüyüş ve Etkinliklere Davet	38	6,09	32,20
Duygusal Veçhenin Öne Çıkarılması	4	0,64	3,39
Adalet Duygusuna Vurgu	3	0,48	2,54
Yetkilileri Edime Davet	3	0,48	2,54
Bizimle Empati Yapın!	1	0,16	0,85
Tepki Göster-Suçta Ortak Olma İthamı	1	0,16	0,85
Dayanışma	1	0,16	0,85
Kodlanmış BELGELER	118	18,91	100,00
Kodlanmamış BELGELER	506	81,09	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	624	100,00	-

Tablo 122. Toplama Kampı Mağdurları Platformu/Motivasyon Çerçevesi/Doğrudan Motivasyon Çerçevesi

Platformun oluşturduğu motivasyon çerçevelerinin çoğunluğu doğrudan motivasyon çerçeveleridir. Söz konusu çerçevelerde kamulardan harekete geçmeleri ve

Doğu Türkistan’da yaşanan hak ihlallerine tepki göstermeleri istenmektedir. Edime davet edilirken öncelikle insani sorumluluklar vurgulanmakta, ardından dini temalarla kamular vazife almaya davet edilmektedir.

...Çocuğunuzu yıllardır göremediğiniz bir an hiç oldu mu? Bence kimsenin böyle bir an olmamıştır Doğu Türkistanlılar hariç. Eğer çocuğunuzu özlediğinizde, ananınızı özlediğinizde burnunuzun büyük büyük açılarak ‘ey anacığım senin kokunu özledim’ dediğiniz bir an hiç oldu mu? İnsanlık için Doğu Türkistanlılara ses verin!¹⁷⁶

...Onun için diyoruz ki biz Allah’a güvenen bir ümmet olarak, şanlı tarihimiz olan bir Türk olarak, Allah aziz diyerek yarattığı bir insan olarak Çin’in mezalimine dur diyelim! Eğer buna dur demezsek imanımız bizi 24 saat rahatsız eder. Peki, eğer ölürsek Allah’ın karşısına çıktığımızda ‘Benim Çin’den gelecek olan kredim vardı. Benim şu işlerim vardı. Allah’ın karşısında bunları bahane edemeyeceğimizi, her şeye kadir olan Allah karşında bu bahanelerin hiçbir işe yaramayacağına adım gibi eminim...¹⁷⁷

Toplama Kampı Mağdurları Platformu’nun oluşturduğu ve yoğun olarak kullandığı bir diğer motivasyon çerçevesi etkinliklere davet alt çerçevesidir. Bu çerçevede platform kendilerinin yalnız bırakılmamasını ve çağrılarına ses verilmesini talep etmektedir. “ tüm dünyanın gözü ve kulağı BM’nin Doğu Türkistan ziyaretinde, detaylar için tüm basın mensupları, stk’lar, siyasi partiler ve tüm Ankara halkını Ankara için büyükelçiliği önündeki basın açıklamamızı davet ediyoruz, Vakti bugün 15:00’te, Uygur kardeşlerimizi yalnız bırakmayın”.¹⁷⁸

4.7.1.8.4.2. Dolaylı Motivasyon Çerçevesi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Dolaylı Motivasyonel Çerçeve	44	7,05	97,78
Hesap Sorma-Meydan Okuma	18	2,88	40,00
Duygusal Veçhenin Öne Çıkarılması	17	2,72	37,78
Mücadele	9	1,44	20,00

¹⁷⁶ <https://twitter.com/UygurHaber/status/1400049770836729859>, Erişim tarihi: 22.03.2023.

¹⁷⁷ <https://twitter.com/KampMagdurlari/status/1402168557190930432>, Erişim tarihi: 22.03.2023.

¹⁷⁸ <https://twitter.com/KampMagdurlari/status/1530118676422221825>, Erişim tarihi: 22.03.2023.

Ahlaki Pozisyon	8	1,28	17,78
Dindaşlık Hukuku	6	0,96	13,33
Soydaşlık ve Kardeşlik Hukuku	6	0,96	13,33
Umut Besleme-Vaat Verme	2	0,32	4,44
Adalet Duygusuna Vurgu	1	0,16	2,22
Kamuya Empati Yaptırmak Yoluyla Motivasyon	1	0,16	2,22
Kültürel ya da Dijital Etkinlikler Yoluyla Motivasyon	1	0,16	2,22
Sahaya Çıkma	1	0,16	2,22
Hak Temelli Motivasyon	1	0,16	2,22
Kodlanmış BELGELER	45	7,21	100,00
Kodlanmamış BELGELER	579	92,79	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	624	100,00	-

Tablo 123. Toplama Kampı Mağdurları Platformu/Motivasyon Çerçevesi/Dolaylı Motivasyon Çerçevesi

Platformun kullandığı dolaylı motivasyon çerçeveleri hesap sorma-meydan okuma ile duygusal veçhenin ön plana çıkarılmasına dayanmaktadır. İlk alt çerçevede Çin Hükümeti hedef alınarak platformun kararlı olduğu ve hak arama mücadelesinden hiçbir zaman geri durmayacağı vurgulanmaktadır. “çin konsolosluğunun önündeki #AileNöbeti #MilletNöbeti’imiz devam ediyor, biz yorulmadık, yılmadık, Taki onlar özgürlüğüne kavuşanadek mücadelemizi devam edeceğiz @ChinaEmbTurkey”.¹⁷⁹

Toplama Kampı Mağdurları Platformu’nun kullandığı diğer bir dolaylı motivasyon çerçevesi savunulan ajandayla alakalı duygusal veçhenin ön plana çıkarılmasıdır “Oğlum kızım nasılsın? havalar soğudu, üstüne hırka almayı unutma demelerini duyamadığımız Annelerimizin #AnnelerGününüzKutluOlsun dualarımız kabul olur da, çocukları için mum gibi yanan Annelerimiz en kısa zamanda çin’in Nazi Kampından kurtulur inşallah”.¹⁸⁰

¹⁷⁹ <https://twitter.com/KampMagdurlari/status/1396795097140940807>, Erişim tarihi: 23.03.2023.

¹⁸⁰ <https://twitter.com/KampMagdurlari/status/1391236301454811138>, Erişim tarihi: 23.03.2023.

4.7.2. Dezavantajlı Gruplara Ait Aktivist Hareketlerin Mikro Analizi

Çalışmanın makro analizinde örnekleme dahil edilen dezavantajlı grupların Snow ve Benford'un (1988) tasnif ettiği temel çerçeveleme görevlerini ne düzeyde kullandıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu suretle ilgili hareketlerin hangi toplumsal vakıa ve hadiseleri sorun olarak müşahede ettikleri, sorunun çözümünü hangi zaviyelerden ele aldıkları ve neticede harekete katılım ve kamusal destek için ne gibi güdüleyici argümanlar kullandıkları tahlil edilmiştir. Mikro analizde ise aynı grupların makro analizde konu edinen öz amaçlarını gerçekleştirmek için kullandıkları söylem stratejileri tetkik edilmiştir. Bir başka deyişle söz konusu hareketlerin mesajlarını oluştururken kullandıkları metaforlar, sloganlar, betimlemeler, örnekler vb. unsurlar incelenmiştir.

Çalışmanın makro ve mikro analizindeki analiz birimlerinin işaret ettiği gibi, dezavantajlı grupların halkla ilişkiler çabalarını mercek altına alan bu araştırma aynı zamanda bir kültür ve dil çalışmasıdır. Makro analizde hassaten örneklem içerisindeki grupların inşa ettiği mesajların kültür ile olan rabitası üzerinde durulurken, mikro analizde aynı grupların anlam oluşturma süreçlerinde -daha ziyade- dilsel unsurlardan ne ölçüde yararlandıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Nitekim Gamson ve Modigliani çerçevelerin öykülere ya da olaylara anlam tahsis eden merkezi düzenleyici bir unsur veya bir öykü çizgisi olarak görülebileceğini ifade etmektedirler (aktaran Zoch vd., 2008a: 352).

Araştırmanın mikro analizinde Gamson ve Modigliani'nin (1989) çerçeveleme aygıtları olarak isimlendirdiği söylem unsurlarının (Metaforlar, örnekler, sloganlar, betimlemeler, görsel imgeler) örneklem içerisinde yer alan hareketlerin metinlerinde ne ölçüde yer aldığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Zikredilen beş adet çerçeveleme aygıtına ek olarak Zoch vd. (2008a) diğerleri tarafından oluşturulan "çözüm olarak örgüt" aygıtı da altıncı çerçeveleme aygıtı olarak analiz içerisinde yer almıştır.

4.7.2.1. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun Mikro Analizi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Görsel İmgeler	47	97,92	97,92
Çözüm Olarak Örgüt	43	89,58	89,58
Sloganlar	41	85,42	85,42
Betimlemeler	35	72,92	72,92
Örnekler	32	66,67	66,67
Metaforlar	20	43,75	43,75
Kodlanmış BELGELER	48	100,00	100,00
Kodlanmamış BELGELER	0	0,00	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 124. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Çerçeveleme Aygıtları

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun çerçeveleme aygıtlarından yararlanma oranı oldukça yüksek görünmektedir. Zoch vd.'ne göre (2008a: 354) aktivist harekete katılımın ya da desteğin sorunun çözümünün bir parçası olduğunu imleyen çözüm olarak örgüt aygıtı Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun görsel imgelerden sonra en çok kullandığı çerçeveleme aygıtıdır. Çözüm olarak örgüt aygıtına çok yakın bir şekilde sloganlar aygıtı hareketin yoğun olarak kullandığı bir başka çerçeveleme aygıtıdır. Kamuların hafızasında yer edinecek söz dizimlerinin yaratılmasını ifade eden sloganlar aygıtı incelenen kırk sekiz belgeden kırk birinde bulgulanmıştır. Genel tanımlama, istatistik, tanıklık gibi alt bileşenlerden oluşan; argüman ileri sürmeye dayanan betimleme aygıtı Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun sık kullandığı çerçeveleme aygıtlarından bir başkasıdır. Betimleme aygıtını takiben, argümanı örneklendirerek tahkim etme işlevini yerine getiren örnekler aygıtı, en sonuncu olarak da metaforlar aygıtı hareketin metinlerinde tespit edilen diğer çerçeveleme aygıtlarıdır. Netice olarak Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun çerçeveleme aygıtlarından yararlandığı tespit edilmiştir.

4.7.2.1.1. Metaforlar

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Metaforlar	20	41,67	100,00
Metafor	19	39,58	95,00
Analoji	1	2,08	5,00
Kodlanmış BELGELER	20	41,67	100,00
Kodlanmamış BELGELER	28	58,33	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 125. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Çerçeveleme Aygıtları/Metaforlar

Metaforlar çerçeveleme aygıtı metafor ve analogi olmak üzere iki biçimde tasnif edilmiştir. Platformun incelenen belgelerinin ekseriyetinde metaforlar kullanılırken, yalnızca bir adet belgede analogi kullanımına rastlanmıştır.

Metafor	Analoji
“Yoksulluğun Pençesinde Şiddetin Gölgesinde Yaşamayacağız”	“Yani muhalefet siyasi iktidarın kaldıracağı olmazsa hukuken anayasa yapamaz”
“Yoksulluğun pençesi hepimizin sırtında”	
“Erkek şiddeti hayatımıza çöken öyle karanlık bir gölge ki...”	
“Orası artık kadınlar için cehennem”	
“Kadınlara karanlığı reva gören Taliban ve destekçileri”	
“Bu ülkenin neredeyse bütün meydanlarında gökkuşağı bayrağı dalgalandırdık”	
“Gökkuşağı değil, ayrımcılık Suç”	
“Yargı Faillerin Sırtını Sıvazlıyor”	

“Gelin 25 Kasım’da örgütlü mücadelenin bayrağını Türkiye’nin her bir ilinde meydanlara taşıyalım”	
“Siyasi iktidar, bizi dört duvar arasına hapsetmeye çalışıyor”	

Tablo 126. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Metafor ve Analoji Örnekleri

4.7.2.1.2. Örnekler:

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Örnekler	32	66,67	100,00
Gerçek Örnekler	32	66,67	100,00
Varsayımsal Örnekler	0	0,00	0,00
Kodlanmış BELGELER	32	66,67	100,00
Kodlanmamış BELGELER	16	33,33	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 127. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Çerçeveleme Aygıtları/Örnekler

Argümantasyonu tahkim etmek için kullanılan örnek verme aygıtı gerçek örnekler ve varsayımsal örnekler olmak üzere iki adettir. Gerçek örnekler yaşanmış hadiselerin emsal olarak gösterilmesine dayanırken, varsayımsal örnekler farazi bir durumun esas alınarak gerçekleşmesi halinde ne yapılacağına ya da yapılmayacağına ilişkin önermeleri içermektedir.

Gerçek Örnekler	Varsayımsal Örnekler
“Yüzlerce kadın cinayetine karşılık tek bir dava örneği var. Serpil Erfindik koruma kararına rağmen öldürülmüştü.	
“Tıpkı İstanbul Sözleşmesi’ne karşı meydanlarda olduğumuz gibi. Tıpkı İkizdere’de nefes alabilmek için taş ocağına karşı direnen halk gibi”	

“Ankara’da 38 yaşındaki Tülay Erdem boşanmak istediği Tunç Erdem tarafından ateşli silahla vuruldu”	
“2022 verilerimiz de geçtiğimiz yıl Pelin ve Aslı gibi 18 kadının uzaklaştırma kararı sona erdikten sonra öldürüldüğünü gösteriyor”	
“Bu ay göz önünde olan kadınlara kıyafetleri, şarkıları, sözleri nedeniyle saldırılar gerçekleştiğini gördük. Önce Gülşen, sahne aldığı kıyafet sebebiyle ‘ahlaksızlık’ ile suçlanarak toplumsal linçe maruz kaldı”	

Tablo 128. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Gerçek ve Varsayımsal Örneklere Dair Örnekler

4.7.2.1.3. Sloganlar

Dilin ahenkli bir şekilde kullanılması suretiyle kamuların hafızasında kalıcı sözcük öbekleri vücuda getirmeye dayanan sloganlar bir hareketin iletişim çabalarının özgül alameti farikalarından biri olarak değerlendirilebilir. Zira, sloganlar müdafaa edilen konuya dair yalnızca tanımlayıcı ifadeler kullanmakla iktifa etmeyip kamusal destek ve katılım sağlama çabaları olarak da görülebilirler.

Sloganlar
“Asla Yalnız Yürümeyeceksin”
“Artık sıra bizde”
“Yaşasın 1 Mayıs, yaşasın Üniversite Kadın Meclisleri”
“Kadın cinayetlerini durduracağız”
“Anayasayı, yasayı, sözleşmeyi uygula”

“Sömürü, işsizlik, şiddet, tüm eşitsizlikleri reddet”
“Kararı Geri Çek, Sözleşmeyi Uygula”
“İstanbul Sözleşmesi’nden vazgeçmeyeceğiz”
“İşçiler direnerek kazanacak, haklarını alacak!”
“Kadınları değil, Katilleri Durdurun”

Tablo 129. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Slogan Örnekleri

4.7.2.1.4. Betimlemeler

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Betimlemeler	35	72,92	100,00
Genel Tanımlama	30	62,50	85,71
İstatistik	28	58,33	80,00
Tanıklık	8	16,67	22,86
Kodlanmış BELGELER	35	72,92	100,00
Kodlanmamış BELGELER	13	27,08	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 130. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Çerçeveleme Aygıtları/Betimlemeler

Savunulan konu hakkında malumat vermeye dayanan betimlemeler aygıtı üç alt çerçeveleme aygıtından oluşmaktadır: Konu hakkında bilgi edinmek isteyen okuyucular için temel bilgilerin nakledildiği genel tanımlama alt çerçevesi, argümanı sayılarla destekleme süreçlerine dayanan istatistik alt çerçevesi ve argümanın doğruluğunu yahut haklılığını kişi ya da kurumların ifadeleri ile destekleyen tanıklık alt çerçevesi.

Genel Tanımlama	İstatistik	Tanıklık
“6284 sayılı kanun kadına yönelik şiddete karşı önleyici tedbirler alan bir kanundur”	“2022 Temmuz Ayında Erkekler Tarafından 24 Kadın Öldürüldü, 20 Kadın Şüpheli Şekilde Ölü Bulundu”	“Öldürülen 107 Kadının Ailelerinden Platform’a Destek: Platform Biziz, Kapatamazsınız!”

“Bu komisyon, şiddet ve taciz olaylarında öğrencilerin, akademisyenlerin ve bütün okul bileşenlerinin başvurduğu; şikayetleri gerekli birime yönlendiren ilk adrestir”	“Bu ay öldürülen kadınların %63’ü ateşli silahlarla öldürüldü”	“Saldırgan tutuklanırken, savcı sevk yazısında ‘Tüm kadınların özgürce yaşama, sokakta bulunma ve hayatlarına devam etme hakkına saldırı’ ifadelerini kullandı”
“Kadına yönelik şiddetle mücadele, eşitlik ve özgürlük mücadelesidir”	“Sözleşmeden çekilme kararı 20 Mart 2021’de alındıktan beri öldürülen kadınların %32’si kendi hayatlarına dair kalmak istedikleri için öldürüldü”	“Öldürülen kadınların yakınları ve şiddet gören kadınlar da duruşmaya katılarak derneğimizin hayatlarına nasıl dokunduğunu anlattılar”
“Bütün kadınların, LGBTQ+ların özgür yaşamasını sağlayacak olan İstanbul Sözleşmesi’dir”	“12 milyon kadını ‘ev işiyle meşgul’ diye işsiz bile görmeyenler mi kadınların yoksulluğunu görecek?”	“Ş.Ü: ‘Eğer benim dava sürecimde tutuklu yargılansaydı Beyza hayatta olacaktı.’ dedi”
“Kadına yönelik şiddetin çözümü İstanbul Sözleşmesi’dir, 6284’ün etkin uygulanmasıdır”	“Kadınların bize en çok başvuru nedeni %32 ile fiziksel şiddet oldu”	“Danıştay Savcısı: Hukuka Aykırı”

Tablo 131. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Genel Tanımlama, İstatistik ve Tanıklık Örnekleri

4.7.2.1.5. Görsel İmgeler

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Görsel İmgeler	47	97,92	100,00
Çizim/Animasyon	47	97,92	100,00
Hareketli Metin Kullanımı	0	0,00	0,00
Fotoğraf Kullanımı	0	0,00	0,00
Video	0	0,00	0,00
Kodlanmış BELGELER	47	97,92	100,00
Kodlanmamış BELGELER	1	2,08	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	48	100,00	-

Tablo 132. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Çerçeveleme Aygıtları/Görsel İmgeler

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'na ait belgelerde kullanılan görsel imgeler ekseriyetle rapor ve basın bildirimlerinin başlıklarının altında yer alan tasarımlar ve kadın cinayetlerine ilişkin istatistiksel tablolardan oluşmaktadır.

4.7.2.1.6. Çözüm Olarak Örgüt

Çözüm olarak örgüt çerçeveleme aygıtı Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'na ait metinlerde görsel imgelerden sonra en fazla kullanılan aygıt olarak tespit edilmiştir.

Çözüm Olarak Örgüt
“Şüpheli Kadın Ölümlemlerini Aydınlatacağız”
“Kadın Cinayetlerinin Üzerinin Örtülmesine İzin Vermeyeceğiz”
“Şiddeti Mücadelemizle Durduracağız”
“Mücadelemizle kayımlar gidecek, bütün üniversitelerde taciz ve şiddeti önlem birimleri kurulacak!
“...hep beraber tartışarak; eşitlikçi, özgürlükçü ve demokratik bir anayasayı biz yapacağız”
“Mücadelemizle yaşanan bütün eşitsizliklere son verecek, barınma hakkımızı da parasız eğitim hakkımızı da kazanacağız!”
“...bizleri ayrımcılığa ve gericiliğe maruz bırakan kayyım yönetimine mücadelemizle son verecek, eşit ve özgür yaşayabildiğimiz kampüsleri var edeceğiz”
“Örgütlü politik mücadelemizi büyüterek, İstanbul Sözleşmesi'ni de, kadınları da yaşatacağız”

“Tüm kız çocukları ve kadınlar için toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayacağız”
“6284’ü uygulatacağız, kadınların, çocukların eşit ve özgürce yaşadığı bir dünyayı var edeceğiz”

Tablo 133. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Çözüm Olarak Örgüt Çerçevesine Örnekler

4.7.2.2. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği’nin Mikro Analizi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Görsel İmgeler	286	92,86	97,95
Betimlemeler	88	28,57	30,14
Sloganlar	52	16,88	17,81
Örnekler	26	8,44	8,90
Metaforlar	25	8,12	8,56
Çözüm Olarak Örgüt	6	1,95	2,05
Kodlanmış BELGELER	292	94,81	100,00
Kodlanmamış BELGELER	16	5,19	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	308	100,00	-

Tablo 134. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği Çerçeveleme Aygıtları

Pembe Hayat Hareketi’nin çerçeveleme aygıtlarından yararlanma düzeyinin nispeten geride kaldığı ifade edilebilir. Harekete ait metinlerde en çok tespit edilen çerçeveleme aygıtı görsel imgeler aygıtıdır. Görsel imgeler aygıtını betimleme aygıtı takip etmektedir. Hareketin argümantasyonun kurulduğu ve pekiştirildiği bu aygıtın kullanım oranı yüzde yirmi sekiz civarlarındadır. Yine hareketin nispeten sık kullandığı bir başka aygıt sloganlardır. Pembe Hayat metinlerinde belli ölçüde tespit edilebilen diğer çerçeveleme aygıtları ise örnekler ve metaforlardır. Çözüm olarak örgüt ise Pembe Hayat Hareketi’nce en az tercih edilen aygıt olarak gözükmemektedir. Bir başka deyişle hareket ele aldığı sorunun çözümü olarak kendisini işaret etmemekte, daha çok sorunun dile getiricisi bir pozisyonu işgal ediyor görünmektedir.

4.7.2.2.1. Metaforlar

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Metaforlar	25	8,12	100,00
Metafor	23	7,47	92,00
Analoji	3	0,97	12,00
Kodlanmış BELGELER	25	8,12	100,00
Kodlanmamış BELGELER	283	91,88	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	308	100,00	-

Tablo 135. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği Çerçeveleme Aygıtları/Metaforlar

Metaforlar aygıtı Pembe Hayat metinlerinde -analojiden ziyade- daha çok metafor biçiminde bulgulanmıştır.

Metafor	Analoji
“Öyle ki tıp profesyonelleri ikili cinsiyet sisteminin normalleştirilmesinin muhafızları durumuna geldiler”	“LGBTİ+ komünitesinin can damarlarından bir tanesidir”
“Esat Eryaman olaylarında yine kolay lokma, sahipsiz ve yalnız görülen trans seks işçileri, tıpkı İzmir’deki kadınlar gibi hedef oldular”	“...onarım/dönüştürme terapilerinin de en yoğun kullanıldığı dönem olan Nazi kamplarına hapsedmeye çalışmaktan öte değildir”
“Devletin ötekileştirici söylem ve politikalarıyla yalnızlaşan, şeytanlaşan biz transların...”	
“Transları ve LGBTİ+’ları tehlikeli bir kumarda koz diye oynuyorlar”	
“Bundan 20 sene evvel, 30 sene evvel ki karanlık günlerde dayanışma ve direnişle hayatta kaldık”	
“İkili cinsiyet sistemine kişiyi hapsedme kaygısı...”	

“Ailenin bozulmasından korkuyorsanız, içinde yaşadığımız karanlığı sorgulayın”	
“Hafızamız Esat-Eryaman’a, siyah pembe üçgenlere dayanıyor”	
“...cis-heteroseksist ilişkiler sisteminin çatlaklarından sızarak...”	
“Tüm karanlık kalplere inat Güneş gibi parlamaya, pırlanta gibi ışıltılı yaşamaya devam edeceğiz”	

Tablo 136. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği Metafor ve Analoji Örnekleri

4.7.2.2.2. Örnekler

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Örnekler	26	8,44	100,00
Gerçek Örnekler	23	7,47	88,46
Varsayımsal Örnekler	5	1,62	19,23
Kodlanmış BELGELER	26	8,44	100,00
Kodlanmamış BELGELER	282	91,56	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	308	100,00	-

Tablo 137. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği Çerçeveleme Aygıtları/Örnekler

Pembe Hayat söylemlerini örneklerle tahkim ederken ekseriyetle gerçek örnekler kullanmaktadır. Varsayımsal örneklere az sayıda rastlanmıştır.

Gerçek Örnekler	Varsayımsal Örnekler
“Dilek İnce, Hande Kader, Hande Buse Şeker, Miraç Güneş, 20 Kasım’da Alsancak’ta da kaybettiğimiz Berrak...”	“...Örneğin, laf atmak, cinsel içerikli şaka yapmak ve iltifatlarda bulunmak ya da argo sözcükler kullanmak...”

“Ankara’da arkadaş grubuna önce tehdit sonra transfobik saldırı”	“Erkek için örnekler: ‘Mark bir trans erkektir (=doğduğunda kadın atanan bir erkek)’”
“Kurumlar, ortak açıklamalarında 2015’den beri LGBTİ+’ların eylem ve etkinliklerinin yasaklandığını da hatırlatarak...”	“Kadın için örnekler: ‘Mary, doğumda erkek atanan bir kadındır’”
“Mücadelemizi Taksim’den, Ankara’dan, ODTÜ ve Boğaziçi Onur Yürüyüşleri’nden, seçilmiş ailelerimizden alıyoruz.	“Örneğin trans kadınların, erkek bedenli olup erkek gücüne sahip olduğu argümanı...”
“Ülker Sokak’tan Esat-Eryaman’na, Meis Sitesi’nden İzmir Alsancak’a trans kadınlar; delilsiz, usulsüz ve hukuksuz şekillerde yaşadıkları evler mühürlenerek açıkça barınma haklarından yoksun bırakılıyor”	“Örneğin, ‘Erkekler kadın tuvaletine girmemeli!’ denildiğinde, toplumun bütünü de onay alacak bu cümledeki ‘erkek’ kasıtı, trans kadınlar ya da non-binary’ler olursa bu bir ‘köpek düdüğü’ olur.

Tablo 138. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği Gerçek ve Varsayımsal Örnekler Çerçevesine Örnekler

4.7.2.2.3. Sloganlar

Pembe Hayat Hareketi’ne ait toplam elli iki adet metinde sloganlar aygıtının kullanıldığı tespit edilmiştir.

Sloganlar
“Herkes Farklı, Herkes Eşit!”
“Açılmak Haktır, İfşa Suçtur!”
“Trans cinayetleri politiktir”
“Biz değişmeyeceğiz, siz alıacaksınız!”
“Trans hayatları değerlidir”
“İnsanız! Adalet İstiyoruz”

“Trans intiharları politiktir”
“Yasaksa Yasak”
“TERFlere nakka”
“Burdayız, Alışın!”

Tablo 139. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği Slogan Örnekleri

4.7.2.2.4. Betimlemeler

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Betimlemeler	88	28,57	100,00
Tanıklık	64	20,78	72,73
Genel Tanımlama	21	6,82	23,86
İstatistik	13	4,22	14,77
Kodlanmış BELGELER	88	28,48	100,00
Kodlanmamış BELGELER	221	71,52	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	308	100,00	-

Tablo 140. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği Çerçeveleme Aygıtları/Betimlemeler

Betimlemeler çerçeveleme aygıtı görsel imgelerden sonra Pembe Hayat metinlerinde en fazla kullanılan çerçeveleme aygıtıdır. Hareket, argümanlarını çoğunlukla tanık gösterme cihetine giderek meşrulaştırmaya çalışmaktadır.

Genel Tanımlama	İstatistik	Tanıklık
“Trans olmak, varoluşumuzun; ikili cinsiyet sistemine sığdıramayacak kadar çeşitli olduğunu gösteren bambaşka bir deneyimdir”	“Pembe Hayat LGBTİ+Dayanışma Derneği Kasım ayında 12 gün boyunca 110 danışmanlık hizmeti verdi”	“Av. Demirtaş bilgi notunda; Türkiye’de uygulanan prosedürde, belli bir hukuki standardın olmadığını vurguluyor”

“Cinsel taciz kişiyle vücut teması bulunmadan yapılan ve rızaya dayalı olmayan, cinsel içerikli söz, tavır veya diğer davranış biçimlerini içerir”	“Bir yılda 327 trans öldürüldü”	“Kılıçkaya, yaşadıkları olayı Instagram hesabından yaptığı canlı yayında anlattı”
“Barınma hakkı, konut hakkını kapsayacak nitelikte en temel insan haklarından biridir”	“Son bir haftada da 2 transfobik saldırı gerçekleşti”	“Bu güncellemeler hakkında konuşan bir Cambridge Dictionary sözcüsü The Telegraph’a şunları söyledi...”
“Non-Binary: İçerisinde bir çok, ikili cinsiyet sistemi (gender binary) dışında olan cinsiyeti kapsayan şemsiye terim, na-ikili cinsiyet”	“Festival 11.yılında 58 film, 5 atölye, 4 etknilik, 1 Kuir Gazino, 2 parti ve 1 tiyatro oyununa ev sahipliği yaparken...”	“Berfu Şeker, Feminist Bellek’e ‘Transgender’ kavramını yazdı”
“Voltrans, Türkiye’nin ilk trans erkek örgütlenmesinin belgeseli”	“Hukuki Danışma Hattı 46 danışmanlık desteği verdi”	“Kampüsteki bir öğrenci o gün yaşananları şöyle anlatmıştı...”

Tablo 141. Pembe Hayat Hareketi Genel Tanımlama, İstatistik ve Tanıklık Örnekleri

4.7.2.2.5. Görsel İmgeler

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Görsel İmgeler	286	92,86	100,00
Fotoğraf Kullanımı	158	51,30	55,24
Çizim/Animasyon	128	41,56	44,76
Hareketli Metin Kullanımı	0	0,00	0,00
Video	0	0,00	0,00
Kodlanmış BELGELER	286	92,86	100,00
Kodlanmamış BELGELER	22	7,14	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	308	100,00	-

Tablo 142. Pembe Hayat Hareketi Çerçeveleme Aygıtları/Görsel İmgeler

Pembe Hayat Hareketi'nin metinlerinde kullanılan görsel unsurların bir kısmı olaylara, olayların kahramanlarına ve etkinliklere ait fotoğrafları kapsamaktayken; diğer kısmı gerçekleştirilen etkinlikler için hazırlanan duyuru afişlerini içermektedir.

4.7.2.2.6. Çözüm Olarak Örgüt

Çözüm olarak örgüt aygıtı Pembe Hayat Hareketi'nin metinlerinde en az kullanılan çerçeveleme aygıtıdır.

Çözüm Olarak Örgüt
“Sağlık ve sosyal hizmetlere erişimimizi engelleyen, cinsiyetçi, transfobik ve homofobik tavırlarla karşı mücadele edeceğiz. Bu tavır ve tutumları deşifre edeceğiz”
“Pembe Hayat liderliğinde Ankara’da her hafta mumlu oturma eylemleri ve kefenli eylemler yapıldı. Eylemlerin etkili olmasıyla bir ay sonra ilk tutuklamalar yapıldı...”
“Kurulduğu 30 Haziran 2006’dan bugüne eşitlik, adalet, hak mücadelesinin ön saflarında tüm LGBTİ+lar için bir omuz olan Pembe Hayat, başta tüm translar ve seks işçileri olmak üzere bu mücadelede haktan yana olan herkes için de bir yuva oldu”

Tablo 143. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği Çözüm Olarak Örgüt Çerçevesine Örnekler

4.7.2.3. Pozitif-iz Derneği'nin Mikro Analizi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Görsel İmgeler	100	89,29	96,15
Betimlemeler	55	49,11	52,88
Örnekler	11	9,82	10,58
Sloganlar	7	6,3	6,7
Çözüm Olarak Örgüt	4	3,57	3,85

Metaforlar	3	2,68	2,88
Kodlanmış BELGELER	104	92,86	100,00
Kodlanmamış BELGELER	8	7,14	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	112	100,00	-

Tablo 144. Pozitif-iz Derneği Çerçeveleme Aygıtları

Yapılan analiz neticesinde Pozitif-iz Hareketi'nin çerçeveleme aygıtlarını kullanma oranının oldukça düşük olduğu tespit edilmekle birlikte; görsel imgelerden sonra en çok kullanılan çerçeveleme aygıtının betimlemeler aygıtı olması hareketin savunulan konuya ilişkin daha çok bilgi aktarımı yaptığını, kamuları motive etmeye yönelik iletişim çabalarında ise yetersiz kaldığını göstermektedir.

4.7.2.3.1. Metaforlar

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Metaforlar	3	2,68	100,00
Metafor	3	2,68	100,00
Analoji	0	0,00	0,00
Kodlanmış BELGELER	3	2,68	100,00
Kodlanmamış BELGELER	109	97,32	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	112	100,00	-

Tablo 145. Pozitif-iz Derneği Çerçeveleme Aygıtları/Metaforlar

Pozitif-iz'in incelenen metinlerinde en az rastlanan çerçeveleme aygıtı metaforlardır. Metafor kullanımına hemen hemen hiç teveccüh edilmemesi hareket adına -iletişimsel anlamda- ciddi bir noksan olarak değerlendirilebilir.

Metafor	Analoji
“Yaşayan kütüphane, klasik bir kütüphane gibi işler fakat burada ki Kitaplar nefes alabiliyor”	

Tablo 146. Pozitif-iz Derneği Çerçeveleme Aygıtları/Örnekler

4.7.2.3.2. Örnekler

Pozitif-iz'in metinlerinde varsayımsal örnekler en az gerçek örnekler kadar kullanılmıştır. İki örnekler aygıtı da hareketin altışar metninde bulgulanmıştır.

Gerçek Örnekler	Varsayımsal Örnekler
“Canberk Harmancı ise ayrımcılığın nerelerde görüldüğünden bahsederken, tanışma uygulamasında yaşanan bir ifşa mesajını örnek gösterdi”	“Örneğin, HIV virüsü/mikrobu, HIV’li veya AIDS’li kişi kullanımlarından kaçınarak HIV veya HIV enfeksiyonu, HIV pozitif, HIV ile yaşayan kişi veya HIV ile enfekte olan kişi ifadelerinin kullanmanın yeterli olduğunu açıkladı”
“HIV, toplumun her kesimini ilgilendiren önemli bir konudur. Ancak bazı hassas gruplar HIV’den daha fazla etkilenmektedir. Örneğin kadınlar gibi”	“VDRL ve PRP titrelerinde tedavi ile ilk saptanan değerden 4 kat gibi bir düşüş olması gerekir. Ör: 1/32’den 1/8’e düşmesi gibi”

Tablo 147. Pozitif-iz Derneği Gerçek ve Varsayımsal Örnekler Çerçevesine Örnekler

4.7.2.3.3. Sloganlar:

Pozitif-iz hareketi slogan oluşturma noktasında eksik gözükmetedir. İncelenen yüz on iki adet belgeden ancak yedi adedinde slogan çerçeveleme aygıtına rastlanmıştır.

Sloganlar
“Cesurum Hayata”
“Desteklenen her iyi fikir, Hayatı Değiştirir”
“#KaybedenHIVOlacak”

Tablo 148. Pozitif-iz Derneği Slogan Örnekleri

4.7.2.3.4. Betimlemeler

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Betimlemeler	55	49,11	100,00

İstatistik	30	26,79	54,55
Tanıklık	25	22,32	45,45
Genel Tanımlama	20	17,86	36,36
Kodlanmış BELGELER	55	49,11	100,00
Kodlanmamış BELGELER	57	50,89	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	112	100,00	-

Tablo 149. Pozitif-iz Derneği Çerçeveleme Aygıtları/Betimlemeler

Pozitif-iz Hareketi'nin söylemlerinde betimleme aygıtı azımsanmayacak bir oranda kullanılmaktadır. Bu doğrultuda hareket, müdafaa ettiği konu hakkında - birbirlerine yakın derecede- sayıların gücünden yararlanmakta, tanık göstermekte ve genel geçer bilgiler vermektedir.

Genel Tanımlama	İstatistik	Tanıklık
“Her iki yılda bir dünyanın farklı bir şehrinde düzenlenen Uluslararası AIDS konferansı, HIV ile yaşayan ve HIV’den etkilenen insanlar ve HIV pandemisiyle mücadele etmek için çalışan herkes için dünyanın en önemli buluşmasıdır”	“Çalışmada 25-34 ve 45-54 yaş aralığındaki kişilerin çoğunlukta olduğu gözlemlenmiştir...”	“Sağlık Bakanlığı Bulaşıcı Hastalıklar Başkanlığı yetkilisi Dr. Emel Özdemir Şahin ise ‘Türkiye’de HIV Epidemiyolojisi’ sunumunda güncel verileri paylaştı... Buna göre Ocak- Kasım 2021 tarihleri arasında doğrulanmış tanı sayısının 2084 kişi olduğunu açıkladı”
“TÖP, HIV negatif kişiler tarafından HIV geçişinin önlenmesi amacıyla koruyucu olarak kullanılan ilaçtır”	“...Katılımcıların ortalama olarak %25’i son 5 yıl içerisinde sağlık güvencesi kapsamının dışında kalmış...”	“Canberk Harmancı ise ayrımcılığın nerelerde görüldüğünden bahsederken, tanışma uygulamasında yaşanan bir ifşa mesajını örnek gösterdi”

“Sifiliz, ya da Frengi adıyla da bilinen enfeksiyon; Treponema pallidum adı verilen bakterinin neden olduğu sıklıkla cinsel yolla bulaşan bir enfeksiyondur”	““BÖYLE GİDERSE 2040’da YILLIK 400 BİN VAKA OLACAK””	“Atölye çalışmasının sonunda katılımcılar hiç bilgileri olmadıkları bazı başlıklarda bilgi edindiklerini, eksik yada yanlış bildikleri noktalarda doğru bilgiye ulaştıklarını geri bildirdiler”
“Ülkemizde halihazırda en önemli sorun, HIV tanısındaki yetersizlik ve gecikmedir”	“150 HIV pozitif kişi ile, anonim olarak yürüttüğümüz çalışmayla...”	“UNAIDS Başkanı Winnie Byanyima şöyle diyor: ‘Yüksek performans gösteren ülkelerin, diğer ülkelerin takip etmesi için belirli yollar sağlamış oldu’”
“‘İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü’, yani HIV’in sonundaki ‘V’ harfi ‘virüs’ kelimesinin kısaltmasıdır”	“Günümüzde dünyanın birçok ülkesinde HIV enfeksiyonunda yeni tanı konusunda ciddi düşüşler söz konusu olurken, ülkemizde son 10 yılda ki artış %640 olarak biliniyor”	“UNAIDS HIV’i bitirebileceğimize yönelik kanıtlar sunuyor”

Tablo 150. Pozitif-iz Derneği Genel Tanımlama, İstatistik ve Tanıklık Örnekleri

4.7.2.3.5. Görsel İmgeler

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Görsel İmgeler	100	89,29	100,00
Çizim/Animasyon	53	47,32	53,00
Fotoğraf Kullanımı	44	39,29	44,00
Video	3	2,68	3,00
Hareketli Metin Kullanımı	0	0,00	0,00
Kodlanmış BELGELER	100	89,29	100,00
Kodlanmamış BELGELER	12	10,71	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	112	100,00	-

Tablo 151. Pozitif-iz Derneği Çerçeveleme Aygıtları/Görsel İmgeler

Pozitif-iz Hareketi'nin metinlerinde birbirlerine yakın bir biçimde tasarıma dayalı afişlerin ve etkinliklerden paylaşılan fotoğrafların kullanıldığı görülmektedir. Hareket, tasarım ve fotoğraf kullanımını haricinde videolardan da yararlanmıştır.

4.7.2.3.5. Çözüm Olarak Örgüt

Çözüm olarak örgüt çerçeveleme aygıtı Pozitif-iz metinlerde oldukça az kullanılan bir çerçeveleme biçimidir.

Çözüm Olarak Örgüt
“POZİTİF-İZ DERNEĞİ SİZE İYİ GELECEK”
“... Sonradan anladım ki bu süreçte yaptığım en doğru hareketmiş. En başta danışmanımız ve bütün dernek konuya tam anlamıyla hâkim kişilerdi. Aklımıza gelen her sorunun cevabını bulabildik”

Tablo 152. Pozitif-iz Derneği Çözüm Olarak Örgüt

4.7.2.4. Sıfır Ayrımcılık Derneği'nin Mikro Analizi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Görsel İmgeler	140	95,24	98,59
Betimlemeler	51	34,69	35,92
Sloganlar	7	4,76	4,93
Metaforlar	7	4,76	4,93
Örnekler	3	2,04	2,11
Çözüm Olarak Örgüt	2	1,36	1,41
Kodlanmış BELGELER	142	96,60	100,00
Kodlanmamış BELGELER	5	3,40	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	147	100,00	-

Tablo 153. Sıfır Ayrımcılık Derneği Çerçeveleme Aygıtları

Roman Hakları üzerine faaliyet gösteren Sıfır Ayrımcılık Hareketi'nin çerçeveleme aygıtlarından yararlanma oranı yeterli olmaktan oldukça uzak görünmektedir. Görsel imgelerden sonra en çok kullanılan aygıtın betimleme aygıtının olması müdafaa edilen konu hakkında genel geçer bilgiler verildiğine delaletken; metafor

ve slogan kullanımı gibi kamularla iletişimin yoğunluğunu artırmaya yönelik stratejik dil çabalarının eksikliği ise halkla ilişkiler pratiklerine olan uzaklığı imlemektedir.

4.7.2.4.1. Metaforlar

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Metaforlar	7	4,76	100,00
Metafor	7	4,76	100,00
Analoji	1	0,68	14,29
Kodlanmış BELGELER	7	4,76	100,00
Kodlanmamış BELGELER	140	95,24	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	147	100,00	-

Tablo 154. Sınıf Ayrımcılık Derneği Çerçeveleme Aygıtları/Metaforlar

Metaforlar Sıfır Ayrımcılık Hareketi'nin metinlerinde fazlaca bulunmayan çerçeveleme aygıtlarından biridir. Okuyucunun dikkatini çekebilme potansiyeli taşıyan bu soyutlama biçiminin eksikliği hareketin söylemlerinin cazibesini menfi yönde etkilemektedir.

Metafor	Analoji
“...kimi zaman önyargıların keskinleştiğini gözlemliyoruz”	“Ekin Çuhadar ve Hemra Nida ‘Pandemi’de Roman Kadın Olmak” adında bir belgesel çektiler. Amaçları hem farkındalık yaratmak, hem de sahada bu seslerin duyulmasını sağlayan araçlar yaratabilmek”
“ROMANLARLA NÜFUSUN GERİ KALANI ARASINDA DUVAR ÖRÜLÜYOR”	
“...Romanların zengin kültür birikimleri...sosyal yaşamın her alanında aktif olarak yer almalarına rağmen, toplumsal alanda adeta görülmez durumda oldukları...”	

Tablo 155. Sıfır Ayrımcılık Derneği Metafor ve Analoji Örnekleri

4.7.2.4.2. Örnekler

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Örnekler	3	2,04	100,00
Gerçek Örnekler	3	2,04	100,00
Varsayımsal Örnekler	0	0,00	0,00
Kodlanmış BELGELER	3	2,04	100,00
Kodlanmamış BELGELER	144	97,96	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	147	100,00	-

Tablo 156. Sıfır Ayrımcılık Derneği Çerçeveleme Aygıtları/Örnekler

Argümantasyonu güçlendirmek için kullanılan örnek verme yöntemi Sıfır Ayrımcılık Hareketi'nin incelenen metinlerinde sıkça rastlanan bir çerçeveleme aygıtı değildir.

Gerçek Örnekler	Varsayımsal Örnekler
“Kışın ortasında İzmir’in Tepecik Mahallesi’nde ödenmeyen faturalardan dolayı elektrikler kesildi örneğin”	

Tablo 157. Sıfır Ayrımcılık Derneği Gerçek Örnekler ve Varsayımsal Örnekler Çerçevesine Örnekler

4.7.2.4.3. Sloganlar

Hedeflenen kamuların hafızasında kalacak söz dizimleri oluşturma ve ilgili kamularda eylem yaratma potansiyeli taşıyan sloganlar çerçevesi incelenen Sıfır Ayrımcılık metinlerinde oldukça az sayıda bulgulanmıştır.

Sloganlar
“Kadın Kadının Yurdudur”

“Başka bir siyaset mümkün”
“Herkes farklı, herkes eşit”

Tablo 158. Sıfır Ayrımcılık Derneği Slogan Örnekleri

4.7.2.4.4. Betimlemeler

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Betimlemeler	51	34,69	100,00
İstatistik	49	33,33	96,08
Tanıklık	8	5,44	15,69
Genel Tanımlama	0	0,00	0,00
Kodlanmış BELGELER	51	34,69	100,00
Kodlanmamış BELGELER	96	65,31	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	147	100,00	-

Tablo 159. Sıfır Ayrımcılık Derneği Çerçeveleme Aygıtları/Betimlemeler

Betimlemeler aygıtı Sıfır Ayrımcılık Hareketi'nin görsel imgelerden sonra en çok kullandığı çerçeveleme aygıtıdır. Ancak hareketin savunulan konu hakkında herhangi bir genel tanımlama cihetine gitmemesi dikkat çekicidir. Söz konusu durum, savunulan toplumsal meselenin dayandığı ilkelerin ve kavramların hedeflenen kamulara aktarılmasında ciddi bir eksiklik olduğuna işaret olarak değerlendirilebilir. Buna mukabil Sıfır Ayrımcılık metinlerinde sık sık istatistiklerden yararlanıldığı görülmektedir.

Genel Tanımlama	İstatistik	Tanıklık
	“34 ilde Abdal, Dom, Lom ve Romanlarla ilgili çalışma yürüten Roman Diyalog Ağı'nın”	“Roman kadınlardan Feray Özlafl, mahallelerdeki sorunları anlatmak üzere atölyeye geldiğini söyledi. Romanların her yerde dışlandığını, bu dışlanmanın kendilerini yoğurduğunu...”

	“ROMAN ÇOCUKLARIN EĞİTİME ERİŞİMİ, PANDEMİDE YÜZDE 2’LERE KADAR DÜŞTÜ”	“Roman gençlerin siyaset okuluna katılmasının önemli bir adım olduğunu söyleyen Roman katılımcılardan Romanlar ve Abdallar Derneği gönüllüsü Zeynep Tunç ise şunları söyledi”
	“...pandemi öncesi Roman çocuklarının eğitime erişim oranı yüzde 60 iken bu oranın günümüzde yüzde 2’lere kadar gerilediğini açıkladı”	
	“İstanbul’da Romanların yaşadığı 60’tan fazla mahalle bulunuyor”	
	“Atölye’ye, İstanbul’un farklı ilçelerinden 25 Roman kadın katıldı”	

Tablo 160. Sıfır Ayrımcılık Derneği Genel Tanımlama, İstatistik ve Tanıklık Örnekleri

4.7.2.4.5. Görsel İmgeler

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Görsel İmgeler	140	95,24	100,00
Fotoğraf Kullanımı	121	82,31	86,43
Çizim/Animasyon	19	12,93	13,57
Hareketli Metin Kullanımı	0	0,00	0,00
Video	0	0,00	0,00
Kodlanmış BELGELER	140	95,24	100,00
Kodlanmamış BELGELER	7	4,76	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	147	100,00	-

Tablo 161. Sıfır Ayrımcılık Derneği Çerçeveleme Aygıtları/Görsel İmgeler

Görsel imgeler Sıfır Ayrımcılık'ın en fazla kullandığı çerçeveleme aygıtıdır. Yerel yönetim ve sivil toplum temsilcilerine yapılan ziyaretler ve düzenlenen etkinliklerden paylaşılan fotoğraflar en fazla tercih edilen görsel unsurlardır.

4.7.2.4.6. Çözüm Olarak Örgüt

Sıfır Ayrımcılık metinlerinde çözüm olarak örgüt çerçeveleme aygıtı incelenen yüz kırk yedi belgeden yalnızca iki adedinde bulgulanmıştır.

Çözüm Olarak Örgüt
“Bu noktada Romanlara en yakın hizmet sunma konumunda olan yerel yönetimlerin kritik roller üstlendiğini anlatan Arus, özellikle ROMACTED programının yürütüldüğü bölgelerdeki belediyelerin Roman topluluklarının sorunlarını çözme ve ihtiyaçlarını karşılamada daha başarılı olduğunu vurguladı”

Tablo 162. Sıfır Ayrımcılık Derneği Çözüm Olarak Örgüt Çerçevesine Örnekler

4.7.2.5. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi'nin Mikro Analizi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Görsel İmgeler	140	94,59	95,89
Metaforlar	78	52,70	53,42
Sloganlar	21	14,19	14,38
Betimlemeler	8	5,41	5,48
Örnekler	5	3,38	3,42
Çözüm Olarak Örgüt	1	0,68	0,68
Kodlanmış BELGELER	146	98,65	100,00
Kodlanmamış BELGELER	2	1,35	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	148	100,00	-

Tablo 163. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi Çerçeveleme Aygıtları

Dini baskı yaşayan ve başörtülülerini çıkarmak isteyen kadınların ve kız çocuklarının oluşturduğu Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi'nin görsel imgelerden sonra en çok kullandığı çerçeveleme aygıtı metaforlardır. Metafor kullanımını slogan kullanımı izlemektedir. Merkezi bir planlama olmadan, etkileşim temelli kolektif bir üretimin

neticesinde ortaya çıkan bu çerçevelerin kendiliğinden gelişen bir iletişim akışının neticesi olduğu tespit edilmiştir. Platforma gönderilen mektupların yapısal özellikleri birbirlerine benzemeye başlamış ve böylece analiz neticesinde bulguların çerçeveler inşa edilmiştir.

4.7.2.5.1. Metaforlar

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Metaforlar	78	52,70	100,00
Metafor	74	50,00	94,87
Analoji	12	8,11	15,38
Kodlanmış BELGELER	78	52,70	100,00
Kodlanmamış BELGELER	70	47,30	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	148	100,00	-

Tablo 164. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi Çerçeveleme Aygıtları/Metaforlar

Zoch ve diğerlerine göre halkla ilişkiler uygulayıcılarının yalnızca ne söyleyecekleri üzerinde değil; bunları nasıl söyleyecekleri üzerinde de mesai harcamaları gerekmektedir (2008a: 357). Metaforlar, alıntıda belirtilen neyin nasıl söyleneceğine yanıt olabilecek anlatım biçimlerinden biridir.

Metafor	Analoji
“Aslında bu ben değilim, benim rüzgarda savurulacak çok güzel saçlarım var”	“Yanımda bir akraba olmadan da yurttan tek başına çıkamıyorum. Bu duvarları hapisshaneden ayıran tek şey, girişinde cezaevi yazısı olmaması”
“Hayatı perde arkasından izlemekten nefret ediyorum”	“Başörtüsünü bir hayat felsefesi değil kumaş parçası olarak görüyorum”
“Babam yüzünden hayatımın cehenneme döndüğünü hissediyorum”	“Çünkü ben onların yaşayamadığı hayatı yaşamak zorunda olan bir kukla olmadığımı söylediğimde...”

“Saçlarımı, bedenimi, kendimi çok seviyorum ama sanki kapalıyken kendime yabancıyım”	“Sizin ya da başkasının seçimlerine göre yaşarsam ya da düşüncelerinize göre hareket edersem robottan bir farkım kalmaz”
“...bir gün hapishanelerimizden kurtulmak dileğiyle...”	
“...sahile gittim öyle de durdum ve saatlerce rüzgarın saçlarımı savuruşunu hissettim”	
“Umarım bir gün güçlü hissedebilirim ve bu savaşı kazanırım”	
“Oysa ben yıllardır böyleyim, özgüvensiz bir hayalet gibiyim”	
“Saçlarımı rüzgarda uçuşurken hissetmek istiyordum”	
“Kaldığım her gün cehennem gibi”	

Tablo 165. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi Metafor ve Analoji Örnekleri

4.7.2.5.2. Örnekler

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Örnekler	5	3,38	100,00
Gerçek Örnekler	4	2,70	80,00
Varsayımsal Örnekler	1	0,68	20,00
Kodlanmış BELGELER	5	3,38	100,00
Kodlanmamış BELGELER	143	96,62	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	148	100,00	-

Tablo 166. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi Çerçeveleme Aygıtları/Örnekler

Argümanı tahkim etmek için örnek vermek Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi'nin incelenen söylemlerinde oldukça seyrek rastlanan bir çerçeveleme aygıtıdır.

Gerçek Örnekler	Varsayımsal Örnekler
“Enes Kara, 2022 senesinin 10 Ocak gününde, kaldığı tarikat yurdunda bir video not bırakarak intihar eden, 20 yaşında ve tıp öğrencisi bir gençti...”	“Sizin ya da bir başkasının seçimlerine göre yaşarsam ya da düşüncelerinize göre hareket edersem robottan bir farkım kalmaz”

Tablo 167. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi Gerçek ve Varsayımsal Örnek Çerçevesine Örnekler

4.7.2.5.3. Sloganlar

Kamunun ilgisini çekebilme potansiyeli olan sloganlar çerçeveleme aygıtının kullanım oranı Yalnız Yürümeyeceksin metinlerinde azımsanmayacak derecededir.

Sloganlar
“Asla yalnız yürümeyeceksiniz”
“Hiçbirimiz yalnız yürümeyeceğiz”
“Birlikte başaracağız”
“...kadınlar özgür olacak!”
“...güzel günler göreceğiz”
“Asla yalnız yürümeyeceğiz”
“Hepimiz kurtulacağız”
“Her şey çok daha güzel olacak...”
“Pes etmeyin”

Tablo 168. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi Slogan Örnekleri

4.7.2.5.4. Betimlemeler

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Betimlemeler	9	6,08	100,00

İstatistik	4	2,70	44,44
Genel Tanımlama	4	2,70	44,44
Tanıklık	2	1,35	22,22
Kodlanmış BELGELER	9	6,08	100,00
Kodlanmamış BELGELER	139	93,92	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	148	100,00	-

Tablo 169. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi Çerçeveleme Aygıtları/Betimlemeler

Betimlemeler Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi'nin metinlerinde çokça tercih edilen bir çerçeveleme aygıtı değildir. Var olan az sayıdaki betimleme çerçevesi daha çok istatistiksel bilgilerden ve genel tanımlamalardan oluşmaktadır.

Genel Tanımlama	İstatistik	Tanıklık
“Bu münferit bir pedofili sorunu değil, sistematik bir çocuk istismarı gerçekliğinin, belki de siyasi bir hamle sebebiyle, ayyuka çıkması vakasıdır”	“Bu yıl YY’de 403 isyan, çaresizlik ve şiddet içeren mektup yayınlandı...”	“Çocuklarımızla 7 yaşına kadar oynayın. 15 yaşına kadar onlarla arkadaş olun. 15 yaşından sonra İSTİŞARE edin’ Çocuk hakları sözleşmesi”

Tablo 170. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi Genel Tanımlama, İstatistik ve Tanıklık Örnekleri

4.7.2.5.5. Görsel İmgeler

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Görsel İmgeler	140	94,59	99,29
Çizim/Animasyon	138	93,24	97,87
Fotoğraf Kullanımı	4	2,70	2,84
Hareketli Metin Kullanımı	0	0,00	0,00
Video	0	0,00	0,00
Kodlanmış BELGELER	141	95,27	100,00
Kodlanmamış BELGELER	7	4,73	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	148	100,00	-

Tablo 171. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi Çerçeveleme Aygıtları/Betimlemeler

Yalnız Yürümeceksin Hareketi'nin metnlerinin kahir ekseriyetini dini baskı gören kadınların ve kız çocuklarının mektupları oluşturmaktadır. Platform mezkûr mektupları muhtelif ressamın eserlerinin görseliyle birlikte yayınlamaktadır. Resimler çoğu zaman mektubun konusu ile uyum göstermektedir.

4.7.2.5.6. Çözüm Olarak Örgüt

Çözüm olarak örgüt çerçeveleme aygıtı hareket metinlerinde hemen hemen hiç kullanılmamıştır.

4.7.2.6. FİSA Çocuk Hakları Merkezi'nin Mikro Analizi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Betimlemeler	20	90,91	90,91
Görsel İmgeler	19	86,36	86,36
Örnekler	17	77,27	77,27
Sloganlar	0	0,00	0,00
Çözüm Olarak Örgüt	0	0,00	0,00
Metaforlar	0	0,00	0,00
Kodlanmış BELGELER	22	100,00	100,00
Kodlanmamış BELGELER	0	0,00	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	22	100,00	-

Tablo 172. FİSA Çocuk Hakları Merkezi Çerçeveleme Aygıtları

FİSA Çocuk Hakları Merkezi'nin en çok kullandığı çerçeveleme aygıtları betimlemeler, görsel imgeler ve örneklerdir. FİSA metinlerinde slogan ve metafor kullanımına hiç rastlanmamıştır. Dolayısıyla söz konusu hareket yalnızca savunulan meselenin tanımlanmasına ve anlaşılmasına ilişkin bir dil kullanmaktadır. Anlam oluşumunun yaratıcı ve duygulara da hitap eden veçhesi olan slogan ve metaforların eksikliği FİSA namına aktivist iletişim taktiklerinin eksikliği olarak yorumlanabilir.

4.7.2.6.1. Metaforlar: Harekete ait metinlerde metafor kullanımına rastlanmamıştır.

4.7.2.6.2. Örnekler

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Örnekler	17	77,27	100,00
Gerçek Örnekler	17	77,27	100,00
Varsayımsal Örnekler	2	9,09	11,76
Kodlanmış BELGELER	17	77,27	100,00
Kodlanmamış BELGELER	5	22,73	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	22	100,00	-

Tablo 173. FİSA Çocuk Hakları Merkezi Çerçeveleme Aygıtları/Örnekler

FİSA Çocuk Hakları Merkezi ajandalarını etraflıca izah edebilmek için gerçek örneklerden sık sık yararlanmışır. Farazi bir durumu canlandıran varsayımsal örnekler ise yalnızca iki adet belgede bulgulanmıştır.

Gerçek Örnekler	Varsayımsal Örnekler
“1 Ocak 2022 tarihinde Aksaray’ın Hatipoğlu köyü yolunda iki aracın çarpışması sonucu 2’si çocuk 7 kişi yaşamını yitirirken, yaşamını yitiren çocukların Rümeysa Ergün (12) ile Aysel Uğurlu (3) olduğu öğrenildi”.	“Örneğin bir kamu görevlisi olan bir polisin herhangi bir gösteri sırasında “orantılı” ya da “orantısız” güç kullanarak çocukları öldürmemesi, yaşam hakkını güvence altına almasıdır...”.
“Örneğin metal ve metalürji teknolojisi alanlarında kız öğrencilerin oranı sırasıyla %0,07 ve %0,16 iken çocuk gelişimi ve eğitimi alanındaki oğlan öğrencilerin oranı %0.19’dur”.	“Örneğin aydınlatma yetersiz ise aydınlatmanın yeterliliğinin ölçülmediği ya da...”.
“Örneğin İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi, OHAL süresince iş cinayetlerine ilişkin bilgilere erişmekte ciddi zorluk yaşadığını açıklamıştır”.	

“3 Kasım 2022 tarihinde, Çorum-Mecitözü karayolu Elvan Çelebi köyü yakınlarında meydana gelen kazada araçta bulunan 6 yaşındaki Ömür Su Çimen ve annesinin hayatını kaybettiği öğrenildi”.	
“Medya taraması sırasında sıkça karşımıza çıkan meslek ve teknik liselerindeki yangınlar arasından seçilen örnek yangın vakaları aşağıda sunulmuştur”.	

Tablo 174. FİSA Çocuk Hakları Merkezi Gerçek ve Varsayımsal Örnek Çerçevelerine Örnekler

4.7.2.6.3. Sloganlar: Harekete ait metinlerde slogan kullanımına rastlanmamıştır.

4.7.2.6.4. Betimlemeler

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Betimlemeler	20	90,91	100,00
İstatistik	14	63,64	70,00
Tanıklık	7	31,82	35,00
Genel Tanımlama	6	27,27	30,00
Kodlanmış BELGELER	20	90,91	100,00
Kodlanmamış BELGELER	2	9,09	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	22	100,00	-

Tablo 175. FİSA Çocuk Hakları Merkezi Çerçeveleme Aygıtları/Betimlemeler

Betimlemeler FİSA söylemlerinde çok sık kullanılan çerçeveleme aygıtlarıdır. Hareket özellikle istatistiklerden yararlanarak argümanlarını güçlendirme cihetine gitmektedir. Yine belli oranda tanıklıklardan yararlandığı ve savunulan konuyla ilgili genel tanımlamalarda bulunduğu tespit edilmiştir.

Genel Tanımlama	İstatistik	Tanıklık
-----------------	------------	----------

“Yeterli, dengeli ve sağlıklı beslenme hakkı, temel bir insan/çocuk hakkıdır”.	“...Yaşamını yitiren çocuklardan 23’ü kız, 27’si oğlan çocuğu olup...”	“Mahalleden bir tanık aileyle ilgili söyle demişti...”.
“Eğitim, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde vurgulandığı gibi ‘çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesini’ amaçlayan süreçler olarak tanımlanabilir”.	“... Türkiye genelinde en az 43 çocuk önlenebilir sebeplerle yaşamını yitirmiştir”.	“Çınar Mert’in babası Önder Mert, altyapı sorunu olduğundan için interneti uzun süredir bağlatmaya çalıştıklarını söyledi”.
“İlk yükümlülük devletlerin kendisinin, çocukların hakkını ihlal etmemesidir”.	“...yaşları 1 ila 11 arasında değişen sekizi çocuk toplam dokuz kişi yaşamını kaybetti”.	“Konuya ilişkin CHP Milletvekili Ali Şeker ise...”.
“İkinci yükümlülük ise devletlerin çocukların haklarını üçüncü kişilerin ihlallerinden korumasıdır”.	“...çocukların eğitim aldıkları alanda çalışma oranının %10’un altında olduğu görülmektedir”.	“Ayrıca, 1951 Mülteciler Hukuku Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi’nin 33. Maddesine göre...”.
“Mayıs 2019’da Fikir ve Sanat Atölyesi Derneğinin himayesinde kurulan çocuk hakları merkezi, çocuğun insan hakları alanında çalışmalar yürüten bir sivil toplum girişimidir”.	“...Yine yaşamını kaybeden çocuklardan 5’inin Suriye ve Irak’tan Türkiye’ye göç etmiş olan mülteci çocuklar olduğu bilinmektedir”.	“Görüşme yapılan öğretmenlerin gözlemleri aşağıdaki gibidir...”.

Tablo 176. FİSA Çocuk Hakları Merkezi Genel Tanımlama, İstatistik ve Tanıklık Örnekleri

4.7.2.6.5. Görsel İmgeler

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Görsel İmgeler	19	86,36	100,00
Çizim/Animasyon	18	81,82	94,74
Fotoğraf Kullanımı	1	4,55	5,26
Hareketli Metin Kullanımı	0	0,00	0,00
Video	0	0,00	0,00
Kodlanmış BELGELER	19	86,36	100,00
Kodlanmamış BELGELER	3	13,64	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	22	100,00	-

Tablo 177. FİSA Çocuk Hakları Merkezi Çerçeveleme Aygıtları/Görsel İmgeler

FİSA periyodik aralıklarla çocuklara yönelik yaşam hakkı ihlallerini raporlaştırdığından görsel imge olarak daha çok istatistik tablolarından faydalanmaktadır. Geri kalan ise kimi haberlere yönelik oluşturulan görsel tasarımlardan müteşekkildir.

4.7.2.6.6. Çözüm Olarak Örgüt: Harekete ait metinlerde çözüm olarak örgüt çerçeveleme aygıtına rastlanmamıştır.

4.7.2.7. Barınmıyoruz Hareketi'nin Mikro Analizi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Görsel İmgeler	51	53,68	64,56
Betimlemeler	38	40,00	48,10
Sloganlar	35	36,84	44,30
Metaforlar	12	12,63	15,19
Örnekler	5	5,26	6,33
Çözüm Olarak Örgüt	3	3,16	3,80
Kodlanmış BELGELER	79	83,16	100,00
Kodlanmamış BELGELER	16	16,84	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	95	100,00	-

Tablo 178. Barınmıyoruz Hareketi Çerçeveleme Aygıtları

Barınmıyoruz hareketi söylemlerini mikro düzeyde inşa ederken en çok görsel imgelerden, betimlemelerden ve sloganlardan yararlanmıştır. Eylemci tarafı kuvvetli bir

hareket olması dolayısıyla Barınamıyoruz Hareketi'nin slogan kullanımı nispeten yüksektir. Toplumsal hafızada kalıcı olma şansını artırması açısından slogan kullanımı hareket için müspet bir olgudur. Hareket metafor ve örnek kullanımında görece eksik kalmış görünmektedir.

4.7.2.7.1. Metaforlar

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Metaforlar	12	12,63	100,00
Metafor	12	12,63	100,00
Analoji	0	0,00	0,00
Kodlanmış BELGELER	12	12,63	100,00
Kodlanmamış BELGELER	83	87,37	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	95	100,00	-

Tablo 179. Barınamıyoruz Hareketi Çerçeveleme Aygıtları/Metaforlar

Barınamıyoruz Hareketi'ne ait metinlerde metaforlar çerçeveleme aygıtı kapsamında yalnızca metafor kullanıldığı bulgulanmış olup analoji tespit edilememiştir.

Metafor	Analoji
“Balık istifi oda modeline 4 kişilik odalarının 6 kişilik odalara çıkarılmasına karşı öğrenciler ayakta”	
“Önce ranza sistemi, sonra sabit menü şimdi de izin dediğiniz 30 günlük ‘havalandırma’ sistemiyle beraber yurtlarımız tam yarı açık hapisane dönüştü”.	
“@kasapoglu Twitter hesabından sürekli otel gibi yurt fotoğrafları paylaşıyor ama öğrenciler...”.	

“Bizim Ankara’ya yolculuğumuz, aslında eyleme geçmiş bir metafor olarak okunabilir. Bu yolculuk barınamayan gençlerin, emekçilerin kendi iktidarlarına doğru giden bir yolculuğun içindeki, çok ufak da olsa bir başka yolculuk hikayesidir”.	
“Yani tabii burada da biraz eylemlilikte isyanların bulaşıcı olduğu fikri bence çok önemli”.	

Tablo 180. Barınamıyoruz Hareketi Metafor Örnekleri

4.7.2.7.2. Örnekler

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Örnekler	5	5,26	100,00
Gerçek Örnekler	5	5,26	100,00
Varsayımsal Örnekler	0	0,00	0,00
Kodlanmış BELGELER	5	5,26	100,00
Kodlanmamış BELGELER	90	94,74	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	95	100,00	-

Tablo 181. Barınamıyoruz Hareketi Çerçeveleme Aygıtları/Örnekler

Barınamıyoruz Hareketi’nin söylem üretirken argümanlarını örneklendirme yoluna yeterince gitmediği görülmektedir.

Gerçek Örnekler	Varsayımsal Örnekler
“Enes Kara, biz gözaltına alındıktan yaklaşık bir ay sonra kalmaya zorlandığı cemaat yurdunda gördüğü baskı ve karşı karşıya kaldığı geleceksizlik altında aile-devlet-cemaat üçgeninde intihara sürüklendi”.	

Tablo 182. Barınamıyoruz Hareketi Gerçek ve Varsayımsal Örnek Çerçevelerine Örnekler

4.7.2.7.3. Sloganlar

Barınamıyoruz Hareketi'nin söylem setlerinde sloganlar geniş bir yer tutmaktadır. Söz konusu durum, hareketin sloganların gücünün farkında olduğunu ve bundan yararlanma yoluna gittiğini ifade etmektedir. Hareketin en çok kullandığı sloganlar, hareketin ismiyle uyumlu olarak, “Barınamıyoruz” ve “Barınmayı savunuyoruz” sloganlarıdır. “Barınmayı savunuyoruz” Barınamıyoruz Hareketi mensubu öğrencilerin yargılandığı dönemde kullanılan bir slogandır.

Sloganlar
“Barınamıyoruz”
“Gençler sizden nefret ediyor!”
“Barınmayı savunuyoruz”
“Biz yaşayacağız”
“İnsanca barınmak istiyoruz”
“Mahpus değil, öğrenciyiz!”
“Bu düzen hayatımızı çalıyor, biz bu düzende yaşamıyoruz”

Tablo 183. Barınamıyoruz Hareketi Slogan Örnekleri

4.7.2.7.4. Betimlemeler

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Betimlemeler	38	40,00	100,00
İstatistik	20	21,05	52,63
Tanıklık	18	18,95	47,37
Genel Tanımlama	8	8,42	21,05
Kodlanmış BELGELER	38	40,00	100,00
Kodlanmamış BELGELER	57	60,00	-

ANALİZ EDİLEN BELGELER	95	100,00	-
------------------------	----	--------	---

Tablo 184. Barınamıyoruz Hareketi Çerçeveleme Aygıtları/Betimlemeler

Betimlemeler Barınamıyoruz Hareketi metinlerinde nispeten sık rastlanan bir çerçeveleme aygıtıdır. Hareket, argümanlarını çoğunlukla istatistiksel veriler ve tanık beyanları kullanarak desteklemektedir.

Genel Tanımlama	İstatistik	Tanıklık
“Barınma sorunu işte budur: Ödenmesi imkansız ücretlere, yaşanması imkansız evlerde oturmak ve alınmayan önlemler sebebiyle can korkusuyla sabah karşı uykudan uyanmak”	“Balıkesir KYK Yurdu’nda 5 kişilik oda kapasitesi 8 kişiye çıkarıldı. 5 adet olan tuvaleti 48 kişi ortak kullanmak zorunda”.	“Ben suan yurttta kalıyorum. Dün blok önünde otururken bu böcek çatıdan benim sırtıma düştü...”
“Barınmak sadece bir çatıdan ibaret değil...”	“Her yerden maruz bırakıldığımız GSB’nın propagandalarında bahsedilen KYK yurtlarının 800 bin kişilik yurt kapasitesinin, YÖK tarafından açıklanan 8 milyon civarı yükseköğretim öğrenci sayısının yanında bile ne kadar absürt kalıyor...”	“Edirne Selimiye Kız KYK Yurdu’nda nasıl bir pislik içinde yaşadıklarını yurttta kalan arkadaşımızdan dinleyerek başlayalım.” “Geceleri böceklerden uyuyamıyoruz, bir arkadaşımızı kendi yatağında yılan ısırıldı”
“Bu dava barınma talebinin yargılanmasına ilişkin bir davadır”	“KYK yurtları 6 hafta önce açıldı, son bir ayda 4 ayı KYK yurdunda toplu zehirlenme oldu. Karabük’te 130, Ankara’da 21...”	“Öğrenciler, böcekten geceleri uyuyamadıklarını kilidi olmayan tuvaletlerin pislikten sürekli tıkalı olduğunu, yemeklerden kıl, sinek ve pislik çıktığını anlatıyor!” “Her yerimiz yara

		bere içinde, odayı havalandırmak için cam bile açamıyoruz”
“...Barınma hakkı bir yerde güvenlik, huzur ve onurlu olarak yaşama olarak görülmelidir”	“Bu ülkede son iki yılda bine yakın öğrenci gözaltına alındı...”	“Yurtta kalan herkes şikayetçi, yönetim dinlemiyor...”
“...Neydi nitelikli barınma hakkı? Sağlıklı, güvenli bir yerde onurlu yaşamak...”	“İTÜ’de okuyorum. Ben bu ülkenin aydın geleceğiyim. 3 yıldır barınamıyorum...”	“Ebru Gürsoy:...Bu süreç içerisinde ve sonrasında çokça yurt eylemine şahitlik ettik.”

Tablo 185. Barınamıyoruz Hareketi Genel Tanımlama, İstatistik ve Tanıklık Örnekleri

4.7.2.7.5. Görsel İmgeler

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Görsel İmgeler	51	53,68	98,08
Fotoğraf Kullanımı	32	33,68	61,54
Video	19	20,00	36,54
Çizim/Animasyon	7	7,37	13,46
Hareketli Metin Kullanımı	0	0,00	0,00
Kodlanmış BELGELER	52	54,74	100,00
Kodlanmamış BELGELER	43	45,26	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	95	100,00	-

Tablo 186. Barınamıyoruz Hareketi Çerçeveleme Aygıtları/Görsel İmgeler

Barınamıyoruz Hareketi’nin incelenen metinlerinde görsel imgelerden sıkça faydalandığı tespit edilmiştir. Hareketin içeriklerinde en çok fotoğraf kullanımı tercih edilirken, fotoğrafı video kullanımı takip etmektedir.

4.7.2.7.6. Çözüm Olarak Örgüt

Çözüm olarak örgüt aygıtı Barınamıyoruz Hareketi tarafından yok denecek kadar az öne çıkartılan bir çerçeveleme aygıtıdır.

Çözüm Olarak Örgüt
“Şu anda Barınamıyoruz Hareketi neye odaklı diye baktığımızda aslında şu an anlık pratik olarak KYK yurtlarına odaklı bir durumdayız. Çünkü bu sorunları da çözebileceğimizi gördük. Yani şu ana kadar sekiz- dokuz yurttaki sorunu çözmüştür”

Tablo 187. Barınamıyoruz Hareketi Çözüm Olarak Örgüt Çerçevesine Örnekler

4.7.2.8. Toplama Kampı Mağdurları Platformu'nun Mikro Analizi

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Görsel İmgeler	326	52,24	57,19
Betimlemeler	322	51,60	56,49
Örnekler	60	9,62	10,53
Metaforlar	58	9,29	10,18
Sloganlar	27	4,33	4,74
Çözüm Olarak Örgüt	4	0,64	0,70
Kodlanmış BELGELER	570	91,35	100,00
Kodlanmamış BELGELER	54	08,65	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	624	100,00	-

Tablo 188. Toplama Kampı Mağdurları Platformu Çerçeveleme Aygıtları

Toplama Kampı Mağdurları Platformu'nun söylemlerinin mikro boyutuna bakıldığında öncelikle kamera teknolojisi yani video-tanıklık ve toplantılardan fazlasıyla yararlandığı görülmektedir. İncelenen metinlerde savunulan meseleyi betimleyici bir iletişim stratejisinin öncelliği göze çarpmaktadır. Yine platform metinlerinde örnekler ve metaforlardan azımsanmayacak derecede yararlandığı görülmektedir. Kamusal hafızada kalıcı cümle kalıpları üretimi ise yeterli olmaktan uzak gözükmektedir. Çözüm olarak örgüt çerçeveleme aygıtı ise Toplama Kampı Mağdurları Platformu söylemlerinde yok denecek kadar az bulgulanmıştır.

4.7.2.8.1. Metaforlar

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Metaforlar	58	9,29	98,31
Metafor	51	8,17	86,44
Analoji	12	1,92	20,34
Kodlanmış BELGELER	59	9,46	100,00
Kodlanmamış BELGELER	565	90,54	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	624	100,00	-

Tablo 189. Toplama Kampı Mağdurları Çerçeveleme Aygıtları/Metaforlar

Toplama kampı Mağdurları Platformu Doğu Türkistan’da Çin Devleti’nce toplama kampına alınan insanların koşullarını zaman zaman metaforlarla ve analogilerle izah etme yoluna gitmektedir. Platform, basın toplantıları ve broşür dağıtımını gibi aktivist taktiklerle kişilerarası iletişim gerçekleştirmekte ve “ses olmak” metaforuyla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından Uygur meselesine tepki vermelerini talep etmektedir.

Metafor	Analoji
“Çin Komünist Partisi, Doğu Türkistan’da insanlığa karşı suç işleyerek gerçekleştirdiği Uygur Soykırımı’nın üzerini örtmek için Müslüman ülkelerden bazı sözde alimleri İslam’a karşı açtığı savaşta perde olarak kullandı”.	“Eğitim merkezleri değil işkence kampları”
“Yeryüzüne buğday taneleri gibi dağılmış Müslümanlara selam olsun”.	“...Bilindiği üzere Çin, cezaevi gibi işlettiği ve yargılama olmadan ceza vererek insanları hapsediği toplama kamplarında...”
“...sesimize ses olmanızı istiyoruz.”	“...çocukları için mum gibi yanan Annelerimiz en kısa zamanda çin’in Nazi kampından kurtulur inşallah!”

“21. Yüzyılda çin’in Uygur Türklerini köle işçi olarak çalıştırdığı, onların emeklerini kan emici vampir gibi emdiklerinizden haberiniz var?”	
“...Amacımız zalim Çin’in pençesinden ailemizi kurtarmak! ...”	
“Çin’in kirli emeli: Açlık katliamı karantina Değil Öldürme...”	
“...sözde din adamlarından önderlerinden oluşan Arap ekibi Çin’in soykırım politikalarını desteklediği ve Çin’in etnik siyasetinin propagandasına alet olduğu için esefle kınıyoruz”	
“Kamplardaki sessiz çığlıkları”	
“Evlatlarım Doğu Türkistan’da kaldı. Hiçbirinden haber almamıyor. İçin yanıyor, geceleri uyuyamıyorum...”	
“...Kız kardeşim Mevlüde başta olmak üzere şu anda toplama kamplarında 400-500 civarındaki Uygur kökenli Türkiye cumhuriyeti vatandaşları esirdir...”	

Tablo 190. Toplama Kampı Mağdurları Metafor ve Analoji Örnekleri

4.7.2.8.2. Örnekler

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Örnekler	60	9,62	98,36
Gerçek Örnekler	60	9,62	98,36
Varsayımsal Örnekler	2	0,32	3,28
Kodlanmış BELGELER	61	9,78	100,00
Kodlanmamış BELGELER	563	90,22	-

ANALİZ EDİLEN BELGELER	624	100,00	-
-------------------------------	------------	---------------	----------

Tablo 191. Toplama Kampı Mağdurları Çerçeveleme Aygıtları/Örnekler

Toplama Kampı Mağdurları Platformu söylemlerini güçlendirmek için örneklerden yararlanma cihetine gitmektedir. Platformun verdiği örneklerin kahir ekseriyeti gerçek kişi ve hadiseler üzerinedir.

Gerçek Örnekler	Varsayımsal Örnekler
“Bugün #DoğuTürkistan’daki Çin’in toplama kampında tutsak olan Türkiye vatandaşı #Mevlüde’nin doğum günü.”	
“Tursun Ömer, 2018 yılında toplama kampına alındığında 68 yaşındaydı. Şu an hayatta mı değil mi bilinmiyor.”	
“Mehmet Raşit Mettursun, 2018 yılında toplama kampına alındığında henüz 15 yaşındaydı ve akıbeti bilinmiyor.”	
“...Onlardan biri olan Zeytingül Ablet, toplama kampına atıldığında 17 yaşındaydı ve akıbeti bilinmiyor.”	
“Fas’ta çine gönderilmek üzere tutuklanan Uygur Türkü İdris Hasan için Fas’ın İstanbul başkonsolosluğu önünde basın açıklaması yapıldı,”	

Tablo 192. Toplama Kampı Mağdurları Platformu Gerçek ve Varsayımsal Örnek Çerçevesine Örnekler

4.7.2.8.3. Sloganlar

İncelenen platform metinlerinde slogan kullanımının diğer çerçeveleme aygıtlarından oldukça geride kaldığı görülmektedir.

Sloganlar
“Bizi duyun! Bizi özgürleştirin! Bizim için ayağa kalkın!”
“SESSİZ ÇIĞLIĞA SES VER.”

Tablo 193. Toplama Kampı Mağdurları Platformu Slogan Örnekleri

4.7.2.8.4. Betimlemeler

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Betimlemeler	322	51,60	99,38
Tanıklık	295	47,28	91,05
İstatistik	66	10,58	20,37
Genel Tanımlama	16	2,56	4,94
Kodlanmış BELGELER	324	51,92	100,00
Kodlanmamış BELGELER	300	48,08	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	624	100,00	-

Tablo 194. Toplama Kampı Mağdurları Çerçeveleme Aygıtları/Betimlemeler

Toplama Kampı Mağdurları Platformu'nun betimlemelerden fazlaca yararlandığı görülmektedir. Söz konusu durum, platformun kamuya anlatmaya çalıştığı hadiselerin başka bir coğrafyada yaşanıyor olmasıyla açıklanabilir. Platform Doğu Türkistan'da yaşanan hadiseleri aktarırken ekseriyetle tanık gösterme yoluna başvurmuştur. Tanıklara dayandırılan argümanlar öte yandan istatistiklerle de tahkim edilmeye çalışılmıştır.

Genel Tanımlama	İstatistik	Tanıklık
“Çin'in terörist tanımları... Bunlardan biri yurtdışında okumuş olması, tabii okuyanın etnik kimliği Uygur, kazak, Kırgız, yani Türk olmasıdır”	“700'den fazla kişinin katıldığı etkinlikte Uygurlar adına...”	“2 aylık üçüz bebekleri elinden alınarak toplama kampına atılan Doğu Türkistanlı anne: ‘Beni öldürmeleri için yalvardım’”

	“#DoğuTürkistan’da ebeveynleri toplama kamplarına alınan veya ailesinden koparılan 500 bini aşkın çocuk, çocuk kamplarında asimile ediliyor.”	“#DoğuTürkistan’lı Rabigül Hacımuhammed Türkiye’ye gelmeden önce yaşadığı baskı ve tehditleri anlatıyor...”
		“Tanığının gözünden 5 Temmuz Urumçi Katliamı ve Çin Toplama Kampları @AlimcanTurdi/Urumçi Katliamı Tanığı”
		“Denizli milletvekili @OzturkDenizli, TBMM’de uygur Türklerini dile getirdi...”
		“The Telegraph ekipleri Doğu Türkistan’a girmeyi başardı...”

Tablo 195. Toplama Kampı Mağdurları Platformu Genel Tanımlama, İstatistik ve Tanıklık Örnekleri

4.7.2.8.5. Görsel İmgeler

	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Görsel İmgeler	326	52,24	98,19
Video	219	35,10	65,96
Fotoğraf Kullanımı	61	9,78	18,37
Çizim/Animasyon	51	8,17	15,36
Hareketli Metin Kullanımı	1	0,16	0,30
Kodlanmış BELGELER	332	53,21	100,00
Kodlanmamış BELGELER	292	46,79	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	624	100,00	-

Tablo 196. Toplama Kampı Mağdurları Çerçeveleme Aygıtları/Görsel İmgeler

Toplama Kampı Mağdurları Platformu tüm basın açıklamalarını ve protesto etkinliklerini video olarak Twitter hesabından paylaşmaktadır. Video haricinde fotoğraf ve etkinlikler için tasarlanan afişler diğer görsel öğeleri oluşturmaktadır.

4.7.2.8.6. Çözüm Olarak Örgüt: İncelenen metinlerde platformun kendisini çözüm mercii olarak addettiği bir söylem seti yok denecek kadar azdır.

V. BÖLÜM: TARTIŞMA

Çalışmanın analiz bölümünde örnekleme dahil edilen aktivist grupların iletişim faaliyetleri çerçeveleme ve içerik analizleri vasıtasıyla incelenmiştir. Makro ve Mikro düzeyde gerçekleşen çerçeveleme analizi söz konusu grupların söylemlerinin ardında bir halkla ilişkiler stratejisi olup olmadığını tespit etmek maksadıyla tercih edilmiştir. Halkla ilişkilerin anlamı üreten bir çerçeveleme pratiği (Hallahan, 1999) olması egemen söyleme alternatif söylemin oluşturulmasına ve dilsel taktiklerden yararlanarak söz konusu söylemin güçlendirmesine olanak sağlamaktadır. Bu bağlamda bir aktivist unsurun ele aldığı toplumsal meselelere anlam atama biçimleri (Temel çerçeveleme görevleri) ve kullandığı dil stratejileri (Çerçeveleme aygıtları) makro ve mikro anlamda bir bütünlük arz etmeli ve söylemin ardındaki halkla ilişkiler pratiği kendisini görünür kılıyor olmalıdır. Nitekim analiz neticeleri ifade edilen teorik konumu doğrulamaktadır. Makro düzeyde temel çerçeveleme görevlerini (Teşhis, çare ve motivasyon çerçeveleri) bir bütün halinde kullanan Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu ve Toplama Kampı Mağdurları Platformu¹⁸¹, mikro düzeyde de çerçeveleme aygıtlarını en çok kullanan hareketler olarak bulgulanmıştır. Temel çerçeveleme görevlerini -bütüncül bir biçimde- kullanma düzeyleri düşük, bir başka deyişle, meselelere anlam atamada ve toplumsal katılım sağlamaya yönelik çabalarda yetersiz kalan diğer hareketlerin dilsel stratejileri ihtiva eden çerçeveleme aygıtlarını kullanım düzeyleri de -bütünsel anlamda- düşük olarak bulgulanmıştır. Zikredilen makro ve mikro analiz bulguları aynı zamanda birinci ve ikinci araştırma sorularının yanıtlarını içermektedir¹⁸².

---

¹⁸¹ Toplama Kampı Mağdurları Platformu'nun temel çerçeveleme görevleri ve çerçeveleme aygıtlarını kullanım düzeyi Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu kadar nizami ve bütüncül olmasa da her iki çerçeveleme unsurlarını kullanım oranları -eksikliklerine rağmen- göz ardı edilemeyecek bir görüntü arz etmektedir.

¹⁸² Makro ve mikro analiz bulguları tafsilatlı biçimde sonuç bölümünde ifade edilmiştir. Tartışma bölümünde araştırmanın önerdiği yaklaşımla doğrudan ilişkili bulgular özetlenmiştir. Söz konusu tercihin sebebi yaklaşımın esaslarını daha duru bir şekilde gösterme arzusudur.

Temel çerçeveleme görevlerinin ve çerçeveleme aygıtlarının kullanımının düşük olması yetersiz halkla ilişkiler çabalarına işaret etmektedir. Toplumsal anlamın oluşumunda cereyan eden kamusal mücadeleye kâfi derecede dahil olunmadığını gösteren çerçeveleme eksikliğini giderilmesi Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'nın onarmayı amaçladığı iletişimsel problemlerden biridir. Snow vd. (1986) tarafından oluşturulan çerçeve hizalama süreçleri üzerinden kurgulanan Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı çerçeve inşasının önemine dikkat çekmekle birlikte neyin çerçvelendiğini daha çok önemsemektedir. Toplumsal destek, katılım ve meşruiyet için çerçevelerin kapsayıcı ilke ve değerlere dayanması gerektiğini öne süren yaklaşımımız ismi ile müsemma olarak adalet kavramını bir ana çerçeve olarak tüm dezavantajlı gruplara önermektedir. Zira, analiz neticesinde iletişim faaliyetleri nispeten yeterli bulgularan Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu ve Toplama Kampı Platformu da dahil hiçbir aktivist unsurun evrensel ilke ve değerlere dayanan ana çerçeveleri yeterince kullanmadığı tespit edilmiştir. Üçüncü araştırma sorusunun yanıtını teşkil eden bu bulgu aktivist grupların iletişim politikalarının müşterek yapısal sorunlarından biri olarak değerlendirilmiştir. Halbuki, İhmal edilen -değerlere ve bununla bağıntılı olarak inanca dayalı oluşturulan- ana çerçeveler katılım ile zorunluluk arasında ahlaki bir bağ kurmaktadır. Buradan hareketle, tez kapsamında adalet kavramının hem bir ana çerçeve hem de motivasyon çerçevesi olarak kullanılması önerilmektedir.

Aktivist Hareket	Motivasyon Çerçevesi		Evrensel Değerlere Vurgu (Motivasyon Çerçevesi)		Adalet Duygusuna Vurgu (Motivasyon Çerçevesi)	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu	18	37,50	5	10,42	2	4,17

	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği	49	15,91	0	0	4	1,30
Pozitif-iz Derneği	8	7,14	1	0,89	0	0
Sıfır Ayrımcılık Derneği	5	3,40	0	0	0	0
Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi	12	8,11	3	2,03	0	0
FİSA Çocuk Hakları Merkezi	1	4,55	0	0	0	0
Barınmıyoruz Hareketi	5	5,26	0	0	0	0
Toplama Kampı Mağdurları Platformu	88	14,10	0	0	3	0,48

Tablo 197. Aktivist Hareketlerin Motivasyon Çerçevesini ve Bu Çerçevler Kapsamında Evrensel Değerleri ve Adalet Kavramını Kullanım Oranları

Motivasyon çerçeveleri kamusal destek ve meşruiyet edinmek için oluşturulan ve tamamıyla bir halkla ilişkiler çabasını gerektiren çerçevelerdir. Motivasyon çerçeveleri hedef grupları harekete geçirebilecek her türlü anlam seti ve yorum kalıbının kullanılmasını içermektedir. Ana çerçeveler ise kapsayıcılığı geniş, esnek ve birbirinden farklı grupları aynı anda motive edebilecek türden çerçevelerdir. Böylesi bir tanıma haiz çerçeve biçimi de elbette evrensel değer ve inançları içeren kavramlarla oluşturulabilir.

Örneğin, evrensel çerçeveler Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun motivasyon çerçevelerinde daha çok eşitlik, demokrasi, özgürlük ve laiklik gibi değerler etrafında örülmektedir. Örneklemedeki diğer toplumsal grupların evrensel değerlere dayalı motivasyon çerçevelerini kullanım oranları yok denecek kadar düşüktür. Analiz neticesinde ortaya çıkan bu manzaraya mukabil bu tezin önerdiği en birincil halkla ilişkiler müdahalesi çerçeve dönüşümüdür. Zira, dezavantajlı gruplara ait aktivist unsurların evrensel değerlere ve bu değerlerle ilişkili inançları güçlendirmeye dayalı bir çerçeve değişimine ihtiyaçları olduğu görülmektedir. Çalışmamızda öne çıkarılan temel değer ise Rawls'ün manada adalet kavramıdır.

Tablo 2'deki diyagramda gösterildiği gibi Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı çerçeve dönüştürme amacıyla adalet kavramını güçlendirmeyi (Çerçeve güçlendirme) hedeflemektedir. Keza tez kapsamında adalet kavramının toplumun değerler hiyerarşisinin ihtiyaçlarını karşılayabildiği ve böylece yüksek bir kültürel rezonans derecesine sahip olduğu öne sürülmektedir. Kültürel karşılığı yüksek bir değere dayalı motivasyon çerçevelerinin ise katılım ve ahlaki zorunluluk arasında bir bağ kuracağı -literatüre dayandırılarak-¹⁸³ iddia edilmektedir. Tez çerçevesinde ileri sürülen adalet kavramı Rawls'ün karakterde olsa dahi lafzi olarak yerel ve tarihsel karşılığı güçlü bir kavramdır.

Modern öncesi dönemin temel belirleyicisi olan dini inanç ve öğretiler -tabiatıyla- hâkim olduğu toplumun düşünce dünyasını ve fiil setini de şekillendirmektedir. Yeme içme pratikleri, doğa insan münasebeti, insanın diğer insanlarla ilişkileri vb. tüm ilişki biçimlerinin mahiyetini belirleyen dini inançlar modern dönemde de varlığını sürdürmekte ve kültürel görüntünün ardındaki temel belirleyicilerden biri olmaya devam etmektedir. Türkiye özelinde yürütülen “Sayılarla Türkiye’de İnanç ve Dindarlık”

---

¹⁸³ Karagiannis, 2009; Reshef ve Keim, 2016; Winstead, 2017; Snow ve Benford, 1988; Snow vd., 1986.

çalışmasının (Nişancı, 2023) bulgularına göre Türkiye’de Tanrı’ya inananların oranı %94.3’tür. Yine aynı araştırmaya göre kendilerini dindar olarak tanımlayanların oranı %62’dir. Zikredilen bulguların gösterdiği gibi toplumun çoğunluğunda dini öğretilerin güçlü bir karşılığı olduğu görülebilmektedir. Bu bağlamda Müslümanların kutsal kitabı Kur’an-ı Kerim’de tevhid (Tanrı’nın tek ve bir olması) fikrinin yanı sıra Tanrı’nın insanlara emrettiği en önemli ilkelerden birisi adalettir. Keza, Kur’an’da Tanrı kendisini adaletin kaynağı ve ilk uygulayıcısı olarak ifade etmektedir. Bu minvalde İslam dini ahlakın kaynağı olarak adaletli olmayı bireye emretmektedir (Kara, 2013: 138, 160, 161).

“Kur’an’ın temel kavramlarından biri olan adalet inanç, düşünce, yaşama hakkı, mülk edinme, insani ilişkiler gibi tüm insan hayatını kapsamaktadır” (Balıkkaya, 2005: 2). El-Kadi Abdulcebbar’a göre ise adil fiil kişinin menfaatinin hilafına bile olsa adaletle ihtiyaç duyan kişilerin lehine pozisyon almayı gerektiren bir pratiktir (Aktaran Balıkkaya, 2005: 24). Nitekim Kur’an’da “Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutun, adaletle şahitlik eden kimseler olun. Herhangi bir topluluğa duyduğunuz kin, sizi adaletsiz davranmaya itmesin. Adaletli olun; bu, takvâya daha uygundur...” (Maide, 5/8) denmektedir. Adalet teorisi, bir nevi, Kur’an’ın vahye dayalı açıklamaları ve emirlerinin akli muhakeme süreçleriyle vazıhlaştırılmasını içermektedir. Örneğin, Rawls’ün fark ilkesi adil dağıtım ihtiyacı olanın tespit edilebildiği bir doğal hukuk kavramsallaştırmasıdır. Bu nazari nokta iletişim politikalarını da kapsamaktadır. Nitekim, Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı’nın teorik pozisyonu adil olanın menfaatine yönelik halkla ilişkiler çabalarını içermektedir.

Üniversite öğrencilerinin sosyal adaleti nasıl tanımladıkları sorunsalı üzerine gerçekleştirdiği çalışmasında Yıldırım (2011), üniversite gençliğinin adalet kavramına yönelik hassasiyetinin oldukça güçlü olduğunu bulgulamıştır. Çalışmada gençlerin kendileri tecrübe etmeseler dahi diğer toplumsal grupların yaşadığı adaletsizlikleri

sahiplendikleri görülmüştür. “Size yapılan en büyük adaletsizliğin ne olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtlarda kimi gençler başkalarının yaşadıkları mağduriyetlerden bahsetmiştir. Örneğin bir erkek öğrenci söz konusu soruya başörtüsü problemi çerçevesinde cevap vermiştir. Adalet algısı ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi esas aldıkları saha çalışmasında Çağlayandereli vd. (2016) de benzer neticeler elde etmişlerdir. Mersin merkezli yürütülen söz konusu çalışmaya göre “Adaletin sağlandığını düşünmek beni mutlu eder” önermesine katılanların oranı %76, “Adalet başkasının adına sağlansa yine mutlu olurum” önermesine katılanların oranı %77, “Adaletin sağlanması para kazanmak, ev sahibi olmak, sağlıklı olmak kadar önemlidir” önermesine katılanların oranı %77, “Adalet sağlanırsa kendimi güvende hissederim” önermesine katılanların oranı ise %76 olarak bulgulanmıştır.

Türk halk hikayelerinde adil bir insan tiplmesi olup olmadığını incelediği çalışmasında Şahin (2023), aşk ve kahramanlık temalarıyla birlikte adalet temasının halk hikayelerinin çoğunda ön plana çıkarıldığını ileri sürmektedir. Söz konusu hikayelerde adaletsiz durum ve adaleti içeren fiiller bir arada bulunmaktadır ve bu durum ve fiiller Türkiye sınırları içerisindeki hikayelerde benzerlik göstermektedir. Buradan hareketle, yazara göre Türklerin kültür havzasında adil olana ilişkin bir tipleme mevcuttur. Bu halk hikayelerinde adaleti tecelli ettiren karakterler çoğunluklar aşıklar, olağan üstü tipler (aksakallılar, dervişler vb.) erk sahibi kişiler, yöneticiler ve eşkıyalardır.

Yukarıda zikredilen çalışmaların işaret ettiği gibi adalet kavramı toplumun değerler yelpazesinde dikkate değer bir noktada yer almaktadır. III. Bölümde adalet kavramının meşruluğunun tartışıldığı kısımda ifade edildiği gibi kimi evrensel değerler kimi yerel kültürel iklimlerde karşılık bulamamaktadır. Türkiye de geçirdiği özgül tarihi koşulları itibariyle söz konusu olgudan münezzehtir. Bundan dolayı tüm toplumsal

hassasiyetleri kapsayıcı evrensel bir değer olarak adalet çerçevesi tez kapsamında öne çıkarılmıştır.

Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı analiz neticesinde tespit edilen evrensel değerlere dayalı çerçeve eksikliği üzerine bina edilmiş olsa da bulgular tez kapsamında -dördüncü araştırma sorusuyla ilişkili olarak- diyalektik bir tarzda ele alınmıştır. Analiz sonucunda ortaya çıkan söz konusu iletişimsel noksanların haricinde örneklemdaki kimi aktivist grupların yaklaşımın temelini oluşturan çerçeve hizalama süreçlerinden -hali hazırda- istifade ediyor olduklarının tespit edilmesi yaklaşımın mezkûr dezavantajlı gruplarca kullanılabilmesi adına müspet bir olgu olarak değerlendirilmiştir. Tezin temel probleminin dezavantajlı aktivist grupların adalet kavramının taşıyıcı-yayıcısı ve uygulayıcısı olabilmelerinin değerlendirilmesi olduğu düşünüldüğünde söz konusu bulgu daha bir önemli hale gelmektedir. Snow vd.'nin (1986) harekete katılım için lüzumlu olan etkileşimsel bir süreç olarak ifade ettikleri çerçeve hizalama süreçleri çerçeve köprüleme ve çerçeve genişletme ile diğer toplumsal gruplarla temas kurulmasını ve müşterek hassasiyetlerin müdafaa edilmesini ifade ederken; çerçeve güçlendirme bir ya da daha fazla değer tanımlanmasını, canlandırılmasını ve idealleştirilmesini ifade etmektedir. Dolayısıyla çerçeve güçlendirme süreciyle öne çıkartılacak olan Rawls'ü adalet kavramı çerçeve köprüleme ve çerçeve genişletme süreçleriyle dezavantajlı grupları adil olanın rasyonel zemini üzerinde birbirlerine ekleme gücüne sahip olabilecektir.

Aktivist Hareketler	Çerçeve Köprüleme	Çerçeve Güçlendirme	Çerçeve Dönüştürme	Çerçeve Genişletme
Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu	Var	Var		Var
Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği	Var	Yok		Var

Pozitif-iz Derneği	Yok	Yok		Yok
Sıfır Ayrımcılık Derneği	Var	Yok		Var
Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi	Yok	Yok		Yok
FİSA Çocuk Hakları Merkezi	Var	Yok		Var
Barınmıyoruz Hareketi	Var	Var		Yok
Toplama Kampı Mağdurları Platformu	Var	Yok		Yok

Tablo 198. Aktivist Hareketlerin Çerçeve Hizalama Süreçleri Kullanımı

Not: Sıfır Ayrımcılık Derneği metinlerinde bulgularan çerçeve köprüleme ve çerçeve genişletme ile Toplama Kampı Mağdurları Platformu metinlerinde tespit edilen çerçeve köprüleme işlemlerinin oranları anlam oluşturmayacak kadar düşük olduğundan gerek analiz kısmında gerekse tartışma bölümünde söz konusu bulgular dikkate alınmamıştır.

Snow vd.'nin (1986) oluşturdukları çerçeve hizalama süreçleri toplumsal hareketlerin kültürel ve iletişimsel boyutunu vurgularken; benzer görüşleri Mouffe (2015, 2019) demokrasi teorisi kapsamında dile getirmektedir. Mouffe'a göre demokrasinin radikalleşmesini sağlayabilecek yeni bir hegemonya farklı demokratik talepler arasında bir "eşdeğerlik zinciri" kurulmasına bağlıdır. Eşdeğerlik zinciri işçilerin, LGBTİ+ bireylerin, sosyal ve ekonomik olarak dışlanan diğer grupların taleplerinin kolektif bir irade altında birleştirilmesini ifade etmektedir. Bulguların ortaya koyduğu gibi Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu çerçeve genişletme yoluyla LGBTİ+ bireylerin, çocukların ve emekçi kadınların hak mücadelelerini kendi mücadelesi kapsamına dahil etmiş görünmektedir. Yine Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu çerçeve köprüleme işlemiyle kendi ajandasını işçi hareketi, gençler ve direnen üniversiteler ile

ilişkilendirmektedir. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği metinlerinde çerçeve köprülemeyi mülteciler ve Kürt hareketiyle kurmaktadır. FİSA Çocuk Hakları Merkezi çerçeve genişletme yoluyla mülteci çocuklara yönelik hak ihlallerini kendi faaliyet kapsamına dahil etmiş görünmektedir. Barınamıyoruz Hareketi ise çerçeve köprüleme yaparak kamu otoritesine direnen mahalleler ve işçi hareketiyle kendi ajandasını ilişkilendirmektedir.

Sosyo-kültürel paradigmanın halkla ilişkilerin demokratik rolü üzerindeki vurgusuyla uyumlu bir şekilde isimleri zikredilen hareketlerin çerçeve hizalama süreçlerinden çerçeve köprüleme ve çerçeve genişletmeyi -zaten- kullanıyor olmaları halkla ilişkilerin demokrasiyi radikalleştirebilecek yani toplumsal ilişkileri dönüştürebilecek potansiyelini ikrar etmektedir. Değindiği gibi, Mouffe'un agonistik demokrasi teorisinde eşdeğerlik zinciri olarak karşılığını bulan çerçeve köprüleme ya da genişletme adalet gibi kapsayıcı bir değer toplumsallaşmasının sağlanmasında yararlanılabilecek başlıca iletişim stratejilerinden biri olarak değerlendirilebilir.

...Örneğin bugün Arjantin'de, İspanya'da beni cezbeden bir feminist hareket var. Bir dizi farklı talebi birleştiriyor. Bu sadece feminist talepleri savunan bir feminist hareket değil. Belki böyle bir feminist hareket birleştirici simge olabilir. Bu simge her ülkedeki toplumsal mobilizasyon biçimlerine göre farklı olacaktır. O ülkedeki konjonktüre göre bazı mücadeleler bu tür bir birleştirici görev görebilir (Mouffe, 2019: 116).

Sarı yeşillileri sol popülist bir hareket olarak mı tanımlıyorsun? Ben hemfikir değilim. Sarı Yeşilliler Fransa'da bir popülist moment olduğunu gösteriyor ama kendisi popülist bir hareket değil. Belki proto-popülist denebilir. Bütünüyle yatay bir oluşum. Aralarında bir ortaklık olan bir dizi talebin yan yana geldiği ama bunları eklemeyecek bir ilkenin, dikey bir boyutun olmadığı bir hareket şimdilik. Bunun olmasını da reddediyorlar. Eğer böyle bir dikey eklemleme ilkesi olsaydı, bunun niteliğine göre hareket sağ veya sol popülist olarak nitelendirilebilirdi (Mouffe, 2019: 126-127).

Mouffe'dan iktibas edilen yukarıdaki tespitler hem tezin temel problemini ifade ediyor olması hem de halkla ilişkilerin demokratik rolünü somutlaştırabilmesi açısından

oldukça önemlidir. Mouffe'un Arjantin ve İspanya'daki feminist hareketlerin farklı talepleri eklemlendirmesini olumlaması ve Sarı Yeleklilerin kapsayıcı ve birleştirici bir ilkeye olan ihtiyacının altını çizmesi bu tezin aktivist grupların kendi ajandalarıyla beraber adalet mefhumunu öne çıkarmaları gerekliliği iddiasını güçlendirmektedir. Farklı toplumsal gruplar arasındaki eklemlenme söylem vasıtasıyla olduğundan, bir söylem pratiği olarak halkla ilişkilerin demokratik rolü daha belirgin hale gelmektedir. Bu doğrultuda, yaklaşımımızın sayıltuları kapsamında, şöyle bir alternatif halkla ilişkiler tanımı ortaya çıkmaktadır: **Halkla ilişkiler söylemsel artikülasyonlar aracılığıyla demokrasinin tecelli ettiği toplumsal ilişkileri çoğullatırarak demokrasiyi radikalleştirme ya da derinleştirme gücüne sahip bir disiplin ve uygulamadır.** Nitekim analizde bulguların çerçeve köprüleme ve çerçeve genişletme deneyimleri bu tanımı desteklemektedir.

Bir değerini ya da ilkenin etrafıca açıklanmasını ve kamusal görünürlüğünün artırılmasını tanımlayan çerçeve güçlendirme yalnızca Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun ve Barınamıyoruz Hareketi'nin metinlerinde tespit edilmiştir. Tez kapsamında bir ana çerçeve inşası olarak değerlendirilen çerçeve güçlendirme süreci Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun metinlerinde "eşitlikçi feminizm", Barınamıyoruz Hareketi'nin söylemlerinde ise "nitelikli barınma" kavramları olarak bulgulanmıştır. Nitelikli barınma kavramı Barınamıyoruz Hareketi'nin metinlerinde oldukça az kullanılmışken; eşitlikçi feminizm kavramsallaştırması Kadın Cinayetlerini Durduracağız metinlerinde yine kâfi olmaktan uzak; ancak çeşitli halkla ilişkiler taktikleriyle tahkim edilmiş şekilde bulgulanmıştır. Platform, söz konusu kavramı güçlendirmek için <https://esitlicifeminizm.org/AboutUs.aspx> isimli bir web sitesi hazırlayarak kavramın muhteviyatına ilişkin gerekli tüm açıklamaları mezkûr web sitesinde arşivlemiştir. Yine platformun aynı web sitesinde liseli ve üniversiteli kadın öğrencilere, LGBTİQ+ bireylere ve işçi hareketine müstakil başlıklar açtığı

görülebilmektedir. Söz konusu durum platformun metinlerine uygulanan analizin sonucuyla uyumlu bir görünüm arz etmektedir.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu eşitlikçi feminizm kavramını daha müşahhas hale getirmek için bir logo tasarlamıştır. “Yıldızlı Femina” ismi verilen logo flamlara basılarak tüm mitinglerde kullanılmaktadır. Ayrıca platform, eşitlikçi feminizm kavramını toplumsallaştırmak için “Yaşasın Kadınlar” isimli bir youtube kanalını da güncel tutmaktadır. Buradan hareketle Rawlscü anlamda adalet kavramının canlandırılması için de benzer halkla ilişkiler taktikleri uygulanabilir. Dijital kanallar kullanılarak adil olanın rasyonel tespitine ilişkin formülasyon toplumsallaştırılabilir. Neyin adil olduğunun tespiti ve bu tespite imkân sağlayan kavram setleri (Orijinal pozisyon, cehalet perdesi, fark ilkesi) halkla ilişkiler vasıtasıyla kamusal ilişkilerdeki tâbiyet ilişkilerini doğal olmaktan çıkararak demokratik mücadelenin toplumsal alanlarını çoğullaştırabilir.

Özetle, tez kapsamında örneklem dahiline alınan dezavantajlı gruplara ait aktivist unsurlara uygulanan çerçeveleme ve içerik analizleri neticesinde Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu ve kısmen Toplama Kampı Mağdurları Platformu haricinde hiçbir hareketin nizami çerçeveleme yapamadıkları bulgulanmıştır. Ele alınan sorunun tanımlanması, sorumlularının işaret edilmesi, çözüm önerilerinin sunulması ve mobilizasyon için söylem üretilmesine dayanan temel çerçeveleme görevleri ile dilsel strateji ve taktikleri içeren çerçeveme aygıtlarının nizami bir biçimde kullanılması söz konusu aktivist grupların iletişim politikaları adına elzem gözükmektedir.

Çerçeveleme önerisi haricinde çalışma kapsamında neyin çerçevesi gerektiğinin sistemli bir model aracılığıyla izah edilmesi tezin özgün taraflarından birini oluşturmaktadır. Tezin, örneklem içerisindeki aktivist hareketlerin evrensel değerlere dayalı bir ana çerçeveye ihtiyaç duyduğu iddiası analiz sonuçlarıyla doğrulanmış gözükmektedir. Zira, örneklem içerisinde yer alan hiçbir aktivist grubun -yeterli

derecede- değer ve ilkelere dayalı ereve kullanmadığı tespit edilmiştir. Çalışma boyunca ilgili aktivist gruplara Rawlsü manada adalet kavramını bir ana ve motivasyon erevesi olarak kullanmaları önerilmektedir. Kimi aktivist hareketlerin ereve hizalama süreçlerinden halihazırda yararlanıyor olduklarının tespiti ise aktivist hareketlerin adalet çerçevesinin taşıyıcısı olabilmeleri ihtimali adına olumlu bir vakıa olarak değerlendirilmiştir. Böylelikle, Rawlsü anlamda adalet kavramı farklı aktivist gruplar arasındaki eklemlenme neticesinde daha akışkan bir hal alarak toplumsallaşabilecektir. Öte yandan Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı aktivist gruplara kültürel karşılığı ve global kapsayıcılığı yüksek çerçeveleme stratejileri önermek suretiyle bu gruplara profesyonel hizmet almadan düşük bütçeli halkla ilişkiler faaliyetleri yürütebilme imkânı da tanımaktadır.

SONUÇ

XX. yüzyılın ilerleme ve tüketim düşüncesine dayalı toplum biçiminde halkla ilişkiler ürettiği söylemin kudretini pazarın lehine kullanmaktaydı. Ancak toplumsal koşullar peyder pey değişmekte ve toplumu oluşturan birimler çoğullaşmaktadır. Bu doğrultuda halkla ilişkiler de artık yalnızca piyasayla olan münasebetleri çerçevesinde anlaşılacak kadar çoğullaşmıştır (Demetrious, 2013: 3, 6). Halkla ilişkilerin baskın paradigması olarak kabul edilen yönetsel-işlevsel yaklaşımların projeksiyonunu sadece örgütlerin üzerine yönelten anlayışı örgütlerin içerisinde faaliyet gösterdikleri toplumsal dünyanın göz ardı edilmesiyle sonuçlanmıştır. Halbuki halkla ilişkiler toplumsal ve kültürel pratiklerin bir terkididir. Toplumsal gerçekliği inşa eden söylemi üreten güç odağının ta kendisidir (Edwards ve Hodges, 2011: 2).

Halkla ilişkilerin kültür ile olan ilişkisi döngüselidir. Halkla ilişkiler kamusal alanda dolaşımda bulunan toplumsal anlamları üretirken ya da var olan anlamlara yeni biçimler verirken, toplumun kültürel öğeleri, inançları ve değerleri de halkla ilişkilerin tabiatını şekillendirmektedir (Daymon ve Hodges, 2009: 430). Tabii ki, kültürel öğeler mütecanis bir görüntü arz etmemektedir. Kültürel kamusal alanda rekabet eden tüm kültürel sesler halkla ilişkiler tarihinde, araştırmalarında ve mesleğinde farklı biçimlerde tezahür etmektedir (Leichty, 2003: 278). Halkla ilişkiler araştırmalarında uzunca bir müddet göz ardı edilen bu toplumsal ve kültürel boyut artık halkla ilişkilerin yalnızca örgütsel işlevleri yerine getiren bir uygulama seti olarak görülmesini mümkün kılmamaktadır.

Halkla ilişkiler alanında dikkat çeken bir diğer gelişme, toplum teorilerinin halkla ilişkileri incelemek için bir mercekle olarak daha fazla kullanılmaya başlanmasıdır (Ciszek, 2017a: 706). Halkla ilişkiler araştırmalarında yaşanan tüm bu gelişmeleri sosyo-kültürel dönüşüm olarak adlandıran Edwards ve Hodges'a göre (2011: 3) söz konusu dönüşüm halkla ilişkiler araştırmalarının ontolojik ve epistemolojik odağını toplumsal

gerçekliğin inşa edilmiş doğasına kaydırması suretiyle gerçekleşmektedir. Araştırma nesnesi ve bilgi edinme yöntemleri açısından halkla ilişkilerin baskın yaklaşımlarından radikal bir kopuşu ifade eden sosyo-kültürel yaklaşım, halkla ilişkileri toplumsal ve kültürel anlamları üreten bir işlem yörüngesi olarak kabul etmektedir (Edwards ve Hodges, 2011: 4). Sosyo-kültürel yaklaşım aracılığıyla aktivist kamular tıpkı örgütler gibi birer iletişim faili olarak kabul edilmiş ve araştırmaların konusu haline gelmiştir. Halkla ilişkiler araştırmalarında uzunca bir süre görmezden gelinen dezavantajlı gruplar da söz konusu kamulara dahil alternatif iletişim failerinden birini teşkil etmektedir.

İfade edilen teorik çerçeveyi somut bir izlekte takip edebilmek için tezin ilk bölümünde sivil toplum ve toplumsal hareketler irdelenmiştir. Sivil toplum mefhumu daha çok toplumsal hareketler ve aktivizm ile olan ilişkisi bağlamında ele alınmıştır. Zira sivil toplumun -politik ve iktisadi değişimlerin etkisiyle- bizatihi kavramsal olarak geçirdiği değişimler toplumsal hareketlerin istikametini de tayin etmiştir. Nitekim toplumsal hareket kavramsallaştırmaları gerek tarihsel gerekse coğrafi olarak farklılaşmaktadır. Bunun en müşahhas örneği çağdaş toplumsal hareketlerin ABD ve Avrupa'da kuramsal olarak ele alınış biçimlerinde görülebilmektedir. ABD'de toplumsal hareket çalışmaları bireylerin rasyonel amaç ve örgütlenmeleri üzerinde yoğunlaşan kaynak mobilizasyonu paradigması etrafında sürdürülürken, Avrupa'da bu çalışmalar daha kültür merkezli ve anlam odaklı yeni toplumsal hareketler paradigması içerisinde yürütülmektedir. Buradaki ayrım farklı toplumsal, politik ve iktisadi koşulların kaçınılmaz bir tezahürünü yansıtmaktadır.

Toplumsal hareketler literatürü tetkik edildiğinde hareketlere ilişkin kabaca üç yaklaşımın öne çıktığı müşahade edilmektedir. İlki toplumsal hareketleri demokratik bir olgu olarak kabul eden iyimser yaklaşımlar; ikincisi toplumsal hareketleri sınıf merkezli okuyan ve hareketlerin yerleşik sistemin bir aparatı olduğunu iddia eden menfi yaklaşımlar; üçüncüsü de söz konusu hareketleri önemli bulan; ancak geleneksel politik

müesseselerle iş birliği yapılması gerekliliğini ifade eden yaklaşımlardır. Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı toplumsal hareketleri hak mücadelesi temelli oluşumlar olarak telakki etmekte ve mezkûr hareketlere yönelik iyimser bir perspektifi kendisine şiar edinmektedir. Çünkü yaklaşımın demokrasi tasavvuru Ranciere (2005) ve Wolin (1994) temelli olarak uyuşmazlık ve çatışmayı olumlu lamaktadır. Bu minvalde -tez kapsamında- aktivist hareketler politikayı, dolayısıyla demosu ortaya çıkaran organizasyonlar olarak değerlendirilmektedir.

Tez kapsamında sivil toplum ve toplumsal hareketlere ilişkin oluşturulan teorik zeminle uyumlu olarak ikinci bölümde halkla ilişkiler ve paradigma meselesi ele alınmıştır. Bu bölümde, alan içerisinde örgüt ve ilişki temelli ana akım yaklaşımların yanı sıra halkla ilişkileri kültürel ve toplumsal bir pratik ve sivil toplum alanı içerisinde güç ilişkilerini -moment ve ilişki biçimlerine bağlı olarak- ters yüz edebilme potansiyeli bulunan bir uygulamalar seti olarak değerlendiren bakış açılarının da bulunduğu altı çizilmektedir. Örgütsel hedefleri esas alan ve temelde etki sorunsalı üzerine yoğunlaşan yönetsel/işlevsel yaklaşımlar alanda halen hâkim paradigma konumundadır. Zaman içerisinde, ana akım halkla ilişkiler araştırmalarına muhtelif eleştiriler getirilmiştir. Bu eleştirilerden en başlıcası hâkim araştırma gündeminin güç ve iktidar olgusunu göz ardı ettiği üzerinde şekillenmektedir. Halkla ilişkilerin söylem aracılığıyla belli hegemonik pozisyonları nasıl sürdürdüğüne yönelik mevzubahis teorik iştiyak ise eleştirel teori olarak özetlenebilir.

XX. Yüzyıl'ın son çeyreğinden bu yana sosyal teorilerde altı çizilen sanayi sonrası toplum soyutlamalarına (Giddens, Beck, Touraine) paralel olarak 2000'li yıllardan bu yana halkla ilişkiler alanının da peyder pey multi-paradigmatik hale geldiği görülmektedir. Klasik modern sanayi toplumunun bir fenomeni olan halkla ilişkileri söz konusu sanayi sonrası toplum tipleriyle uyumlu kılmaya yönelik teorik açılımlardan biri post-modern paradigmadır. Mikro ilişkilere ve her ilişkinin biricikliğine dikkat çeken

post-modern yaklaşım iktidarı akışkan bir olgu olarak ele almak suretiyle eleştirel teorinin sabit yapısal eşitsizlikler önermesine diyalektik bir damar açmıştır. Yine bu tez çerçevesinde post-modern paradigmanın uyumsuzluk kavramına verdiği müspet anlam halkla ilişkiler araştırmaları ve uygulamaları için oldukça ufuk açıcı bir teorik hamle olarak değerlendirilmektedir. Halkla ilişkiler alanına, çalışma nesnelere ve bilgi edinme usullerine yönelik bir diğer paradigmatik müdahale Botan ve Taylor'un oluşturduğu ortak yaratım perspektifidir (2004) ve bu anlayışa göre anlam tüm taraflarca müştereken oluşturulmaktadır. Böylelikle ana akım halkla ilişkiler araştırmalarının önelediği örgütler anlamın yegâne üreticisi olma ayrıcalıklarını tedricen de olsa kaybetmektedir. Halkla ilişkiler araştırmalarında yaşanan ontolojik, metodolojik ve epistemolojik kopuşun tecessüm ettiği bir diğer yaklaşım sosyo-kültürel paradigmadır. Sosyo-kültürel paradigmaya göre halkla ilişkiler toplumsal ve kültürel bir pratiktir ve tabiatıyla halkla ilişkiler profesyonelleri de -Bourdieu bir tanımlamayla- birer kültürel aracıdır. Bu paradigmada halkla ilişkiler kültürle döngüsel bir ilişki içerisindedir.

Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı kendisini sosyo-kültürel paradigma içerisinde konumlandırmaktadır. Tabiatıyla yaklaşıma göre halkla ilişkiler kültürel ve toplumsal bir pratiktir. Yine Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'na göre iletişim Edwards'tan (2011) iktibasla bir akışa karşılık gelmektedir. Akış, iletişimin dinamik doğasına gönderme yapan ve iktidarı verili olarak işaretlemeyen bir anlamı ihtiva etmektedir. Dolayısıyla yapı/fail dikotomisinde direniş imkânı her zaman mevcut olarak ele alınmaktadır. Akış kavramıyla paralel olarak yaklaşımın halkla ilişkiler tasavvuru Moufe (2015, 2019) referanslı olarak agonistik bir çizgiyi takip etmektedir. Ralwscü adalet çerçevesinin toplumsal alandaki antagonist noktaları çoğaltabileceğini; diğer bir ifadeyle tâbiyet ilişkilerini baskı ilişkilerine dönüştürebileceğini öne süren yaklaşımın kavramsal düzlemi Dozier ve Lauzen'in oluşturdukları (2000) uzlaştırılmaz farklılıklar

kavramına dayanmaktadır. Zira tez kapsamında hak ve özgürlüklerin dokunulmazlığı mükerrer biçimde ifade edilmektedir.

Tezin ikinci bölümü halkla ilişkiler ve aktivizm ilişkisine müstakil bir başlık açmak suretiyle hitama ermektedir. Halkla ilişkiler literatürüne göz gezdirildiğinde aktivizmin, halkla ilişkiler araştırmalarında kabaca üç şekilde ele alındığı görülmektedir (De Moya ve Bravo, 2016 ; Ciszek, 2021): Bunlardan ilkinin ana akım içerisinde konumlanan ve aktivizmi örgütler lehine kontrol edilmesi gereken unsurlar olarak elen çalışmalar; ikincisini post-modern yaklaşımlara koşturarak gelişen, halkla ilişkiler profesyonelinin aynı zamanda bir aktivist olması gerekliliğini öne süren örgütsel aktivizm temelli çalışmalar; üçüncüsünü ise aktivist unsurları birer halkla ilişkiler faili olarak değerlendiren ve araştırma nesnesi olarak söz konusu unsurları ele alan çalışmalar oluşturmaktadır. Bu tez çerçevesinde örneklem içerisine dahil edilen dezavantajlı gruplara ait aktivist unsurlar birer halkla ilişkiler faili olarak ele alınmış ve mezkûr gruplara ait söylemler bu teorik tutum refakatinde incelenmiştir.

Tezin III. Bölümü'nde Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'nın esasları, temel kavramları ve halkla ilişkilere entegrasyonunun hangi biçimde sağlandığına yönelik bilgiler yer almaktadır. Dezavantajlı aktivist grupların hak iddialarının -kültürel ve iletişimsel boyutunun- rasyonelliğini ve evrenselliğini sistematize etme amacı taşıyan yaklaşımın kuramsal zeminini John Rawls'ün adalet teorisi oluşturmaktadır. Rawls, başlangıç pozisyonu, cehalet perdesi ve fark ilkesi vb. kavram setleriyle adil olanın rasyonel tespitinin yapılabileceğini öne sürmektedir (2020a). Rawls'ün hakkaniyet olarak adalet şeklinde adlandırdığı söz konusu yaklaşım, şekli adaletten farkı mucibince anlaşılabilir. Şekli adalette bir hüküm hukuki olabilir; ancak adil olmayabilir. Hakkaniyet olarak adalet formülasyonu her özgür bireye adil olanı tespit edebilme imkânı tanıyan bir kuramdır.

Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'nın esasını teşkil eden Rawls'ün adalet çerçevesinin meşruiyeti Van Leeuwen (2008) ve Van Leeuwen ve Wodak'ın (1999) geliştirdikleri meşruluk stratejileri kapsamında incelenmiş ve adalet kavramının yetkilendirme, rasyonelleştirme, ahlakileştirme ve mitleştirme stratejilerini kapsadığı görülmüştür. Adalet çerçevesi gayrişahsi bir yetkilendirme içermektedir. Burada otorite ve meşruluk kaynağı adalet mefhumunun ta kendisidir. Yaklaşımın rasyonelliği açıklamaya dayalı rasyonalite sınıfında tasnif edilebilir. Çünkü, adalet formülasyonu olması gerekenin tespitini mümkün kılan normatif bir işlemdir. Buradaki rasyonalite doğal olan ile iç içedir. Van Leeuwen ve Wan Leeuwen ve Wodak'ın geliştirdiği meşrulaştırma stratejilerinden bir diğeri olan ahlakileştirme adalet çerçevesinin içkin olarak sahip olduğu hususiyetlerden biridir. Rawls'ün adalet çerçevesi soyutlama içeren ahlakileştirme kategorisinde tasnif edilebilecek karakterde bir tabiata sahiptir. Zira adalet mefhumu ahlaki olanı işaret edebilecek kudrette bir soyutlamadır. Adalet çerçevesi son meşrulaştırma stratejisi olan mitleştirmeye imkân tanıyan bir çerçevedir. Çünkü, adalet kavramı geniş bir kültürel art alana sahiptir ve bu art alan hikayeletirmeye oldukça uygundur.

Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı John Rawls'ün adalet teorisini Snow vd.'nin (1986) geliştirdikleri çerçeve hizalama süreçleri üzerinden halkla ilişkiler disiplinine eklemiştir. Yaklaşım, dezavantajlı gruplara adalet temalı bir çerçeve dönüşümü önermekte ve söz konusu kavramı çerçeve güçlendirmeyle öne çıkarmayı salık vermektedir. Bu doğrultuda adaletin ve bu kavramla ilişkili değer ve inanç güçlendirmenin altı çizilmektedir. Yine yaklaşım kapsamında öne çıkarılan adalet formülasyonunun çerçeve köprüleme ve çerçeve genişletme süreçleriyle toplumsallaştırılmaları hedeflenmektedir. Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'nda Rawls'ün manada adalet kavramı ikili bir rol oynamaktadır. İlkin, adalet kültürel rezonans derecesi güçlü bir ana çerçeve ve motivasyon çerçevesi olarak söylemsel düzeyde

yeniden üretilmektedir. Hak ve özgürlükler ile refahın dağıtımına ilişkin kararların neden dezavantajlılar lehine alınması gerekliliğinin rasyonel zeminini oluşturan adalet formülasyonu Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı kapsamında dezavantajlıların gündemine destek vermenin ahlaki ve rasyonel düzlemini oluşturmaktadır. Kamular Rawlscü manada adalet çerçevesiyle neyin adil olduğunun evrensel tanımına ulaşabilmekte ve bu doğrultuda dezavantajlı olanın gündemine verilen destek ahlaki bir ödev karakteri kazanmaktadır. Yaklaşım içerisinde Rawlscü manada adalet ikinci olarak bir halkla ilişkiler etiği olarak işlemektedir. Bir başka deyişle, aktivist halkla ilişkiler profesyonelleri iletişim programlarını diğer dezavantajlıların da menfaatine olacak şekilde oluşturacaklardır. Bu minvalde yaklaşımın halkla ilişkiler profesyonelleri için soyut bir karar alma rehberi rolünü üstlenme iddiası vardır.

Dezavantajlı grupların aktivist unsurlarının hangi kavram setlerini öne çıkardığını tespit etmek ve bu doğrultuda söz konusu gruplara yeni bir halkla ilişkiler yaklaşımı önermeyi amaçlayan bu tez kapsamında sekiz dezavantajlı toplumsal grubun söylemleri çerçeveleme ve içerik analizleri vasıtasıyla incelenmiştir. Tezin IV. Bölümü'nü oluşturan analiz kısmında Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği, Pozitif-iz Derneği, Sıfır Ayrımcılık Derneği, Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi, FİSA Çocuk Hakları Merkezi, Barınamıyoruz Hareketi ve Toplama Kampı Mağdurları Platformu örneklem içerisinde yer almıştır.

Dezavantajlı grupların aktivist unsurlarının iletişim pratiklerini konu edinen bu tez çalışması çerçeveleme ve içerik analizleri aracılığıyla söylemin ardındaki (varsa) halkla ilişkiler stratejilerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Yapılan makro ve mikro analizler neticesinde Kadın Cinayetlerini Durduracağız ve Toplama Kampı Mağdurları Platformlarının teşhis, çare ve motivasyon çerçevelerini içeren temel çerçeveleme görevleri ile dil kullanımını inceleyen çerçeveleme aygıtlarını kullanım oranları nispeten yüksek olarak bulgulanmıştır. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği, Yalnız Yürümeyeceksin

Hareketi, FİSA Çocuk Hakları Merkezi ve Barınamıyoruz Hareketi -muhtelif eksikliklerle beraber- çerçeveleme yani anlam atama işlemlerini muayyen düzeylerde yapmaktadır. Pozitif-iz ve Sıfır Ayrımcılık Derneği'nin ise temel çerçeveleme görevleri ve çerçeveleme aygıtları kullanımında oldukça geride kaldıkları görülmüştür.

Örnekleme dahil edilen dezavantajlı toplumsal grupların toplumsal sorun olarak öne çıkardıkları kolektif eylem çerçeveleri birbirinden farklılıklar içermektedir. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun en çok kullandığı teşhis çerçevesi politik çerçevedir. Müdafaa ettiği meseleyi öncelikle politik bir sorun olarak değerlendiren platform, toplumsal-kültürel, bürokratik ve ekonomik teşhis çerçevelerini de yoğun biçimde öne çıkarmaktadır. Ele aldıkları meseleleri politik çerçeveden değerlendiren diğer hareketler Toplama Kampı Mağdurları Platformu, FİSA Çocuk Hakları Merkezi ve Sıfır Ayrımcılık Derneği'dir. Sıfır Ayrımcılık Derneği politik teşhis çerçevesiyle aynı oranda toplumsal-kültürel teşhis çerçevesini de kullanmaktadır.

Teşhis çerçevesi kapsamında, müdafaa ettikleri ajandayı öncelikle toplumsal-kültürel bir zaviyeden ele alan dezavantajlı hareketler ise Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği, Pozitif-İz Derneği ve Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi'dir. Pembe Hayat Hareketi toplumsal-kültürel çerçeveye yakın bir oranda bürokratik çerçeveyi de kullanmıştır. Keza yine politik çerçeve Pembe Hayat metinlerinde azımsanmayacak derecede kurulan teşhis çerçevelerinden biridir. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi ağırlıklı olarak toplumsal-kültürel teşhis çerçevesini kullansa da belli oranda politik teşhis çerçevesini de kullanmaktadır. Barınamıyoruz Hareketi ise öncelikle bürokratik teşhis çerçevesini ön plana çıkarmaktadır. Hareket, bürokratik teşhis çerçevesi haricinde politik teşhis çerçevesini de azımsanmayacak oranda kullanmaktadır.

İncelenen dezavantajlı toplumsal gruplar, toplumsal sorun olarak tanımladıkları olguların veya hadiselerin müsebbibi olarak yine birbirinden farklı müesseseleri ya da yapıları işaret etmektedirler. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu ilk sorumlu

olarak siyasal iktidarı göstermektedir. Siyasal iktidardan sonra gelen diğer sorumlu ise erkekler ve erkek şiddetidir. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği çoğunlukla sorumlu olarak kolluk kuvvetlerini işaret etmektedir. Pembe Hayat metinlerinde kolluk kuvvetlerini siyasal iktidar takip etmektedir. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi'nin ele aldığı sorunun müsebbibi kıldığı müessese tutucu aile yapılarıdır. Barınamıyoruz Hareketi müsebbip olarak KYK Yurt Müdürlükleri ve yurt yöneticilerinin altını çizmektedir. Barınamıyoruz Hareketinin sorumlu olarak gösterdiği diğer unsurlar siyasal iktidar ve kolluk kuvvetleridir. Toplama Kampı Mağdurları Platformu sorumlu olarak Çin Devlet'ini göstermektedir. FİSA Çocuk Hakları Merkezi söylemlerinde sorumluyu yeteri kadar öne çıkarmasa da -az sayıda- sorumluluk atadığı metinlerde siyasal iktidar ve devlet organizasyonunu işaret etmektedir. Pozitif-iz ve Sıfır Ayrımcılık Derneklerinin metinlerinde ise soruna yönelik müsebbip ataması hemen hemen hiç yoktur.

Örneklem içerisinde tetkik edilen dezavantajlı grupların soruna yönelik önerileri yani çare çerçevesi tıpkı teşhis çerçevesi gibi çeşitlilik arz etmektedir. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu çare olarak bir iletişim stratejisi olan çerçeveleme hizalama süreçlerini öne çıkarmaktadır. Çerçeveleme hizalama süreçleri diğer toplumsal gruplarla eklemlenmeyi öneren bir çare alt çerçevesidir. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun yoğun olarak kullandığı diğer çare çerçeveleri çözüm olarak platform, politik çerçeve, bürokratik çerçeve ve medya iletişim çerçeveleridir. Çerçeve hizalama süreçlerini yoğun olarak kullanan diğer hareketler Barınamıyoruz Hareketi ve FİSA Çocuk Hakları Merkezi'dir. FİSA az da olsa politik çare çerçevesinden de yararlanmıştı. Toplama Kampı Mağdurları Platformu sorunun çözümünü politik bir boyuttan ele almaktadır. Çare çerçevesinin az sayıda rastlandığı hareketlerden Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği çerçeve hizalama süreçlerini, Pozitif-iz Derneği toplumsal-kültürel çerçeveyi, Sıfır Ayrımcılık Derneği politik çare çerçevesini, Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi ise ekonomik çare çerçevesini öne çıkarmaktadır.

Toplumsal mobilizasyonun sağlanması için gerekli olan motivasyon çerçevesi Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu söylemlerinde ekseriyetle kitleleri mücadeleye ve platforma üye olmaya davet üzerine kurulmaktadır. Pembe Hayat'ın motivasyon çerçeveleri çoğunlukla benzer savunucu örgütlerin etkinliklerine ya da LGBTİ+ bireylerin münferit kampanyalarına destek istenmesi temelinde inşa edilmektedir. Toplama Kampı Mağdurları Platformu'nun motivasyon çerçeveleri ise toplumu harekete geçmeye ve etkinliklerine katılmaya davet etmek üzerinedir. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi'nin doğrudan motivasyon çerçeveleri oldukça azken, daha çok dolaylı motivasyon çerçevelerini tercih etmektedir. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi'nin birbirinden bağımsız kadın ve kız çocuklarının oluşturduğu bir mektup hareketi olmasından dolayı dolaylı motivasyon çerçevesi de kendi içerisinde bir anlam teşkil etmektedir. Bu çerçevede başörtüsünü çıkaran kadınlar kendi deneyimlerini anlatarak diğer okuyucuları motive etmeye çalışmaktadırlar. Pozitif-iz, Sıfır Ayrımcılık, FİSA ve Barınamıyoruz Hareketi'nin motivasyon çerçeveleri oldukça zayıf bir görüntü arz etmektedir.

Araştırmanın makro analizinde örneklem içerisine dahil edilen dezavantajlı grupların anlamı kültürel ve toplumsal boyutta nasıl oluşturduklarını tetkik etmek için Snow ve Benford'un (1988) oluşturduğu temel çerçeveleme görevleri (Teşhis çerçevesi, çare çerçevesi ve motivasyon çerçevesi) kullanılırken; mikro analizde mezkûr grupların anlamı dil üzerinden nasıl oluşturdukları incelenmiştir. Bu doğrultuda dile dayalı stratejiler olan metaforların, sloganların, betimlemelerin vb. dil unsurlarının söz konusu toplumsal hareketlerin söylemlerinde ne derece yer aldığı analiz edilmiştir. Araştırmanın mikro analizi Gamson ve Modigliani'nin (1989) oluşturduğu beş adet çerçeveleme aygıtı (Metaforlar, örnekler, sloganlar, betimlemeler, görsel imgeler) üzerinden -tıpkı makro analizdeki gibi- çerçeveleme ve içerik analizleri kullanılarak çözümlenmiştir. Gamson ve Modigliani'nin beş adet çerçeveleme aygıtına ek olarak Zoch vd. (2008a) tarafından

oluşturulan çözüm olarak örgüt aygıtı da altıncı çerçeveleme aygıtı olarak analiz içerisinde yer almıştır.

Örnekleme içerisindeki dezavantajlı hareketlerin Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu hariç çerçeveleme aygıtlarını kullanma düzeyleri değişiklik göstermektedir. Tüm hareketlerin görsel imgeler aygıtını kullanma oranı oldukça yüksektir. Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği, Pozitif-iz Derneği, Sıfır Ayrımcılık Derneği, FİSA Çocuk Hakları Merkezi ve Toplama Kampı Mağdurları Platformu metinlerinde görsel imgeler ve betimlemeler öne çıkmaktadır. Dolayısıyla söz konusu hareketlerin ele aldıkları meseleleri ekseriyetle tanımlamaya yönelik bir hassasiyetle ele aldıkları, metaforlar ve sloganlar gibi yaratıcı söylem stratejilerini uygulamaktan uzak oldukları görülmektedir. Yalnız Yürümeyeceksin Hareketi görsel imgelerle birlikte metaforları öne çıkarırken, Barınamıyoruz Hareketi'nde görsel imge, betimleme ve slogan kullanımı dikkat çekmektedir. Örnekleme içerisinde yer alan hareketler arasında Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun müstesna bir yeri bulunmaktadır. Platformun tüm çerçeveleme aygıtlarını yoğun biçimde kullandığı bulgulanmıştır. Bu da platform söylemlerinin arkasındaki halkla ilişkiler stratejilerine işaret etmektedir.

Çalışmanın temel problemini dezavantajlı grupların halkla ilişkiler vasıtasıyla adalet kavramının taşıyıcısı-yayıcısı ve uygulayıcısı olabilme potansiyellerinin değerlendirilmesi oluşturmaktadır. Çalışmanın bulgularına bu açıdan bakıldığında başta Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu başta olmak üzere, Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği, FİSA Çocuk Hakları Merkezi ve Barınamıyoruz Hareketi'nin çerçeve hizalama süreçlerini halihazırda kullanıyor olmaları adalet teorisinin uygulanabilirliğinin en başlıca delaletidir. Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı Rawls'ün adalet kavramının çerçeve güçlendirme süreciyle canlandırılmasını ihtiva ettiğinden Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun ve Barınamıyoruz Hareketi'nin metinlerinde rastlanan çerçeve güçlendirme bu anlamda oldukça kıymetlidir. Söz konusu iki hareket özelinde

eşitlikçi feminizm ve nitelikli barınma kavramlarının izah edildiği bu çerçeve adalet kavramının entegrasyonu ile birlikte çok daha kapsayıcı ve harekete geçirici olma potansiyeline erişebilecektir. Öte yandan Çerçeve hizalama süreçlerinin söz konusu aktivist gruplarca uygulandığının tespit edilmesi halkla ilişkilerin demokratik rolünü de ortaya koymaktadır. Mouffe'un demokrasi teorisinde eşdeğerlik zinciri olarak ifade edilen hizalama süreçleri toplumsal alanda antagonistik noktaları çoğullaştıran ve nihayetinde toplumsal ilişkileri demokratikleştiren bir iletişim stratejisi olarak okunmalıdır.

Tez kapsamında, dezavantajlı grupları temsil eden aktivist hareketlerin kamuya ahlaki bir ödev atayan, kapsayıcılığı yüksek, evrensel değerlere dayalı ana ve motivasyonel çerçeveler oluşturmaları gerekliliği müdafaa edilmektedir. İncelenen aktivist grupların söylemlerinde değer odaklı motivasyon çerçevelerinin varlığı yetersiz görünmektedir. Yalnızca Kadın Cinayetleri Platformu'nun bir motivasyon çerçevesi olarak evrensel değerlerden yararlanma oranı -düşük de olsa- diğer hareketlerden daha öndedir. Bulguların da işaret ettiği gibi kimi dezavantajlı gruplar birbirleriyle ilişki kurmakta, gündemlerini birbirlerine eklemeye çalışmakta; ancak burada, söz konusu eklemeyi rasyonel kılacak kapsayıcı bir ana çerçevenin noksanlığı hissedilmektedir. Söz konusu eksikliği giderebilmek için aktivist gruplara -kapsayıcılığı ve kültürel rezonans derecesi yüksek- Rawls'ü manada adalet kavramını bir ana ve motivasyonel çerçeve olarak kullanmaları önerilmektedir. Öte yandan, Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu ve belli derecede Pembe Hayat LGBTİ+ Derneği hariç, diğer dezavantajlı grupların metinlerinde siyasal iktidarın İstanbul Sözleşmesi'nden ricat etmesine ilişkin hemen hemen hiçbir yorum ya da haber olmaması dikkate değerdir. Dezavantajlı grupları müdafaa eden hukuki metinlerden birinin ilga edilmesinin diğer dezavantajlı gruplar nezdinde bir karşılık bulmaması yine tezin kapsayıcı bir ana çerçeve önerisini doğrular nitelikte bir olgudur.

Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'nın kavramsal ve metodolojik tasarımı dezavantajlı grupların aktivist unsurları esas alınarak gerçekleştirilmiştir; ancak pazarın tüketici temelli değişen dinamikleri şirketleri toplumsal yahut ekolojik problemler konusunda aktivist tutumlar almaya itmektedir. Örneğin Nike'ın, Starbucks'ın ve Netflix'in ırk ayrımcılığına karşı gelişen “Black Lives Matter” hareketine desteklerini açıklamaları ve bu aktivist tutum karşılığında muhtelif risklerle karşılaşmaları örgütsel aktivizm adına yerinde bir emsal olarak ele alınabilir (Aydınhoğlu ve Susur, 2021). Keza Türkiye’de, bu tez çalışmasının konusu içerisinde yer alan, İstanbul Sözleşmesi tartışmalarında Koç Holding’in toplumsal cinsiyet eşitliği taraftarı aktivist mesajları örgütsel aktivizme verilebilecek bir diğer örnektir (Çetinkaya ve Dondurucu, 2021). Özetle, geç modern toplumsal ve iktisadi gelişmelerin neticesinde örgütler de iletişim politikalarının öznelerini ve mahiyetini Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı'nın temel kavramları neticesinde tespit edebilir ve iletişim stratejilerini adil olanın rasyonel düzleminde oluşturabilir.

KAYNAKÇA

- Adi, A., (2019), "Corporate Activism: The Trend and its Implications", A. Adi (ed.) içinde, **Corporate Activism- Research, Case Studies and Solutions for Communicators to Address a Rising Trend**, Berlin: Quadriga University of Applied Sciences, s. 4-7.
- Akboğa, S., ve Şahin, O., (2018), "Türkiye’de Demokrasi Algıları: Cinsiyet, Etnik ve Dini Dinamikler", **Journal of Economy Culture and Society**, S. 57, s. 1-28.
- Akçay, E., (2017), "Çağımızın Hikaye Anlatıcılığı Olarak Halkla İlişkiler: Vehbi Koç Biyografileri Üzerine Bir İnceleme", **Moment Dergi**, C.4, S.2, s. 498-517.
- Akçay, E., (2020), **Halkla İlişkilere Toplumsal Yaklaşım: Kadına Yönelik Şiddet Karşısı Dijital Kampanyalar Üzerine Bir İnceleme**, Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akçay, E., (2021), "Halkla İlişkiler ve Kamulardaki “Sosyo-Kültürel Dönüşüm”e Kampanyalar Üzerinden Bakmak: #KıyafetimeKarışma Kampanyası Üzerine Bir İnceleme", **Fe Dergi**, C.13, S.2, s. 44-59.
- Akçay, E., (2023), "A Theoretical Discussion on the Scope and the Dimensions of Activist Public Relations", **Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences**, S.64, s. 249-270.
- Aktaş, M., (2019), "Dijital İletişim ve Halkla İlişkiler Araştırmaları: Uluslararası Literatürde Güncel Yönelimler ve Tartışmalar", **İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi**, S.48, s. 65-78.
- Artan Özoran, B., (2018), **Postmodern Kültür ve Halkla İlişkiler: Kampanyalar Üzerine Bir Analiz**, Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Artan Özoran, B., (2020), "Halkla İlişkileri Sosyo-Kültürel Perspektiften Değerlendirmek: Kültürel Aracı Bir Meslek Olarak Halkla İlişkiler", **Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi**, S.32, s. 220-240.
- Ayaşlıoğlu, E., (2020), **Yeni Medya Eksenli Bir Halkla İlişkiler Anlayışı: Dezavantajlı Gruplar Üzerine Bir Alan Araştırması**, Doktora Tezi, Ankara: Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydınlıoğlu, Ö., ve Susur, M., (2021), "Destek Olmak veya Ol(A)mamak: Marka Aktivizmi Bağlamında Bir Değerlendirme", **Erciyes İletişim Dergisi**, C.8, S.2, s. 847-869.
- Balıkkaya, Ş., (2005), **Kur'an'da Adalet Kavramı**, Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bardhan, N., (2003), "Rupturing Public Relations Metanarratives: The Example of India", **Journal of Public Relations Research**, C. 15, S.3, s. 225-248.
- Barnett, B., (2005), "Feminists Shaping News: A Framing Analysis of News Releases From the National Organization for Women", **Journal of Public Relations Research**, C.14, S.4, s. 341-362.
- Beck, U., (2011), **Risk Toplumu Başka Bir Modernliğe Doğru**, (çev. Kazım Özdoğan ve Bülent Doğan), İstanbul: İthaki Yayınları.
- Beck, U., (2013), **Siyasallığın İcadı**, (çev. Nihat Ülner), İstanbul: İletişim Yayınları .
- Benford, R., (1997), "An Insider's Critique of the Social Movement Framing Perspective", **Sociological Inquiry**, C.67, S.4, s. 409-430.
- Benford, R. D., ve Snow, D., (2000), "Framing Processes and Social Movements an Overview and Assessment", **Annual Review of Sociology**, C.26, s. 611-639.

- Berger, B. K, (2005), "Power Over, Power With, and Power to Relations: Critical Reflections on Public Relations, the Dominant Coalition, and Activism", **Journal of Public Relations Research**, C.17, S.1, s. 5-28.
- Bobbio, N., (1982), "Gramsci ve Sivil Toplum Kavramı", N. Bobbio ve J. Texier (ed) içinde, **Gramsci ve Sivil Toplum**, (çev. Arda İpek ve Kenan Somer), Ankara: Savaş Yayınları, s. 1-42.
- Botan, C. H., ve Taylor, M., (2004), "Public Relations: State of the Field", **Journal of Communication**, C.54, S. 4, s. 645-661.
- Botan, C., ve Hazleton, V., (2006), "Public Relations in a New Age" C. Botan, ve V. Hazleton (ed) içinde, **Public Relations Theory II**, New jersey: Lawrence Erlbaum, s. 1-18.
- Bourdieu, P., (2015), **Ayırım Beğeni Yargısının Toplumsal Eleştirisi**, (Çev. Derya Fırat ve Günce Berkkurt), Ankara: Heretik Yayınları.
- Brown, R. E., (2010), "Symmetry and Its Critics Antecedents, Prospects, and Implications for Symmetry in a Postsymmetry Era", R. L. Heath (ed.) içinde, **Handbook of Public Relations II**, Thousand Oaks: Sage Publications, s. 277-292
- Buzoianu, C. D., ve Buzoianu, C. C., (2013), "Stereotypes of Romanians: Analyzing the Image of Romanians in the National Press", **Procedia Social and Behavioral Sciences**, S.81, s. 206-211
- Byerly, C. M., (1993), "Toward a Comprehensive History of Public Relations", **Annual Meeting of the Association for Education in Journalism and Mass Communication**, Kansas: AEJMC, s. 2-23

- Cabosky, J. M., (2014), "Framing an LGBT Organization and a Movement: A Critical Qualitative Analysis of GLAAD'S Media Releases", **Public Relations Inquiry**, C.3, S.1, s. 69-89.
- Ciszek, E. L., (2014), **Identity, Culture, and Articulation: A Critical-Cultural Analysis of Strategic LGBT Advocacy Outreach**, Doktora Tezi, Eugene: University of Oregon.
- Ciszek, E. L., (2015), "Bridging the Gap: Mapping the Relationship Between Activism and Public Relations", **Public Relations Review**, C.41, S.4, s. 447-455.
- Ciszek, E. L., (2016), "Digital Activism: How Social Media and Dissensus Inform Theory and Practice", **Public Relations Review**, C.42, S.2, s. 314-321.
- Ciszek, E. L., (2017a), "Activist Strategic Communication for Social Change: A Transnational Case Study of Activism", **Journal of Communication**, C.67, S.5, s. 702-718.
- Ciszek, E., (2017b), "Public Relations, Activism and Identity: A Cultural-Economic Examination of Contemporary LGBT Activism", **Public Relations Review**, C.43, S.4, s. 809-816.
- Ciszek, E., vd., (2021), "Discursive Stickiness: Affective Institutional Texts and Activist Resistance", **Public Relations Inquiry**, C.10, S.3, s. 295-310.
- Cohen, J., (2016), "Strateji ya da Kimlik: Yeni Teorik Paradigmalar ve Sosyal Hareketler", K. Çayır (ed.) içinde, **Yeni Sosyal Hareketler**, İstanbul : Kaknüs Yayınları, s. 101-120.
- Cohen, J. L., ve Arato, A., (2013), **Sivil Toplum ve Siyasal Teori**, Ankara: Efil Yayınevi

- Coombs, W. T., ve Holladay, S. J, (2012a), "Privileging an Activist vs. a Corporate View of Public Relations History in the U.S", **Public Relations Review**, C.38, S.3, s. 347-353.
- Coombs, W. T., ve Holladay, S. J, (2012b), "Fringe Public Relations: How Activism Moves Critical PR Toward the Mainstream", **Public Relations Review**, C.38, S.5, s. 880-887.
- Coombs, W. T., ve Holladay, S. J, (2014), "How Publics React to Crisis Communication Efforts Comparing Crisis Response Reactions Across Sub-Arenas", **Journal of Communication Management**, C.18, S.1, s. 40-57.
- Crouch, C., (2016a), **Post-Demokrasi**, (Çev. A. Emre Zeybekoğlu), Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Crouch, C., (2016b), "The March Towards Post-Democracy, Ten Years On", **The Political Quarterly**, C.87, S.1, s. 71-75.
- Curtin, P. A., (2012), "Public Relations and Philosophy: Parsing Paradigms", **Public Relations Inquiry**, C.1, S.1, s. 31-47.
- Curtin, P. A., ve Gaither, T. K., (2005), "Privileging Identity, Difference, and Power: The Circuit of Culture As a Basis for Public Relations Theory", **Journal of Public Relations Research**, C.17, S.2, s. 91-115.
- Çağlayandereli, vd, (2016), "Adalet Algısı ve Yaşam Kalitesi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma", **International Journal Of Eurasia Social Sciences**, C.7, S.23, s. 319-347.
- Çaha, Ö., (2000), **Aşkın Devletten Sivil Topluma**, İstanbul: Plato Film Yayınları.
- Çayır, K., (2016), "Toplumsal Sahnenin Yeni Aktörleri: Yeni Sosyal Hareketler", K. Çayır (ed.) içinde, **Yeni Sosyal Hareketler**, İstanbul : Kaknüs Yayınları, s. 11-30.

- Çetinkaya, A., ve Dondurucu, Z. B., (2021), "Markalar Politik Olabilir mi? Türkiye ve ABD'deki Politik Marka Aktivizmi Örnekleri Üzerinden Bir Değerlendirme" Ö. Seçim, ve D. Çiftçi (ed.) içinde, **Siyasal İletişimciler Diyor ki**, Konya: Literatürk Academia, s. 63-118.
- Çetinkaya, Y. D., (2008), "Tarih ve Kuram Arasında Toplumsal Hareketler", Y. D. Çetinkaya (ed.) içinde, **Toplumsal Hareketler Tarih, Teori ve Deneyim**, İstanbul: İletişim Yayınları, s. 15-61.
- Çoban, B., (2009), "Yeni Toplumsal Hareketler, Sınıf Mücadelesi ve Ütopya", B. Çoban (ed.) içinde, **Küreselleşme, Direniş, Ütopya Yeni Toplumsal Hareketler Küreselleşme Çağında Toplumsal Muhalefet**, İstanbul: Kalkedon Yayınları, s. 9-41.
- Çulhaoğlu, M., (2001), "Devlet, Sivil Toplum ve Demokratikleşme", M. Çulhaoğlu, K. Okuyan, ve İ. Muga (ed.) içinde, **Sivil Toplum: Devletin Büyümesi**, İstanbul: YGS Yayınları, s. 19-65.
- Daugherty, E. L., (2001), "Public relations and social Responsibility", R. L. Heath, ve G. Vasquez (ed.) içinde, **Handbook of Public Relations**, CA: Sage Publication, s. 389-401.
- Davidson, S., ve Motion, J., (2018), "On Mouffe Radical Pluralism and Public Relations", Ø. Ihlen, ve M. Fredriksson (ed.) içinde, **Public Relations and Social Theory Key Figures, Concepts and Developments**, New York: Routledge, s. 394-413.
- Daymon, C., ve Hodges, D., (2009), "Researching the Occupational Culture of Public Relations in Mexico", **Public Relations Review**, C. 35, S.4, s. 429-433.
- De Moya, M., ve Bravo, V., (2016), "The Role of Public Relations in Ethnic Advocacy and Activism: A Proposed Research Agenda", **Public Relations Inquiry**, C.5, S.3, s. 233-251.

- Della Porta, D., ve Diani, M., (2020), **Toplumsal Hareketler**, (Çev. Pelin Çakır ve Ceren Gülbudak), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Demetrious, K., (2011), "Activist Public Relations", W. Donsbach (ed.) içinde, **The International Encyclopedia of Communication**. Malden: Wiley-Blackwell, s. 1-3.
- Demetrious, K., (2013), **Public Relations, Activism, and Social Change Speaking Up**, New York: Routledge.
- Dozier, D. M., ve Lauzen, M. M, (2000), "Liberating the Intellectual Domain From the Practice: Public Relations, Activism, and the Role of the Scholar", **Journal of Public Relations Research**, C.12, S.1, s. 3-22.
- Edelman, (2018), "Brands Take a Stand", **Edelman Earned Brand**.
- Edwards, L., (2011), "Defining The 'Object' of Public Relations Research: A New Starting Point", **Public Relations Inquiry**, C.1, S.1, s. 7-30.
- Edwards, L., (2012), "Exploring the Role of Public Relations as a Cultural Intermediary Occupation", **Cultural Sociology**, C.6, S.4, s. 438-454.
- Edwards, L., ve Hodges, C. E., (2011), "Implications of a (radical) Socio-Cultural 'Turn' in Public Relations Scholarship", L. Edwards, ve C. E. Hodges (ed.) içinde, **Public Relations, Society & Culture Theoretical and Empirical Explorations**, Abingdon: Routledge, s. 1-14.
- Entman, R. M., (1993), "Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm", **Journal of Communication** , C.43, S.4, s. 51-58.
- FİSA, (2021a), "Türkiye'de Çocuğa Yönelik Ayrımcılık Güncel Bir Değerlendirme Raporu", **FİSA Çocuk Hakları Merkezi**, Ankara.

- FİSA, (2021b), "Mesleki ve Teknik Liselerde Eğitime Devam Eden Çocukların 2011-2020 Yılları Arasında 'İş Kazası' Sebebiyle Maruz Kaldığı Yaşam Hakkı İhlalleri", **FİSA Çocuk Hakları Merkezi**, Ankara.
- Fiske, J., (2019), **İletişim Çalışmalarına Giriş**, (çev. Süleyman İrvan), Ankara : Pharmakon.
- Gamson, W. A., ve Modigliani, A., (1989)., "Media Discourse and Public Opinion on Nuclear Power: A Constructionist Approach", **American journal of Sociology**, C.95, S.1, s. 1-37.
- Gasset, J., (2010), **Kitlelerin Ayaklanması**, (Çev. Neyyire Gül Işık), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Giddens, A., (2009), **Sağ ve Solun Ötesinde Radikal Politikaların Geleceği**, (Çev. Müge Sözen ve Sabir Yücesoy), İstanbul: Metis .
- Giddens, A., (2010), **Modernite ve Bireysel Kimlik Geç Modern Çağda Benlik ve Toplum**, (Çev. Ümit Tatlıcan), İstanbul: Say Yayınları.
- Giddens, A., (2014), **Modernliğini Sonuçları**, (Çev. Ersin Kuşdil), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gower, K. K., (2009), "Halkla İlişkiler Araştırmaları Yol Ayrımında", (Çev. Fatih Keskin), F. Keskin, ve B. P. Özdemir (ed.) içinde, **Halkla İlişkiler Üzerine: Disiplinlerarası Bir Alanın Yönelimleri**, Ankara: Dipnot Yayınları, s. 31-51.
- Grunig, J. E., (1989), "Sierra Club Study Shows Who Become Activists", **Public Relations Review**, C.15, S.3, s. 3-24.
- Grunig, J. E., (2005). "İletişim, Halkla İlişkiler ve Etkin Örgütler: Kitaba Genel Bir Bakış", J. E. Grunig (ed.) içinde, **Halkla İlişkiler ve İletişim Yönetiminde Mükemmellik**, İstanbul: Rota Yayınları, s. 11-39.

- Grunig, J. E., (2009), "Büyük Yapıyı Biçimlendirmek: Stratejik Bir Yönetim Fonksiyonu Olarak Halkla İlişkiler Üzerine Süregiden Araştırmalar", (Çev. Kenan Demirci), F. Keskin, ve B. Özdemir (ed.) içinde, **Halkla İlişkiler Üzerine: Disiplinlerarası Bir Alanın Yönelimleri**, Ankara: Dipnot Yayınları, s. 53-87.
- Grunig, J. E., ve White, J., (2005), "Halkla İlişkiler Kuram ve Uygulamasında Dünya Görüşlerinin Etkisi", J. E. Grunig (ed.) içinde, **Halkla İlişkiler ve İletişim Yönetiminde Mükemmellik**, İstanbul: Rota Yayınları, s. 43-78.
- Grunig, L., (2005), "Eylemcilik: Örgütlerin Etkinliğini Nasıl Sınırlıyor ve Mükemmel Halkla İlişkiler Departmanları Nasıl Karşılık Vermeli", J. E. Grunig (ed.) içinde, **Halkla İlişkiler ve İletişim Yönetiminde Mükemmellik**, İstanbul: Rota Yayınları, s. 527-556.
- Güran, M. S., ve Özarslan , H., (2022), "Çerçeveleme Etiği Tartışmalarında Temel Kavramlar", **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi** , C.10, S.2, s. 1224-1247.
- Hallahan, K., (1999), "Seven Models of Framing: Implications for Public Relations", **Journal of Public Relations Research**, C.11, S.3, s. 205-242.
- Heath, R. L., ve Waymer, D., (2009), "Activist Public Relations and the Paradox of the Positive: A Case Study of Frederick Douglass' "Fourth of July Address"", R. L. Heath, E. T. Toth, ve D. Waymer (ed.) içinde, **Rhetorical and Critical Approaches to Public Relations II**, New York: Routledge, s. 195-215.
- Hertog, J. K., ve MCLeod, D., (2001), "A Multiperspectival Approach to Framing Analysis: A Field Guide", S. D. Reese, O. H. Gandy Jr, ve A. E. Grant (ed.) içinde, **Framing Public Life Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World**, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, s. 141-162.

- Hodges, C., (2006), "“PRP Culture” A Framework for Exploring Public Relations Practitioners as Cultural Intermediaries", **Journal of Communication Management**, C.10, S.1, s. 80-93.
- Holtzhausen, D. R., (2000), "Postmodern Values in Public Relations", **Journal of Public Relations Research**, C.12, S.1, s. 93-114.
- Holtzhausen, D. R., ve Voto, R., (2002), "Resistance From the Margins: The Postmodern Public Relations Practitioner as Organizational Activist", **Journal of Public Relations Research**, C.14, S.1, s. 57-84.
- Hon, L., (2016), "Social Media Framing Within the Million Hoodies Movement for Justice", **Public Relations Review**, C.42, S.1, s. 9-19.
- Ihlen, Ø., ve van Ruler, B., (2009), "Introduction: Applying Social Theory to Public Relations", Ø. Ihlen, & M. Fredriksson (ed.) içinde, **Public Relations and Social Theory: Key Figures and Concepts (Ön Baskı)**, New York: Routledge, s. 1-33.
- Işık, G., (2011), "Toplumsal Hareketler: Tarih-Kuram ve Kapsam", G. Işık (ed.) içinde, **Toplumsal Hareketler**, Ankara: Nobel Akademik, s. 1-44.
- Jasper, J. M., (2002), **Ahlaki Protesto Sanatı Toplumsal Hareketlerde Kültür, Biyografi ve Yaratıcılık**, (Çev. Senem Öner), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kara, M., (2013), "Kur'an'da Adalet Kavramı ve Güncel Değeri", **Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C.34, S.34, s. 137-172.
- Karaaslan Şanlı, H., ve Bozkurt, E., (2022), "Aktivizm ve Halkla İlişkiler Üzerine Çarpışan Paradigmalar: Anti-Aktivist Söylemden Aktivist Halkla İlişkilere Uzanan Yolun Haritası", **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C.13, S.1., s. 63-77.

- Karagiannis, E, (2009), "Hizballah as a Social Movement Organization: A Framing Approach", **Mediterranean Politics**, C.14, S.3, s. 365-383.
- Karlberg, M., (1996), "Remembering the Public in Public Relations Research: From Theoretical to Operational Symmetry", **Journal of Public Relations Research**, C.8, S.4, s. 263-278.
- Keane, J., (1994), **Demokrasi ve Sivil Toplum- Avrupa Sosyalizminin Açmazları, Toplumsal ve Siyasal İktidarın Denetlenmesi Sorunu ve Demokrasi Beklentileri Üzerine**, (Çev. Necmi Erdoğan), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Keskin, F., (2011), **Politik Profesyoneller ve Uzmanlar**, Ankara: De Ki Yayınları.
- Keskin, F., (2014), **Politik İletişim Sözlüğü**, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Keskin, F., (2016), "Politikada Hakikat ve Yalan Anlatısı: Neoliberal Dönemde İknanın Akılcılaştırılmasının Üretim ve Sunum Biçimleri", **İlef Dergisi**, C.3, S.2, s. 79-98.
- Keskin, F., (2017), "Temsili Demokrasinin Krizi ve Alternatif Politik Model Arayışı Olarak "5 Yıldız Hareketi"", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S.128, s. 481-510.
- Keskin, F., ve Özdemir, B. P., (2009), "Başlarken", F. Keskin, ve B. P. Özdemir (ed.) içinde, **Halkla İlişkiler Üzerine: Disiplinlerarası Bir Alanın Yönelimleri**, Ankara: Dipnot Yayınları, s. 9-14.
- Keyman, F., (2004), "Sivil Toplum, Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye", **Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları**, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi, s. 1-20.
- Knight, M., (1999), "Getting Past the Impasse: Framing as a Tool for Public Relations", **Public Relations Review**, C.25, S.3, s. 381-398.

- Kuhn, T. S., (2018), **Bilimsel Devrimlerin Yapısı**, (Çev. Nilüfer Kuyaş), İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Kuran-ı Kerim., Maide Suresi 8. Ayet. <https://kuran.diyamet.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/maide-suresi-5/ayet-8/kuran-yolu-meali-5>.
- L'Etang, J., (2005), "Critical public relations: Some reflections", **Public Relations Review**, C.31, S.4, s. 521–526.
- L'Etang, J., (2009), "'Radical PR' – Catalyst for Change or an Aporia?", **Ethical Space**, C.6, S.2, s. 13-18.
- L'Etang, J., (2013), "Public Relations: A Discipline in Transformation", **Sociology Compass**, C.7, S.10, s. 799-817.
- L'Etang, J., (2016), "Public Relations, Activism and Social Movements: Critical Perspectives", **Public Relations Inquiry**, C.5, S.3, s. 207-211.
- Laclau, E., ve Mouffe, C., (2008), **Hegemonya ve Sosyalist Strateji**, (Çev. Ahmet Kardam), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Latzoo, C., (2018), "Exploring the Symbolic Frames of HIV/AIDS-Related Stigma: From Powerlessness to Transformative Empowerment", **Communicatio**, C.44, S.2, s. 113-130.
- Le Bon, G., (1997), **Kitleler Psikolojisi**, İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Ledingham, J. A., (2009), "Genel Bir Halkla İlişkiler Teorisi Olarak İlişki Yönetimini Açımlamak", F. Keskin, ve B. P. Özdemir (ed.) içinde, **Halkla İlişkiler Üzerine: Disiplinlerarası Bir Alanın Yönelimleri**, Ankara: Dipnot Yayınları, s. 117-140.
- Leichty, G., (2003), "The Cultural Tribes of Public Relations", **Journal of Public Relations Research**, C.15, S.4, s. 277-304.

- Lelandais, G. E., (2009), "Sosyal Hareketler Teorileri ve Küreselleşme", B. Çoban (ed.) içinde, **Küreselleşme, Direniş, Ütopya Yeni Toplumsal Hareketler Küreselleşme Çağında Toplumsal Muhalefet**, İstanbul : Kalkedon Yayınları, s. 63-90.
- Lim, J., ve Jones, L., (2010), "A baseline summary of framing research in public relations from 1990 to 2009", **Public Relations Review**, C.36, S.3, s. 292-297.
- Maga, İ., (2001), ""Sivil Toplum" Devletin Büyümesidir", M. Çulhaoğlu, K. Okuyan, ve İ. Maga (ed.) içinde, **Sivil Toplum: Devletin Büyümesi**, İstanbul: YGS Yayınları, s. 7-17.
- Melucci, A., (2016), "Çağdaş Hareketlerin Sembolik Meydan Okuması", K. Çayır (ed.) içinde, **Yeni Sosyal Hareketler**, İstanbul : Kaknüs Yayınları, s. 75-100.
- Moloney, K., vd, (2013), "Dissent and protest public relations", **Dissent and Public Relations Seminar Series**, Public Relations Research Group, The Media School, Bournemouth University, s. 1-14.
- Motion, J., ve Weaver, C. K., (2005), "A Discourse Perspective for Critical Public Relations Research: Life Sciences Network and the Battle for Truth", **Journal of Public Relations Research**, C.17, S.1, s. 49-67.
- Mouffe, C., (2015), **Dünyayı Politik Düşünmek Agonistik Siyaset**, (çev. Murat Bozluolcay), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mouffe, C., (2019), **Sol Popülizm**, (çev. Aybars Yanık), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mules, P., (2021), "Making Space for Activism Studies in Public Relations Curricula", **Public Relations Review**, C.47, S.3, s. 1-7.
- Nişancı, Z., (2023), "Sayılarla Türkiye'de İnanç ve Dindarlık", **International Institute of Islamic Thought**, İstanbul.

- FİSA, (2021a), "Türkiye'de Çocuğa Yönelik Ayrımcılık Güncel Bir Değerlendirme Raporu", **FİSA Çocuk Hakları Merkezi**, Ankara.
- Offe, C., (2016), "Yeni Sosyal Hareketler: Kurumsal Politikanın Sınırlarının Zorlanması", K. Çayır (ed.) içinde, **Yeni Sosyal Hareketler**, İstanbul: Kaknüs Yayınları , s. 47-73.
- Olson, M. (1971). **The Logic of Collective Action**. London: Harward University Press.
- Özarıslan, H., ve Güran, M., (2015), "İletişim Araştırmalarında Çerçeveleme Paradigması: Son Döneme Ait Bir İnceleme", **Selçuk İletişim**, C.8, S.4, s. 32-48.
- Pal, M., ve Dutta, M. J., (2009), "Küresel Bağlamda Halkla İlişkiler: Teorik Bir Mercek Olarak Eleştirel Modernizmin Uygunluğu", (çev. Emrah Ayaşlıoğlu), F. Keskin, ve B. P. Özdemir (ed.) içinde, **Halkla İlişkiler Üzerine: Disiplinlerarası Bir Alanın Yönelimleri** , Ankara: Dipnot Yayınları, s. 167-197.
- Pan, Z., ve Kosicki, G., (2008), "Framing as a Strategic Action in Public Deliberation", S. D. Reese , O. Gandy JR., ve A. E. Grant (ed.) içinde, **Framing Public Life**, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, s. 35-66.
- Pekel, A., (2019), "İnsan Haklarının Evrenselliği ve Kültürel Görecelilik", **Liberal Düşünce Dergisi**, C.24, S.96, s. 111-118.
- Radford, G. P., (2011), "Public Relations in a Postmodern World", **Public Relations Inquiry**, C.1, S.1, s. 49-67.
- Ranciere, J., (2005), **Uyuşmazlık**, (çev. Hakkı Hünler), İzmir: Ara-lık Yayınları.
- Rawls, J., (2020a), **Bir Adalet Teorisi**, (çev. Vedat Ahsen Coşar), Ankara: Phoenix.
- Rawls, J., (2020b), **Hakkaniyet Olarak Adalet**, (çev. Osman Baş), İstanbul: Pinhan.

- Reber, B. H., ve Berger, B. K., (2005), "Framing Analysis of Activist Rhetoric: How the Sierra Club Succeeds or Fails at Creating Salient Messages", **Public Relations Review**, C.31, S.2, s. 185-195.
- Reshef, Y., ve Keim, C., (2016), "Words at Work: Constructing a Labour Conflict", **Relations Industrielles**, C.71, S.2, s. 247-273.
- Roberts, C., (2012), "Public Relations and Rawls: An Ill-Fitting Veil to Wear", **Journal of Mass Media Ethics**, C.27, S.3, s. 163-176.
- Roper, J., (2009), "Simetrik İletişim: Mükemmel Halkla İlişkiler veya Bir Hegemonya Stratejisi Mi?", (çev. İlksen S. Dinçtürk), F. Keskin, ve B. Özdemir (ed.) içinde, **Halkla İlişkiler Üzerine: Disiplenlerarası Bir Alanın Yönelimleri**, Ankara: Dipnot Yayınları, s. 141-165.
- Sarıbay, A. Y., (1998), "Türkiye'de Demokrasi ve Sivil Toplum", E. F. Keyman, ve A. Y. Sarıbay (ed.) içinde, **Küreselleşme Sivil Toplum ve İslam**, Ankara: Vadi Yayınları, s. 88-110.
- Sen, S., (2023), "Organizational Activism Undertaken and its Ramifications Faced by Public Relations Practitioners, Examined Through the Lens of Postmodernism", **Public Relations Inquiry**, C.12, S.1, s. 3-25.
- Smith, M. F., (2005), "Activism", R. L. Heath (ed.) içinde, **Encyclopedia of Public Relations**, California: Sage Publications, s. 5-9.
- Smith, M. F., ve Ferguson, D. P., (2001), "Activism", R. L. Heath, ve R. Vasquez (ed.) içinde, **Handbook of Public Relations**, California: Sage Publications, s. 291-300.
- Snow, D. A., ve Benford, R. D., (1988), "Ideology, Frame Resonance and Participant Mobilization", **International Social Movement Research**, C.1, s. 197-217.

- Snow, D. A., ve Benford, R. D., (1992), "Master Frames and cycles of Protest", A. D. Morris ve C. M. Mueller (ed) içinde, **Frontiers in Social Movement Theory**, New Haven: Yale University Press, s. 133-155.
- Snow, D. A., vd, (1986), "Frame Alignment Processes, Micromobilization, and Movement Participation", **American Sociological Review**, C.51, S.4, s. 464-481.
- Snow, D. A., vd, (2014), "The Emergence, Development, and Future of the Framing Perspective: 25+ Years Since "Frame Alignment", **Mobilization: An International Quarterly**, C.19, S.1, s. 23-45.
- Stoker, K. L., ve Tusinski, K. A., (2006), "Reconsidering Public Relations' Infatuation With Dialogue: Why Engagement and Reconciliation Can Be More Ethical Than Symmetry and Reciprocity", **Journal of Mass Media Ethics**, C.21, S.2-3, s. 156-176.
- Stokes, A. Q., ve Rubin, D., (2010), "Activism and the Limits of Symmetry: The Public Relations Battle Between Colorado GASP and Philip Morris", **Journal of Public Relations Research**, C. 22, S.1, s. 26-48.
- Şahin, F. Z., (2023), "Türk Halk Hikâyelerinde Kültürel Bir Anlam Alanı Olarak Adil İnsan Tipi", **Folklor Akademi Dergisi**, C.6, S.2, s. 765-777.
- Tarrow, S. G., (2011), **Power in Movement Social Movements and Contentious Politics**, New York: Cambridge University Press.
- Texier, J., (1982), "Gramsci, Üstyapılar Teorisyeni- Sivil Toplum Kavramı Üzerine (1)", N. Bobbio, ve J. Texier (ed.) içinde, **Gramsci ve Sivil Toplum**, (çev. Arda İpek ve Kenan Somer), Ankara: Savaş Yayınları, s. 43-90.
- Tilly, C., (1978), **From Mobilization to Revolution**, New York: Random House.

- Tilly, C., (2008), **Toplumsal Hareketler 1768 -2004**, (çev. Orhan Düz), İstanbul: Babil Yayınları.
- Toledano, M., (2016), "Advocating for Reconciliation: Public Relations, Activism, Advocacy and Dialogue", **Public Relations Inquiry**, C.5, S.3, s. 277-294.
- Touraine, A., (2002), **Modernliğin Eleştirisi**, (çev. Hülya Tufan), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Touraine, A., (2016), "Toplumdan Toplumsal Harekete", K. Çayır (ed.) içinde, **Yeni Sosyal Hareketler**, İstanbul: Kaknüs Yayınları, s. 31-46.
- Touraine, A., (2017), **Eşitliklerimiz ve Farklılıklarımızla Birlikte Yaşayabilecek Miyiz?**, (çev. Olcay Kunal), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Tsetsura, K., (2013), "Challenges in Framing Women's Right as Human Rights at the Domestic Level: A case Study of NGOs in the Post-Soviet Countries", **Public Relations Review**, C.39, S. 4, s. 406– 416.
- Uysal, N., ve Yang, A., (2013), "The Power of Activist Networks in the Mass Self-Communication Era: A Triangulation Study of the Impact of WikiLeaks on the Stock Value of Bank of America", **Public Relations Review**, C.39, S.5, s. 459-469.
- Van Leeuwen, T., (2008), **Discourse and Practice New Tools for Critical Discourse Analysis**, New York: Oxford University Press .
- Van Leeuwen, T., ve Wodak , R., (1999), "Legitimizing Immigration Control: a Discourse-Historical Analyses", **Discourse Studies** , C.1, S.1, s. 83-118.
- Wakefield, R. I., (2009), "Uluslararası Halkla İlişkiler Teorisi, İnternet ve Aktivizm: Kişisel Bir Düşünce", (çev. B. Pınar Özdemir), F. Keskin, ve B. Özdemir (ed.)

içinde, **Halkla İlişkiler Üzerine: Disiplenlerarası Bir Alanın Yönelimleri**, Ankara : Dipnot Yayınları, s. 89-115.

Winstead, K. C., (2017), "Black Catholicism and Black Lives Matter: The Process Towards Joining a Movement", **Ethnic and Racial Studies**, C.40, S.11, s. 1855-1863.

Wolin, S. S., (1994), "Fugitive Democracy", **Constellations**, C.1, S.1, s. 11-25.

Wolin, S. S., (2008), **Democracy Incorporated Managed Democracy and the Specter of Inverted Totalitarianism**, New Jersey: Princeton University Press.

World Values Survey, (2020), **World Values Survey Wave 7 (2017-2020)**.
<https://www.worldvaluessurvey.org/>
<https://www.worldvaluessurvey.org/WVSParticipants.jsp?INID=20> adresinden alındı

Yıldırım Becerikli, S., (2005), **Uluslararası Halkla İlişkiler**, Ankara: Nobel Yayın.

Yıldırım Becerikli, S., (2008), **Ve Halkla İlişkiler- Şeytanın Avukathından Arabuculuğuna; Bir Disiplinin Eleştirel Analizi**, Ankara: Karınca Yayınları.

Yıldırım, F., (2011), "Üniversite Gençliği "Sosyal Adalet"ten Ne Anlıyor? Sosyal Adalet İlkelerinin Sosyal Adalet Algısı Üzerindeki Etkisi", **Aile ve Toplum**, C.7, S.25, s. 113-124.

Zoch, L. M., vd, (2008a), "Empowering the Activist: Using Framing Devices on Activist Organizations' Web Sites", **Public Relations Review**, c.34, s.4, s. 351-358.

Zoch , L. M., vd, (2008b) "From Communication to Action: The Use of Core Framing Tasks in Public Relations Messages on Activist Organizations' Web Sites", **Public Relations Journal**, c.2, s.4, s. 1-23.

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://artigercek.com/guncel/barinamiyoruz-hareketi-nedir-ne-istiyorlar-180009h>

Erişim Tarihi: 22.06.2023.

<https://chm.fisa.org.tr/merkez-hakkinda/> Erişim Tarihi: 22.06.2023.

https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1174?language_content_entity=en#:~:text=Groups%20of%20persons%20that%20experience,isolated%20elderly%20people%20and%20children.

Erişim Tarihi: 21.06.2023

<https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/hakkimizda> Erişim Tarihi: 22.06.2023.

<http://www.kutluyol.org.tr/dogu-turkistanli-kamp-magdurlarindan-12-sehirde-ailem-nerede-etkinligi/> Erişim Tarihi: 22.06.2023.

<https://www.pembehayat.org/biz-kimiz-anlatalim> Erişim Tarihi: 22.06.2023.

<https://www.pozitifiz.org/biz-kimiz> Erişim Tarihi: 22.06.2023.

<https://www.sifirayrimcilik.org//page/biz-kimiz/42> Erişim Tarihi: 22.06.2023.

<https://yalnizyurumeyeceksin.com/kimiz/> Erişim Tarihi: 22.06.2023.

ÖZET

Günümüz toplumsal dünyasının sanayi sonrası bir toplum tipini deneyimlediğini ileri süren sosyal teorilere uyumlu biçimde 2000’li yıllardan bu yana halkla ilişkiler araştırmalarının seyri tedricen çeşitlilik göstermektedir. Bu süreçte odağını yalnızca örgütlere yönelten halkla ilişkiler yaklaşımları biricik olma özelliklerini kaybetmeye başlamış ve halkla ilişkilerin toplumsal-kültürel boyutuna vurgu yapan araştırma gündemleri alanda daha fazla görünür hale gelmiştir. Sadece örgütlerin değil kamuların da halkla ilişkiler faili olabileceğini savlayan söz konusu sosyo-kültürel paradigma tezin teorik çıkış noktasını teşkil etmektedir. Halkla ilişkileri kültürel ve toplumsal bir pratik olarak ele alan bu tez çalışması toplumun dezavantajlı gruplarının halkla ilişkilerden nasıl yararlandıklarını ve kamusal iletişimde hangi kavramları öne çıkardıklarını konu edinmektedir. Bu doğrultuda örneklem içerisine dahil edilen dezavantajlı grupların aktivist unsurlarının kendi kendilerini nasıl çerçeveledikleri çerçeveleme ve içerik analizleri vasıtasıyla incelenmiştir. Aktivist grupların kamusal destek ve meşruiyet için kendi temel ajandalarının yanında kültürel karşılığı yüksek evrensel değerlere dayanması gerektiğini iddia eden bu tez çalışması dezavantajlı gruplara adalet çerçevesi temelinde yeni bir halkla ilişkiler yaklaşımı önermektedir. Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı olarak isimlendirilen bu model John Rawls’ün adalet teorisinin halkla ilişkilere tercüme edilmesiyle ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Halkla ilişkiler, Dezavantajlı Gruplar, Adalet Temelli Halkla İlişkiler Yaklaşımı, John Rawls, Çerçeveleme Analizi, Aktivist Halkla İlişkiler

ABSTRACT

The direction of public relations studies has gradually varied since the 2000s, in line with social theories that suggest today's social world experiences a post-industrial social type. In this process, public relations approaches that focus only on organizations have begun to lose their uniqueness, and research agendas that emphasize the socio-cultural dimension of public relations have become more visible in the field. The socio-cultural paradigm in question, which argues that not only organizations but also publics can be public relations agents, constitutes the theoretical starting point of the thesis. This thesis, which deals with public relations as a cultural and social practice, focuses on how disadvantaged groups in a society make use of public relations and which notions they highlight in public communication. In this regard, how the activist elements of the disadvantaged groups included in the sample framed themselves was examined through framing analysis and content analysis. This thesis claims that activist groups should rely on universal values with high cultural relevance in addition to their own primary agenda for public support and legitimacy and proposes a new public relations approach based on the frame of justice for disadvantaged groups. This model, called the Justice-Based Public Relations Approach, was created by adapting John Rawls' theory of justice into public relations.

Keywords: Public Relations, Disadvantaged Groups, Justice-Based Public Relations Approach, Framing Analysis, Activist Public Relations